

Tautas Padomes peektās sesijas pirmā sēde.

6. oktobrī 1919. gadā.

Prezidents J. Tšchakste: Tautas Padomes sēde atklāta. Atklājot šīs sesijas pirmo sēdi es turu par pienākumu aizrādīt un dascheem teem notikumeem, kas ir bijušchi pa to starplaiku, kamehr Tautas Padome nebij sapulzejuses. Tās attezibas, tā labwehliba, kura lihds šchim pastahweja starp Sabeedroto leelwalstim un muhsu walsti, ir turpinajuses ari pa wisu šcho laiku. Ar muhsu kaiminu walstim Somiju, Leetawu un Igauniju draudsigās attezibas ir wehl wairaf siiprinajuschās un ir radijuschās sinamu kopeju liniju preekšču tahlakas darbibas. Ir ari jo wairaf eepreezinofchi, ka meera peedahwajumu, kas tika isdarits muhsu Latwijas waldbai no Padomju Kreewijas, apspreekš muhsu waldbai kopā ar muhsu kaiminu walstim. Mehš zeram, ka šchis faites uš preekšču paliks arweenu wehl siiprakas. Japeemin, ka ar Poliju mums tāpat pastahw pilnigi draudsigās attezibas. Muhsu eekšheja dšihwē ir minams fakts, kuzam ir swars preekšč wīšas muhsu Latwijas walsts. 28. septembrī tika atwehrita Latwijas augstškola. Preekšč Latwijas, tā kulturalas walsts, tas ir notikums, kuzam mehš ari schinū weetā newaram paeet garam, to nepeeminot. Es ainsēsu Tautas Padomes sweizeenu muhsu jaunai gaismas pilij. Es zeru, ka es tai sinā esnu rihstojees faskanā ar wisu Tautas Padomi. — Kas attezas uš muhsu darbibu, tad es waru tirkdauds pasinot, ka mums ir wairaf tā 30 likumprojektu, likumu eerošinajumu un zitu preekščlikumu, ar kuzem mums buhs janodarbojas. Sewišču weetu starp wīšem šcheem likumprojektēem eenem, bes šchaubam, školu likums, kuzsch ir jau tik tahlu wirsits uš preekšču, ka mehš wehl nahtofschās deenās warešim stahteēs pee wīna šihkatas apspreekšanas. Tautas Padomes fastahws ir pušlihds tas pats palzis, isnemot daschus masakus pahrgrosijumus, kuzus es tuhlin no šawas pušes sinošču. Es zeru, ka tas pats rofigais, nopeetnais gars, kas waldbija Tautas Padomes pagahjuschā sesijā, paliks ari šchini brihdi un uš preekšču Tautas Padomes lozeklu starpā, ka taišni leetiščka zenschanās weikt grubto ušbewumu un weikt wīšus darbus buhs tas pawedeens, ar kuru mehš kersimeēs pee darba. Šchis deenas kahrtiba ir šchahda: 1) pagaidu noteikumi par eekšsemju wāšem, 2) noteikumi par ahrsemju wāšem, 3) noteikumi par ahrsemju pilsonu wāšu peeteiščhamu un ahrsemneeku ušturešchanos Latwijā, 4) noteikums par nodokli pee kustamu un nekustamu ihpaščumu apdroščinajšanas pret uguni, 5) ahrleetu ministra sinojumi. — Tad wehl waru pasinot, kas attezas uš fastahwu, ka mums ir tizis sinots, ka Sameenotās Obreju Sozialištu Strahdneeku Partijas preekščstahwis istahjas no Tautas Padomes. Wāschu to rakstu es newaru likt preekščā Tautas Padomei, jo wīnšč fatura nepeeklahjigas, nedibinatas infimazijas pret Tautas Padomes latweešču frakzijam. Es pasinaju tikai šcho faktu. Tad bes tam agrakās Sozialrewoluzionaru Partijas weetā ir nodibinajuses jauna šaweeniba, kura šauzas Darba Šaweeniba. No šchis šaweenibas ir eenahkuschti diwi raksti, kuzus luhdsu sekretara kungu nolāsit. (Sekretars nolāsa abus rakstus.) Prezidijs no šawas pušes nolēhma šchos Tautas Padomes lozeklus peelaist pee sēdes. Ja buhtu pee ta kahdi eebildumi, tad luhgtu peeteiķtees, ja naw, tad tas ir peenemts. Wāhrds teek dots Palzmanim no Darba Šaweenibas.

Palzmaniš: Augsti godatee! Tautas Padomes lozekli! Darba Šaweeniba eenem sozialistu weetas, tas ir tās, kuzas ir atšihmetas preekšč sozialistiskām partijām pehz Tautas Padomes ušbuhwes. Lihds ar to tas apšihmē to stigu, pa kuru Darba Šaweeniba ees šawā darbā uš partijas galweno mehrki — uš patstahwigu, neatkarigu Latwijas demokratišku republiku. Bet lai teeščham Latwijas walsti ušzeltu, tad mehš atrodam, ka galwenais pamats šchai ušbuhwei, galweneē spēhsti ir meklejami wīšas darba tautas widū. Tāpehz muhsu stingrā wehlešchanās ir apweenot un kalpot darba šaweenēzibai un darba bešsemneežibai, darba inteligenzei un strahdneežibai. Protama leeta,

preešch mums war buht tikai weena Latwija, tikai pilnīgi demokrātiska, jo mēs eedomājamees tikai tad Latwiju, kas kalpos nevis atšewišchu šchiru, bet wišas tautas interesem. Pret Tautas Padomi, tā tautas augstākās varas nešew, mēs šajuh tam augstako zeenibu. Mūshu atteezibas pret waldbibu buhs tahdas, ka ihpāšchi šchini gruhā laikā mēs pabalstīsim wiņu wišewm špeškeem wiņas zihnā pret tām dšihwām un nedšihwām melnām ehnam, kas pat pilda šcho namu. Bet mēs wiņu pabalstīsim tikai tik tahlu, zik tahlu waldbibas linija buhs stingri peemehrota darba tautas interesem. Ja reiš waldbiba noees no demokrātiskā zeta, tad mēs nostahšimees stingrā oposizijā pret to.

Prezidents S. Tšchakste: Pee deenas šahrtibas man buhtu japeešihmē, ka ahrleetu ministrs ir ar meeru dot tuhlin šawus paškadrojamus. Warbuht Tautas Padomei nelas nebuhtu preti, ja mēs šcho pehdejo deenas šahrtibas punktu pahrzekam tā pirmo. (Alhwe: luhdsu.) Wahrdš peeder ahrleetu ministrim Mejerowiza fungam.

Ahrleetu Ministrs Mejerowizs: Loti zeenita Tautas Padome! Gekams es pahreju us teem jautajumeem, kwei stahw šchobrihd ahrejās politikas degpunktā, lai man buhtu atkauts šche ihsumā šawillt kopā tās linijas, pa kureām lihds šchim ir tikuse wadita ahrleetu politika un no šchi kopšawillkuma turpinat šcho liniju tahlakos wilzeemus nahkotnē. Kā šartans pawedeens wišā šchini politikā ir gahjuši zauri weena doma — panahkt pa wišdrošhakeem un wišlabakeem zekeem šuwerenās Latwijas patstahwibu. Ja mēs metam ihu wehsturišku šktu nesenā pagahtnē, tad mums ir jāsaka, ka gadu atpakaļ Latwijas patstahwibas ideja, wiņas buht jeb nebuht, atkarajās no tās ušwaras, šahu Sabeedroto koalizija guwa pahr Wahziju, jeb zentralo walstu koaliziju. Man naw šche jaattehlo tas, ka štarp tām diwām leelām grupām, kas toreiš kara laukos lausa šchēhpus, wišas mūshu šimpatijas wareja stahwet tuwn tikai tai grupai, kura woda karu pret zentralo walstu koaliziju, jo us Sabeedroto karu bija rakšiti mums wištuwalee prinziipi, kas balstījās us štarpstantiško teešibu redšes aplofu, us noteikti demokrātiskew pamateem. Gestahdamees par tautu pašchnolemschanās teešibu, mēs šinamā mehrā to liniju, kas tikai wareja Latwiju nowest pee patstahwibas, esam no šahkta laika gala ekturejušchi, un kad ušwara tika guhta, tad lihds ar to ari bija eepšehjams proklamēt Latwijas šuwereno walsti. Wehstūrē buhs gruhiti peewest peemehrus, lihdsiguš teem, zik nelabwehligos apstahklos radās Latwijas walsts. Es gribetu teikt, ka mūshu ahrleetu politika no šahkta gala peešlehjās Sabeedroto orientacijai wairai tā jebkam zitam, zik tahlu Latwijas šuwerenās intreses to prasa. Pee šchi pašcha gadijuma man ir gruhiti paect garam nepeeminot to, ka us Franzijas semes ir izšihnita ar šabeedroto eerotscheem ari eepšehjamiba tapt šuwerenai Latwijai. (Applausi). Bes Franzijas leela loma karā peekrituši Zeelbritanijai. Zeelbritanija, tā bija walsts, kura atšina Latwijas de facto patstahwibu, kad Latwija kā de facto walsts wehl nemas nepastahweja. (Applausi). 11. nowembrī, tani pašchā wehsturiškā deenā, kad tika parakšits pameers, kad wehl nebija proklameta Latwijas šuwerenā republika un wiņas augstākā wara wehl nepastahweja — jau toreiš Zeelbritanija proklameja Latwijas de facto pastahwešchanu. Ari tahlakā gaitā Zeelbritanija naw atteikusees no teem prinziipeem, us kureem wiņa bij nostahjušees toreiš, 11. nowembrī. Wiņa wehl šchodeen, bes šchoubam, paleel us tās pašchas linijas. Ja ari Latwija juridiski šchini brihdi newar tikt atšihita par walsti, tad wiņa par tahdu teek ušskatita de facto šchi wahrda wišplāšhaka noshimē. Un es gribetu šazit, ka šchi de jure atšihšana, kura ir notikuše ar wišu lihds šchim teikto, newar tikt ihšehsta no semes wiršus, kā Latwijas eenaidneeki to eedomajas. Šche bes šchoubam, nebuhs darishana ar papira gabaleem, kuras pee wajadšibas war šapostit un ihuhzinat. — Es gribetu wehl aishadit us Semes Amerikas Šaweenotām Walstim. Wiņas ir bijušas tās, kuras šneegušas palihdsigu roku Latwijai pee wiņas ekonomiskās dšihwes eewadišchanas normalās šleedēs pehz wiša ta ruhgtā bēkera, ko Latwijas nazijai nahzās ihšert. Tani pašchā brihdi, kad pehz šchis pašchas walsts preešchstahwu šinajumeem, Rīgā nebija redšami behrut ar šmaideem fejā, nahza palihdsīgā Amerikas roka, kura glahba Latwijas nahkotni — janno paaušši no bada un šlimibam. (Applausi). Ahršahrtīgi gruhšos laikos wiša ta palihdsiba, kas nahk no ahreenes, teek ahtri aishmirsta un nepareiši nowehrteta. Es gribetu konstatēt, ka dašchas deenas atpakaļ mēs warejam buht par azuleezimeekeem tam, ka šchi palihdsiba naw mitejušes lihds pehdejam brihdim un Latwijas armija warēs atkal dabuht weenu otru leetu no ta, kas nepezeeshams wiņas wajadšibu apmeerinašchanai. Šchi palihdsiba nenahk zitadi, ka no teem pašcheem Sabeedroteem.

Ta nenahņ uf tā fauktām konzešijam, ta nahņ uf to, ko mehņš faukt par aisdewumu. Miljonos un miljardos leels aisdewums uf ilgeem gadeem ir šanemts nedauds deenas atpakaļ. Tas peeraħda to, ka Latwijas walsts kredits newis mašinajas, bet paleekt stabilaks un nostiprinajas.

Pahrejoj teesħi uf aħrleetu politiku, šħis darbs ir azumirħki nowiršits otrā fašē — darbs panahņt Latwijas de jure patstahwibu. Pirmā stadija pastahweja eesħħ ta, ka Latwijas stahwoķka intresēs ir, ka to wajag padarit par starptautisku. Šħis stahwoķlis ir panahņts ar to, ka Latwija teel usħħaita par de facto pastahwoķķu walsti. Naw neweenam ne maķako domu starpiķu šħai ļautajumā, ka Latwiju waretu šħiħit ar Kreewiju, pee ķuras agrāķ Latwija peedereja. Latwijas stahwoķlis ir padarīts par internazionalu. Un ja es azumirħki runaju, ka ar šħo Latwijas stahwoķka padarišħanu par starptautisku, liħņš ar to ir iķdarita šħis patstahwibas atšħišħana galigā weidā un pirmā fašē ir pabeigusēs, tad es gribu tant pašħā reiše paštrihpot to, ka o r s periods buħš tas, kas nobeigģees ar Latwijas walsts de jure atšħišħanu. Šħe prašis ļoti zeenijamā Tautas Padome, kaħdi ir tee zekļ, pa ķureem wišahtraf un ar wišmaķakeem ļaudejumteem waretu faķneegt Latwijas de jure atšħišħanu? Šħis zekļš, peģģ maneem eesħħateem, ir galwenā ķahrtā tas — nostiprinat Latwiju ķā walsti uf eesħħeeni un tant pašħā laikā ari uf aħreeni, nostiprinot ari winas labās atteeķibas ar winas labweħļigeem ķaimiķeem seemeķos un deenwidoš. Tam wajaga nahņt ne ķā finamai dahwanai, bet no eesħħejeem speħteem. Stahwoķt stingri uf teem pamateem, ķiķ labi buħš brunots Latwijas eesħħejais stahwoķlis un ķiķ labi tas atspoguloģees uf winas aħrejo stahwoķli un ķiķ dibinata un ķiķ pamatota buħš ķatra eespeħģamiba atspeħģot rumas par Baltiģas juħras peekraštes balkanizaiģiju, tit driħšā laikā tiks apstiprinats tas stahwoķlis, kas eesħħeģi ir tizis radits. Šħee ir tee galwenee zekļ, uf ko wajaga konzentret wiģus muħģu pawedeenuš; uf to wajaga wiršit wiģu muħģu walsts politiku un wiģu muħģu walsts diģiwi. Un gribetos tizeķ un faķit, ka tās eespeħģamibas, lai to panahņtu, ir wiģas muħģu roķās. Protams ar leelām greħtibām, bet ķatrā siņā ir wiģi elementi pee roķas, lai waretu šħo de jure patstahwibas atšħišħanu panahņt wišahtrafā laikā. No šħis wišpahriģas daķas es gribetu tagad tuwaķ analiģet muħģu atteeķibas pret ķaimiķu walstim, pirmā ķahrtā nemot to walsti, pee ķuras mehš liħņš 1917. gabam peedereģam, proti — pee Kreewijas. Ir ļoti greħti noģazit tās politiķķas grupesħanās un politiķķo partiju konstelaiģijas eespeħģamibu, kaħda nahģotnē radisees Kreewiģā un ķura buħš ta, kas wadis Kreewijas likteni. Azumirħki Kreewiģā ir daudģ un daģħadi speħģi. Leelineeķi, par ķuru atteeķibām pret mums, ķakarā ar winu peedaģwajumu staħtees ar wineem pee pameera noteiķumeem, es runaģķu weħļak. Pret šħeeķ leelineeķeem ķaro wišdaģħabakās antileelineeķiķķas grupas wišdaģħabakos Kreewiģas apwidoš: Koltģħaks — Sibiriģā, Deniķins — deenwidoš, poķi, ukraini, leiģħi, latweģģi, iģauni, ņomi, Tšħaiķowķķa waldbiba seemeķos, un beidsot seemeķwakarū waldbiba uf riħteem no Iģauniģas. Ķatra no šħim grupām stahwoķmeena otrai tuwaķ waj taģlaķ weenā wirģeenā — winas wiģas grib apweenot weenu leeku, nebalktu Kreewiju. Winas ģan runā par autonomiģam, bet beģ kaħdām ģarantiģam. Latwijas naģiģas starpā newar buħģ diwu domu par to, ķiķ labweħļiģas waj nelabweħļiģas šħis grupas mums ir. Man naw šħe ģadefiņē muħģu atteeķibas pret šħim teekšnem. Mums wiģeem ir siņams, ka winas ir noraidoģģas, negatiwās un taģdas buħš weeķmeħr. Ir greħti pareģģet, kaħda no šħim grupām un kad nems pahģswaru. Un leetas pat, ka ir eespeħģamiba reakģiģat pahģwaret leelineeķus tai ģadiģumā, ja nebuhš speħģa šħeem pretleelineeķiķķeem elementeem, kas mehģiģaja Kreewiģā nowiršit leelineeķiģmu uf demokratiķķu waldbibas formu. Un patš par ņewi ņaprotams, ka Latwijas intresēs ir — redģet newis Kreewiju ķā ņawu ķaimiķu, ķur wara un walsts aparats atraģios reakģionaru roķās, bet ka muħģu un muħģu ķaimiķu intresēs ir — redģet Kreewiju demokratiķķu, taģħdu, kas ari atšħitu muħģu likumiģas praģibas. Liħņš ar to no šħi išteķ tas, ka muħģu un muħģu ķaimiķu walstu ģensħanās deenwidoš un seemeķos ir — atbalstīt taģħdu demokratiķķu Kreewiju, kas atšħitu Latwijas ņuwereno patstahwibu. Bet pret wiģeem teem, kas buħģu palitģuģģi aģreģiwi pret Latwiju, lai wini buħģtu leelineeķi wāģ reakģionari, Latwija buħš speeģta aiģģarģat ņawu ņuwerenitati un winā to daris. Wina naw neķad biģuģe aģreģiwa pret Kreewiju un kreewu tautu, ja ta ir demokratiķķa. Latwijas usdewums ir — pabalstīt šħis demokratiķķas Kreewiģas zekļģanos, Latwijas weħļeģħanās ir — redģet labās atteeķibas ar demokratiķķo Kreewiju. Ģewehģrojot

komplizētos ekonomistos intresču ņatarns, mehš gribam ar to kreewiju, kas atšihst muhsu suwereno patstahwibu, dšihwot draudšigās atteezibās. Mums naw ne majofo nodomu, atgreest kreewiju no Baltijas juhras oštam. Neatsakotees no Latvijas suverenitates prinzipa ne par weenu matu, mehš radisim kreewijai eespehju apmeerinat winas ekonomistās wajadšibas uš Baltijas oštam. Muhsu politika wirsas tanis linijās, lai zihnitos pret to autokratiju, kahda kreewijā parahdas reatzijas waj proletariata diktaturas weidā un pabalstīt tās kreewijas zehšchanos uš teem pašcheem demokratiskeem prinzipiem, kahdus atsinušas un atzeptejušas wišas demokratishtās walstis pašaulē.

Muhsu otrs kaimiņš uš watarem — ir Wahzija. Gekšheji pehž pameera noslehgšchanas Wahzija ir notikusšas leelas taustamas pahrmainas. Imperijas rešchima weetā Wahzija ir nodibinata republikaniska walstis eekahrta. Uš ahreeni ir škaidrs tas, ka wahzu tagadejā waldbiba šakas darom wišu, lai nodibinatu normalas, lai noteiktu wairaf, atteezibas starp Wahziju un tām walstim, kas atrodas no winas uš rihteem. Tahds ir šchis de jure stahwoflis. Mums naw teešiba to apšchaubit; mums naw teešču peerahdijumu to fazit, ka šchi Wahzijas waldbiba fazitu weenu un daritu otru, bet mums ir peenahkums konstatet to, ka wiši tee šolijumi, kas ir doti, wiši tee wahredi naw tikušchi lihds šchim tikpat kā nemas ispiditi. Muhsu preekščā stahw tas faks, ka Wahzija — es gribu tizet — pilnigi ahrpas waldbibas apriadam — un tāpat ari kreewijā, ja ne teritorijas šinā, tad wišmas dašču kreewu reatzionaru smadenēs — un šchis grupas ir plasčas un stipras — ir ta wehlešchanās nodibinat agrako kahrtibu kā Wahzija, tā kreewijā. Katram no mums ir pilnigi škaidrs tas, ka ideju par kreewijas-Wahzijas unijas dibinaschannu no planeem šahk mehginat wiršt ihštenibā un šchis unijas radischanai wisleclatais šchekhršlis esam mehš — šchis walstis, kas atrodas starp kreewiju un Wahziju. Vihs šchis unijas panahšchanai ir pirmā weetā wajadšigs, kā tee zilweki to šaka, isnihzinat tos šapaus, ko eedomajušchās realiset šchis tautas un walstis, kas stahw starp kreewiju un Wahziju. Man šcheket, ka mehš šchini brihdi stahwam pee šchis problemas šairšchanas. Ja ari ne galigi, notikumi šawellas tant weidā, ka wajag isščkirtes teem, kas gribeja dibinat kreewijas-Wahzijas šaweenibu, to darit beš kaweschanās, un katra deena, ko wiai atleek, wineem labuma nenes, bet wiau poszijas padara par wahjam. Un šche, ja pazelkees ta noseedšigā roka kas gribēs radit šcho uniju, mehš nebuhšim weeni, kas buhšim speesti aistahwēt wišpasaules problemu. Es to šahu ar šinamu lepnumu, jo geografistais stahwoflis, kahdā atrodas Latvija ar winas kaimiņceem deenwidos un seemelos, ir azim redšot ta weeta, kur luhšis šchi jaunā unija, kur lihds ar to jaluht tai eespehjamibai šaukt drihšā laikā atpatak breešmigā kara ehnu. Ja šchi unija nodibinajas, tad beš šchaubam tas nošihmēs jaunū ašins illešchannu, jo buhs jaunā koalizija pret ušwaretaju, tagadejo koaliziju. Un taphež wiša pašaulē, kas redš un šaprot šcho mehginajumu, kuršč ašumirli man tehlojas pahdroščas awanturas weidā, redš tās logistās konsekwenzēs, uš kurām wiai wed: muhsu Šabeedrotee, ja tas buhs wajadšigs, mums buhs par tahdeem, ja pat wairaf nekē tikai ar diplomatiskem lihdslekeem. Pretim šchai idejai par kreewu-wahzu uniju, pretim tai idejai — isnihzinat Baltijas walstu patstahwibu, stahw otra ideja, kurai ir wairaf Baltijas juhras raksturs, prott — nodibinat šinamā laikā antanti, širšnigu šaweenibu starp Somiju, Igauniju, Latviju un Letawu. (Applauši). Šchis walstis weeno ļoti dauds. Šchis walstis weeno, pirmkahrt, wiau behdigā pagahne kā walstim, kā nazionalām weenibam. Tās wišas naw ašmirušchās tos 200 gadus, kamehr Peteris Leelais pahrgahja šchis semeš un eeweda to kahrtibu, kahda pašahweija lihds 1917. godam. Šchis walstis kopo ari wehl tas, ka winām naw isščkribas wiau walstis dšihwē: tās wišas stahw uš atšihtas demokratishtās walstis eekahrtaš platformas, winas weeno leelas intresču kopibas taišni šchini brihdi, kad winas juht, ka pret wiau patstahwibu ir wehršis plans šchis nazijas isnihzinat, kas teel kalts un mehginats ihweš dšihwē. — Somija, kaut gan de jure atšihsta, ari ir peeslehhjušes muhsu antantei cordiale. Somijas waldbiba un winas šaeima es zeru — wiša Somijas tauta škatas ar leelām šimpatijam uš šchis antantes attihstibu. Wina ar dšihwu intresi nem dalibu šchini darbā. Wina kā de jure walstis nepretendē ne uš kahdu isnehnuma lomu; wina ir lihdsiga ar mums un štrahdā par muhsu patstahwibu un es zeru, ka wišs, kas jau ir panahšts, ir peeteekošča leeziba tam, ka nekahdi šoli nešnihzinās mums to; ka entente cordiale newis atšlahbs, newis radis balkanisaziju, bet — taišni otradi — radis špehtu kā moralisku, tā ari šisiku, kas warēs pretim stahtees teem, kas štrahdā par labu

freew-wahzu unijai. — Muhsu otra kaiminu tauta — Igaunija lihds ņchim palihdse-
juse mums pee muhsu semeš aistahweņšanas pret leelineekeem. Wina ir ņueguse ņawu
palihdsibu ari toreiš, kaš Niga daņchuš mehneņchuš atpaņak nebija muhsu roņas, bet
atradās ņweņču zilweņu roņas. Un eš eņmu pahrelezinatš, ka ja buhš wajadsiba,
Igaunija buhš pirmā, kaš nahšs kā ihstais ņabeedrotais talkā pret teem, kaš mehginās
pazelt ņawu roku pret Latwijas ņuwereno patstahwibu. (Applauņi.)

Muhsu kaimini deenwidos — leetaweņņņi jau ir eetilpuņņi pilnigi eekņ entente
cordiale. Mehš domajam, ka tās gruhtibas, kaš pastahw starp Poliju un Leetawu,
tikš nowehrņtas ar to, ka ir konsolideti uņņtati par Leetawas patstahwibu winaš etno-
grafiskās robeņņās. Zaur to jau panahņta ņaweentiba starp Somiju, Igauniju, Latwiju
un Leetawu. Bet mehš gribam eet wehl taħlak, lai raditu leelaku ņeenu starp Wahziju
un Kreewiju wehl wairat uņ deenwideem. Mehš gribam atrast zekuš, lai ari Polija
peņleetos ņņai entente cordiale, ziņ taħlu taš atteezas uņ muhsu intreņču kopibu. Un
taš ir taš, ka preekņ Polijas ir tikpat bihstama Kreewijas un Wahzijas unija, ziņ
bihstama ta ir preekņ mums. Polija, ka daudš ņipraka, ar wezām tradizijam, ar
noorganisetu walņis aparatu ir wiņņipraka ņņini briħdi ari militarā ņinā starp teem,
kureem wajadsēs aistargatees pret Kreewijas = Wahzijas apweentibas eepheju. Un eš
zeru, ka jau tuwakā laikā buhš noskaidrots taš jautajums, ka ari Polija neatteikņees
nemt dalibu entente cordiale, wiņmas tik taħlu, ziņ taħlu taš atteezas uņ muhsu
ņuwerenitates aistahweņņanam pret Wahzijas-Kreewijas reakzijas planeem. (Applauņi.)
Ja taš darbs buhš padarits, tad mums wehl ir ņabeedrotee. Wehl taħlak uņ deen-
wideem ir Ukraine. Winaš ņtahwolkis naw weegls, bet winaš ņimpatijas ir muhsu
puņē. Tur wehl deemņhehl leelā mehrā eepaidu patur leelineeki. — Eš gribu peeminet,
ka mums ir ņabeedrotee, kuri stahw geografiski taħlu — tās ir Kaukasa walņis. Ir
eewehrojams taš, ka ņawā laikā, kaš Kreewija bija leela un ņipra, tad pagahja 100 gadu
ilgas zihnas, kamehr wina wareja ņafarot winai naidigo Kaukasu, tad tagad, kur wina
ir wahja un aist Kaukasa stahw wehl leelais blaħkis jaunno walņtu starp Baltijas un
Melno juħru, tad newar buht ne maņako ņņaubu, kaħds iņnahkums buhš tam, kaš
iņniņumā mehginās iņwest dņihwē ņņo awanturu. Tad iņnahkums ir pilnigi ņkaidrs.
Warbuht, ka ņņi awantura buhš mums ņinamā mehrā nepatħtama, wina praņis no
mums ņinamu paņņuņupureņņanos, bet ta naw muhsu waina. ņņis plans par
Wahzijas = Kreewijas uniju ir gauņham wezs. Pret to ir no ņahņta gala strahdatš.
Par to ņina ari muhsu eenaidneeki un tagad ja wini mehginās ņawu awanturu iņwest,
tad wini atradis ņawu pretineeku wairat ņagatawotu, nekā wini paņņi to gaidija.
(Applauņi.)

Eš gribu helđņot pahreet uņ meera jautajumu. Kreewu ņowetu walđibas
ahrleetu komiņars ņņiņņerins ar telegramu no 11. septembra ir greesees pee Latwijas
ahrleetu ministra ar meera peedahwajumu, paņinodams, ka lihdsigs peedahwajums dots,
kā ņņiņņerins to rakņta, Neweles walđibai. Sawā telegramā wiņņ paņino, ka taš
ņolis, ko leelineeku walđiba ņņehruņi, peerahdot leelineeku walđibas wehleņņanos nebuht
agreņiwai pret jaannodibinatām walņtim uņ agrakās Kreewijas imperijas teritorijas.
ņņis patš eekņats, ka wina naw agreņiwa pret Latwiju, eņot par eemeslu tam, ka
ņowetu Kreewija leel preekņņā tā ņauktai Nigas walđibai ņaħtees pee pameera ņarunam
un iņstrahdat meera noteikumus starp abām puņem. ņņahds patš meera peedahwa-
jums, beņ ta, kaš jau minets ņņiņņerina telegramā, tanī paņņā deenā noņuhtits
Somijas un Leetawas walđibam, peħz tam ari Ukraines walđibai, Latwijas pagaidu
walđiba, ņaņinadamas ņņis angstās ņapulzes prombuhņņanas laikā ar Tautas Padomes
preņidiju un ahrleetu komiņijam, tāpat ari ar starpņrakziju ņehden, aistahweja ņņini
jautajumā ņekofņņa ņtahwolkis: Latwijas pagaidu walđiba domā, ka winai naw teeņiba
atraidit leelineeku meera peedahwajumu, neeejot wina peħtiņņanā peħz buhtibas wiņos
ņiħumos un wiņā nopehtibā. Latwijas pagaidu walđiba domā, no otras puņes, ka
winai ir jabuht gatawai, ja leelineeku walđiba peenam toš pameera noteikumus, kaħdus
beņ Latwijas uņņahda ari muhsu ņabeedrotee — Somija, Igaunija un Leetawa, lai
waretu tikt eewirņitas ņarunas par pameera noņleħģņanam. ņņee noteikumi, par kureem
eš mineju, ņawās pamata linijās pastahw eekņ tam, ka pee pameera ņarunam ņahjo-
tees jau ņņi paņņa mehneņņa otra puņē, ir japraņa no leelineekeem ņekofņņu pamata
prinzipu peenemņņana: 1) Meers buhtu jaņleħds starp tām 4 walņtim, kuras eš ņņe
jau wairakħahrt mineju, newis atņewiņņņi, bet topejs meers starp ņabeedroteem. Tā

tad nekahds separatats meers, bet kopejs meers starp 4 fabeedroteem no weenas puses un leelineeku waldbibu no otras puses. 2) Leelineeku waldbibai, ja wina stahjas pee pameera farunam, ir jaatfihst Batwijas, Veetawas un Igaunijas fuwerenitate. Es sche nemineju Somiju, jo tas jau ir notizis fatts, ka Somija ka fuwerena walsts no leelineeku waldbibas ir tikuse atfihsta. 3) Ka praktiskas garantijas preeksch ta, lai leelineekeem nebuhtu eespehjams pehz kahda laika atkal usbrukt par jaunu, lai leelineekeem nebuhtu eespehjams panahkt ar sawu agitaziju to, kas nebij panahkams ar schiteem, teef leelineekeem likts preekscha radit neutralsu zonu starp 4 walstu robeescham, dibinotees us etnografiskeem pamateem, un starp leelineeku Kreewiju, peeteekofchi platu, lai buhtu realas garantijas preeksch tam, lai leelineeku propaganda waj wehleschanas pahrschteigt ar kahdu usbrukumu buhtu katra sinu isflehgta. — Bet te pazekas jautajums, waj lai Batwijas pagaidu waldbiba schini azumirlli flehds ar leelineekeem meeru, waj weenigi pameeru. Us scho jautajumu schini brihdi deemschehl gruhti dot atbildi. Ja Batwija buhtu uswaretaja kopu ar fabeedroteem, jeb ja leelineeki waretu tik usskattiti par fakanteem waj ari otradi — ja fakantaz buhtu pirminnetas 4 walstis un leelineeki buhtu uswaretaji, tad mehsh waretu skaidri un gaischi pasazit: mehsh flehdsam meeru, mehsh kapitulejam. Tagad ta naw. Mums naw sinams, kahdus pameera nosazijumus leelineeki peenems waj nepeenems; mums naw sinams, zil stipri leelineeki ka politisks faktors wehl Kreewija ir. Us jautajumu, waj pehz pameera mehsh flehgim ari meeru, schini weeta mehsh atbildet newaram. Mehsh stahsimees pee pameera noteikumumu isstrahdaschanas, mehsh stahsimees pee pameera farunam, ne pee meera farunam. Pehz tam, ja buhs pameers noslehgts un mehsh dabufim sinat, zil leelineeki ir wahji, un zil tahlu wini ir gatawi, lai likwidetu to walsts fatwersni, kahda Kreewija ir, lai pahrwehrtu to sinama demokratiska minimuma, ka Denins lo mehsh apfihmet; ja wina grib sekot tam peemehram, kahdu mehsh redsam Ungarija, tad, lai pasargatu Kreewiju no absolutas realzijas, mehsh atdosim sawas teefibas tai Kreewijai, lo Denins apfihme par demokratisma minimumu; tad es domaju, ka ne tik muhsu tschetras walstis, bet warbuht peezas feschas ais mums, tad ari ir eemesls domat, ka wisa pasaulu neslehgts wis meeru ar leelineekeem, bet likwidens wina un radis tai weeta Kreewija tahdu fatwersmes formu, kahdu mehsh wehlamees, protti, demokratisku waldbibu. Ta ir weena warbuhtiba. Protams, ja tahda realisefees, tad bes schaubam, buhs meers, tapehz, ka nebuhs wairs leelneezisma tahda weida, kahds winsch ir tagad. Ir daudsi, kas wehls, lai tal reis ari sche apklusu kara darbi. Pasaulu peeteef schis breesmigas afins isleschanas un ir daudsi eemeslu domat, ka ir dsikas tas faknes, ka ari sche wisdrihsaka laika eestahsees newis lokals meers, bet wispahrejs meers un lihds ar to buhs leelneezisms likwidets tahda weida, kahds winsch ir tagad. Ja tas nenotiks, tad gruhti paredst meeru. Es nedrihtstu paet garam schini jautajuma weenal leetai. Ja waretu usstahdit jautajumu, waj schis folis, lo Batwijas pagaidu waldbiba nodomajuse spert, kura wina isluhdsas juhsu peekrischanu un aprobaziju, waj schis folis nepadaris neafu to erozi, ar kuru mehsh lihds schim wedam zihnu ar leelineekeem un ar kuru mums buhs jawed zihna, ja leelineeki nepeenem tas dibinatats prasibas, kas no muhsu fabeedrotam walstim teef usstahditas — us to es gribu atbildet, ka naw ne masaka eemesla domat un schaubitees, ka sakara ar schim meera farunam, schkehps ar kuru mehsh pret leelineekeem zihnijamees, paliktu truls. Ja buhtu wajadsiba atjaunot aktiwas operazijas, tad schi eespehia buhs garanteta. Tamdehl Batwijas pagaidu waldbiba ir nolehnuse, sakara ar muhsu fabeedroteem, stahtees pee pameera farunam ar leelineeku waldbibu wehl schini pascha mehneft un luhdsu Lantaz Radones peekrischanu schim folim. — Es nedrihtstu atstahkt scho weetu, nefazijis wehl weenu. Sarunas par pameeru, kas war west no pameera ewentueli us meeru — armijas, kuras ir wahjas, atstahj psichologiski sliktu eespaidu, tas ir psichologiski isflaidrojams. Es gribu konstatet schini weeta, ka mums naw lo baiditees no schim farunam. Batwijas armija sin, ka pameers wehl nenofihme meeru. Mums jastina wehl wairaf, ka beeschi schis pameera farunas nenowed ne pee ka zita, ka atkal pee jauneem kara darbeem. Tapehz naw ne masaka eemesla baiditees, ka Batwijas armija ne masaf rofigi ka lihds schim stahwes sawas fargu weetas. Man ir ta eespehjambiba, ka ahrleetu ministrim, no schi zeenijama katedra schodeen runat pirmo reisi un lai man buhtu atkauts konstatet, ar kahdu dsiku fajuhsnu, nopeetnibu un fajuhsnu sekojam mehsh toreij ahrsemes teem waronu darbeem, kuras darija Batwija neapbrunota un neapgehrbta. Mehsh dsikas skumjas noleezam sawas galwas, kad dsirde-

jäm, ka weenâ otrâ weetâ fitäs robi. Bet nekad neweenam tur tahlu fweſchumâ naw bijuſe ta pahrlleeziba, ka Latwijas armijas ſtiprumš kahdreis waretu luht. (Applauſi). Man leekas, ka wehl ir daudš zitu eemeſtu, ka pehz mums naw ko baiditees par to, ka Latwijas armija neſtahweš ſawäs ſargu weetäs, jo wina wehl ſawu uſdewumu — rabi brihwu ſuwerenu Latwiju — naw iſpildijuſe un lihds tam laikam, kamehr Latwiju nebuhs brihwa no wiſeem ſweſcheem ſpehkeem, newar buht doma, pat runa, par meeru. Wiſpahri wehl daudši pahraudiſchanaš brihſchi ir preekſchâ un weens otrš ruhgtums buhs wehl jaiſder, kamehr warš ſaſneegt to realo, ko mehs eſam rakſtijušchi uſ muhſu ſarkan-balti-ſarkano ſarogu. Man leekas, ka Latwijas walſis un Tautas Padome un wiſa nazija pabalſiš atteezibâ uſ ahrleetu politiku täs linijas, kaš wed uſ Latwijas ſuwereno patſtahwibu. (Applauſi).

Preſidents J. Tſchakſte: Ir eenahzis preekſchlitums pahtraukt ſehdi uſ 20 minutem. Es to liſſchu uſ balſoſchannu. Luhdsu peezeltees toš, kaš ir par pahtrantum uſ 20 minutem. (Peezekas.) Tâ tad pahtrantumš peenents.

Pahtrantumš no 5, 52 min. lihds 6, 25 min.

Preſidents J. Tſchakſte: Tautas Padomes ſehde turpinas. Ir eefneegts preekſchlitums, kurſch ſkan tâ: „Atlikt wiſpahrejas debates par ahrleetu miniſtra ſinonju uſ rihtu.“ Es liſſchu preekſchlitumu uſ balſoſchannu. Tâ tad weenbalſigi, diweem atturotees, ir peenemš preekſchlitums atlikt debates uſ rihtu. Mehs pahreeſim uſ pahrejeem deenas kahrtibas punkteem. Tautas Padome apluhtoš likumprojektu par ahrſemes paſem. Waj wiſi Tautas Padomes lozekki ir ſanehmušchi drufatus ekſemplarus (Wanawš: ſanehmušchi ir gan, bet newar ſalaſit). Gerumu naw, tâ tad ir wiſeem. Teek atklahtas wiſpahrejas debates par ſcho likumprojektu. Reſerents Holzmanis.

Reſerents Holzmanis: Kungi, Tautas Padomes lozekki! Noteikumi par ahrſemju paſem jau ir ſpehla. Wini tiſka eewesti uſ kabinetu rihtojuma pamata, kaš tiſka iſdots 14. martâ un nahza ſpehla 1. aprili. Tagad mums tiſka jaiſſchir taš jautajums, waj Tautas Padome ſchos noteikumus akzeptē un waj tahdâ pat formâ, kahdâ wini paſtahw, waj ar pahrlabojumeem. Komijiſija ſtatija zauri projektu un taiſija daſchus pahrlabojumus. Wini ir ſipri nenofhmigi, iſnemot weenu, kuru es tuhlit mineſchu. (Preſidents Tſchakſte: es luhdsu uſmanibu.) Tas leelakaš pahrlabojums ir taš, ka paſu iſdoſchana teek konzentreta eekſchleetu miniſtrijas weetâ ahrleetu miniſtrijas rokäs. Teit jakonſtatē, ka ſchis pahrlabojumus naw komijiſijas darbš, bet ka wina, un pee tam neſtkumigâ kahrtâ, miniſtrija pate bij jau eeweduſe. Kant gan noteikumos ir teiktš, ka paſes teek iſdotas no eekſchleetu miniſtrijas, pehdeſâ laiſka winaš pateſiba tiſka iſdotas no ahrleetu miniſtrijas. Šchim pahrlabojumam komijiſija peekrita un atteezigi punktâ eeweda pahrlabojumu, peekſchirdama paſu iſdoſchanaš teefibas eekſchleetu miniſtrijas weetâ ahrleetu miniſtrijai. Noteikumu ſaturš ſeſoſchais: Neweens Latwijas pilſonis nedrihtſt atſtaht walſis robeschas beš ahrſemju paſes, pee kam ſchi paſe teek iſdota no ahrleetu miniſtrijas. Domehr oſtas pilſehdäs un attahkaſoš walſis apgabaloš, kâ peem. Walkâ un Deepajâ iſbrauſchana buhtu koti apgruhtinata, ja wiſš iſdoſchanaš aparats tiktu konzentretš ahrleetu miniſtrijâ. Tadehl teefiba iſdot paſes teek uſtizeta ari zitâm eſtahdem, kurâm ahrleetu miniſtrija atrod par eefpehjamu to peekſchirt. Tahlak likums noſafa, ka tam, kaš grib paſi dabut, jaeefneedš luhgums, kurâ japeemin, kamdehl minetâ perſona grib atſtaht Latwijas robeschas. Paſes teek iſdotas tiſka tad, ja teek eefneegti ſinami dokumenti un tahdi buhtu: paſe waj perſonaš apleeziba, kruſtama ſhme u. t. t. Tad ir wehl weens noteikums par to, ka luhgumu dehl paſes dabuſchanaš eefneedſot eefneedſejam japeeſeek ari apleeziba no weetejäs poliſijas par to, ka iſbrauſchanaš naw ſchſehreſchu. Tahda ir wajadſiga tapehz, lai newaretu iſbraukt tahdaš perſonaš, kuräs atrodas ſem iſmelleſchanaš waj teeſam, tâpat tahdaš, kaš naw ſamaſajuſchas nodoklus. Wobilizazijas gadoš eſoſcham perſonam wajadſiga atkaju no apſardſibas miniſtrijas. Tahlak ir noſazijums, ka nepilngadigam perſonam, proti lihds 17. diſhwibas gadam, war iſſneegt paſi tiſka tad, kad wini peenes atkaju waj nu no wezakeem waj aiſbildneem. Taut rihtojumâ, kurſch ir jau ſpehla, ir paredſetš noteikums, ka behrneem lihds 14 gadeem war atkaut iſbraukt tiſka peeauguſchu pawadiba. Komijiſija atrada, ka tahds noteikums ir pilnigi newajadſigs. Ja jau paſchi wezaki atkauj ſaweem behrneem iſbraukt uſ ahrſemem beš peeauguſchu pawadibas, tad kamdehl waldbai uſnemitees kuratora peenaſtumus un to neatkaut. Komijiſija

nolehma ſcho noteikumu ſtrihpot. Tahlat noſazits, ka paſes iſdodamas uſ ſeſcheem mehneſcheem un tikai weenam brauzenam. Gewehrojot to, ka daſcham perſonam war raſtees wajadſiba iſbraukt uſ ilgaku laiku un wairakas reiſes no weetas, ir paredsets, ka tahdam perſonam war iſdot paſes ari uſ ilgaku laiku un wairakeem brauzeeneem, ari uſ weſelu gadu. Par paſes iſſneegſhanu teel nemts nodollis 40 rublu leelumâ, pee kam wiſch teel nemts ari tad, kad paſe teel pagarinata. Tomehr ir paredsetas ſinamas kategorijas, kuras atſwabinatas no ſchi nobokta. Starp tahdam likums min: waldbibas preeſchſtahwjuſ, kuri iſbrauz uſ ahrſemem waldbibas uſdewumâ, winu gimenes lozeklus, ja tee brauz wineem lihds, juhrſkolu audſeknuſ, kuri eſtahjas deeneſtâ uſ Latwijas waj ahrſemju tirdſneezibas kugeem un maſturiguſ, ja tee zelo uſ ahrſemem ahrſtneezibas noluhkâ. Dikumâ ir paredseti ari ſoda noteikumi par paſu noteikumu neiſpildſchannu, kuri noſata, ka war tikt uſliktis naudas ſods lihds 500 rubleem. Tomehr komiſija nolehma ſcho noteikumu papildinat ar to, ka maſſat neſpehſchanaſ gadijumâ war tikt uſliktis zeetuma ſods lihds trim mehneſcheem. Tee buhtu tee galwenee noſazijumi, kuras waretu likt preeſchâ Tantas Padomes aſtiprinaſchanaſ. Man te wehl komiſijas wahrda japawno, ka wina uſſkatija ſcho likumu par ſteidſamuu. Tadehſ luhdsu atſiht wina ſteidſamibu.

Preſidents J. Tſchakſte: Es likſchu uſ balſoſchannu preeſchlikumu par ſchi likuma ſteidſamibu. Tâ tad ſteidſamiba weenbalſigi peenemta. Waj wiſpahrejâs debatēs neweens newehlas nemt wahrdu? Ja ne, tad es likſchu preeſchâ nobalkot pahreju uſ pantu laſiſchannu. Tâ tad pahreja uſ pantu laſiſchannu peenemta.

(Dikuma 1.—16. pantus peenem bei debatem un weenbalſigi.)

Preſidents J. Tſchakſte: 17. pants. Pee wahrda peeteizas ſchaberts no ſozialdemofrateem.

ſchaberts: Godatee Tantas Padomes lozekli! Noteikumam par ahrſemju paſem 17. panta punktam d ir ſchahda redakzija: „Maſturigeem, ja tee zelo uſ ahrſemem ahrſtneezibas noluhkâ un uſrahda atteezigas eſtahdes apleezibu par ſawu maſturibu.“ Es domaju, godatee kungi, ſchis pants ſſan loti neſklaidri, ja wiſch atteezas uſ maſturigeem tikai tad, kad tee zelo uſ ahrſemem ahrſtneezibas noluhkâ. Senaſ braukſchannu uſ ahrſemem ſapratam, kad mehſ brauzam kaut kur tahlat, tad tam bij kahda noſihme; bet kur tagad mums tahdas ahrſemes ir wiſapſahrt — kâ Zeetawa, Jgaunija — nahſt weenam, otram wajadſiba beehſchati braukt uſ ahrſemem ne tikai ahrſtneezibas noluhkâ ween, bet ari daſchadâs zitadâs darifſchanâs. Tâpat tee eedſihwotaji, kuri dſihwo Kurſemes nomalēs, jo beehſchi brauz uſ Zeetawu. Kairreiſ nu wineem wajadſēs nemt ahrſemes paſi un maſſat 40 rubluſ, jo par brihwu tatschu winam to nedoſ, ja wiſch iſbraukt uſ ahrſemem darifſchanâs. Tâpat daudſi braukſ darbâ uſ Jgauniju un Zeetawu. Atkal wini newarēs peerahdit, ka wini brauz uſ ahrſemem ahrſtneezibas noluhkâ un wineem buhſ janem paſe. Tadehſ es leeku preeſchâ peenent ſcho punktu ſekofchâ redakzija: „Maſturigeem, ja tee uſrahda atteezigas eſtahdes apleezibu par ſawu maſturibu.“

Preſidents J. Tſchakſte: Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es luhgtu referentu atſauttees.

Burinſch (no Demofratu Saweenibas): Es liktu preeſchâ papildinat ſcho paragrafu ar ſekofcho: Te naw paredsets, ka perſonaſ, kaſ brauz uſ ahrſemem papildinat ſawas ſinaſchanaſ, tâpat kuras teel ſuhtitas tai paſchâ noluhkâ uſ ahrſemem no waldbibas un augſtkolas, kaſ uſ preeſchu domajams noſiks deeggan eewehrojama ſkattâ, tâs lai tikt atſwabinatas no ſchis maſſas. Ja winam taſ buhſ jamakſâ no ſawas kabataſ, taſ war taiſit deeggan nelabwehligu eeſpaidu uſ wiku materialam intereſem, kuras jau tâ nebuhſ deefin zik nodroſchinataſ. Tadehſ es leeku preeſchâ paplaſchinat ſcho paragrafu ar ſekofcho: „Perſonaſ, kaſ top ſuhtitas no augſtkolas papildinateſ ſinatnēs.“

Preſ. Tſchakſte: Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es luhdsu komiſijas referentu.

Ref. Holzmans: Es ſahſchu no pehdejâ papildinajuma. Man ſchkeet, ka pret tahdu pahrlabojumu komiſijai nekâs pretim newaretu buht. Kaſ atteezas uſ otru pahrgroſtjumu, tad jakonſtatē, ka komiſijâ bij diwi uſſkati. Maſakums turejâs pee ta, kuru aiſſtahw Tantas Padomes lozeklis ſchaberts. Gewehrojot to, ka ari es peedereju pee maſakuma, kura redakzija netika peenemta, man geuhti uſturet komiſijas redakziju un es tikai formeli to aiſſtahwu.

Pres. Tšhakste: Es lišču us balfoščanu papreešč to pahrlabojumu, kuru leč preeščâ Tautas Padomes ložeklis Burinšč. Winšč ir domats laikam kâ punktis e)? Burinšč: Ja). Winšč ņkan tâ: „Personas kas toj ņuhtitas no augstkolas papildinatees ņinatēs”. Tâ tad Purina preeščlikums teč weenbalfišgi peenemts kâ punktis e) pee 17. panta. Tad otrs preeščlikums, kurešč tika eefneegts no Tautas Padomes ložekļa Šaberta un kurešč ņkan tâ: No punkta b) strihpot wahrduš „želo us ahrsemam ahrņneežibas noluhkâ u. t. t. Waj teņtis ir ņkaidri ņaprotams? — (Paegle luhds wahrdu). Luhdsu.

Paegle: Ja peenemņim ņho papildinajumu tahdu, kašdu wianu eefneedsa Šaberta kungs, tad man leekas, muhņu robesča buhš puslihdš atwehrta un wiņeem teem noteikumeem par ahrņemju paņem buhš loti masa noņhime. Man tai ņinâ ir peedņihwojumi, jo 12 gaduš eņnu ņrahbajis peerobesču eestahdēs. Agraņ ņreewijâ bij paraņts, ka peerobesču eedņihwotaji 15--20 werstes plata joslâ dabuņa no mitas eestahdem atkauju pahreet robesču beņ ņewiņņkas maņkas, pee kam wineem bij uņlihts par peenahkumu 3 deenu laikâ atgreestees atpaņak. Es domaju, ka mums buhtu japeenem tas pats. Gadisees, ka weenas gimenes ložekli dņihwoš weens ņatwijâ, otrs ņgaunijâ; teem buhš beeņņati jaņateekas. Tapat ņaimneezikâ ņinâ buhš gadiseeni, tur buhš beeņņati jaecet us ahrsemem. ņnemot paņti, tahda pahreeņšana buhš loti apgruhtinata. Es leeku preeščâ eeneņt ņekošču papildinajumu: (nolaņa).

Pres. Tšhakste: Ubi diwi papildinajumi war paņtahwet ari glušči atņewiņņti.

Šaberts: Žeenitajs preeščrunatajs ahrabhdija, ka robesča buhšņot atwehrta. Es tâ nedomaju, runa eet tikai par masturigeem, kureem tās apleezibas iņdos atteezigas eestahdes, kuras pahreežinasees, iņņinās un kontrolēs, waj ņinama perņona teeņņam braukš ahrņneežibas noluhkâ, waj ne. Newar buht nekahda runa par robesču atwehrņšanu. Peerobesču eedņihwotaji, tee tad nu buhš tee priwiliġeteē, kuri warēs braukt par wolti, žiti turpretim ne. Es kaņrâ ņinâ uņturu to preeščlikumu tahdu, kašdu eš wianu eenesu.

Pres. Tšhakste: Žeelens.

Žeelens: Žeeniteē kungi! Preeščrunatajs ahrabhdija, ka tagad buhš loti daudš tahdu, kas braukš us ahrņemem papildinat ņawās ņināņšanas. Teeņņam, ja wineem tas nodoklis buhtu jamakņa, tad tas buhtu wineem loti apgruhtinoņņti. Bet eš gribu runat par to otru papildinajumu, kuru eefneedsa mans otrs preeščrunatajs. Tas pahrlabojums neatteezas us ahrņemju paņem, winšč neetiļpņt ņhini likumâ. Tur buhtu wajadņigs ņezialš riņhojums, bet nekahdâ ņinâ tas naw wedams ņatarâ ar likumu par ahrņemju paņem. Beeņu preeščâ Tautas Padomei balfot par muhņu preeščlikumu, jo wiņpahri, prinžipâ nemot, ir nepareiņi preeščrunataja wahrdi, ka robesča buhšņot atwehrta. Žeeniteē kungi! Mums ir tagad robesča noņlehgta, lai buhtu neeefpehjana eebrauņņšana bihņtameem elementeem, bet mehš tatsču newaram noņlehgt robesču, ja žilweeem jabrauž ņawās bariņņanās us ahrwalņtim. Tahda robesču noņlehgņšana nebuhtu nemas wehslama. Ta buhtu pawiņam ņawada teņe, kura eerobesņotu žilweka brihwibu iņbraukt. Kahdi waretu buht tee motiwi, tee eemeņli, kuru dehņ kahdâ waldbiba waretu aiņleegt žilweeem iņbraukt us ahrņemem, kad tas teem ir wajadņigs.

Pres. Tšhakste: Referents Holzmanis.

Holzmanis: Man jaņonstati, ka Paegles kunga preeščlikums nemas naw atteezinams us ņho likumprojektu. Jautajums par peerobesču joslū komiņijâ tika apņpreests, pee kam komiņija konstateja, ka kaņrâ ņinâ ir wehslams, dot peerobesču joslās eedņihwotajeem ņinamas priwileġijas pee ņatiksmeš. Bet tâ kâ naw noņkaidrotš jautajums, kâ ņtatisees žitas walņtis us ņhim peerobesču joslām, waj wianuš atkaus beņ paņes, tikai us atkaujas pamata pahreet robesču, waj doš ari ņaweem pilņoneem tahdas paņņas teeņibas, tad komiņija nahza pee ņlehdseena, ka tas jautajums paņņalait naw iņņņkiramš, bet jaņtahjas ņatarâ ar ahrleetu ministriju, kura war eeneņt ņewiņņtu projektū Tautas Padomei apņstiprināņšanai.

Paegle: Ja teeņņam ir nodoms ņaņkanot ņho jautajumu ņatarâ ar ahrleetu ministriju, tad man nekas nebuhtu pretim, ja to atliktu. Tad tikai žaluhds, lai ņtahtos ņatarâ jo drihš, lai ņho jautajumu waretu noņkaidrot. Mums tikai ir no ņwara, ka mehš kontrolejam pahrejoņņhos elementuš.

Pres. Tšhastke: Preekšlikums teel nemts atpakaļ. Atleekas tikai weens kuru zehla preekščā Šhaberts. Es liščhu šcho preekšlikumu uš balsoščhamu. Tā tad ar 31 balši pret 30 ir peenemts šchis preekšlikums. Tagad es liščhu uš balsoščhanu wišu 17. pantu ar teem pahrlabojumeem, kahdi tika peenemti. Tā tad 17. pants ir peenemts. (18.—21. pantus peenem weenbalšigi beš debatem). Tagad es liščhu uš balsoščhanu šcho likumu wišā wišumā. Tā tad likums peenemts weenbalšigi.

Pahloščhais likumprojekts: Noteikumi par eefščsemju pašem. Waj wišeem Tautas Padomes lozēkēem ir isbalitti drukati eksemplari? Gerunas naw, tā tad ir. Teef atklahtas wišpahrejās debates. Referentam wahrds.

Ref. Solzmanis: Tri noteikumi par eefščsemju pašem ir isdoti uš waldibas rihtojuma pamata augusta mehneši un ir jau spēhtā. Tautas Padomei wiši jaapstiprina waj jaatraidā. Komišijai bij jaiščhkir weens prinzipiels jautajums: waj wiša turās pee ta uščkata, ka neweens pilsonis newar istitt beš pašes, ka ta ir itka wiša otra puše, jeb pee ta, ka katrs pilsonis war apleezinat šawu personibu ari ar ziteem peerahdijumeem. Komišija nostahjās uš ta redšes stahwolla, ka normalos apstahļkos nebuhu wajadšigs peeturētees pee pašu sistemas, bet nemot wehrā, ka mums deemschehl naw normalu apstahļku, ka mums ir karsch uš weenu un otru puši, ka semē waretu eepuhst elementi, kuri naw wehlami, Komišija atšina, ka pagaidam pašu sistema ir wajadšiga un ka jaewēd pašu noteikumi preekšč tagadešeem nenormaleem laičeem. Šchee noteikumi ir šefošhi: katram pilsonim jabuht pašei, kuru isdod šināma eestahde. Pagastos pašes isdod aprinku preekščneeki waj wišu palihgi, pilšehtās weetejā polizija. Komišija waldija diwi uščkati pašu isdoščhanās jautajumā. Weeni bij par to, ka japeenem tās pants tahds, kahds wiščh bija Waldibas rihtojumā, ziti par to, — ka pašu isdoščhana jakonzentrē pagastu pašchwaldibu organu rokās. Šā kompromiša redatšija tika peenemta tagadejā, tura nosaka, ka pagastu eedšihwotajeem pašes isdod aprinku preekščneeki waj wišu palihgi zaur pagastu pašchwaldibu ispilbu organeem. Motiwi šcheit bij tahdi, ka pilnigi uštizet pašu isdoščhanu pagasta eestahdem newar, jo tad nebuhu nekahdas kontroles par to. No otras pušes, usdoi šcho leetu tikai administratiwām eestahdem, nosihmetu kōti apgruhtinat pašu isnehmejus. Kas atteezas uš pilšehtam, tad komišija weenbalšigi peenehma to noteikumu, ka pašu isdoščhana teef konzentretā weetajās polizijas rokās. Zitadi tās naw eefšehjams, jo kad to leetu uščkati pašchwaldibas eestahdem, tad winām tittu ušwelki tahdi peenahkumi, kahbus wiņas weikt newar. Tahlak nahš wēšela rinda tihri tehniski nosažjumu, peem. ka pašes jaisdod tikai tahdām personam, kuras pateščham šawu personibu war apleezinat waj nu ar dokumenteem waj ar galwineeēem. Wehlač tehniski ašrahdijumi, kā pašes jaisdod, kā japeeraksta, kahdi par to janem nodokli, kā jarihtojās, ja pašē nosaudeta. Gewēšts pahrlabojums, karsch nosaka, ka personam, kuras pašes pašaudejuschas un wehlaš dabut jaunu paši, jaesneedš paraksts, ka tee apstahkli, kahdos pašē pašaudeta, teščham ir pateēši. Gadījumā, ja apstahkli nešrahditos par pateēšēem, buhtu eemesiš, mineto personu šantē pee atbildibas. Wišleelakās domu starpibas zehlās šakarā ar bijušchā Waldibas rihtojuma § 6. Tas šlaneja tā, ka tee, kuri § 5 minētās prašibas nešpilda, eewētojami konzentrazijas lehgeros lihdi wišu personibas iššināšanai. Komišija ašrahdija, ka šchis pants dod administratiwām eestahdem pahrač leelu waru rokās. Šcho pantu pilnigi atmēta un wiša weetā Komišija leef preekščā eewēst jaunu noteikumu, karsch šināmā mehrā eerobeščho administratiwo eestahščhu rihzibu un škan šefošhi: (nosaka). Šchis noteikums nosaka, ka no minētām personām war nemt parakstu, ka wiņas nešbrankš, wiņas war eelikt šalogu, galwineeki war dot par winām garantiju un tikai pats pešdejais šolis buhtu wiņas apžētinat. Tās buhtu tās galwenās peesihmes, kuras es gribetu taištē pee šchi likumprojekta. — Wehl man japeesihmē, ka komišija uščkati ja šcho likumu par šteidsamū, un es lihdsu peenemt wiņa šteidsamibu.

Pres. Tšhastke: Es liščhu papreekšč nobalsot šteidsamibu. Tā tad šteidsamiba weenbalšigi peenemta. Waj pee wišpahrejām debatēm kahds wehlaš peedaltēes? Ja ne, tad es liščhu nobalsot pahreju uš pantu laščhānu. Tā tad nolēmta pahreja uš pantu laščhānu. — **Wirraksts:** Pagaidu noteikumi par eefščsemes pašem. Birmais pants — pee wahrda nepeeteizas, es liščhu uš balsoščhanu. Birmais pants peenemts. — Otrais pants — Šhaberts.

Šhaberts: Otrais pants škan, ka pagastu eedšihwotajeem pašes isdod aprinku preekščneeki waj wišu palihgi zaur pagastu pašchwaldibu eestahdem. Šchis pants

nostahda neweiklä stahwölli lauzineekus, pagastu eedsihwotajus, kureem pafes buhs jada-
bon no aprinku preekschneekem. Agraf wiini pafes wareja dabut turpat pagasta namä,
tagad pee nenormaleem apstahkkeem wineem buhs jagreeschas pee aprinku preekschneekem.
Wispirms jaewehro, ka mums naw kahrtigas fatikmes, lai katreis waretu tik weegli
nokkuht us tureeni, kur dsihwo aprinka preekschneeks, otrahrt, buhs wisur wajadsi
personibas dokumenti. Te nu sahkses ta breefmiga farakstichanas pagasta eestahdem
ar aprinka preekschneeku, dokumentu suhtichanas turp un atpaka. Gadijumä, ja nebuhs
kaut kas pareisi, dokumenti tiks atkal suhtiti atpaka us pagastu, tur wiini buhs japahr-
maina un atkal jafuhä us aprinka. Wifs tas willkses toti ilgi un tapehz es domaju,
ka wajadsetu pawisam strihpot wahrduš „isbod aprinku preekschneeki waj wiinu palihgi“
un atstahä pafu isdoschannu tä, ka ta bij senat.

Pres. Tschakste: Pee wahrda peeteizees Pauluks.

Pauluks: Man jarnä pretim schim preekschlitumam. Schis jautajums
tika komisija toti plaschi pahrrunats un wiina weenojäs us projektä mineto redakziju.
Nepareisi teikt, ka pafes isdos weenigi aprinku preekschneeki. Projektä tatschu fazits,
ka pafes tiks isdotas zaur pagastu paschwaldbibu eestahdem; tä tad ihstee isdewei buhs
taisni pagastu paschwaldbibu ispildu organi. Komisija newareja weenotees nodot pafu
isdoschanas leetu tikai pagastu paschwaldbibu organeem, jo tad waretu nahkt dauds wisadu
pahrssteigumu, zaur to, ka katrs waretu rikotees pehz saweem eeskateem, jo nebuhtu
weenas apweenojoschas eestahdes, kas wisu to leetu pahrsinatu. Mums jaewehro, ka
schis pafes tiks isdotas pirmo reis, Latwijas pawalstneekem. Ja pafu isdoschanas
leeta nebuhs konzentreta weenäs rokäs, tad warës gabitees, ka tahds, isnehmis pafi
weenä weetä, pahreedams us zitu pagastu, warës tur atkal isnemt pafi. Wajaga buht
kadhä eestahdei, kas dauds maf leetu kontrole. Tapat pehz muhsu pawalstneezibas
litkuma mehš tatschu gribam, lai newaretu pafes dabut tahdas personas, kuras nemaj
naw muhsu pawalstneeki. Ja atstahsim wisu paschwaldbibas organeem ween, tad tahdas
eespehjamibas naw isflehtas. Tadeht komisija weenojäs, ka wiseem jaect zaur aprinka
preekschneeku tahdä sinä, ka aprinka preekschneeks patur sawäs rokäs kontroli, bet pafes
isdos pagastu paschwaldbibas eestahdes. Tapehz es littu preekschä atraidit scho pahrla-
labojumu.

Pres. Tschakste: Gekschleetu ministra beedrs.

Gekschleetu ministra beedrs Birsneks: Es ari issazitos pret eefneegto pahrla-
labojumu. Gekschleetu ministrijai nefas naw pretim, ja peenentu juridiskas komisijas
eefneegto pahrlabojumu. Buhtu jau pareisi, ka pee normaleem apstahkkeem atswabi-
natos no ta, ko sauz par pafi, bet ka jau komisijas referents aistrahdija, naw peenahzis
wehl tahds brihbis. kad mehš waretu gluschi atteiktees no pafem. Patlaban pilsonem
ir rokäs pahrať dauds daschadu dokumentu, tä ka ir nepeezeeschami wajadsihs isdot weenu
dokumentu, lai waretu atsazitees no wiseem pahrejeem. Man leekas, ja peenem no
juridiskas komisijas eenefto pahrlabojumu, tad mums ir leelaka garantija, leelaka kon-
trole par to, ka katram pilsonim buhs rokä tikai weens dokumentis. Tadeht es wehletos,
ka tittu peenemts komisijas pahrlabojums, bet tas otrs atraidits.

Pres. Tschakste: Es luhdsju referentu isteiktees. (Newehlas). Es litshu us
balschschanu Schaberta eefneegto pahrlabojumu. Ar wisam balsim pret 6, weenai atturo-
tees, pahrlabojums ir atraidits. Tagad es litshu wisu otro pantu us balschschanu.
Tä tad otrais pants peenemts ar wisam balsim, 2—3 atturetees 13.—17. pantus
peenem weenbalsigi, bes debateem.

Schaberts: 18. pants skan tä: Pret teem, kas noteiktä laikä naw sawu
personibu peerahdijuschi, administratiwä kahrtiba peemehrojami droschibas weidi, kuzi
parehseti kriminalprozefu likumu 416. pantä. Uzumirkli man schis pants naw pee
rokäs, bet zif atzeros, tur bij peezi daschadi weidi, ka war wainigo fohit. Zeeta war
nonahkt tahdä stahwölli, ka apzeetinatais war deesgan ilgi nosehdet apzeetinajumä.
Tadeht es gribetu 18. pantu paplaschinat.

Pres. Tschakste: Gekschleetu ministra beedrs.

Gekschleetu ministra beedrs Birsneks: Kä jau referents sinoja, komisija
bij atradusi par nepeezeeschannu no Waldbibas isdota rikhojuma ismest sefto paragrafu,
kur bij fazits deesgan weenfahrtchi, ka tam personam, kuras sawu personibu newar
peerahdit ne ar dokumenteem, ne ar galwineekem, ir jasper sinami foli. Reis nu komisija
to ir strihpofusi un eekschleetu ministrija tam peekriht, tad tomehr wiini jaisafatas pret

to pahr labojumu, to eefneefsa Schaberta kungs. Wispirms ais tihri formeleem eeme fleem, jo naw atkauts turet kahdu apzeetinajumâ ilgaki par 24 stundam bes eeme fla. Tas ir peenemts likumâ par eefshejo apfardsiibu. No otras puses, tam nebuhtu nekahda fewi schka nofihue, ja nebuhtu formelâs eerunas, jo kamehr naw issinata perfoniba, buhs gruhti kahdu nodot kahdai eestahdei, kâ tas ir teikts 18. pantâ. Un sinot katrâ atfewi schkâ gabijumâ eefschleetu ministrijai, tas ari nebuhs eefpehjams. Man leeks, kâ no tihri formelâs puses nemot un ari pehz fatura schahds papildinajums buhtu pilnigi leeks.

Winfche wizz: Es luhdsu wahrdu. Es Birfneeka kungu drufku nesaprotu, ja winsch domâ, kâ te naw wajadsigs wairak atfahr tot, kâ tas patz par fewi faprotams, reis jau tahds likums ir. Bet reis pazehlâs balsis no juristu puses, tad azim redsot, daschi ir tahdâs domâs, kâ ja kahds ir apzeetinats par to, kâ winam naw dokumentu, tad par to ir jasno eefschleetu ministrijai. Reis winsch ir apzeetinats, winsch ir jatura apzeetinajumâ til ilgi, kamehr wina perfoniba ir noskaidrota. Schahdas teefibas newar dot administracijai, jo tas warbuht dotu eefpehju ais dascheem perfonigeem eeme fleem perfonibas noskaidroschanu nowilzinat. Protams, ja kahds newar fawu perfonibu peerahdit, ja winsch neweenam naw sinams, winsch jafauz pee atbildibas. Reis patz eefschleetu ministira beedris to faprot, kâ tas ir patz par fewi faprotams, tad es domaju, Tautas Padomei nekâs newaretu buht pretim to wehl reis atfahr tot, lai nerastios pahrpratumi.

Prof. Tschakste: Pauluka kungs.

Pauluks: Man rahdas, kâ leeta ir pilnigi noskaidrota zaur to, kâ likumâ peewedam atteezigo likuma pantu. Reis tahds nosazijums ir un winsch ir atsihts no teefam par peeteekofchu, tad pehz ta ari ir jarihkojas. Mehhs tatschu newaram pahrmeft, kâ mehhs buhtu par daubf teefibu dewufchi administratiwam eestahdem, ja mehhs nosakam, kâ winam ir jarihkojas pehz teem pascheem nosazijumeem, kâ ismekleschanas teefnesim, teefai un profuratorai. Kapehz mehhs grybam atnemt administracijai to, to mehhs esam uftizejnufchi wifam zitam eestahdem. Urweenu tatschu buhs jarihkojas likumigâ kahrtâ. Man rahdas, to atfewi schki usfwehrt ar scho papildinajumu nebuhtu wajadsigs. Es domaju, tas papildinajums ir pilnigi leeks un luhdsu winu atraidit.

Prof. Tschakste: Wairak neweens pee wahrda naw peeteizees. Es litfchu uf balskofchanu Schaberta eefneegto pahr labojumu. Tâ tad ar wifam balsim pret 13 ir atraidits schis pahr labojums. Tagad es litfchu uf balskofchanu wifu 18. pantu. Tâ tad schis pants ir peenemts ar wifam balsim, 7 atturotees. Tagad es litfchu uf balskofchanu scho likumu wifâ wifumâ. Tâ tad likums par eefschemes pasem ir peenemts 8 atturotees. Mehhs pahreesim uf nahkofcho likumprojektu: noteikumeem par ahrsemes perfonu pasu peeteikfchanu un ahrsemneeku ufturefchanos Batwijâ. Es luhdsu referentu isteiktees.

Holzmanis: Scho noteikumu mehrlis ir noslehgt Batwijâs robeschas pret tahdeem ahrsemneekem, kuru eebraufschana Batwijâ naw wehlama un iswest kontroli par teem ahrsemneekem, kuzi eebrauza Batwijâ. Noteikumu faturis ir fefkofchs; neweena perfonâ newar eebraukt no ahrsemem Batwijâ, ja wina fawu pasi naw peeteikufi pee Batwijâs preefschstahweem ahrsemes. Ja nu tomehr kahds pilsonis ir eebrauzis, kas naw paspehjais fawu pasi peeteikt, tad winam jadabu atfewi schkâ atkâuja no ahrleetu ministrijas. Ja scho likumprojektu peenem, tad mehhs buhtum garanteti, kâ neweens neebraukt Batwijâ bes Waldibas sinas. Tahlak, tiklids kahds ir eebrauzis, winam jagreeschas pee weetejâs polizijas un pase japeerakfta. Tâ tad juhs redseet, kâ kontroles aparats par ahrsemneekem darbojas weenmehr. Tahlak, neweens newar palikt Batwijâ ilgaki par 14 deenam; ja winsch wehlas ilgaki palikt, tad winam jadabu atkâuja no eefschleetu ministrijas, kuru ta isdod uf weenu gadu. Ja terminsch ir notezejis, tad war atkâuju pagarinat. Par atkâujas isdofchanu un pagarinaschanu nemams nodoklis. Tahlak nahf noteikums, tihri techniskas dabas, kâ wiseem, kas eebraukufchi, pases japeerakfta polizijas eezirknos, tapat kâ Batwijâs pilsonem. Paschâs beigâs ir pants, kurfch nosafa fodu par scho noteikumu neispildischanu. Soda mehrlis ir paredsets tahds patz, kahds tas bija noteikumos par eefschemes pasem, 500 rbl. leeks, waj maksat nespehshanas gabijumâ zeetuma fods. Man wehl japeeshimè, kâ Waldibas rihtojumâ no 14. marta bij wehl daschi ziti punkti, no kureem data ismesta ahrâ, kâ newajadsigi. Warbuht waretu zelt eerunas pret weena punkta iswefchanu, kurfch nosafa, kâ tee

ahrsemneeki, kuzi palikuschi Latwijâ ilgat par 14 deenam, war isbraukt tikat ar Walbibas atkauju. Tas ir ismests ahrâ. Warbuht waretu rastees tahds eespaids, ka mehš peefškiram ahrsemneekem teefibu isbraukt no Latwijas bes kahdas Walbibas sinas. U to jaaisrahda, ka ir špehka kahds zits Walbibas rihkojums, kurešh aifleeđi ahrsemneekem atstaht Latwijas robesčas bes Walbibas sinas. Tâ ka tahds rihkojums pastaht, tad komišija atrada par wajadšigu strihpot šho pantu. Tahlak komišija strihpoja wehl weenu pantu, kurešh škan tâ: (nolafa). Komišija atšina, ka tahdu pantu mehš šhajâ likumâ eewest newaram, ja mehš negribam atkaut wahzu waj kahdas zitas walšis kareitweem braukat pa muhsu semi bes Walbibas sinas. Komišija atšina, ka tahdas privilegijas mehš dot newaram. Wehl man japeesihmê, ka komišija šho likumu atšina par steidsamu.

Pres. Tšha kste: Es likšhu us balsošchanu steidsamibas jautajuntu. Tâ tad weenbalšigi peenemta likuma steidsamiba. Waj wispahrejâs debatês kahds nems wahrdu? Neweens. Tad es leeku us balsošchanu pahreju us pantu lašišchanu. Tâ tad pahreja us pantu lašišchanu peenemtu (wisus likumu 9 pantus un pašhu likumu peenem bes debatem) wehl ir weens masš likums: noteikumi par nodokli pee kustamu un nekustamu ihpašchumu apdroščināšchanu pret uguni.

Pauluks: Es luhdsu wahrdu. Es leeku preefšchâ nonemt šho likumprojektu no šchis sehdes deenas kahrtibas. Zit man sinams, pehž wezeem Kreewijas likumeem, kuzi teel atjaunoti zaur šho likumprojektu, teel taišita iifškiriba starp leeleem un maseem ihpašchumeem. Likums nosaka, ka nodoklis newar pahrsneegt 20—30% no apdroščināšchanas premijas sumas. Zaur to teel pabalšiti wiš leele nami, kuzi atrodas zentrâ un kâ wairaf ugunšdrošchi maksâ maksaku premiju. Maseem nameem jamašjâ pilnišs nodoklis, turpretim leeleem šchis nodoklis teel pašeminats famehrâ ar premiju. Wahzu okupazijas laikā bij jamašjâ sinams prozents no wišas sumas neatkarigi no premijas; tapat wajadsetu eewest ari tagad. Tâ kâ likums patlaban naw pee rošas, naw bijis eespehjamš ari šawâ starpâ šarunatees, es leeku preefšchâ nonemt likumprojektu no deenas kahrtibas un dot T. P. lozēleem eespehju šawâ starpâ šarunatees un apšpreestees.

Pres. Tšhakste: Pee wahrda neweens nepeeteizâs. Gefneegts preefšchlikums šho likumu no deenas kahrtibas nonemt. Es likšhu par to balsot. Tâ tad weenbalšigi šchis likums nonemts no deenas kahrtibas. Lihds ar to buhtu isbeigta muhsu šchis sehdes deenas kahrtiba. Nihtu presidijš pašnos likumprojektus, kuzi buhtu nododami bašhadam komišijam. Šhodeen waru pašnot Tautas Padomei, ka rihtdeenas sehde buhs šchahda deenas kahrtiba: 1) debatês par ahrleetu ministra šinajumu 2) noteikumi par weenreifeju pilšehtu un meestu nekustamu ihpašchumu nodokli 3) likums par weenreifeju kara pekšas nodokli 4) noteikumi par weenreifeju walšis nodokli no lauku nekustameem ihpašchumeem. Lihds ar to šchis deenas Tautas Padomes sehdes deenas kahrtiba issmelta un es slehdsu sehdi.

(Sehdi slehds pilšt. 7. 45.).

Tautas Padomes peektās sesijas otrā sesde.

7. oktobrī 1919. g.

Sēdī atklājta plkst. 4.50 min. p. p.

Pres. Ešhakte: Tautas Padomes sesde atklahta. Tautas Padome nodarbo-
fees šchodeen vehz sefošchās deenas kahrtības: 1) Debates par ahrleetu ministra sīnojumu;
2) Noteikumi par weenreiseju pilsehtu un meestu nekustamu ihpašchumu nodokli; 3) Likums
par weenreiseju kara peknaš nodokli un 4) Noteikumi par weenreiseju walsis nodokli no
lauku nekustameem ihpašchumeem. Bet eepreeksch es līschu Tautas Padomei preekschā
nodot pahris likumprojekts komištjam. Tee buhtu: Likums par isgllhtības eestahdem
nodobams šcholu komištjai. Gerunu naw? Tā tad wišch tiks nodots šcholu komištjai;
otrkahrt, rihkojums par ritmeistera Goldfelda usnemšchānu Datwijās pawalstneezibā.
Presidijš proponē nodot šcho rihkojumu juridiskai komištjai. Gerunu naw? Peenents.
Tagad mehš pahreestim pee pirmā deenas kahrtības punkta — pee debatem par ahrleetu
ministra sīnojumu. Pee wahrda ir peeteizees no sozjaldemokratiskās frazijas —
Zeelens.

Zeelens: Augsti godatā šapulze! Brihdis, kurā šanahja kopā Tautas Padomes
šchi sesija, ir ahrkahrtīgi nopeetns. Es domaju, ka neweens no klahtesofschēem Tautas
Padomes lozēkēem nešturas, warbuht tik nenopeetni, kā daschi no klahtesofschēem Tautas
Padomes lozēkēem isturejās pagahjuschās sesijas beigās. Es domaju, ka wišeem klah-
tesofschēem ir šchaidrs, ka šchis deenas, ko mehš pahrdsihwojam; ka tee lehmumi, ko mehš
taištīm, buhs išschēkroschi preeksch turpmākās Datwijās wehštures. Mehš sinam, kas
noteek Jelgawā, kas noteek Kursemē; mehš sinam, kas noteek ap mums apkahrt zītās
weetās. Ja šchinis apstahklos, par kureem wehl reis tuwat runat, par wiņu nošhmi
un wiņu draudošchām breešmām, es domaju, zeenijamee kungi, buhtu leeki, wišmaf
preeksch latweešchu frazijas tāš ir leeki. Ja mums ir jarunā par pameera jeb meera
flehgšchānu weenā frontē, lai šagatawotos us karu otrā frontē, es domaju, šchis jautā-
jums mums ir janem līhdi galam wišā nopeetnibā, jaišschēkiras wišos šhēkumos, lai
nepaliktu nekahbas šchānbisčanās un nekaidribas, lai mehš buhtu gatawi us wišu ko.
Šekams mehš pahrejam us teeschu meera noteikumu zaurluhtošchānu, bes šchānbām, kā
to nostahdija loti zeenijamais ahrleetu ministra kungs, mums wehl reis išschēkroschā
wehšturiskā šunda ir jateek šchaidribā par to wišpahrejo starptautisko šituaziju, kurā
mehš tagad atrodamees. Vai waretu taišt šcho lehmumu, mums ir japahrbauda wišs
tas, kas ir notizis, un wiši tee apstahkli, šchdos ir eewiršijees muhšu jautajums. Es
gribu teikt, ka neesmu tahds optimists, kā muhšu augsti godatais ministra kungs.
Wina runas pirmā dakā jau tika isteiktas tešes galwenos wilzeenos par starptautisko
stahwokli un par Datwijās jautajuma atrišnāschānu starptautiskā teešibu zelā. Es
allašch un allašch atrodu optimistiskās notes, kurās mums tik beeschi un daudskahrt
škanėjuschās no ministru presidenta kunga mutes. Mehš sinam, ka muhšu jautajums,
t. i. Datwijās jautajums starptautiskā zelā nošhmiē, kā to ministra kungs teiza, Datwi-
jās de jure atšihšchānu no Wafar-Giropas leelwalstīm, bet, zeenijamee kungi, kur ir
šchi atšihšchāna un kahda isredse ir us atšihšchānu? Muhšu jautajums — Datwijās
jautajums ir jau pagaidam išschēkirts no meera konferenzes sinamā wirseenā un proti
ar 27. maija noti, kurā ir nošhstita Koltšchakam ar parakstu no 5 leelwalstiju preeksch-
stahweem, kuri pagaidam ir išschēkhruschi muhšu jautajumu. Muhšu jautajums ir
atliktš, wišch ir nodots šarinam starp muhšu Pagaidu Waldbibu un Koltšchaka waldbibu.
Nerunāsim par to, kas ir Koltšchaks; es domaju, ka tagad wišās Latweešchu frazijas
ir nahkuschās šchaidribā par to, kas ir Koltšchaks. Ja starp Pagaidu Waldbibu un
Koltšchaka waldbibu neteek panahkta weenošchānās, tad ta leeta teek nodota Tautu Šigai,
kā widutajai un starpneezei. Zeenijamee kungi, kad Koltšchaks buhs kaut kas, kas

winsch tagad ir ar ņawu politisko un militaro spehku, par to sin rakstīt kreewu reakzionarās awises un winu agentī ahrsemēs. Par to lai ir atkauts spreest meera konferenzei, bet preefch mums ir ņaidrēs, ka Latwijās jautajuma iņņkirschana ir atlikta. Augsti godatais ahrleetu ministra kungs isteiza pateizibu tām leelwalstīm, kuras esot uņ ņawa ņaroga rakstijuschas demokratisks losungus paņaules ņarā, starp kureem esot maso tautu aistahweschana un winu atņwabinaņchana. Augsti godatee Tautas Padomes kungi! Kur ir ņho ņolijumu iņbildschana? Ta beidsās behdigā ņahrtā ar 27. maija noti admiralim Koltņchakam. Es ari peekrihtu ahrleetu ministra kungam, ka muhsu Latwijās littenis ir tizis iņņkirts uņ Wafar-Giropas ņara laukeem, bet, zeenijamee kungi, to, ko ir iņihnijuschas Wafar-Giropas tautas uņ ņara laukeem un ari preefch mums buhtu iņihnijusi ņrantņchu tauta ar ņawām aņinim, to ir iņihzinajuschi Giropas diplomati, ņad nahza meera konferenze ar reņĶnu ņaweschannu. Es jautaju taņla, ko ir darijuschas Sabeedroto walstis tai gruhā brihdi, ko mehņ esam pahrdņihwojuschi, ņahdu materialu pabalstu, ņahdu militaru pabalstu mehņ esam dabujuschi? Augsti godatee Tautas Padomes lozekli. Sums, ņas esat dņihwojuschi Latwijā wairaf nekā es, man tas nebuhs japaņkaidro. Mehņ ņinam, zif mehņ esam dabujuschi no Sabeedroto leelwalstīm eerotņchus, bet mehņ ari ņinam, augsti godatee Tautas Padomes lozekli, zif eerotņchu wiņas Wafar-Giropas leelwalstis ir dewuschas kreewu reakzionaru bandam. Neceņim ņiņtumos uņņlaitit pa zif miljonam mahzĶnu sterlĶnu winas ir dabujuschas pabalstu no AnglĶjas, Franzijas un zitām Wafar-Giropas ņemem. Bekas jautajums, waj Wafar-Giropas leelwalstu diplomati nebija informeti par to, ka mums truhņti pabalsta? Zeenijamee kungi, es domaju, ka wineem tas ņinams bija gan, bet wini to nedarija ar nodomu un proti tapehz, ka weena dala no Wafar-Giropas walstu walbĶbam ņahw wehl ņho baltu deenu par wezās leelās kreewijas atjaunoschannu. Giropas diplomatu preefchgalā, ņuri ņahw par wezās kreewijas atjaunoschannu, ņahw tagadejā Franzijas waldbiba ar tagadejo ahrleetu ministri Biņchona kungu preefchgalā. (Presib. Tņschakte taisa runatajam peeņĶmi). Zeenijamee kungi! Augsti godatais Tautas Padomes presidenta kungs ņaka, lai es tahdas kritikas par ahrwalstīm neleetojot, bet, zeenijamee kungi, pagahjis ir gandraih gads kopsch Latwijās walstis proklameschanas un wehl lihds ņchaj baltai beenai Franzijas waldbiba naw turejusi par wajadsigu atņiht Latwijās de fakto neatkaribu. Mehņ pat wehl tagad nesinam, ņad Franzijas tagadejā waldbiba atņihņ Latwijū, ka de fakto neatkarigu. Tas man wehl naw ņlaidri ņinams. ņas atteezas taņla uņ zitām walbibam, tad ir ahrņahrtigs kontrasņs, lai neteiktu ņitprakti, starp Amerikas presidenta Wilsona kunga runam pa ņara laiku un starp wina istureschanos tagad. Zeenijamee Tautas Padomes lozekli! Seemeku walstis ari naw atņinuschas Latwijū, ka de fakto neatkarigu. Dihds ņĶim no leelwalstīm AnglĶija weenigā muhs ir atņinusi, ka de fakto neatkarigu. Bet mums wiņeem tas ir ņaprotams, tapehz tas ir notizis. Tas naw notizis tapehz, lai tĶtu iņpildits ņchis tautas paņchnoteikschanas losungs, bet tas ir notizis tapehz, ka anghu diplomati ir loti gudri un weikli un ņaprot ņawas interesēs. ņahdas AnglĶijai waretu buht un ir atteezibas pret kreewijū? Es ari peekrihtu tom, ka mums no AnglĶjas puņes nahņs wisahtrakā ņahrtā atņihschana. Bet, zeenijamee kungi, mums newajaga atņmirņt, mums newajaga ņlatitees uņ Sabeedroteem, ka uņ ņahdu neatkarigu grupu, jo ta Antante, kura pa ņara laiku uņstahjās ka weenots spehņs, tagad wairs neekņĶiē. ņatra leelwalstis eet pa ņawu zeku wiņos ņihtos un leelos jautajumos? ņatra atņewiņchta leelwalstis uņstahjas par ņawām interesem un ņawu politĶku. Tapehz mums ahrejā politikā naw jarehĶinas ar Antanti, bet gan ar atņewiņchām leelwalstīm, kur ņatrai ir ņawas interesēs. Tapehz mums ir jaismanto ņchis preteschĶibas un ņadurņmes, lai mehņ ahtrakti waretu eeguht to, ņas mums ir wehlams un panahlams. ņad mehņ tĶņim pee de jure atņihschanas, par to es atņakos zeret, ņamehr naw ņanahkusi kopā Tautu Ligas Konferenze, un mums newajaga aismirņt, zif wehl naw walņu un tautu, ņas naw de fakto atņihtas un gaida uņ ņawu atbrihwoņchannu. Bet weenu gan es gribetu peebilņt, ja mehņ analĶsejam muhsu ahrejās politĶkas wispahrejās linijas un proti, es, ka sozĶaldemokratĶsās ņraņzijas preefchņstahwis gribetu teikt, ja Sabeedroto leelwalstju waldbibas, tas ir, ja tās atņewiņchās waldbibas no paņchām Sabeedroto leelwalstīm muhsu wehl naw atņinuschas de fakto, tad tas te nebuht nenohņmē, ka mums wajaga uowehritees no tām nazĶjam, kuru preefchgalā, warbuht, atronas tās waldbibas pagaidam lihds tam laĶkam, ņamehr nahņs jaunās parlamentariņņas wehleschanas un jaunās waldbibas. Augsti godatee Tautas

Padomes lozekli! Man schkeet, ka ari Latwijas ahrejâ politikâ wispahri mehš waretu peenemt, ka mums naw jaorientejas tikai weentigi us tām waldbibām, kuras tagad ir Franzijs, Anglijas, Seemel-Amerikas waj kahdas zitas walstis preefšagalâ, bet blakus tam ofisialam darbam ir koti swarigs darbs un tas ir Wakar-Eiropas šabeedribas informesšana par tām grupam un šķiram, kuras, warbuht, pehž mehnescheem, warbuht pehž gabeem spēhlēs noteizoschu lomu muhsu littena isschķiršanâ. Tâ tas ir Franzijs un tâ tas ir zitâs semes. Ahrejo politiku mehš newaram eewirsit tikai pehž ta, kas ir schodeen. Mums ir jaorientejas ari par tām tautâm, kuras ir pahrdshwojuschas pafaulēs karu un kuras ideenas wairaf prafa šawu teesību apmeerinašamu. Mehš sinam, ka Wakar-Eiropas strahdneeziba un darba demokratijsa naw wairs tâ šakalta, ka wina bija šakalta pafaulēs kara laikā. Mehš sinam, ka wina prafa ari lihdsalibu ahrejâs politikas špreefšanâ un lemfšanâ un mehš pat waram teikt to, ka wini netikai prafa, bet pat wisleelako Wakar-Eiropas walstiju waldbibas ir speestâs rehfinatees ar to, ko šaka winau strahdneeku mafas (applausi pa kreisi). Lai peerahbitu to, ko es teizu, es domaju, ka angļu waldbiba nebuhtu wis no šawas brihwâs inižiatiwes šuhitijusi prom šawus šaldatus no Archangelskas. Angļu šaldati prafa, waj angļu šehnischj efot peeteizis šreewijai karu un ja neefot, tad neweena waldbiba pehž angļu parlamenta nosajizumeem newar winaus nekahdâ karâ šuhit. Anglijas strahdneeziba atbalsta angļu šaldatus un kategoriski stingrâ šahrtâ peeprafa no šawas waldbibas, lai tiftu šlehgtis meers ar tahdu šreewiju, kahda wina ir schodeen, bet newis ar tahdu, kahda ta buhs. Mehš waram eet pat tablak un teikt, ka tahda ufstahšchanâs Anglijâ ir netikai šozialistiu aprindâs, bet ka šchahdu ufstahšchanâs atbalsta ari kreisâ demokratisšâ pilsoniba, kuras preefšagalâ šahw tahdi wihri, ka bijušchais ministru presidents Aškwits, kuresch kahdâ šawâ runâ augusta mehnesi škaidri pateiza, ka mehš newaram gaidit, šamehr šreewijâ nodibinasees ilgtošcha waldbiba pehž ilgtošcheem un muhschi-geem pilsonu šareem. Wakar-Eiropas šozialdemokratijsa ir tahda, ka ta prafa, lai tuhlt buhtu noslehgtis meers ar Padomju šreewiju. To pašchu septembra mehnesi prafa „Manchester Guardian“ awise, kura represente angļu industriju. Šeenijamee Tautas Padomes lozekli! Pahrejt teeschi pee muhsu atteezibam pret meeru wispahrigi un pret meera noslehgšchanu konkreti, es domaju, ja angļu liberalâ demokratisšâ pilsoniba nebaidas prašit no šawas waldbibas, lai tiftu šlehgtis meers ar Padomju šreewiju, tad, augsti godatee Tautas Padomes lozekli, mums šche ir redšamas konkretâs breefmas no Kurfemes; mehš redšam, ka us diwâm frontem karu west mehš neefam špehjigi, ka mums kâ latweescheem šchâi brihdi buhtu jaischķiras, lai weenu fronti litwidetu un buhtu gatawi west karu pret to fronti, kas nahl ar Latwijas isuh;inašchanas lošungu. Te pazekas jautajums, kahdu atbildi es wehšos. Es wehl reis paštrihpoju, ka preefš muhsu Latwijas pašahwešchanas pilnigi wehsturisku jautajuma isschķiršanu dewa augsti godatais ahrlētu ministra šgs. Par noscheloschanu man ir šakata, ka šchi atbilde mani pilnâ mehrâ neapmeerina. Kapelž? Šahškim mehš šapat pehž punkteem, kâ to isteiza šawâ runâ augsti godatais ahrlētu ministra kungs. Wihsch teitan isteiza to, ka wehl neefot škaidriba par to, kas šreewijâ schodeen efot; wehl neefot škaidriba par to, kas šreewijâ riht buhschot. Tapehž Latwijas waldbibai wajagot atbalstit tahdu ufstahšchanos, kura raditu šreewijâ demokratisšku walstis eekahrtu. Es neatzeros, ko šazija ahrlētu ministra kungs, bet tuhlt nolastichu atteezigu zikatu: (nolasa). Tâ kâ es ziteju no „Waldbibas Wehstnescha,“ tad, es domaju, ka ministra runa te ir atšahšlita pareisi. Teitan pazekas jautajums, kâ augsti godatais ministra kungs šahdas šew preefšchâ, kahdâ praktiškâ konkretâ weidâ Latwijas walstij buhtu japabalsta demokratisšas šreewijas rašchanâs. Apslatot prinziipieli jautajumu, muhsu frazija waretu teikt, ka labaki buhtu, ja šreewijâ buhtu Šatweršmes Šapulze, ja nebuhtu warmahzibas, ja buhtu kreemu tautai pašchâi kautš lemt par šawu litteni. Bet nu zekas jautajums, kahdus praktiškus šolus špert, lai šekmetu šreewijâ kahdas jaunâs walstis formas rašchanos? Es atbildu, augsti godatee Tautas Padomes lozekli, ar kategorisku ne! Kahdâ weidâ mehš, kâ masa walstina waram eejauktees šreewijas eefšchējâs darischanâs un šekmet kahdas jaunâs demokratisška weida walstis rašchanos tagadejâs Padomju šreewijas walstis formas weetâ? Ja mehš to gribam darit schodeen, tad mums ir ar brunotu špehu jaejauzas šreewijas eefšchējâs darischanâs. Warbuht augsti godatais ministra kungs naw šcho tesi lihds galam isdomajis. Bet kaut ari augsti godatais ahrlētu ministra kungs un wisš kabinetš kopigi gribetu no ta aištah-

weschanas kara, kuru mehs — sozjaldemokrati esam aistahwejuschi un atbaltstijuschti, istahit interwenzijas karu ar Kreewiju, tad schai stunda atradis wisnoteiktako uistahschanos pret tahdu karu, ka Tautas Padome, ta ari ahprus winas (applausi). Mehs atstahstam, ka Latwijai ka walstij naw jaejanuzas Kreewijas walsts eefschejas leetas. Bet ta ir kreewu tautas un katras nazijas paschas leeta, kahda walsts forma winai ir wajadsiga un paschai jaiszihna tas ilgās pilsonu zihnas, kuras wellas jau diwus gadus un kuzam naw wehl paredsams gals. Gejaukschanas Kreewijas eefschejas leetas wiseem latweescheem war nest wisleelako postu. Kahds posts mums, latweeschu tautai un walstij, draud, ja mehs gribetu pabalstīt ar militaru interwenziju Padomju waras gahschanu, tas buhs wiseem saprotams. Mehs atgahdasamees, ka Denikins un Koltshaks ir muhsu pretineeki un ka kopā ar tahdeem fabeedroteem mums naw ko meklet, bet tas tikai buhtu Latwijas kaps (applausi). Warbuht gan dascheem ziteem Latwijas pawalstneekem ir meklejams interwenzijas karsch ar Kreewiju, ta buhtu, galwenam tahetam Baltijas muischneeziba, kuras intereses ir agrakas Kreewijas atjaunoschana un Latwijas tautas spehta un energijas salauschana. To ir sapratuschti Kursemē atrodoschees wahzu muischneeki un latweeschu sulaini, kas wineem kalpo. Kas atteezas us meera farunu konkretam formam, tad ir jafaka, ka ari tai sinā es neefnu apmeerinats ar ahrlētu ministra kunga schini jautajumā uistahditam tesem un proti: wispahrigi par wiseem teem punkteem kopā runajot, es neparedsu no muhsu waldbibas gatawibu ussahht meera farunas. Ahrlētu ministra kga runā ir melns us balta teksts: (nolasa). Augsti godajamee Tautas Padomes lozeklu kungi! Tai dsirksteku telegramā, kuru ir jamehmufi muhsu waldbiba no Padomju waras puses, negahja runa par pameera flehgschanu deht kaut kahdam diskusijam par to, kahds reschins wehl ir Kreewijā un kahds ne. Tai dsirksteku telegramā nebij asazinata Latwijas Bagaidu Waldbiba sprees par Kreewijas politiskam perspektiwem. Tur bij usainajums sahht meera farunas ar Padomju Kreewiju, bet ne ar Kreewiju, kahda wina buhs riht, pariht waj aispariht un ja muhsu waldbiba pasata, ka wina schimbrihscham newar dot nekahdu apmeerinoschu atbildi, waj wina wehlas, waj wina grib ussahht meera farunas, tad, augsti godatee Tautas Padomes lozeklu kungi, mehs sakam, ka ta ir bailiga atbilde. Bailiga preeksch Latwijas tautas un preeksch Latwijas nahotnes. Weens no diweem: ja Padomju waras meera peedawajums ir nopeetns, tad nopeetni ir us wina jaatbild un ja ne, tad winsch ir jaatraida. Muhsu Latwijas walsts situazija ir tahda, ka mehs esam speesti, kaut ari wisi no klastesofcheem Tautas Padomes lozekleem to newehletos darit. Kursemes situazija ir tahda, ka mehs esam speesti flehgt meeru ar Padomju Kreewiju un tas buhtu mums japrasa wifai latwju tautai. Ja mehs schini ischkiroschā brihdi gribam dot ischkiroschu atbildi, tad wajaga pateikt kaidri, waj ja, waj ne. Ja mehs atbildam ar ja, tas nosihmē, ka mehs gribam nopeetni glahht Latwiju un latwju tautu un istihrit Kursemi. Ahrlētu ministra kunga runa ir sinamā mehra iswairischanas, fahot, ka mehs newaram dot noteiktu atbildi; tad, zeenijamee kungi, ta ir tikai spehleschanas ar wahrdeem. Padomju Kreewijas preekschtahwsi pateiks: „Ja Juhš gribeet sirat, kas mehs esam, ja Juhš gribeet gatdit, kas buhs pee mums walbineeks riht waj pariht un atkaujaj pa to laitu kreewu reakzionaru bandam pulzetees us sawas teritorijas, kamehr wini, warbuht nahks un salausis muhs, tad mehs ar Jums farunās neelaischamees.“ De naw nekaidribam weetas, te ir jafaka kategoriski, kahds ir Juhšu zeksch un ko Juhš gribeet panahht. Pahrejot konketi pee uistahditam pameera un meera farunu prasibam, es gribetu teikt, ka mehs atstahstam gan, ka lai ussahhtu meera farunas, papreekschu ir janoflehdj pameers. Mehs skatamees us to leetu tā, ka Latwijas Waldbibas preekschtahweem, kuri brauz us pameera farunam, naw tikai jadiskufe ween, wineem ir jadod lihdsi no Latwijas Waldbibas mandats, ja pameera noteikumi teef peenemti no pretineeka, tuhliit us wisahtrako tos parakstīt, lai netiktu sandetas ne 48, ne 24 stundas. Warbuht schini wehstuwiska situazija, kuru mehs pahrsihwojam, netikai 24 stundas ir no swara, bet katra stunda un ja tas tā, tad jabuht kaidribā ari par to, us kahdeem noteikumeem mehs wehletos ar Padomju Kreewiju flehgt netikai pameeru, bet ari meeru. Kas atteezas us pameera noteikumeem, tad augsti godatais ahrlētu ministra kungs treschā pantā isteiza to, ka esot japrasot leela neitrāla zona starp etnografiski-walstisko robeschu un starp leelineeku Kreewiju. Teit paleef nekaidrs, wispirms, ko nosihmē wahrdi „peeteekofchi plata.“ Tas jehdsiens war tikt skeepts us weemu un otru pusi un wina war isnahht nepeeteekofchi, peeteekofchi un pahraf plata.

Tad, ko nosīhmē wahrđi „starp etnografiski-walstisko robešņu līniju un starp leelīnezisko Kreewiju?“ Pazēķas jautajums, kas tad buhš uš tās teritorijas starp leelīnezisko Kreewiju un starp etnografisko walstis robešņu. Pee šchi panta prašības ahrleetu ministra kungs pee-weđa diwus motiwus. Wišpirms, lai waretu apkarot leelīneeku propogandu un lai muhšu waldbība buhtu aissargata pret weenbuhteju pahrsteigumu no leelīneeku armijas pušes. Kas atteežas uš pehdejo, tad, ja mehš ešam walstiski domajošchi un tahdi, beš šchanbam, mehš ešam wiši, mehš atsihtam, ka pa to laitu, kamehr teef westas meera šarunas, lihđš meera lihguma parakšičhanai, wajađsģigas šinamas militaras garantijas un šchim garantijam buhtu jaišpauščas kamehrā masas militaras jošlas radiščanā. Tam wajađsetu išpauštees tahdā weidā, ka leelīnezistās Kreewijas armija atlahptos no Latwijas robeščas uš šinamu distanzi un tā starp šchim abām armijam rahtos neitrāla līnija. Tuwaki par šcho jautajumu eš šcheit nerunašchu. Tee, kas interesejas tuwaki par šcho jautajumu, war dabut ar muhšu eeskateem eepasihtees no „Sozialdemokrata“. Teit nu pazēķas jautajums pee otra punkta, kā ahrleetu ministra kungs šew stahđas preekščā leelīneeku propogandas apkaroščanu ar neitrālo jošlu. Man leekas, ka tai neitrālai jošlai jabuht ahrkahrtigi plasčai. Ja jau pa Brest-Litowškas meera šarunu laitu Wahziji neišdewās ar wišu neitrālo jošlu nowehrst, ka Zoffes kungs un ziti leelīneeki šawēđ Wahziji leelīneeku literaturu, neškatotees uš to, ka Berline ir mišģigi tahku no Maškawas, tad, eš nesinu, tahdu neitrālo jošlu mehš zelšim, lai leelīneeku propogandisti netiktu eeskā. Eš domaju, ka ar tahdu metodi mehš newarešim išsargatees no leelīneeku propogandas, pat ja mehš beš teem pahrpilditeem zētumeem, kuzi tagad ir Baltiji, zelšim wehl zitus. Mehš nodroščināšim Latwijas walsti, ja wina taps pilnīgi demokratisķa, ja mehš došim wišēem darbu un maiši un radišim tahđus apstahklus, ka iškalkušchee un pašaules kara laikā nowahrđšinatee un išpostitee buhš apmeerinati un atradiš darbu un garantijas, ka wini warēš dšihwot brihwi un demokratisķi Latwiji, ja wini tiks amnesteti par to, ko wini ir nodarijušchi, ejot pašat šawām idejam (applauši pa kreisi). Augsti godatee Tautas Padomes lozēķu kungi! Man šķēete, ka pahrejos teefchi pee meera noteikumeem, mehš teefchi wišos šikumos pantu pa pantam newaram apstahit. Ahrleetu ministra kungs šawās runas pirmā pantā šata (nolāša). Augsti godatee Tautas Padomes lozēķu kungi! Mehš, sozialdemokratu frazģija, gribam teift, ka pameern gan wajađsetu parakšit wišām šchim išketrām walstim kopā lopejā lihgumā, ja tee wišpahrejee priņziņi ir tahdi, ka winaš naw kaut kas tahđš, kas praša platas jošlas un wišabas blakus šchim elementaram minimumam nepeenemamas garantijas. Kas atteežas uš pašču meera lihgumu, mehš domajam, ka to nebuhš eepēhjamš parakšit wišām išketrām šabeeđrotām walstim no weenas un Padomju Kreewijai no otras pušes. Kapehž ne? Tapehž, ka kaut gan muhšu žemes ir ar daudšim weenliđšģigām ihpaščibam, ir daudš elementu, kas winaš iškēķtr. Ja mehš nemšim, peem. Leetawu un Latwiju, tad mehš redšam, ka mehš ešam tirdīnezistka seme, ka mums dšihwo lihđš 45% no wišēem eedšihwotajeem pilšehtās. Leetawa ir šķaidri agrara seme. Mums ir oštās: Rīga, Deepaja, Wentšpils; bet Leetawai tahdu naw. Te mums išwiršģees daudš jautajumi, kuruš mehš gribetu lopejā meera lihgumā šchahđā waj tahdā weidā aiskert. Ja eet runa par meera lihģčanu, tad mehš, Tautas Padomes lozēķi, to nemam nopeetni lihđš galam. Mehš gribam ar Padomju Kreewiju flehgt meeru, kā ar Kreewiju un no winaš panahkt, wišpirms: Latwijas de jure atsihščanu, Latwijas sozialistiskās padomju waldbibas iškwidēšanu un winaš mantu nodoščanu, Latwijas demokratisķai republikai. Otrāis pants: mums jadabon šaimīnezistka atliđšģiba par to postu, ko Kreewija mums ir nodarijuši, mums jadabon garantija par Latwijas behģkeem, kas atrođas Kreewijā. Mehš waram prašit, lai Padomju Kreewijas wara, ja mehš flehđšam meeru ar Kreewiju, išdod mums, Latwijas walstij, daķu no ta šelta, kas agrat peedereja Kreewijai un tagad nokluwis Padomju Kreewijas rokās. Ja wina peenem šchos muhšu noteikumus, tad mehš ušnemšmees, proporzionali ar muhšu eedšihwotaju šķaitu, šamalkat Šabeeđroteem daķu no ta walstis parada, kas guķ uš Kreewijas walstis kameešģeem (jautriķa un šmeekli šahlē). Augsti godajamee Tautas Padomes lozēķu kungi! Eš redšu, ka šchi improwiģazija par šeltu ir augsti godatā šapulžē šazehluši leelu jautriķu. Žeenījamee kungi! Eš domaju, ja mums ar tahdu waldbu no Kreewijas buhtu jawēđ šarunas par šchi šelta šanemščanu, tad weenģigās išredšes ir to dabut no Padomju Kreewijas. (Šahlē, šmeekli un applauši.) Neweena zita pilšoniķta waldbība, lai tā

buhu liberala waj reakzionara, mums to nedos. (Sauzeeni: bravo!) Ja Padomju Kreewija pateescham gribetu nopeetni ar mums flehgt meeru, tad tas mums ar Padomju Kreewiju jaflehds. Warbuhst augsti godatee fungi teiks: „Mehs nesnam, zil ilgi paliks Kreewija tagadeja padomju waldbiba pee waras, winaš parafstitam meera lihgunam pee winaš gahšchanas nebuhs wairs nekahdas nosihmes.“ Augsti godatee Tautas Padomes lozeklu fungi! Es domaju, ka kaut ari padomju waldbiba kritis pehz gada, jeb pehz 3, 4 waj peezeem mehnescheem, jeb pehz peezeem gadeem, tomehr schim dokumentam, schim altam ir leela starptautiska nosihme. Mehš pat kahdreis esam atfankufchees us to, ka Padomju Kreewija ir pirmā waldbiba, kura Latgali ir peeweenojusi Latwijai un atsinusi to par Latwijas fastahwdaku. To naw darijusi lihds schim neweena zita waldbiba, to ir darijusi weenigi Padomju Kreewijas waldbiba. Es domaju, ka Padomju Kreewijas waldbiba schai momentā meera farunas domā un grih nopeetni. Es ne tikai to domaju, bet esmu dsiki par to pahrllezinats. Kapehž? Tapehž, ka padomju waldbiba ir wairaf reises isteikusi fawu wehleschanos flehgt meeru ar Wakar-Giropas tā fauktām imperialistiskām waldbibam. Lloid Dschordscham peeuhititā meera peedahwajumā Denins ir pat usnehmees samalfat wisus zara laikā noslehgtos paradus. Mehš sinam, ka transporta lihdsjekti Kreewija ir loti flitti, mehš sinam, ka Kreewija ir atgreesa no nastas rajona, ka Padomju Kreewija ir tehnikā sinā loti leeli truhkumi. Neskatotees us to, ka weena reakzionaru banda ir fakauta (tas ir Koltšchaks), otra nahk wirsū un tas ir Denikins. Protams, wiseem scheem koltšchakisteem un denikinescheem nebuhtu eespehjams parahditees us Kreewijas teritorijas, ja wini nedabutu pabalstu no sinamām walstim, kursch sneedsas miljonoš. Augsti godato Tautas Padomes lozeklu fungi! Waj ir muhsu interesēs gaidit, kamehr leelineeki teef fakauti no Denikina armijas? Naw. Naw peenemamas tās tejes, kuras isskaidroja Riga isnahkoshās kreewu awises, ka leelineeku waru šagahsis pehz 2—3 nedelam. Es runaju wifas tautas wahrda, ne tikai sozialdemokratu wahrda, jo, kas ir muhsu interesēs, to mehš sinam pašči un ar to es scho augsto šapulzi nekaweschu. Es grihu tikai teikt, ka latweeschu tautas un walstis interesēs ir, lai Padomju Kreewijas wara netiktu gahsta no Denikina, jo tai brihdi, kad gahsis padomju waldbibas waru, tais uguns leefnās, kuras Denikins gribēs šabedsinat Padomju Kreewiju, mehš šabegsim deemu pehz tam lihds ar Padomju Kreewiju. Koltšchaks ir isdewis likumu, pehz kura mehš esam wina azis walstis nodeweji, sem kura paeet wif, fahkot no šchejeenes un ejot lihds sinamai linijai tani pušē (wahda us labo puši) (applausi). Tapehž, augsti godatee fungi, muhsu Latwijas walstis interesēs ir, lai kreewu nazija meerigas ewoluzijas zekā pati iswehl to walstis formu, kahda winai tiht un kahdu winaš politiskee un ekonomiskee apstahški atkauj un ir eespehjama. Weidsot fawu runu, es grihu teikt tikai to, ka mehš esam nostahditi diwu jautajumu preekščā. Weens ir kursemes jautajums ar warbuhsteju karu us weenu puši un meera flehgschana us otras frontes. Tee ir tee diwi jautajumi, kurei jafakem kopā weenā jautajumā. Iswehlatees, Tautas Padomes lozeklu fungi, zeku un eseet drošči fawā zekā. Mums naw jabatdas ne no kahdām labwehligām un nelabwehligām waram. Ja mehš te, Tautas Padomes wairakums, kahwām fewim diwus mehneschus atpatak eerunat un eestahstīt, ka mums esot labwehligās walstis usspeeduschas kabinetu ar fastahwu, kurā eeet Baltijas mulschneezibas preekščstahwi, tad, augsti godatee Tautas Padomes lozeklu fungi, schini jautajumā mums jaischkiras pašcheem, pašcheem ir jamekle un jaecet zeki, kuras mehš atrodam par isschkiroscheem. Mums naw jafklusas, ko teiks labwehligās waras. Es eepreekšchējā runā konstateju, kahdu palihdsibu mums labwehligās waras dewuschas. Tagad solit par wehlu. Mehš esam gaidijuschi jau gadu; mums ir jaorientējas us Reetum-Giropas tautam un tai brihdi, kad Latwijas un Sgaunijas walstis kopā ar Somiju un Deetawu noslehgtu meeru bes Sabedroto sinas, bet pret winu grihu un pret mums issludinatu reprešjas. Es esmu pee dsikakās pahrlleezibas, ka tas buhtu pehdejais treezeens, lai waldbibas dabutu atwastinajumu.

Pres. Tschakste: Wahrds peeder Alhwem no Semneeku fratžijas.

Alhwē: Zeenijamee Tautas Padomes lozeklu fungi! Semneeku Saweeniba neatrod jautajumu par ahrleetu politiku, bet fewischki jautajumu par leelineeku meera peedahwajumu, ka tahdu, kura apspreekchanai buhtu isdewigs patreifejs moments, turet plaščas agitazijas un ari propogandas runas. Mans usdewums ir peecturetees deesgan konkreti pee meera jautajuma. Talab es nekaweschos pee aishahdijumeem, kas nahza

no godajamā eepreekšēja runataja, nekātotees uš to, ka muhsu frakzijā loti daudsi štatas zitadi. Mehš neusstātam, ka buhtum peespeesti meeru flehgt ar leelineekeem. Peedahwajums, tā sinams, nahzis ne no muhsu waldbibas, bet no leelineekeem. Azim redsot leeta štādra, ka ne mehš, bet gan leelineeki juhtas wairaf peespeesti peedahwat mums meeru. Tāpat neeelaidišhos garafās runās, zif platai wajaga buht tai zonai un tadehl uškawefchos pee kahda zita jautajuma, par kuru preekšhrunatajs nemineja — pee Latgales jautajuma. Wehl ir wefela rinda zitu fattu, furi jau mineti, bet furi, tā jau teizu, manā ušdewumā neeetilpst. Stahjotees pee meera jautajuma apštatiššanas, es newaru paet garam neatfihmejis par muhsu waldbibas ahrleetu politiku wahrdus, ko sinoja muhsu ahrleetu ministra kungs, fajidams, ka muhsu liktens atrodas muhsu rokās un ka galwenais spehšs un pamats, uš ko jaatbalstas, efam mehš pašči, mehš pašči lhdš ar Sabeedroteem, zaur kureem wispirms tikām atfihsti tā walstis, tikām pee tām fattiftām walstiftām teeftbam, kuras tagad bādam. Sewištē war ušwehrt, ka loti leelas fēmes parahdijufi muhsu Bagaidu Waldiba winas darbiba Baltijas walstju saweenibas radiščanā, tā jau mineju, ue mehš, bet leelineeki mums peedahwajufchi meeru, resp. eerotfchu darbibas aptureschanu frontē. Lai nowehrtējam, kungi, pareisi pshologifko nofihmi, kahda tahdam peedahwajumam ir, ja weena walstis peedahwā meeru sawam pretineekam, ar kuru wina karā, tad štādrī, ka štāhdā waj tahdā zelā atteeziga walstis wehlas meeru, wehlas isbeigt karu (Zeelens no weetās: Pilsnigi pareifil). Tas lai par atgahdinajumu teem, kas peekerās leelineekeem, ka ne ifkatru reift zeribas uš leelineezifmu, uš wīnu propagandu ir drofčas. Tas lai ir tā fwaigfne wifēem preekšč azim, ko pašči leelineezifma waditaji atfihsti, ka wīnu pašlubinatais wispaufales karšč pret wifām zitām walstim, kurās newalda leelineeki un proletariatu diktatura, laufs; ka wīni pašči nahkufchi pee flehdseena; wajadfigs meers. Ja tā nebuhtu, tad leelineeki negribetu ar mums meeru flehgt. Es wehletos, lai mani dštd wifa Latwija, lai dštd tee, kas maldijufchees, kas warbuht zerejufchi, ka wīneem no leelineekeem nahks glahbinšč. Tas mums ir fajrotams, tā leelineeku waldbibas wahjibas fihme. Tad newis leelineezifmā, bet gan demokratiftā eefahrtā meflejams Latwijas walstis ftiprums. Tāfā pat peedahwajumā flehptas arti otrs moments, ko jau aifkehru; tas war buht meera peedahwajuma, lai dabuhtu atpuhtu — poredišktu, tā ftan Venina pašiftamais iftelzeens, tas ir peerahdijums arti strategiftā un talab arti walstiftā finā. Lai fajrotam to tā tahdu, kas ifeet no walstis, kas grib isbeigt karu tamdehl, ka pehz ilgafas kara wefšanas ir wifa semē, wifa frontē, nahkufchi pee flehdseena, ka leelineeki karot wairs newar. Behz wispahriga leelineeku meera peedahwajuma nowehrtējuma lai štāhamees pee atbildes uš fcho jautajumu. Fattis ir, ka tahds peedahwajums peenahzis, tadehl nu Tautas Padomei jaitfškiras, tā wina grib atbildet. Waj wina grib fajit — ja, jeb — ne. Sinama leeta, fchis atbildes japahrleek un japahrdomā, tā preekšč Latwijas walstis wispareifaki. Mehš waram meera peedahwajumu atraidit pawifam wīnu nepahrbandijufchi un nepahrleezinajufchees, zif nopeetni wifsch domats. Jautajums tik ir, waj tas preekšč Latwijas walstis tas pareifais zeksch un otrs tamlihdš, waj atraidijuma fēlas nebuhtu preekšč Latwijas walstis kaunas un, warbuht, liktenigas, no kurām mehš waram iswairitees. Man jajaka, ka mehš — Latwija, neefam leelineeziftai Kreewijai karu peefekufchi. Lai atzeramees, tad Latwiju proflameja, ka no paščām pirmām deenam bijām speesti buht kara štāhwofli ar Padomju Kreewiju. Tee ir tee pašči leelineeki, kas bruka mums wifšū, un ja nu tagad no wīneem fanemam meera peedahwajumu, tad jautajums, waj wina gribetu ispildit tās dabiftās demokratiftās praftibas, kuru dehl zihnijamees un wedām karu; tas ir, waj wīni atfihsti fcho paščnoteiftšanas preekšč Latwijas teritorijas. Un ja wīni tahdu atfihsti, ja wīni tagad nahkufchi pee pahrleezibas, tad iswirfitos jautajums: ja, kamdehl mums panahkt ar karu to, ko waram guht meera zelā. Tā tad, man leefas, atraidit peedahwajumu bes eepreekšējas pahrliftšanas un pahrbaudifšanas, nebuhtu ue poltiftki, ne taktiftki. Preekšč mums isdewigt ir wehl dafchi motiwi, kas leek pahrbaudit fcho preekšlikumu un kas speešč muhs rikfotees loti ušmantigi. Starp zitu leels faktors un motiws ir fwefchais karaspehšs, kas atrodas kursemē un par kuru te daudš, famehrā loti daudš runats un man pee minetā jautajuma nebuhtu wajadfigs ilgaki uškawetees. Bes štāubam, ja fchis fwefchais karaspehšs kursemē neatraftos, tad, warbuht, mehš waretu fertees pee leelineeku meera peedahwajuma nowehrtēšanas drufku zitadi, nekā tagad. Tāpat naw jaifmirft kardinalais jautajums, ka

nefad neefam wedufchi un newedam eekarofchanas, bet gan Latwijas atfwabinafchanas faru, tas naw wis, lai eeguhtu fweſchās ſemeš un mekletu fweſchā tantā kahduš labunus. Ne, mehš gribam atnemt to, kaš ir muhfu un atkal, ja leelineeku waldbiba nahkuſi pee flehdsena, ka wina newar, jeb neſpehji farot, tad taš mums japeemem labal meera zekā. Bet, warbuht, man atbildes pawifam no otras pufes; tā tad, kungi, Juhs flehdsat, jeb gribat flehgt meeru un, tā fatot, noſtahjatees blaſuz ar leelineekem. Ne, kungi, naw jaatſmirſt, ka iſbeidsot eerotſchu darbibu diwu waldbibu ſtarpā, ar to jau nenoflehdſam brahlibu, newedam wehl kopigu politiku un neaiſtahwam weens otra idealuš. Tā tad, apſwerot tikko fazito, ka ari, warbuht, wehl daſchus motiwuš, par kureem ſcheit buhtu leeki runat, mums janahſt pee flehdsena, ka nepahrbaudijufchi un nepahrlikufchi, meera peedahwajumu atraidit newaram, bet jarihkojaš loti uſmanigi, nemot wehrā wiſuš aprahditoš faktoruš. Iſwirjaš jautajušs, waj jaſtahjaš pee farunam. Tad, wiſpiruš, kaš ir daritš, lai tulit waram ſtahteš pee meera farunam, jeb ta, warbuht, ir runa tilai, par pameeru. Zaſaka, ka ſemneeku ſaweentibaš diſkaka pahrlzejiba ir, ka meeru beš eepreekſheja pameera newaram noflehgt. Pameerš waja- diſgš galiga meera nofazijumu iſſtrahdaſchanai. Schiš prinziptš ir ſkaidrš un talab, eekamš neefam farunaš eefahkuſchi, mums war buht tilai runa par pameera apſpree- ſchanu. Warbuht tad atkriht ſtaiftee zerejumi, zil ſelta mehš dabuhſim no Padomju Kreewijaš. Waj winai ir ſelšs jeb tilai papirš, jeb ko wina mums doš wehl beš ſelta, zil parahduš wini mums doš lihds. Tee jautajumi neeetilpſt tanī paſchreiſejā darbā, kahdš ſtahw Tautas Padomei preekſchā. Muhfu godajamaš ahrlleetu miniſtra kungš pameera jautajumā lika preekſchā ſinamuš prinziptuš, kuru peekemſchanai wiſch iſluhdſaš Tautas Padomeš peekriſchanu. Pret prinziptem wiſā wiſumā maš lo ebiſt. Birmaiš no ſchem prinziptem ir, ka meerš buhtu jaſlehdſi ſtarp Baltijaš walſtiu kopigi, katrai par ſewi. Man, warbuht, grib peebilt, lai Waldbiba, ſtahjotees pee farunam, daritu wiſu. Bai mineto ſaweenibu paplaſchinatu, ja buhtu eeſpehjamš, pee iſchetram walſtim peewiltu klahſt wehl iſchetras, peezaš attahlakaš walſtiš un ka idealu mehš, warbuht, wehletoš redſet to, lai ſchi Baltijaš walſtiu ſaweeniba taptu wiſu uſ bijuſchāš Kreewijaš teritorijaš jauno walſtju ſaweeniba un lai wiſaš ſchiš walſtiš leelakā waj maſakā mehrā peeaizinatū, lihdsi eewiltku kopigā darbiba pret leelineekem. Tahlaſ otrš pamata prinziptš, kuru lika preekſchā Tautas Padomei ahrlleetu miniſtra kungš, ir, ka leelineeku waldbibai, ſtahjotees pee meera farunam, jaatſiht Latwijāš ſuwerenitate. Mehš gribam fazit, ka jehdsenš buhtu paplaſchinamš ka ne tilai prin- ziptā atſiht ſuwerenitate, bet ir jaatſiht ka demokratiſkā eekahrta, kahda paſchlaif Latwijā. Ar to lai fazitš tikdaudš, ka ſinamš, beš ſakti kaš Latwijāš waldbibaš paſtahw wehl kahda leelineeku waldbiba kant kur Reiekne. Eš negribu fazit, ka tomehr paſtahw kahda žita waldbiba, kahdā nebuht weetejā Jelgawā. Bet flehdsot meeru ar leelineekem lai pahrwiltu ſtriſpu Latwijāš Padomju waldbibai, ar kuru Padomju Kreewija nekaro. Tā tad pilnigi noteikti atſiht ne tilai ſuwerenitate, bet to demokratiſkā eekahrta, kahda tagad Latwijā paſtahw. Nahkoſchā treſchā pamatpunkta pameera farunu ſah ſchanai ir aiſrahdišs, ka: (wolafa). Eš ſaprotu, tahdu peedahwajumu tanī gadijumā, ja ſah a- meeš pee galigām meera farunam. Turpretim, ja webam tilai pameera farunaš, no kurea ewentueli waretu tapt meerš, ir nepezeekſhamš, lai linijaš neeetu lihtſchu loſſchu, ka, warbuht, eet eedſiſhwotaju grupefchanāš, un eewehrotu militaraš wajaſibaš. Tāš ir tāš peeſthmeš, kureaš wehletumeš, lai tiktu eewehrotāš. Kunajot wehl, warbuht, par neutrālo joſlu, mehš wehletoš katrā ſinā, lai ſhini joſlā eetilpſt Batgale, ja jau wina nebuhtu eepreekſch iſtiſhrita. (Nepeekriſchanāš trokſniš ſahlē). Tāš ir, lai Batgale eetilpſt eekſchā muhfu Latwijā. Tad, ſaprotama leeta, ir wehl ſtriſhdigi jautajumi (Iſſauzeeni: Juhs wehl ſchaubatees!). Eš luhgtu, kungi, mani nepahrpraſt Peedah- wajumā noteikti naw par Batgali minetš. Rebuhš, kungi, warbuht neweenam nofleh- pumš ka uſ Batgali ſtataš wairakaš wiſtiš ka uſ ſawu awgiba u. Tad newajaga ſapraſtš tā, itkā man taš buhtu neſkaidrš, gribu lai Batgale eetilpſtu pahrejā Latwijā. Ja nu muhfu waldbiba ſtahjaš pee pameera farunu weſchanaš, tad mums, kungi, jabuht ſkaidribā par konſekwenzem, kahdaš wehlamāš atteeiba uſ wiſeem faktoreem, ar kureem muhfu politika jarehſinaš. Pā pirmaiš no tahdeem faktoreem ahrlleetu politika kriſtu ſwarā Sabeedrotee un talab lai ori paſtriſhpoju, ka Latwijāš galigā atſiſchana, wināš juridiſkā atſiſchana atkarajaš no Sabeedroteem un lai tamdeht buhtu atkautš taiſit flehdsenu, pameera farunāš un pee winām ſtahjoteeš riſkotoš pilnigā ſajinā ar Sabeedro-

teem tāpat, kā lihds šchim. Es gribetu eet tahlat un konstatet, ka laiks, eefams meera pēdahwajums taisīts, bijis pēteefošs, lai pahrleezinatu, ka Sabeedrotee naw zehlušchi eerunās pret meera farunam, wišmaf muhsu ahrleetu ministra lūngs par to nešā nesinoja. Tahlat uš ahrleetu politiku šinamā mehrā atteežas ari Latwijas faktiškais nostiprinašchanās jautajums. Latwijas faktiškā nostiprinašchanās ir pamats, uš kuru dibinas wiņas juridiskā atšihšana un tamdehl lai neenam to wehrā un nostiprinot faktiški muhsu Latwijū, nostiprinatu wiņas ekonomiškās un šinanzielās prašibas šastanā ar teem, no kureem mehs lihds šchim leelā mehrā šanehmām palihdšibu. Pēleefot galweno šwaru Latwijas faktiškai nostiprinašchanai, lai neašmirštam wiņas juridisko atšihšanu un lai wedam šawu politiku, šahjotees pēe meera farunām, tā, ka redšam ap šewi pehz ešpehjas štiprus un špehzigus atbaltitajus. Weens jautajums, kurešh pa dašat eetilpst pameera noteikumos un kurešh atteežas uš galigām meera farunam, ja tahdas kahdreis waretu buht — ir behghu atgreeshchanās. Kad rims eerotšhu darbiba, daudš wehlešees atgreeshšes dšimtenē. Šawehlas, ka behghu atgreeshchanos nekawetu, bet lai špertu šokus, ka šem behghu maškas neeepluštū loti leeleem lihdsšekem appahdati leelineeku propogandisti, lai buhtu šinama kontrole pahr teem, kas atgreeshšas Latwijā, kamehr naw atšhta wiņas patšahwiba. Weidšot gribu ašrahdit, ka wišpirms japeegreešh wišnoteiktakā wehriba armijai, kura žihnas par Latwijū un kurai japaleef pahrleezibā, ka wiņai Latwijā jāšžihna, jo armija ešam mehs pašchi, muhsu tauta. Newar buht nemajako šchambu par to, ka waldbiba buhtu apturejuši eerotšhu darbibu agrak, eefams wišā Latwijā naw ištihrita no wiņas eentādeekem. Tadehl, šawelkot wišā wišumā kopā šazito, gribu teikt, ka no muhsu pušes naw ne mašako eebildumu pret politiku, kahdu Waldbiba weda; wiņu mehs atbaltštam pilnā mehrā un ir wehlams, ka uššahktās meera šarunas turpinās ari uš preešhu, un ja mans eepreešhejais runatajš šawas runas beigās šazija: ešat drošchi in drošchi iššchirat jautajumu, tad es gribetu šazit — ešat gudri un gudri išchirat jautajumu. (Applausi).

Pres. Tšhastke: No Latgaleeshu fratžijas — Šeil jdbse.

Šeil jdbse: Žeenijamee Tautas Padomes ložekši! Es neuškaweshu ilgi Žuhšu ušmanibu. Es gribetu teikt tikai pahris wahrbus, kuras teikt man utžizeja muhsu fratžija. Kas atteežas uš wišpahrigu ahrleetu politiku, tad tos želus, kahbus tureja lihds šchim ahrleetu ministrija, t. i. Latwijas nostahdišchana labos šakaros ar Sabeedroteem un no otras pušes — labu atteežibu nostiprinašchanu ar muhsu wišuwakeem šaimineem, muhsu fratžija atšihst par pilnigi pareiseem un leel preešhā to politiku ari turpinat, pēebilstot to, ka šaweenibā, kahda ir dibinata štarp walšim, kuras guš štarp Melno un Balto žuhram, Latgaleeshu fratžija gribetu redset, katrā šinā ari Poliju. Kas atteežas uš otro jautajumu — par pameeru, tad man gribetos teikt šekošhu. Žeelena lūngs, runādams ašrahdiža, ka pat ne pameers, bet meers ir japaraktā uš teem nošazijumeem, kahbus leel preešhā Ženins, weenalga, waj tee mums buhtu pēenemami waj nepeenemami. Mehs tam pēekriš newaram. Mums ir japaraktā tas, kas mums buhs pēenemams, bet ne tas, ko mums uššpediš leelineeki. (Žeelens no weetas: Neweens to naw težis!) Tas bija teiktš. Un ja pameeru waretu paraktit, tad jautajumi, beš kureem nekahdā šinā newar pameeru paraktit, pehz muhsu fratžijas domām ir šekošchi — weens, ka, šahjotees pēe pameera šarunām, katrā šinā wajaga dabuht no leelineekem to noteikumu, ka wiņi ištihra wišu Latwijas šemi, taut štarpā ari Latgali, tamdehl, ka Latgale tatšhu ir Latwijā. (Applausi). Pretejš nemas naw peelašchams. Wiņai ir jabuht ištihritat wišai, wiņu nedrihst eetilpinat neitralā žonā, kā ašrahdiža weens no eepreešhejem runatajeem (applausi). Otrais + newar teikt, ka nošlehdšot pameeru ar leelineekem mehs atkaušim wiņeem brihwi rišhotees un weš šawu dešorganizatoriško propogandu, bet katrā šinā nošazijumeem jabuht tahdeem, ka dešorganizatoriška propoganda nebuhs peelašchama muhsu Latwijā. Latwijā štingri škatiešes uš to, ka ne leelineežisms, bet gan demokratišms štiprinatos muhsu šemē. Žeenemot šchos diwus pamatus, waretu šahtees pēe pameera nošlehgšchanas šarunam un mehs žeram, ka Waldbiba muhsu ašrahdižumus eewehros un išwedis dšihwē. (Applausi).

Pres. Tšhastke: Wahrbs pēeder Ženitnam no Demokrātu Šaweenibas.

Ženitšh: Augsti godatā Tautas Padome! Šawā atbildē uš ahrleetu ministra lūnga rumi, šawās pēešihmēs uš wiņa programu teeshi meera leetā, es, atbildedams no latweeshu demokrātu fratžijas, tureshos pēe tās kahrtibas, kā augsti godatais

ministra kungs runoja. Mums ar gandarijumu ir jaatfihmē ministra pagahnes politikas ufwara tauņ sinā, ka mehš ešam dibinajufchi fawu zeribu uš Sabeedroteem, ešam fekojufchi winau zihnai ar Widus Griopas walstim, ilgodamees, lai winas ufwaretu, jo tikai winas bij rakstijufchas uš fawa zihnas karoga demokratiimu un tautu pašchnoteifchanās teešibas. No tuwaki nahza pameers, jo wairaf likās, ka Wilsona prinziipi, kurei pušgadu ilgā laikā wairaf un wairaf noškaidrojās, waretu buht tas pamats, uš kura waretu ištangt nahkofchā walstifki-sabeebrifkā pafaule. Bee tahdas programas mehš gribam labpraht turetees ari turpmak un pabalstif Waldibu katrā tahdā winas šoli, tas ir — turetees pee walstim, kas ir uštahdijufchas par prinziipu demokratiifku walstis eefahrta, maso demokratiifko walstinau pabalstifchanu, winau pašchnoteifchanās weizinašchanu un pabalstifchanu. Behz ņchitā waretu pahreet uš turpmako, nepahrrunajot tuwaki par ņchim raščam leelām walstim, kurām mehš tik uštizibas pilni bijām nodewufchi fawu leetu un no kurām mehš gaidijām fawas walstis jautajuma iifchirfchanu jau ņen, ņen, pirmos Meera Konferenzes mehnefchos; bet mehš nebijām deefgan pateefi pret ņewi un, man ņchkeet, ka laikš ir befgala nopretns, lai mehš ņchini sinā ņew atlautoš ņtahdit jautajumus. Ministra kunga runā mehš it kā jutām tukfchumu, kā buhs turpmak ar Sabeedroteem. Ja pahrmēt, it kā mehš nebuhtu palikufchi uštizigi tam reis ušpraustam karogam un reis nošpraustām liniām, tad mums rodas jautajums — waj mums ir palikufchas uštizigas muhsu leelās Sabeedrotās walstis. Kahdas winas buhs ņawam karogam un waj mehš neešam fawu uštizibu pret winam išplatijufchi par tahlu? Wai muhsu uštiziba teef ņaprafta un griba uš to, kā mehš to ešam no laika gala uštahdijufchi, waj ņcho uštizibu Sabeedrotās leelwalstis grib pabalstif? Te ne tikai sozialdemokrateem ween ir daudš ņchaubu. Man ir jašaka, ka mehš te redšam pee pašcham waldbiam wairaf nekā nenoteiktibu. Paščas waldbibas naw attaiņojufchas to karogu, tahdu winas ir ņpraudufchas. Šcho walstju tautas ir nemeerā ar to waras poltitiku, kas Griopā iņreħtnas tikai ar ņaweem pretineeķem un kas tautu pašchnoteifchanās teešibas grib atteezinat tikai uš pretineeķa ņemem. Ja mehš ešam tahlak uš austrumeem, tad jautajums par tautu pašchnoteifchanos paleek miglā, tad muhs noraida uš kreewijas tumšu. Muhsu jautajumu atbihda liħdš tam laikam, kamehr buhs iņbeidfees pilsonu karšč Kreewijā, kur naw tautas wara, bet ir tikai Koltščaka un Denikina diktaturas. Ja ņaproi muhsu uštizibu tā, kā to mums winau waldbibas iņrahda, tad tas mums buhtu ņkaidraki jašiu. Warbuht, ka tad mehš paliktu nabagati ņawās iņredšēs un ņawā paķahwibā uš teem drauceem, uš kureem mehš ešam ņkatiufchees un kas ar dašču labu kugi koti, koti kritiņkā briħdi ir aipbejufchi projam, bet ir labaki justees ņewi par nabagakeem, nekā eedomatees draugus, kurei kritiņkā briħdi nezels fawu roku mums par labu. Mehš neņchaubamees. Ka aħrleetu ministra kungs ir darijis wišu, lai mehš tiktu pee ņkaidribas. No ņkaidras atbildes Waldiba ir iņwairijufēs. Kad mehš apņkatišām, to muhsu Sabeedrotās walstis mums ir dewufchas muhsu zihnā par patņahwibu un demokratiifku eefahrta, tad aħrleetu ministra kungs newareja neko wairaf ņazit, kā tik par briħwibas iņziħnišchanu Franzišas kara laukos. Demokratiifās Franzišas zildinašchanas biķeri, kura pirmā pabalstija muhsu Nazionalo Padomi ar ņkaištām iņredšēm, aħrleetu ministra kungs neņa newareja eeleet, kā tikai paņtrihpobams, ka uš Franzišas ņemes ir iņziħnitas ušwaras, kuras waretu dot tautam demokratiifku ņuwerentati. Warbuht, bet... (Beelens no weetas: Solit ņola, bet nedewa). Tahlak Anglija ir atņinuņi muhs de fakto tad, kad mums wehl neņas nebija walstis aparata, kad mums nebija preefchņtahweezibas, kuru par tahdu waretu ņaukt. Muhs atņina de fakto 11. oktobri un ņchī tahda atņiņchana ir palikufi liħdš ņchai deenai pret walstif, kurei nu ir fawa walstis organifazija, kura ir zihniufēs, kura ir zeetufi, iņleħjuņi beidsamās aņinis un kuras pilsoni bašam kaņjam gahja zihnās pret pulķeem uš austrumeem un deenwideem; pret walstif, kura ir peerahdijufi ne ar wahrdeem, bet ar darbeem, ka wina miħl demokratiifku eefahrta. Sabeedrotee ņiu muhsu pahrmehrigās zeeņchanas, bet atņiņchana ir palikufi tahda pat de fakto, kahda wina bij, kad wehl nebija Tautas Padome winas tagadejā organifetā weidā. Tas ir par mas preefch muhsu walstifkās atņiņchanas un weens wahrds, kuru waretu Anglija teikt, un kureņch ņakristu ar uštahdbiteem prinziipeem, mums waretu dot daudš wairaf, nekā leels un bagats mantas kugis. Tas driħtal iņbeigtu to laħtu deenwidos un to karu un tās breefmas un zihnās austrumos. Mehš uštahdam jautajumus un gribam dņirdet arbil-des uš wineem un mehš gribam domat, ka aħrleetu ministrijas politikai wajadsetu tik

wairaf wirsitai us sapraschanos ar Sabeedroto tautam (applausi), kuras kritise sawas waldbibas, kuras grib buht taisnigakas, nekā daudsi wairaf eeinteresetas grupas, kuras Kreewija ir jaatrod sew jelta bedres (Zeelens no weetas: Jaunas konzesijas!). Es domaju, ka muhsu pehz palihdsibas isstepta rofa nepaliks gaisā karajotees, bet wina tiks sanemta un draudsiigi sapspeesta. Man schteet, ka laiks ir nogatawojees, lai demokratisms tiktu panahits ne rewoluzijas, bet gan ewoluzijas attihstibas gaitā. Wafar-Giropā schis wahrs ir daudsi dsirdams, to min darba un politiskās demokratisko pilsonu grupas. Mehš domojam, ka turotees pee tahdas politikas, mehš waram drofchati eet pee meera priedahwajuma, kuresch naht mums no austrumeem. Es pahreeschu us meera noteikumem, kara mehreesem un kara zehlooneem. Mums ir atfwabinašanas karsch. Mehš nebuhtu ar Kreewiju karu saktusch, ja nebuhtu mums usbrukts. Pee ta mums wajaga palikt, jo tahkākā meerā esam eeintereseti mehš. Par meeru mums ir, jabuht ja winsch war nodrofchinat muhsu tautas labklahjibu, faktistu un de jure suverenitati. Tā tad mums prinzipā newar buht schaubas par to, ka mums jagrib netikai pameers, bet arī meers (applausi). Wina panahitschana atkarajas neween no mums, bet arī no otras puses. Tas atkarajas weenā puse no teem nofazijumeem, kuri mums ir jausstahda, isejot no muhsu suverenās gribas; no otras puses, ko leelineeku waldbiba gribēs peenemt un arī no garantijam, turām jaheet pahri par momentalo Kreewijas waldbibu, kuras mums nepeezeeschami wajadfigas. Es tuhliit pastaidrofchu muhsu noteikumus sikhaki. Pirmais, ko mehš prasam, ir, lai leelineeki atfwabina wisu muhsu semi un tā kā karsch ir zehlees bes muhsu wainas, tad wineem ir janēs wisi saudejumi, kas ar to stahw satarā. Tahlak muhsu suverenitates atfihschana, ar wifam no winas istekofchām konsetwenzem. Tās ir garantijas, kas ir nepeezeeschamas, lai meeru pateesi nodrofchinatu pret warbuhteju atklahu leelineeku usbrukumu. Es tizu teem motiweem, kuras peeweda mans preefchrunatajs no sozialdemokrateem, ka leelineekeem ir daudsi eemeflu pateesi gribet ar mums meeru, lai, warbuht, lehnām, par daudsi lehnām Kreewiju no ruhpneeziskās proletariata walsts pahrwehrtu par semneeku walsti. Mums ir eemefls domat, ka tikai semneeku waldbiba buhs eeintereseta preefch ta pastahwigā meera. Leelineeki grib nodibinat sakarus ar Wafar-Giropas tautam, lai dabuhtu to, kas wineem tik koti truhlt apgahdtbas sinā, ka arī, lai nodibinatu kahrtigu shtiksmi ar Wafar-Giropu. Tamdehl wini eeetu us teem kompromiseem, kas weizina demokratischās attihstichanos Kreewijā. Tapehz mums ir eemefls teikt, ka leelineeki grib ar mums meeru. Watwija ar wisu sawu reformu gribu ir peerahdijufēs par deefgan demokratisku walsti, lai apmeerinatu Watwijas tautas wisplahschakās mafas. Waldibas programa nesastop pretrunas; wina ir tik demokratiska, ka mums ir isredses apmeerinat latweefchu tautu un atfist tos pahrmetumus, it kā te nodibinatos reakzionara burschwasijas walsts preefch tautu plahschalo mafu apfpeeschanas. Tapehz mehš waram izet, ka leelineeki ar mums meeru grib un ja mehš prasam garantijas, ja mehš prasam zonu preefch kontroles, lai netiktu eewesta propogandas literatura, tad tas ir wajadfigs ne mafak, kā dehl leelineekeem, dehl Denikina un Koltfchaka. Kreewijas tauta naw leelineeziska, leelineeku waldbiba newar runat wifas tautas wahrdā. Leelineeziskā waldbiba newar mums dot tahdas garantijas, ka mehš ar winu waretu drofchi rehshinatees. Ko mehš redsam no Wahzijas? Mehš redsam, ka organizetā un muhschigi flawetā Wahzija attihstas no winas neatkarigi sfehki, kuri atkal un atkal atkahrto wifas pasaulēs preefchā, ka wini (tee 30000—40,000) rihlojas us sawu galwu un ka walsts pret wineem nespehs neko eefahht. Mums naw garantijas, ka tahda atfchekschanās newar notikt no leelineeziskās waldbibas Kreewijā, ka Koltfchaks neeenem to weetu, kuru eenem Denikins; tapehz mums ir wajadfigas strategiskas un zitas garantijas, lai mehš waretu justees drofchi wifā sawā frontē. Mums ir jafaka, ka mehš pateesi gribam meeru, ja meera un pameera jautajumu saprot tā, ka bes pameera starpbrihcha meers naw eefehjams. Bet ja usstahda — ne meeru, bet pameeru, tad ta ir tikai sfehleschanaš ar wahrdeem. Es newaru peekrist, ka grib slehgt tikai pameeru. (Issauzeeni no sahles: Loti pareisi!). Mehš warefim dabuht leelakas garantijas preefch fewis, ja leelineeziskā waldbiba redsēs, ka mehš ar kreewu tautu pateescham gribam meeru, lai kreewu tauta waretu sanemt zaur muhsu ostam palihdsibu, ja Sabeedrotee buhtu gatawi wineem to sneegt, lai kreewu jaunā paaudse nezeesch badu; kā jazeesch muhsu isbadejuschamees behrneem, kuri bes fmaida seja staigaja pa Nigas eelām. Ja Wafar-Giropas walstim buhtu tahda griba palihdsiet un tur pehdejos mehneschos tahdi wahrdi

fran, tad, lai nebuhtu eerunu, ka mehš esam tam par šķēhryli. Mums ir jaatrod eespehja dabuht toš zekus swabadus. lai kreewu tauta kaut ko eeguhty zaur fatiſkmi ar Wakar-Giropu. Iſejot no ta uſſlata, ka to weizina fatiſkme ar mums un Wakar-Giropu, mums ir jaaisrahda noteikti un ſkaidri, ka mehš gribam buht labās atteezibās pret Kreewiju. Ja mehš neſpehjam buht ſewiſchki labwehligi, tad tomehr neiralī. Rihsj ar meera peenemſchānu, mehš no ſawas puſes gribam dot ſolijumu iſdriht iſ Latwijas wiſus kreewu demokratijai naidīgus ſpehtus (applauſi.). Mums naw ko iſwehletees ſtarp Kreewiju — kaut ari Padomju Kreewiju — no weenas puſes un ſtarp melno brunneeku un reakzijas ſapneem otrā puſē. Ja mums ir jaifſchkras, tad labak uſ auſtrumeem, nekā uſ deenwideem un deenwid-wakareem (wehtraini applauſi) (ſauzeeni: Voti pareiſi!). Un ſchis darbs ir ſteidsams darbs, tapehž no muhſu taiſnīgās praſibās ſiſmeteem meera noteikumeem wajaga panahkt pehž eespehjas drihsus un aſtrus reſultatus, lai muhſu ſeme teek ſkaidrā no eenaidneekeem, lai muhſu griba teek ſinama no tautas uſ tautu. Eš beidsjot gribu paſtrihpot Tautas Padomē, ka tautiſkās gribas pilnigai iſteizejai, par kuras kodolu ir teeſti tās ſarunas, kuras mehš wiſjam meera leetā (Applauſi.) Iſhumā eš peekrihtu wiſeem teem prinzipeeem par ſobeju meeru no wiſam Baltijas walſtim, par Baltijas ſaweenibas paplaſchinaschanu, par realu ſpehtu, kaš aisdrihs pahrpalikuſchos eenaidneekus. Mehš gribam atraidit to, ka mums naw teeſibas praſit, lai nodibinatōš nahſotnē tahda Kreewija, kaš buhtu par wairogu demokratijai, bet newis tahda, tahda ir tagadejā, taš ir tautu dalischanā. Mums wina wajaga weizinat indirekti tahdeem faktoreem, kaš atſihtu un dabiski weizinatu. Eš eſmu par to uniju un wehl reiſ ſaku, ka wajaga weſt tahdu politiku, ſakarā ar Wakar-Giropas walſtim. Tadehki mehš eſam peepſeeſti tizet tiki ſaweem maſeem ſpehkeem un labvraht peenemam palihdriſibu un padomus, bet pabalſtit un zeeſt uſ ſawas ſemes mehš waram tiki tahdus ſpehtus, kaš nahkt uſ Latwiju tiki Latwijas dehki. Lai tās tautas, kaš ſaka, ka mehš melojot, muhſu geniju reſpektejot, lai winas nedomā, ka mehš eetu winas gribu atſtahtit, kur wiſs peerahda, ka mehš gribam buht paſchi ar ſewi; un wina iſdomas par muhſu jaukto autonomiju leelā Kreewijā. Ja winas grib buht preekſch mums labas, tad lai winas mums atkauj pehž muhſu leelām pahrbandiſchanam un zeeſchanam teekt to, kaš mums ir wajadſigs un lai winas ir tik labas, ka, buhdamas augſtāšas ſawos prinzipos, ſneedš ſawu roku ne tiki kā ſuwerenas Latwijas pabalſtitaja, kura grib tahda buht un iſwehlet ſew draugus pa labi un pa kreiſi (Wehtraini applauſi).

Preſidents J. Eſchakte: Wahrds peeder Benuſam no radikaldemokratu frakzijas.

Benus: Eeenijamee kungi! Radikaldemokratu frakzijas uſdewumā man japaſino, ka wina peekriht waldivas nodomam, uſſahkt pameera ſarunās ar Padomju Kreewiju. Wina atſiſht wiſus toš darbūs un ſoluš, kaš ſchini laikā ir iſdariti un ſperti. Latwijai naw un nebuhš agreſiwu noluhktu pret Kreewiju, weenalga, kašda walſtis eekahrta winā nebuhtu. To mehš praſam ari no Padomju Kreewijas, lai wina iſpilda toš ſolijumus, ko wina tik ſwinigi ir pauduſi ſawām tautam. Latwijas tauta ir tautu demokratiſkās teeſibas iſleetojuſi. Wina jau gandrihš gadu atpakaſ paſludinaja ſewi kā ſuweremu tautu un ſawu walſti par neatkarigu un patſtahwigu. Mehš eſam tai pahrleezibā, ka Kreewijai ſcheit pee mums Latwijā naw to meklet. To ſin wiſa ſiwiliſetā paſaule. Kreewijas brunotais uſbrukums Latwijai ir uſſtatams kā rupiſch ſoſeegums pret demokratiſko latwju tautu. Kreewijas ſarfano kara ſpehtu ir apturejuſi muhſu ſlawenā armija, kura iſthris wiſu muhſu ſemi no tam bandam, no teem newehlameem elementeem, kaš kawē muhſu walſts noorganieſchanos un aſubuhde. Tapehž, eš domaju, mehš waram praſit no Kreewijas, lai wina reiſ iſbeigtu noſe- dšigo darbibu pret Latwiju, lai wina atſauz ſawu kara ſpehtu. Mums naw ne maisto ſchaubu, ka muhſu armija to waretu iſdarit ari pret Kreewijas gribu. Wina ja reektu wiſas waras, wiſus ſpehtus, kaš waretu kawet muhš ſchā leelā dangā. Mehš eekau demuſchi leelam paſaules ſaram loti daudš no muhſu pilniņu maras an aſubuhdeem un tadehki, man leetas, ka tagad, kur Kreewija mums peedahwā meeru un ja wina iſthra muhſu ſemi no ſawa kara ſpehta, ja wina mehš nodroſhina no negardita uſbrūkuma no Kreewijas puſes, tad mums naw eespehjamis palit ar Kreewiju kara ſah- wofli. Mehš newedam ſaru kara dehki un mehš newaram wehli ſawu preekſch aſweem preekſch tam, deemſchehl, mehš eſam par swabiem. Mehš newam aſuwarit ſelaganu

un pahrejo kirsenti un mehš ešam pahrleezinati, ka tur ir mellešams muhšu wisleelafais eenaidneeks, kuresch tagad grupejas ap Olaini un Baustu un gaida isdemigu momentu muhs noslauzit no semes wirfus. Vai šhos draudus nowehrstu un isnihi natu ar wisām faknem, mums ir wajadšigs spehks. Mums ir tahds spehks, lai to istihritu bes muhsu semes leelām zeešchanam. Es gribu fazit, ka mums tas spehks ir, bet winšch mums buhs wajadšigs wehl leelafš un tahds buhs tad, kad mums ias rofas, kas tagad ir šaititas Batgale, buhs brihwas. Tadeht mehš peekrihtam waldbibas noddoman, flehgt meeru ar Padomju Kreewiju, tadeht ari mehš greescham waldbibas wehribu us tam prasibam kuras buhtu eewehrojamas, stahjotees pee meera šarunam un tas prasibas no muhsu puses buhtu šefošas:

1) Padomju Kreewijai jaatstahj Latwijas wehsturiški etnografiskās robešas, minot noteiktas weetas. 2) Jarada pehž militār-autoritatu atšinas neitrāla jofla, kas nodrošchinatu pret negaiditeem usbrukumeem. Pahrwaldibā te wajadšiga neitrālo walštju waj Sabeedroto lihšdaliba. 3) Kreewijas teritorijā neprelaišt us Latwiju pretendējošas waldbibas nodibinašchanos un pastahwešchanu. 4) Kreewija atlihšsina Latwijai kara šaudejumus. 5) Kreewijai jaatdod us Kreewiju ewakuetās Latwijas mantas un japalihš tās reewakuet. 6) Latwijas pawalstneekēem, kas to wehlas, jādod eespehja atgreesteš us dšimteni. 7) Jāwed šarunas tikai šolidari ar žitām šopeji eeinterefatām draudšigām walštim.

Tahlat, kas šihmejas us ahrejo politiku wispahrigi, tad man manas frazijas wahrdā jakonstatē, ka ta darbiba, kuru parahdijš muhsu ahrlētu resors, muhs pilnigi apmeerina. (Applausi pa labi.)

Presidentš J. Tšhastte: Wahrdš peeder Prefsjakowam no Kreetu Nazionalās Saweenibas.

Prefsjakows: Pehdejā laitā likās, ka leelineezisms tik labi pašhstams, ka par meera šarunam ar to newar buht ne runa, ka tahda apšaunošofša parahdiba, ka šchis deenas debates par meera šarunam ar leelineekēem, ir isflehga. Neweens wairs negrib karot, bet newar buht meera, kamehr Kreewijā walda leelineezisms. Rahba garantija, ka leelineeki turš meera lihgunu un neekaros muhs meera žekā? Pret agitaziju muhs nenodrošchinās netahda neitrāla jofla. Pehž meera noslehgšchanas ar jaunajām walštim, leelineeki metiš šawus spehkus pret demokratiško Kreewiju. Patešibā naw ne Denikina, ne Koltščaka, bet ir demokratiškā Kreewija. (Oho!) Mums jaatstahj šawa weeta Latwijas Satweršmes Šapulzei. Turesim lihš tās šanahšchanai augsti demokratišas karogu. (Bermonts un kompanija!)

Presidentš J. Tšhastte: No Wahžu Demokrātu frazijas Dr. Šchemana kungs.

Dr. Šchemans: Stahjotees šakarā ar leelineekēem, mehš peepeschi laušcham šawu, weenigi peekremamo, demokratiško liniju, jo demokratiža ar leelineezismu nekad newar eet kopā, bet gan reažija. Leelineeki, žaur agitaziju, kuru newar nowehrst, laupis mums to galweno — muhsu spehku. Newajaga pahrašt baiditees no Denikina un Koltščaka, jo tee naw galwenais; ihštā demokratiškā Kreewija nepeedos meera flehgšchanu ar leelineekēem. Meers ar leelineekēem buhs tikai pastahwigs pilšonu karšch.

Prof. Tšhastte: Wahrdš Balzmanim no Darba Saweenibas.

Balzmanis: Augsti godatee Tautas Padomes ložeki! Wakarejā ahrlētu ministra šga runā bija diwas puses, weena — wispahrejā un otra teeschi par meeru. Man gribetos atšihmet šchito pee wispahrejās puses un te ir šafafa, ka deesgan gaušenās notis bija dširdamas ahrlētu ministra kunga runā, kad winšch runaja par Latwijas atšihšchanu de jure. Es domaju, ka Latwijas atšihšchana de jure tagadešā momentā, kad mehš nesinam, šo nes mums rihideena, naw no tahda šwara, ka Latwijas atšihšchana de fakto. Un šafafa, ka atšihšchana de fakto ari nahš šoti gauši. Mehš pateescham šinam weenu pateesu drangu, kas muhs ir atšinis de fakto un, ka tas wahrbu, neklatotees us šchi stahwofka kutelibu, tomehr tura — kas man nebuhtu jaatšihmē. Bet es domaju, ka atšihšchanai de jure waj winas atšihšchanai preekšch Latwijas radišchanas naw nebuht tik šwariga nošhme. Es to domaju, ka jaunpēdšimufša behrna kristišchanu, kur, pehž manām domām, ja behrns ir weseligafs, tad nesteidsas tik ahtri ar wina kristišchanu, bet papreekšchu bagatām tautām ir jaapšpreešch, ka tās kristibas istaišt šwinigafas (Žeelens no weetas: Warbuht reišē ar eeswehtišchanu?). Warbuht ari reišē ar eeswehtišchanu... Un tā tas ir ari ar Latwijas

De jure atfihſchānu. Te ari muhſu lihdſbedris — ſozialdemokratu fraſzijas runatajs — teiza, ka Antantes wairs neefot un, protama leeta, mums ir pilnigi newajadſigs daudſ prahtot un eedſſinatē, lai redſetu to, ka tas tā pateefibā ir. Jo ja amerikānu waldiba wēd zihnu ar Itālijas waldibu, tad Antantes wairs naw un mums naw jārehſinas ar Antantes diplomateem, kā tahdeem, bet gan ar katru atſewiſchku Antantes lozekli. Bet ja ir miruſi weena Antante, mirs ari otra un tas ir preeſch mums no leelaka ſwara un eſ ſaku, ja mehſ gribam kritiſet ahrleetu miniſtrijas darbibu, tad mums ir jākritiſē tahdā noſhmnē, ka, warbuht, wina ir par maſ darījūſi, lai weizinatū ſchis jaunās Antantes nodibināſchanos un te man ir jāſaka, ka pat ahrleetu miniſtrija ſchait ſchis jaunās Antantes lozekli naw parebſejuſi. Muhſu ahrleetu miniſtra kungs peemineja ari Baltkreewiju, bet nemas nepeemineja Ukraini, nerunajot nemas par Somiju. Wiſch, neſu kapehž, ir pawiſam aiimirſis wehl weenu ſemi, kura ar Werſakas meera lihgumu ir noſtahwita tahdā paſchā ſtahwolkli. Ta ſeme ir, ko wahzeefchi ſauz par Wahjtju, bet ta ir Riht-Bruhſija. Eſ newaru ſaprast, waj wina ir wahzifka, waj poliſka waj ari leitifka. Wahzeefchi ari muhſu Kurfemi ſauz par wahžu ſemi, kapehž eſ ari domaju, ka laiſant gan Auſtrum-Bruhſija buhſ drihſak leitifka waj poliſka, nekā wahzifka. Eſ gribu jautat, ko gan grib darit ar ſcho Riht-Bruhſiju, waj wina grib ſadalit ſtarp Poliju un Ceetawu, jeb pameſt liktena warā (Peefihme no weetaz: Kahdas walſis, waj ne?) Werſakas meera lihgumā tomehr ir ſazits, ka galigee noteikumū par Riht-Bruhſiju nahſs wehlafi. Eſ domaju, ka ahrleetu miniſtrijai to wajadſetu ſinat, kur galu galā ſchī ſeme tiks peedalita (Peefihme no weetaz: Waj ari mehſ newaram tahdu gabalu dabuht?) . . Te nu nahſ manas domas ſakarā ar to, ka muhſu ahrleetu miniſtra kungs par daudſ ſola krewēem oſtas. Eſ domaju, ka preeſch Kreewijas, kā iſeja uſ Baltijas juhru ir no Grodnas pilſehtas uſ Karalautſcheem daudſ tuwaki, nekā no Dwinſkas jeb Polozſkas uſ Wentspili. Ja kahdreif tai jaunai Baltijas walſtij, kura, warbuht, ari radiſees uſ Kreewijas drupām — Baltkreewijai, par kuras likteni mehſ nekā droſcha newaram pateikt; ja tai wehl naw iſejas uſ Baltijas juhru, tad wina to atradiſ tur, kur eet robeſcha ſtarp Ceetawu un Poliju, tas ir pee Karalautſcheem. Tad nu gan eſ domaju, ka tee Vermonta pulki, kuri atrodas Zelgawā un tik daudſ diſchojas par to, waretu apmeſtees Riht-Bruhſijā un tur ſtiprinat to wahžu elementu, lai pee tautu nobalſoſchanas iſnahktu, ka naw jabala Kurfeme, bet gan buhſ jabala Riht-Bruhſija (Doti wahji applauſi.). Tahdā zēlā eſ ari gribetu weſt propogandu, tikai eeturot demokratifkus wilzeenus, lai muhſu ahrleetu miniſtrija ſtiprinatu to jaino Antanti, kura ir dſinnuſi ſchais pehdejās deenās. Kas atteezas uſ meera jautajumu, tad Darba partija, ka tahda, kura, ſinams, ſawos pamatos ir likuſi pirmā kahrtā darba prinzipus, wehſas, lai wiſdrihſakā laiſā tiktū iſbeigtū wiſi kari. Protama leeta Darba partija ſtahw par pilniga meera noſlehgſchānu, bet no daudſeem un neſen atpakaſ man bija dſirdams, ka tahda meera noſlehgſchāna ar leelineeſeem buhtu nedemokratifks ſolis, jo daudſ demokratifkati buhtu noſlehgt meeru ar Koltſchaku un Denifinu, kuri latweeſchus par to, ka tee zihnas wina armijās, kar pee trim ſtubureem. Mehſ domajam, ka tas tā naw un no otras puſes tee paſchi kungi, jau diwus gadus atpakaſ ſlubinaja, ka leelineeku wara eſot pee ſabrufuma. Tas teek ſlubinats jau diwus gadus, bet gals tam ſabrufumam wehl naw paredſams pehž pahris mehneſcheem, warbuht tas wehl war nahkt, ja uſ pawaſari tiks eenemta Maſkawa, bet tas wehl nebuht nenofihmnē, ka leelineeku wara, ka padomju ſistema Kreewijā ir jau likwideta. Juhs ſinat, ka jau gadu atpakaſ leelineeki teiza, ja mehſ ſaudeſim Maſkawu, tad mehſ atradiſim weetu Beſchoru meſchos, lai no tureenes waretu weſt zihau. Mums ir atnahkuſi ſina, ka Bologdā leelineeki eſot ſawahkuſchi niſſigu daudſumu pro-wianta, jo leelineeki laiſam gan gatawojas weſt ilgu zihnu. Wini war atſahrt Maſkawu un war pilnigi apmeſtees Uralos, kur wineem buhſ maiſe, buhſ wiſads materials preeſch eerotſchu iſgatawoſchanas. Schis ſpehks naw tik weegli ſalaſchams. Bet mums naw no ſwara, kas buhſ ar Kreewiju riht, pariht waj pehž 5 jeb 10 gadeem. Tas juſas wehl war wilktes kahbus gadus 30. Mums ir no ſwara teeſchais moments, ka mums wajaga atpwabinat roſas, lai waretu wehrſt wiſus ſpehkus pret teem ſpehſeem, kuri atrodas Zelgawā un kuru preeſchſtahwji atrodas, warbuht, ſchāi ſahlē. Kapehž mehſ praſam no ahrleetu miniſtrijas, lai wina weſtu tahdu politiſku, kura buhtu ſkaidra; bet newar weſt tahdu politiſku, ka meeru, warbuht, noſlehgſim, warbuht, ari nenoflehgſim. Mums ir jāſaka ſkaidra waloda, ka mehſ gribam noſlehgt meeru,

jo tas stahw muhsu Latwijās demokratisķās walsts interesēs un šķint gadījumā muhsu interesēs fakriht pilnigi kopā. Mums naw ko kautretees par to, to teiks weens otrs, kas mums lihds šķim ir bijis palihdīgs wahrdoš, bet ne darboš. Mehš ari to griham, ka pee meera noteikšanas buhtu kahdas garantijas, lai nenowestu pee ta, ka Latwijās walsts sabrukta. Tadehš mehš ari griham, lai netiktu westa sļepena diplomatija, bet lai Tautas Padome wispahrejos wilzeenos noteiktu tās linijas, kuras jānem par pamatu pee meera peedahwajuma peenemšanas Padomju Kreewijat. Lihds ar to mehš greescham ahrleetu ministra wehribu uš to, ka lihds šķim wina pa leelakai dakai balstijās uš Sabeedroto diplomateem, kuri dauds ir folijuschi, bet mas dewuschi un lai wina ari uš preekšču balstas uš Sabeedroto diplomatiju un tad wisdrihsatā laikā buhs panahka Latwijās atšišchana de jure un de facto, kā Juhs wehlatees.

Prof. Iščakste: Wahrds peeder Strautneekam no Republikānu partijas.

Strautneeks: Loti godatee Tautas Padomes lozekli! Ja ir weens jautajums, tad tas pilnigi fakriht ar muhsu usskateem un tās tad ir muhsu domas. Šķis jautajums ir — muhsu ahrleetu politika, muhsu ilgā un stiprā zenschanās un muhsu noteiktā un nopeetnā grība radit suverenu neatkarigu demokratisķu Latwijū. Muhsu starrā war buht daschadi usskati par to taktiku un teem zekeem, kā wisahtraki un ar wismasakeem urureem tiltu pee patstahwigās Latwijās un tur taisni ir šķis taktikas jautajums. Mehš neweens newaram noteikti apgalwot, ka tagadnē jeb nahstotnē spēramee šķi buhtu tee wisfwarigatee. Noklaufotees wafar muhsu ahrleetu ministra kunga programās runā, es šķu programās runā, jo ta ir pirmā, ja tā war šautt, deklarazija, man ar gandarijumu ir jastonstā, ka šķi deklarazija muhs pilnigi apmeerina. Waretu teikt, ka dauds kas naw paspehts darit tuhlit un ka dauds kas ir darits par wehlu. Kas reiš nofamets, to newar warts paspeht; bet tomehr war wehl noteikti apgalwot, kā šķini ihšā laikā šprihdi, kur wehl naw pagahjuschi 12 mehneschi, ir darits mīlīgi dauds. Ar šaprachtigu roku un weiklumu mehš ahrleetu politikā esam panahkuschi to, ko muhsu tauta zereja un gaidija jau preekšč muhsu walsts proklameschanās deenas. Wisgrehntalos un wismagatos pafaules kaza br hšchos, kad okupazijas wara schnaudsiu schnaudsa muhsu tehwiju un draubeja apriht wīšu Wafar-Giropas ziwilīfaziju, muhsu t. utas wefeligais wairakums weenumehr zereja, ka Wahzija nepalīks uswaretaja. Muhsu glahbiņšch wareja nahkt ar Sabeedroto uswaru un pat Sabeedroto uswaru un tās galigos rezultatus muhsu ahrleetu politikās wedeji nenogaidija, bet stahjās ar Sabeedroteem šafaros un noteikti un šķaidri teiza teem, ko mehš wehlamees un griham, nekstatotees ne pa labi ne pa kreiski. Jafaka, ka šķis linijas ir ar godu noturetas. Šam ir bijušī isdewiba konstatet par to noteiktību, kahda teek westa muhsu ahrleetu politikā, noteikti war apgalwot, ka muhsu Latwijās jautajums masakais Sabeedrotee walstiju starrā, ir deesgan šķaidrs. Mehš esam wisgrehntaki šafneeguschi de fakto; mehš esam de facto atšišti netikai uš papira, bet ari reālā dīshwē un de jure atšišchana ir tikai weenahrišchas de facto atšišchanas šķas. Es grību teikt, ka tam ir leela nošhme. Ja mehš peerahdīsim, ka mehš pateesi esam dīshwot špehjiigi, bet neesam nihkutī; ja m hšu Bagaidu Waldiba pastahw uš kahjām, tad mehš pratīsim eet tahkati. No šaktuma mehš par dauds palaidamees uš palihdsību no ahreenes. Sabeedroto kugi un Sabeedroto materialī bija tee, par kureem mehš domajām no rihta augscham zektees un wafarā gulet ejot. Te bija taisni muhsu leelā politikā šķuhda, bet leelakās ir jau garam. Mehš esam šapratuschi šawu peenahkumu un atsinuschi, ka špehts ir eekšč mums pascheem un ar gandarijumu ir jastonstā, ka šķis špehts aug un paleek ar katru deenu leelaks. Pahrejos uš jautajumu par atteezībām ar muhsu šaimiņu walstīm, kā muhsu mīnītra kungs ašrahdija, man ir jafaka, ka tas wišā wišumā muhs waretu apmeerinat. Bet mīnītra kunga ašrahdijumam, uš muhsu šaimineeni Wahziju, kur tas šķa, ka mums naw deesgan šajits, ka wahzu waldiba šķa weenu un dara otru, es newaru tam peekrist. Kunajot par škursemes jautajumu, jafaka, ka tur wehl atrodas wahzu kazašpehka dakas, ja ari ne teeschi wahzu waldibas rokās, tad tomehr šķi kazašpehka noluhks ir pehž manām domām, ari wahzu waldibas noluhks, kura šewi šķaita par demokratisķu. Ta plaiša starp Latwijū un Wahziju, kuras kazašpehts paleek joprojam uš muhsu teritorijas, paleek ar katru deenu leelaka. Mehš newaram Wahzijai tizet, mehš newaram tizet pat winas demokratijai un tamdechš tuwakas nahstotnes nobibinaschana ar Wahzijas dalību, pehž manām domām, naw eespehjama. Man ir pat jafaka, ka Sabeedrotee, šķehdsot Wersakas meeru, ir bijušchi par dauds

humani pret Bahzju. Es negribu kritisset Sabeedroto politiku atteezibâ us Kursemes jautajumu. Man tikai sçheet, ka Sabeedrotee par walti leet mums ašinot, par walti pahrbauda muhsu draudisibu un par walti silda tschuhfsku sawâ asotê. Runajot tahlak par muhsu kaimineem, man jafata, ka mums tuwaki draugi ir Zgaunija, Seetawa un Somija, bet es gribu sçho walstju starpâ redset ari zitus muhsu kaiminus un tahdas ir Polija, Baltkreewija, Ukraine un Kaukasj. Ahrleetu politika naw peegreesufi deefgan nopeetnu wehribu tam, lai peewilktu klast sçhis walstis un lai padaritû tás mafás tautas par muhsu draugeem, kuras waretu eet roku rokâ. Tani jautajumâ, par kuru es runasçhu, ka Polija ir tahds reals spehls, kas mums waretu kotti daudi palihdsset, bet tà ka starp Poliju un Seetawu ir nesaprasçhanas, mums newajaga buht atturigeem un aultsteem. Teifschu dasçhus wahrduš par meera peedahwajumu no leelineeku pušes un ari sçhini jautajumâ mums wajaga buht noteitteem. Mehs ešam nahkufçi pee tás pahrleezibas, ka meers ar leelineekem, kuri ari ir muhsu tuwakee kaimini, ir wajadsigs muhsu paşçu labâ. Tadehl ari pee sçhi meera noslehgşçhanas ir nekawejosçhi jaçeras, kaut ari tas muhsu leeleem draugeem, ştatotees no wişpafaules politikas ştahwokka, buhtu, warbuht, ne wišai patihkami. Mehs nedrihtkam usnemtées tahdas nastas, kuras mehs nespehjam panest, jo tad war isnahkt tà, ka mehs fabruhtam no pahrak leela smaguma. Tadehl, ja leelineeku wara ir ar meeru istihrit muhsu semi, bes şçhaubam ari Da'gali, un radit finamu neitralu joflu, zaur kuru mehs buhtu garanteti, ka wini newar mums usbruht kaut kahdâ brihdi mums meera peedahwajums japeenem. Saprotams, mums ir jafin ari tas, ka leelineeki ir tikai dasçhu deenu Kreewijas funkci; mums ir jafin, ka leelineeku zihnas panehmeens naw starptautiškis un mehs newaram tizet winu apşolijumam, ka wini grib weht ar mums draudisigas atteezibas, jo politika naw wajadsigs, tizet un ja nu pahrtroz kaza darbus . . ar leelineekem, tad tas nebuhnt nenosiħmê, ka mehs ar wineem nodibinam draudisigas atteezibas. Newar buht runa, ka frontei, wedot ar leelineekem diplomatiskas farunas, jabuht hermetiškî noslehgçtai, ka tas bija kaza operazijas laika. Leelineeku agitatoreem un propogandisteem naw weetas Latwişâ. To teiza ari paşçi leelineeku diplomati. Peeturotees pee sçhis tattikas, mehs buhşim daudi şaudejufçi. Bet ko mehs buhşim guwufçi? Mehs buhşim guwufçi to, ka Latgale tiks brihwa no eenaidneeka spehkeem, ka tiks isbeigta sçhi ašins illeesçhana, muhsu dšihwais brunotais spehls warêš peegreekt leelako wehribu us otru puşti, kur mums tapat şahw naidigas waras, ka leelineeku frontê. Tad mehs wareşim mirkli atpuhstees, mehs wareşim şorganisetees un palikt ştipri. Bet ko teiks sçhini leetâ muhsu Sabeedrotee, ko teiks tás waras un tee spehkt, kas ifaugš us leelineeku drupâm. Es şaprotu, ka Sabeedrotee newar prasit, lai mehs eejauktos teefçi leelineeku gahşçhanâ Kreewijâ. Wini ir muhsu draugi un, paşihdami muhsu apştahkus, to prasit wini newar. Turpretim tás walstis, kuras ifaugš us leelineeku drupâm, nesaudes muhs ari tad, ja mehs ar sçkeçpu rotas buhşim palihdsçejufçi gahkt leelineeku waru, mehs breeşç wineem ešam gahrds kumofs un wini no ta neatteiktees ari nahkotnê. Tad tikai pluhstu ašinis un Kreewiju buhtu gruhtti atturet no Baltijas walstju okupezçhanas. Ja mehs waram panahkt meera zekâ to, ko mehs waretu panahkt karojot un zihnotees, tad tadehl mums wehl wajaga turpinat zihnu, kad mums us winu nekahdu eemeflu un agreşiwu noluhku naw.

Pref. Tschalkste: Runataju şarakts ir isşmeltš. Wehl wahrdu luhds ahrleetu ministra funks.

Ahl. Ministrs Mejerowizs: Godatee Tautas Padomes lozeku funkci! Noslausotees atbildes us manu watardeenas şinujumu meera jautajumâ, jakonstatê trihs linijas. Ta linija, ko aifştahw zentras, ir diametriali preteja abos şpahrnos: weena — pret katram şarunam un owa — par atklastam meera şarunam bes kahdas referweşçhanas, bes kahdeem eeroberşçojumeem. Es gribu analiset tos eemeflus, ar kahdeem oporeja tee, kas nolœedsa katru wajadsibu pehz meera şarunam un ari tee no maneem oponenteem, kuri şazija, ka mehs meera şarunas wedam tikai pameera dehl. Bet mehs waram şazit, ka mehs pehz pameera eestim un flehgşim meeru. Sçhis pameera şarunas ir tikai pirmâ pakahpe preeşç paşça meera, otrs — buhs pameers: pehz tam nahkt treşçais un tas buhs — meers. Wiepirms dasçi no maneem oponenteem aifrahdişja, ka mehs isnemot no rotas ari to eerozi, ar kuru mehs zihnijamees, ka mehs nododot to demokratişu, kura ari zihnas ar leelineekem; mehs laufçhot ustizibu tam grupâm, kuras wehlat nahkşçhot Kreewijâ pee waras, mehs laufçhot ari to, us ka mehs ešam lihds şçhim balstijufçees, proti — us Sabeedroto Waldibâm un Sabeedroto demokrati-

jam. Man japeekriht tam, ko faziija daubšas partijas šhini jautajumā, wišas pahrejās grupās un partijās: ka nau mums eemešla bištees, ka tas šchehps paliks trulš; nau eemešla bištees, ka, ja mehs sahksim analifet šchi preekšchlituma nopeetnibu, resp. nenopeetnibu, muhfu draugi no mums nowehrsifees un atstahš muhs weenus muhfu tahtalaki littena gaitai. Es nedomaju, ka šche buhtu kaut kas mainišeš, es gribu atgahdinat to wehšturi, par kuru runaja Presijatawa kungs, un kuras rezultati wedami šafarā ar Brinkipo šalām. Šchi wehštüre sahksās šchi gada februari. Jau toreij deesgan nopeetni iškristalifejās tās Antantes atteezibas, par kuras fabrukšchanu runaja Zeelena kungs un kura nepastahweja tahdā weidā, tahdā paraktiija Weršalas meera lihžumu. Weršalas meera lihžuma paraktišchanas deenā tika nodibinata jauna Antante starp Ameriku, Angliju un Franziju wežās Antantes (starp Angliju, Kreewiju un Franziju) weetā. Tā tad šcheit jau pirmā sahksumā pastahweja wežās Antantes dašas, proti — Franzija un Anglija, diwas politikas no pirmās Meera Konferenzes deenas, bet ušwareja, tā šaujama Brinkipo šalu ideja, kura iškahja uš to, lai rabin eespehju šafinatees ar leelneekeem; išinat, tahda ir eespehjamiba rabin meeru austrumos. Šchai linija ir gahjuši, warbuht, šinamos sigšagos un ir mainijufes par labu waj par laumu. Bet ka leeta nau tik wahriga. To peerahdiija Brinkipo šalu wehštüre, ka mums ir jabaidas, ka eespeekšchejās šarunās ar leelneekeem tee šchehpi paliks truli. Es, tomehr, nefiatotees uš to, ka man peeraksta leelu optimisimu, ari šchoreiš gribu buht optimisizim un apgalwat, ka tur launas šefas nezefees un Latwiija šawus draugus Šabeedroto starpā nešandēs. No paščas kreewu demokratijas atkarajas, lai winau zaur šcho šoli nezeltos šaudejumi. Meera jautajumā mans oponents no sozialdemokratu partijās aishahdijas to, ka buhtu šeenahzjis brihdis tuhli škaidri un gahšchi pašazit, ka pehš pameera nahks meers, pašiwam neprašot tahškatus noteikumus, par kureem mehs azumirkli ešam pilnigā nefinašchanā. Weens no teem motiweem, kapehš tas tika prašits, bij ari tas, ka ja mehs stahšos tulit pehš pameera, nefiatotees tahdi buhs leelineeku noteikumi, pee meera šehgšchanas, tad waretu ari notikt tas, ka otrs no sozialistu preekšstahweem faziija: „Mihšlet, jeb nemihšlet“ — es negribu atkahrtot kreewiſki — ka, laitam gan, leelineeki šcho politikū nepeenemtu un tadeht nekas nopeetns newaretu iſnahht. Es gribeju aishahdit, ka, deemschehl, newar wišu škaidri prezifet tanī pašchā nepatihštamajā diplomatiijā un to šaprot ari Ũštitšcherins. Es gribu peewest tās telegramas pirmo teikumu, kuru es šchodeen šanehmu. Grantschu waloda wiſch škan: (nolasa franziſki). — Warešot nenowehrschanu eespreekšchejo šarumu atkahšchanu u. t. t. Wiſch ari jau uš muhfu peedahwajumu stahštes pee eespreekšchejam šarumām par pameera noteikumeem, ir atbilbejis, ka preekšč wina ta leeta ir škaidra un tas žitadi nemaš newar buht. Eespreekšchijas šarunas ir pirmā šaje — ja neſiu noteikumus — tos iſſinat. Tā tas bija iškahjuſchā rudenti, kad nošlehdja meeru starp Wahziju un Antanti. Es wakar faziiju, un to wakar reiſes aiskahrtoju ari šchodeen, ka mums ir ſinami noteikumi, kuras atšina ari mans oponents, iſnemot noteikumus par neitrālu zonu, un par kureem es gribu runat wehłaki; par teem mums jaweenojas, lai eetu tahtaki. Es wakar faziiju, ka pirmais ir, waj šchee noteikumi tiks wiſā wiſumā peenemti; un otrs — ja šchee noteikumi tahdā weidā, tā wakar wini tika ſiſſeti, netiks peenemti, mums paliks diwi žeki — peenemt, waj nepeenemt; turpinat waj neturpinat. Tā tad par to pahruuat šchodeen, waj katrā ſinā, ſem katreem apstahkleem turpinat meera šarunas — tas, man leekas, buhtu maſleet nediplomatiski. Tad leelineeki rebsetu, ka mehs ari beš tahdeem noteikumeem turpināſim meera šarunas, jo ar to mehs buhtu aiſnuſchi, ka mehs ešam ſpeeſti to darit. Weens no teem punktēem bija neſkaidriiba par neitrālu zonu. Mans oponents, Zeelena kungs, aishahdija, ka ešot bijuſi nenoteiktiba, žif plata tiks wiłkta šchi neitrālā zona. Tas ešot ſlidens kautšhuka weidigs iſteizēens, kuru war ſteept uš weenu waj otru puſi un, deemschehl, prezifet wimu šchodeen noteikti ir loti gjuhiti. Weens gan man ir jaſafā, ka tanī peedahwajumā leelineeki atſiſht, ka beš neitrālās zonos meera šarunas ar wineem netiks uſſahktas un wini ſaka igauweem, ka wini ſchais šarunās griw noſtahdit šcho neitrālu zonu. Tā tad pašchi leelineeki to neitrālu zonu ſgaunijas peedahwajumā ir atſinuſchi, tadeht ari no wineem ta teel peedahwata, jo wineem laitam ir ſinams, ka žitadi meera šarunas netiks sahktas. Par to, waj wineem ir jabuht deesgan walſtiſkeem, par to ſpreest ir pahrał gjuhiti un to mehs šchodeen newaram darit. Tad ir wehl weens eebildums, kapehš mums ir ſinamā mehrā jaatrod eespehjamiba dabut preekšč šchi meera

plafchafas Sabedroto grupas un ir wajadsiġs, ka tas meers, kahdu mehs flehdsjam, nepahrwehrsčas par Brest-Ditowstkas meeru, kahds bija, bet wairs nepastahw, kahds wiafch azumirfki ir, wismas suspendets. Ir wajadsiġs, ka meers netiktu isnihzinats. Tapehž mums ir wajadsiġs pameera lihġumis, kahds wiafch ari nebuhtu, ka wiafch neteef rihtu isnihzinats no teem, kas ir stiprakt; kà tas ir bijis ar Wahžiju un danđsam žitàm walstim. Un ar řhim realàm buhtibam mums ir jarehřinas. Mums ir wehleschanas meeru flehgt un tabehl pee ta mehs gribam peeaizinat jo plafchafas grupas. Es domaju, ka řhini gadijumà mehs wareřim apweenot pehž eespehjas plařhas demokratisřkas walstis, kuras řhini brihđi grib pee řhim řarunam stahtees. Man leelas, ka řho eespehjamibu mums wajaga ismantot, ja ne wiřa pilnibà, tad, wismas, žit tas mums eespehjas. Mums ir isřesjes, ka muřsu řabeedribà ta koalizijas dała, kura flehgs meeru ar leelineekeem no weenas puřes, newis taps mafaka, bet plafchafa un leelafa. Bihđi ar to mehs panahřim dřilafu un plafchafu meeru, meeru wiřos auřrumos. Bihđi ar to, es zeru, buhs řinamà mehrà pretim strahdats reakžijai no labàs un reakžijai no galigàs kreisàs — leelineefu — puřes, kuras weena otu indirekři balřta un audřina. řhini jautajumà man nepahrmeta optimismu, drořřirdigu optimismu, bet gan to pahrmet žità leetà, žità jautajumà, — wispahrigàs politikas jautajumà atteežibà nř muřsu atřihřhanu. řekams es uř řho atbildeš analisř pahreju, es gribu, tomehr, konřtatet to, ka ne wafar, ne ari řhodeen, newaru řažit to, ka mehs nolemjam flehgt meeru par řatru ženu. Es newaru to řhodeen pateikt un newareřhu ari pořtahřtit, waj mehs meeru noslehřřim. Bet kad mehs eeeřim řhi jautajuma pamatigà appreeřchanà, mehs řperřim tablakos řolus, pameřdami warbuhtibas un eespehjamibas iřkalkulet uř to laiku, kad mums buhs řchee elementi řopà. řamehr mehs nebuhtim iřfinajuřřhi wiřus řchos elementus, mums buhs dariřhana ar neřkaitameem tuhřřofřheem „x“, ar kureem mums tagad jaoperè, bet tikmehr mehs newaram flehgt meeru uř weenu waj otu puři. Atbildeš te ari, řinamà mehrà, tika řažitš, ka atteežibà uř muřsu kaimiau tautam ahrlektu politika neefot darijuři wiřu to, kas bija wajadsiġs darit jau řen. Es řcheit negribu aiřřtahwetees, negribu peewest řcheit toš eemeflus, kahđt ir řtahwęchees řekà, es peelaiřhu warbuhtibu, ka, no weenas puřes, wareja buht wairaf dariš. Bet lihđi ar to es gribetu konřtatet, no otras puřes, ka ir padariš wairaf, ne kà řhini brihđi man řhini augřtà řapulžè ir eespehjas řnaot. (Wahži applauři.) řa es runaju par manu oponentu atbildeš par wispahrigàs politikas pareiřibu, resp. nepareiřibu, tad man řafaka, ka řhe iřřtaheja no wiřu oponentu atbildeš, kà řarřans pawedeens, weena doma, kura řhini jautajumà, řinamà mehrà, uřřkatija mani par optimistu. řřřtaheja ari otra doma, ka ir bijuři pahraf leela pařauschanàs uř Sabedroto walđibam un pahraf masa wehřiba peegreeřta Sabedroto tautam. řcheit tika wifřtas đivas paraleles: Sabedroto walđibas, no řuràm buhtu janowerřřčas, un Sabedroto tautas, pee řuràm buhtu japeeřřeenas. Man tomehr buhtu jařkonřtatè, ka parlamentariřřà řahrtiba ir wisweřakà un wisđilakà řhiniš walstis. Tomehr řhiniš pařchàs Sabedroto walstis ir řawas điferenęes řtarp tautam un wiřu walđibam un tomehr ir jaatřihřt weens, ka řhiš điferenęes naw tik leelas, kà tanis walstis, řur naw demokratisřkas walstis eefahrtas. Anglija, Amerika ir pařřřtamàs ar řawu řeno wehřturisřki-wezo parlamentariřřto walstis eefahrtu. řapat taš ir ari řranžija, tika man řafaka, ka řur wehleschanàs naw notikuřřas đeeřgan ilġuš ġaduš, pateizotees řarum. Warbuht taš buhtu par eemeflu teikt, ka walđiba neatřvoguło to, ko domà nazija — tauta, bet wehleschanàs Anglija notika iřġahjuřřhu ġadu. Uř to es gribu aiřrahđit maneem oponenteem, ka taš naw ġluřřit pareiři, ka newajaga wilřt řho leelo paraleli, nořtahdot walđibu weenà puři un pilnigi pretim tantu. Man ir jaaiřrahđa, ka taš kà ġluřři naw. řats mans oponents řeelena kungš řinàs labaki atbildeš uř argumenteem un norahđijuneem, atteežibà uř řatwiřas atřihřhanu, jo ir řinams, ka dařčas no řhim řozialisřtu ġrupam Anglija ir pret řho atřihřhanu. Es neřaku par wiřàm tam ġrupam, bet tađđas ġrupas ir un to wislabaki řinàs řeelena kungš řats, kureř ar wiřàm ir weđis řarunàs. Newaru uolluřet, ka muřsu politika ir iřġahjuři uř to, lai mekletu atbalřtu wiřur, řur taš ir đabonams. řho řawu đarbu mehs nepohřtrauřřim, bet gan řurpinařim un padřilinařim. Es newaru řapraft ari taš peřmistisřřas řřanas par to pařchu de jure un de fakto un řchee jaunee atřihřmejni ir atteežinat uř jaunàm no řreewiřas atđalořřhamees walstim. řaw wehř nemeenà weetà juridisřki řiřřets, kahđa ir řtarpiba řtarp de jure un de fakto, bet mehřinařim to ana-

liet. Ja juhs praškāt, ko es esmu darījis pēc atbildīgēem Sabeedroto politiskās ve-
de-
jeem, tad viņeem pašcheem šchis jautajums ir ļoti neskaidrs un daichs pat pašaka, ka
vīnšch pēc labākās gribas nēwar atsiht šcho starpibu. Weenigā starpiba ir ta, ka
Sabeedroto walschis nēnēnemas garantiju par muhsu neatkarību tāni gadījumā, ja šche
eelauschas šwešchi spēhki un būs tānība teem, kuri šchis, ka ta ir ļoti swariģa leeta—
schis garantijas, pēhž kurām, ja kahdreis kahds Latwijaļ usbruktu, ari pahreja pašaulē
buhtu šaulēta eemaisitees schini karā, kā tas bija šawā laikā, kad Bahzija eebrača
Belģija. Tas ir ļoti no swara, bet lihdē ar to tas naw jautajums, kas leet mums
nodotees pēsimismam. Mehš scho de jure atsihschānu nēpanahšim, rakstidami daščadus
memorialus un memorandumus. Schee ir tee zēti, ka mehš, kā lihdē schim, turpināsim
un padšilināsim wispahriģi ahrsemēs informēschānu par to, kas ir Latwija un waj ta
war buht patstahwiga walschis. Man ir jāsaka, ka tām grupam, kas kahdreis ir biju-
schas pretim, šchidamas, ka mums naw wezu tradiziju, mums ir jarahda un jāsaka,
ka Latwija war buht patstahwiga walschis. Mehš nedrihtstam aismirkt, ka Latwija un
Leetawa ir pirmās walschis, kas izžihna šawu patstahwību. Somija kahdreis ir bijusi
patstahwiga walschis un tai ir šawa tradizija; tai bija 200 gadus sem Preewijas pašcha
autonomija, wismas pašchaka, nē kā wisam pahrejām, skatotees no starptautiskā redžes
stahwokka. Polija ir bijusi weza walschis, ta ir de jure atsihta, bet mehš wehl to
weesam panahšuschi. Tas nēnosihmē, ka mehš to nēpanahšim, bet tad wajaga pašchu
spehkeem peerahdit, ka mehš ešam un waram buht patstahwiga walschis. Aisrahdija, ka
muhsu de fa cto atsihschāna wehl naw dota deklarāziju weidā un netikusi prasita; bet
mehš nēwaram, prasidami de jure, prašit de facto. (Zeelens no weetas: Dot warēja
beš prasichānas.) Tā tad, ja mehš prasam de jure, mums nēwar dot de facto. Un
es griβu teikt, ka tas ir jau darits, jo teek atsihti kontrakti, ko mehš slehdsam Latwijas
waldibas wahrda ar Amerikas waldibu. Ja muhs atsiht weena waldiba, — ja teek
atsihti kontrakti, ko mehš slehdsam, tad tas ir wairak, nekā kad mums ir deklarāzijas,
ka mehš de facto pastahwam. Tur tānē kontraktos naw minēts, waj mehš pastah-
twam de jure, bet tur ir lihgumi starp waldibu ar waldibu. Tas ir wairak nekā
akrediteschāna, tas ir wairak, nekā de jure us papira. Papiri ar de facto tika ispra-
ģiti šawā laikā, kad mums nēbija wehl atsihschānas. Tagad, man leekas, man atkal,
warbuht, pahrmētis optimismu; bet schis papirits muhs wairak nēapmeeriņas un
nēnostirinās muhsu stahwokki, jo tas jau azumirkti ir nostiprināts no mums pašcheem.
Es griβetu teikt atkal kā optimists, ka, sinamā mehrā, ir isnēģinātas schis deesgan
stumsjās, tumschās, kā Penina kungs šaka, naktij un tumsai lihdsigās tufschuma linijas,
kas mums buhtu atteezibā us muhsu Sabeedroteem jautajumā par muhsu neatkarību.
Pēhž manas šaprāschānas naw tās tumsas un ta tufschuma. Es waru konstatet, ka
mehš internācionalā politikā nēejam atpakaļ atteezibā us muhsu de jure atsihschānu,
bet ka mehš nostiprinamees. Luhdiu šalhidsmeēt atkaltības domas, panemeet preses
iswilkumus pa mehnescheem no Parises, Londonas un Amerikas. Saleezēet kopā weenu
pēc otra un wekat konsekwenzes. Ir daudsi ziti dokumenti, daudsi zitu aktu, kas, kātrā
stā, arweenu realati un stingrati peerahda to, ka mehš šawu de jure atsihschānu
wirsam us preešču. Es domaju, schi šabeedriškā doma, schi walschiskā nostiprināschānās
realā ešamibā dod mums jeb man to teešibu šchit, ka schini jautajumā mehš daudē ko
neesam šasnēeguschi, ko mehš buhtu griβejušchi šasnēegt (Peešihme no weetas: Daudē
nē, bet pašchu spēhkeem un, warbuht, pret Sabeedroto griβu.) Daudē pašchu spēhku,
bet es negriβu teikt — pret muhsu Sabeedroto griβu. Bet jāsaka, ka muhsu simpatijas
ahrsemēs aug. Kur ir eemeslē pret Sabeedroto simpatijām, to es nēwaru šaprast.
Waj tas naw, sinamā mehrā, wairak tahds muhsu noguruma un nerwositates eedomats
tehlē, ka Sabeedroto griβa ir tam pretim. Beš schāubam, ir schahdas grupas wisās
walschis, kuras ekonomisti un zitadi ir šchistitas pret mums. Tas grupas eet masumā,
bet nē wairumā. Es griβu konstatet tikai weenu faktu, ka aisween wairak pēeaug to
Sabeedroto pašchās grupas, kas stahw par muhsu atsihschānu (Peešihme no weetas:
Tas ir tautas, bet nē waldibas.) Man atkal us to ir jaatbild, ka ir tautas un ir
waldibas. Ja man buhtu teešiba pēewest weenu dokumentu, kuru es šche nedrihtu
pēewest, tad ari Penina kungs pahrlēezinātos par to, ka man ir teešiba to apgalwot,
un ušturet (applausi). Scheit tika pazēlts weens jautajums, kuru es esmu islaidis
nās tomehr tika aiskustināts un kuras es nēwaru paēet garam to nēpēeminejis. Tas
ir Latgales jautajums. Es griβetu aisrahdit, us formulējumu, kahds ir pēekemts, kā

eepreekshejs nosajijums preeksch pameera farunam un noslehgschanas. Ir nepahrprotami skaidrs un es gribetu to akseptet, wehl paskaidrodams, ar to, ka schis formulejums skan, ka neutralai zonai ir jafahkas wiapus walstu walstiskam robesham, basetam us etnografiskeem prinziptom. Scheit ir nepahrprotami skaidrs, ka Latgale ir ta weeta, ta robescha, kura teef baseta us etnografiskeem pamateem un ais kuras waretu schitees teitrala jofla. Un, eewehrojot to, ka daschi preekschrunataji runaja par neskaidribu, kad man gribas pascrihpot, ka scheit neskaidribu naw un ka tas formulejums ir atfihstis na prasiba preeksch pameera noslehgschanas no Igaunijas, Somijas, Latwijas un Letawas (Zeelens no weetas: Kur Letawai ir wallstis robescha, waj wina pate to sin?). Tas ir jautajums, kas mums te naw jaischkir (Zeelens no weetas: Tad Wlka ir jaatbod baltkreeweem!). Es domaju, ka mums naw teesiba eemaisitees zitu walstju eekshejas darischanas. Mehš negribam eemaisitees nedš Kreewijas, nedš Letawas... (Zeelens no weetas: Pilnigi pareisi! Bet robeschas ir ahreja darischana.). Ne preeksch Latwijas, ta ir Letawas un Baltkreewijas darischana. Ka mehš neeejauksimees Kreewijas, ta mehš neeejauksimees ari zitu walstju darischanas. Bet ja mehš waram ais aktiwās interwenzijas kaut ari ar maseem spehkeem palihdset formet muhsu kaiminu walstis, tad es domaju, ka ari mans oponents tam peekritis, ka mums ir zits lihdselkis, naw wehrts, ka mehš ar teem leelamees, bet wifus kopā jaleelot ijuahl weens sinams spehks, kas war radit, palihdset radit waldbibu, kura mums ir simpatiska un schi ir ta demokratiska waldbiba, kahdu mehš gribam redset. Scho radischanas prozesu mans oponents ir pahpratis tahda skā, ka to waretu radit ar interwenzijas spehtu. Tas bija tas ihfās peeshmes teem augsti zeeniteem Tautas Padomes lozeklu kungeem, kuri dewa atbilbes us manu wakardeenās siojumu. Reformejot wifu teikto, es wehl reiš gribu buht optimistis un konstatet wifā wifumā domas, ka ahrlieetu politika teezas us weenu deppunktu (Zeelens no weetas: Us Kursemi! Jautriba sahlē.). Es domaju, ka muhsu ahrlieetu politika naw til schaura, ka wina waretu teektees tikai us Kursemi, bet winaš linijas ir dauds plaschakas. Es tikai domaju, ka, fatarā ar meera jautajumu, mums ir trihs wirseeni, bet es zeru, ka ari tur neradisees leelas pahpraschanas un warēs tikt atrasta pahrejas formula. (Applausi.)

Pres. Tschakste: Man ir eenahzis preekschlikums no diwām pusēm — paslu-
dinat pahtraukumu us weetu stundu.

Zeelens: Luhgtu wahrdu pee deenas kahrtibas.

Pres. Tschakste: Luhgtu! Us tribines!

Zeelens: Es tomehr liktu preekschā zeenijameem Tautas Padomes lozekleem pahrejas formulu, kura buhs jamotiwē, un tā kā tagad plkst ir jau 1/29, un tā kā pehz wakara darbeem buhs dascham labam nogurums, tā tad, pehz manām domām, buhtu tas labakais, ka pahrejas formulas peenemschanu un apspreeeschanu atliktu us nahkoschu sehdi.

Pres. Tschakste: Es likschu scho preekschlikumu us balsoschanu un luhgtu peezeltees tos, kas ir par Zeelena kunga preekschlikumu pawisam pahtraukt sehdi. (Weezekas wairakums.) Ar azim redsamu majoritati schi sehde teef pahtraukta. Nahkoschā sehde buhs zeturtbeen, plkst 4 p. pusdeenas. Deenas kahrtiba tiks rihā istahrta sekretariatā. Tautas Padomes sapulze slehgtā.

(Schdi slehds plkst. 8,10 min. wakarā.)

Tautas Padomes peektās sesijas treschā sehde

9. oktobrī, 1919. g.

Pref. Tschakste: Tautas Padomes sehde atklahta. Wahrds ministru kabinetu presidentu fungam.

Ministru presidents Umanis: Augsti godatā Tautas Padome! Latwija šini brīdī pahrdsihwo šawa liktena stundu. Mehš atrodamees notikumū pašchā widū. to notikumū widū, kureem ir wisleelakā nosihme preeksch muhsu nahkotnes. Pehz wiseem teem pahrdsihwojumeem, kuras muhsu seme, muhsu tauta pahrdsihwojuse pagahjuschos desmit gados, pehz wisām tām apspeeschanam, kuras mums bij japahrnes kreemu wal-dibas laikā, pehz wisām tām gruhtibam, kuras mums tika usliktas, kuras wehlās u) mums, pehz wisām tām kara wehram, kuras gahja rahr muhsu semi — nahza wahzu okupazijas laiki, kuras weenigais mehrkis bija, ja eespehjams, šcho semi pilnigi sadra-gat, šcho tautu, ja eespehjams, isnihzinat. Un tanī pašchā laikā winas launee noluhki bija wehrsti pret muhsu semi, pret wisu Latwijas tautu. Ar to wehl nebija deesgan: Nahza leelineeku breesmas. Atnahza laiks, kad likās, ka mehš ar leelineeku breesmam tikšim galā. Alifikās daschas nedekās, lai pehdejās leelineeku bandas tiktu isdihstas no muhsu semes. Tad mums parahdijās atkal jaunš eenaideeks, jaunš pretineeks, tas ir — wahzeeschi, pretineeks no tās puses, no kuras wina wareja sagaidit, bet kuram nebij eemesla pret mums usstahtees. Muhsu Kurseme netika istihrita no wahzu kara-spehka dašam, lai gan pehz wiseem noteitumeem, lihumeem un šolljumeem wineem bija Kurseme jaisstihra wisdrihjatā laikā. No ta pašcha laika sahktās Latwijas walstis apdraudeschana no wahzu puses. Wehl pašchos beidsamos brīhšchos fon der Goltzs apgalwoja, ka winsch ar to sargajot Wahziju un Latwiju no leelineekeem, ka wini sargajot pret teem wisu pašawles kulturu. Ja winsch atstahtu šawu sarga weetu, tad leelineeki sadragatu wisu. Tanī pašchā laikā, kad tas tika apgalwots, mehš it labi sinajām, un to sinaja ari wisa pašawle, ka noteek taisni pretejais. Mehš to sinam wislabak, jo mehš to esam isjutuschi wisšmagak. No ta brīhšcha, kad Goltza spehki aiskehrās Kursemē, tee naw karosuschi pret leelineezisnu, naw pabalstijuschi šcho zihnu. Wini nekad naw bijuschi sadursmē ar leelineeku fronti, bet wini ir wehrfuschi muhsu usmanību nost no leelineeku frontes. Okupejot Kursemi, wini wehl joprojam apdraudeja muhsu Rigu, muhsu semi, muhsu walsti. Šchee pasta>wigee bandu draudi, kuras karosuschas pret muhsu semi, ir peenehmuschi beidsot realu weidu. Kas bija sinams ilgatu laiku, tas beidsot ir peepildijees. Wahzijas karaspehks, kopā ar winam pakalvigeem Bermoudta pulkeem, ir greešis šawus eerotschus teeschi pret mums. Wis-pirms wehl plahchakos apmehors isplatidami šawu waru pahr Kursemi, wini ir pahr-gahjuschi usbrukumā pret Rigu. Tikai daschas stundas preeksch tam peenahza telegrama, parakstita no palkawneeka Awalowa, no ta pašcha Awalowa, kuresch wehl nesen šauzās par Bermoudtu. Winsch Latwijas waldbai peeprašā, lai ta dotu winam eespehju stahtees zihnā pret leelineekeem, kuri esot jaisdsen no Latwijas apgabaleem. Nenogai-dijis nekahdu atbildi no muhsu waldbas, lai winam škadri un gaischi paškadrotu, tā Latwijas waldbā škatas uš wina karaspehku, winsch sahka usbrukumu. Usbrukums sahktās watar agri no rihta. Drihšā laikā winsch pahrnehma wisu Kursemes fronti, sahktot no juhras lihds pašchai Daugawai. Wakarejā deena un pagahjuschā nakts bija loti gruhtas preeksch mums. Usbrukums tika sahktis ar leeleem spehkeem un arweenu jaunū spehki tika suhtiti zihnā. Bet kaut gan pretineeki zihnai bij ilgi gatawosuschees, tad tomehr usbruzeji bij pahrrēhkinajuschees. Wini nebij warejuschi pilnigi aprehkinat muhsu spehtus un mums bij eespehjams stahdit wineem pretim daudš leelakus spehtus, nekā wini bij gaidijuschi, un kaut gan pirmā brīhdi zihna bij gruhta, jau šchoriht eestahjās klusums, kuram šeloja usbrukums no muhsu puses, kuresch ari tagad ir neat-laidigi uš preekschu gahjis (širsnigi applausi). Bet kas dewa mums eespehju, stahtees

wineem pretim ar tahdu spehku, ar tahdu mehs efam stahjuſchees? Das dewa mums eespehju ſalaust wiſus winu rehkinus, kuzi bij tahdi, lai ar pirmo ſpeedeenu muhſu ſpehkus iſnihzinatu, lai muhſu ſpehteem maſinatu duhſchu un panahktu zeku jo drihſâ laikâ tikt Rigâ? Man jaſafa un ſewiſchti japaſtrihpo, ka tas burwigais ſpehks, kas winus ſatureja, bij weenigi tas, ka ſchini brihdi zehlâs pret ſawu eenaidneeku wiſa Latwijas tauta kâ weens wihs (ilgi applauſi). Schi dands zetufe, iſmozitâ, pazeitigâ Latwijas tauta atkal reif atminejâs par jaunu, kâ winai ir ſpehks, kuzſch naw pahwarams, kuzſch naw ſalauschams. Latwijas tauta ſtahw aif ſawas armijas, wina ſtahjas armijas rindâs. Mehs wiſi ſinam ar tahdu neparedsetu ſajuhſnu wairojas muhſu armijas rindâs. Mehs ſinam, ka wiſus brihwprahtigos ir geuhthi peerakſtit, ka naht un ſtahjas armijâ no wiſam eedſihwotaju ſchkiram; neteef nekahdi jautajumi uſſtahditi, ar ko wini nodarbojas, waj tee ir eeredni, waj zita darba daritaji. Tas ir gluschi weenalga. Wiſeem ir weena dſina un wehſchanaâs — nemt eerotſchus rokâ un eet un greeſtees pret muhſu eenaidneeku, pret to eenaidneeku, kuzſch tahds ir bijis no laika gala, kuzſch no ſenâm deenam ir dſinees pehz ta, lai waretu iſnihzinat muhſu tautu, lai waretu iſnihzinat muhſu walſti. Atmineſimees wahzu okupazijas laiku, atmineſimees to propagandu wahzu awiſes, kad teiza: „Mums newajaga Latwijas tautu, mums wajaga tikai failu ſemi. Waj naw latweeſchu tautai telpas deesgan Sibirijas plaſchumos? Ja mehs okupeſim Latwiju, tad mehs wiſus winus ſchkuhtem laukâ, lai nebuhtu neweena, kas mums waretu pretim ſtahtees muhſu meerigâ darbâ.“ Pee ſchis dewiſes wini pecturejuſchees wiſu laiku. Mehs to ſinam un ſaprotam, ka wahzu waldbiba nekad, neſkatotees uſ wiſeem wahrdeem, naw gribejuſi lai muhſu walſts noſtiprinatos. Wina no ſahkta gala ir ſirahdajuſi mums pretim. Mehs atminamees to, ka wini uſ Sabeedroto pawehli paliktees ſche, lai ſargatu muhſu ſemi no leelneekem, ir pratuſchi iſwairitees. Mehs atminamees, kâ wahzu karapſehks ſoli pa ſolim atſahpâs un ſolija, ka Rigu tureſchot un neatdoſchot, bet pehz diwâm deenam paſinoja, ka Riga kruituſi. Ta rati Wahzijas waldbiba tagad wed kazu pret mums, jo naw nekahds noſlehpums, ka tur frontê ſtahw pret mums newis leeli krecwu kara pulki, kâ mehs redſam no ſamehrâ nedandſeem guhſteekem, jo zihnâs teef weſtas deesgan ſirdigi un guhſteku ir loti maſ, — ka tee ir wahzeſchi. Es redſeju ſchelras partijas guhſteku, tee wiſi bij wahzeſchi — hawareſchi (ſauzeens no kreifâs puſes: noſt ar wahzeſcheem!) Katrâ ſinâ noſt ar wahzeſcheem, kas wed kazu pret mums (applauſi). Jauna nekreetniba parahdas tahtak, ſatot to, ka Wahzija nekaro, ka wahzu waldbiba nefas naw kopejs ar teem ſpehteem, kuzi mums uſbruht. (Sauzeens — wina melo). Mehs atradam dokumentus, peerahdijumus; nopratinot guhſtekus, iſrahbijâs, ka wini tikai pahris nedekas atpakal no Wahzijas iſbrankuſchi, pehz tam, kad Wahzijâ bij aiſleegta ſaldatu werweſchana, kad uſ papira Wahzijas robeſcha bij ſlehgta, kad neweens wahzu ſaldats nedrihſteja eeſtahtees armijâ, kad pehz wahzu waldbibas ſinam wiſi ſaldati branza proſam — tai paſchâ laikâ wahzu karapſehks brauja Kurſemê eekſhâ. Wahzijas weenigais mehrkis un noluhks bija — nekaut noſtiprinatees Latwijas walſtij un waldbiba. Wini luhſoja iſliktees mums par draugeem, bet tomehr wini uſ katra ſola kaweja, nekahwa muhſu ſpehkeem atliſtitees. Daudſi atzereſees, ar lahdeem geuhturneem mums bij jazihnas. Wahzu okupazijas wara teiza, ka newarot kaut iſweſt mobilizaciju. Mehs ſehramees pee mobilizazijas iſweſchanas un wahzu waldbiba redſeja, ka winas nodoms neiſdoſees, ka Latwijas armija aug. Wini atminejâs wiſas tâs deenas, kad Rigas frontê pee Kaluzeema un zitur latweeſchi zihnijâs, ka wineem ir bijis pretineeks, kuzu wini naw warejuſchi pahwaret un ka tas ir bijis latweeſchu kareiwis. (Applauſi). Lai to waretu likwidet, lai nowehrſtu neiſbehgamo, ka Latwijas walſis noſtiprinâs, tad nahza wahzu waldbibas organiſelajâs 16. aprilis. Preti wiſeem meligeem apgalwojumeem tas ir winas darbs, mehs to ſinam, mums ir peeradijumi un tur nelihdi nekahdi glumi diplomatifſki wahrdi. ſtaidri un gaiſchi — wahzu ſaldati bija tee, kas uſſahkta 16. aprili. Tas bij ſon der Goltza darbs (halſis: — Brünnera:). Bet ar to wehl nebija deesgan. Kad Wahzijas waldbiba redſeja, ka tas pee mehrka newed, ka newar Latwijas tautu, Latwijas walſit, Tautas Badomi noſlauzit no ſemes wirſus, wajadſeja eet wehl tahtak. Mehs atminamees julija deenas, wiſu to, kas notika Widſemê pee Zehſim, mehs atminamees, ka tur Wahzijas karapſehks gahja par jaunu zihnâ pret Latwijas un Igaunijas karapſehkeem. Wahzijas noluhkt un mehrkt bij pilnigi ſtaidri. ſon der Goltz iſteiz

fahdâ famâ pawehlê, ka wisa Latwija naw nekâs zits, kâ Wahzijas kolonija, ka winas usdenums buhs turpmat usnemt Wahzijas kolonistus. Koloniset Igauniju, eekemt Neweli, noslauzit Latwijas waldbibu no semes wirsus, lai par jaunu waretu okupet schoz apgabalus peeweenojot winus Wahzijai. Dauds mums tanî laikâ bij japanes un japahrzeesch. Wahzijai nahzâs peedshwot, ka ir ari ziti spehli, kuzi ir spehijigi stahtees ar panahkumeem winai pretim. Wahzijai par jaunu tika pawehlets muhsu semi atstahst, muhsu semi isihrit, bet wina to nedarija. Winai bij muhschigi ko atwainotees un aissbidinatees. Winai bij reis spraustais mehrkis japanahst un no ta wina negribefa attelktees. Winas mehrkis bij pahri par muhsu galwan, ja wajadstigs, pahri muhsu lihkeem, faweenotees ar Kreewijas reakzionareem. Mehš pasihstam Wahzijas politiku peeteekofchi, ka Wahzijai ir galigi weenalga, ar kahdeem zilwekeem wina beedrojâs. (Sauzeens: — wina eebrauks ellê:). Winas mehrkis ir faweenotees ar Kreewiju, lai to ismantotu, tâpat kâ wini ir ismantojuschi katru semi, kuzi wini ir warejuschi sawu duhri wirsû uslikt. Tâ wina to tagad grib panahkt, lai winai buhtu jauns spehfu awots, lai waretu kopâ ar Kreewiju usstahtees pret Sabeedroteem. Wineem ir pretiga muhsu walstis, jo mehš esam kâ feena starp wineem. Tapehz ari wişi winu mehrki, wiş winu darbs iseet us to, lai muhs fadragatu. Goltzs apgalwo, ka winsch esot walnis, feena pret leelineekeem, bet tai paschâ laikâ mums nahf rokâ stas, kuzas skaidri un gaischi peerahda, kuzas saka, ka wineem pascheem winu noluhki nekad naw bijuschî tumfchi, ka wini grib eekarot wispirms Latwiju, tad Igauniju, lai tās nebuhtu wairs walstis, lai tur nebuhtu wairs waldbibas, lai winas buhtu atpakał wezâ Kreewijâ, par kuzu Wahzija neteeschâ zelâ waretu walbit, waretu to ismantot, nodibinot te sawu waru, kâ tas bija jau okupazijas laikâ. Sai to fasnuegtu, wini zentâs muhs isnihzinat. Wini skaidri un gaischi pasaka: mehš eekemsim papreeksch Nigu, tad eekemsim wisu Latwiju un Igauniju, mehš dshjim latweeschus un igawus leelineeku ugunis, lai wini teel samalti starp mums un leelineekeem, lai wini teel galigi isnihzinati. (Klihwê no weetas: nolahdetee:). Sai to panahktu un iswestu, bij jausfahst usbrukums pret Latwiju un Igauniju un tai paschâ laikâ karsch pret Sabeedroteem. Ja usbrukums ir usfahkis pret mums, winsch ir dibinats us wisu pameera un meera noteikumu lauschanu. Bet schini reisê paschâ fahkumâ Wahzijai bij jausduras us neparedsetu pretestibu. Wina bij it kâ aismirfusi, ka winai pretim stahtees Latwijas armija, Latwijas karewji. Wina bij peeradusi pee domam, ka Latwijas armija ir masa skaitâ, wahji un nepilnigi apbrukota; wina bij aismirfusi, ka tai brihdi, kad Latwijas karewis greesis sawu erozi pret Wahziju, tad winsch neprasîs, kas winam ir kahjâ un mugurâ, waj winam ir erozis rokâ, waj ne; winsch ees us dshiwibu un nahwi, uswaret sawu eenaidneesu, (fauzeeni: — Bravo Usware: — Applausi). Un eedams schai zihnâ ar weenigo pahleezibu, ar weenigo apstinu, ka schi zihna ir uswaras zihna, winsch sin, ka winam nekâs newar pretim stahtees. Duhmas un kungi! Ja juhs buhtu bijuschî kopâ ar mani frontê, buhtu abraukajuschî wisas tās weetas, kur muhsu karewji stahw, tad juhs buhtu redsejuschi to sposchumu, to fauli, to zeribu winu azis spihdot, to pahrleezibu, ka winos ir spehks, ka wini uswarês, tad ari jumš wisrem buhtu ka pahrleeziba, tâpat kâ man, kâ wini uswarês. — Bet schi zihna wehl naw galâ. Mehš waram sawai armijai pateiktees, ka wina zaur sawu paschâileedsibu un paschusupureschanos ir gatawa atdot sawu dshiwibu par muhsu Latwijas nahkotni, par tehwijas labklahjibu, lai mums wiseem labaki klahtos, ka mehš esam panahkuschî to, ka frontê stahwokis ir greeses mums par labu. Bet mums naw jaasmirkt, ka ja atkal Latwijas karewji fahkuschî peerahdit sawu drofchirdibu un waronibu, ka mehš wehl neesam zihnas galâ, ka mums ir wehl dauds grehtas zihnas preekschâ. Mehš gribam eet us preekschu un mums ir ta pahrleeziba, ka mehš uswarefim. Un schai zihnâ mehš gribam dibinatees weenigi us muhsu paschu spehkeem. Muhsu paschu spehks, muhsu tautas spehks, tas lai ir tas, kas muhs ustura, kas muhs nes us preekschu, muhsu tautas griba, winas zeeschâ apnemshanâs stahwet waj krist par sewi, stahwet un krist par brihwo, neattarigo Latwiju. Scho gribu, scho apnemshanos muhsu tauta ir jau peerahdijusi ar to, ka wina leelâ skaitâ eekahjas muhsu armijâ, kur wisa tauta, wişi Latwijas eedshwotaji pawalsta muhsu armiju wisleelakâ mehrâ. Bet es tomehr attahrtoju, ka zihna wehl naw galâ. Wehl dauds kas tiks prasîs preeksch schis zihnas, kamehr wina tîs galâ. Mums buhs wehl jaturpina mobilizazijas, buhs jaazina strahdneeki tranfheju rafshanai un ziteem darbeem frontes nostiprinafchanai. Mums atfauzas eedshwotaji, kuzi paschi

peebrafa mobilizaziju, kuri nevar nogaidīt to brīdī, kad viņiem būš jāstahjas Latvijas karēwju rindās. Wini arī grib buht klāht tāi zihnā, kura jāizihna, lai tiktu uz staidra un zeeta zela. Kad mums naht karēwji no Rīgas, no laukeem, tad mums ir eespehjamš pawairtot muhsu karēwju skaitu tahdā kahrtā, ka to muhsu eenaidneeki nebij rehkinajuschī un domajuschī. Wini bij palaiduschēes uz sawu speegu sinam par teem nedaudseem fimteem saldatu, kas tur stahwot nū negaidīja to, ka Latvijas tauta būš spehjiga pawairtot 24 stundās scho skaitu, pat dubultot to, kas stahjas pret weenu usbrukumu, pret otru, treschu. Nigahjuschō nakti Rīgas celas bij pilnas karēwju, kuri bij tikuschī par karēwjeem warbuhst tikai daschas stundās atpatak, kuri dheedadami latweeschu dseesmas un gawiledami gahja uz preeeschu zihnā, jo wini sinaja, kas ta par zihnu, uz kureeni wina wed. (Applausi. Keninsch no weetas: Slawa Latvijas karēwjeem! — Wisi peezeelas un ilgi applaudē). Pateizotees muhsu armijai, muhsu karēwjeem par to, kas ir darīts, tā arī par wisu to sirsnību, ar kahdu eedshwotaji atsaugas uz armijas wajadshbam, mums war droshchi buht ta pahreeziba, ka mums isdoses Rīgu aistahwet wispirmā kahrtā ar muhsu pašchu spehkeem un beidsot ar muhsu kaimīnu palihdsību, ka mehš warešim kertees pee ta darba, kas mums jau sen bij jadara, ka no aistahweschanās mehš warešim pahreet usbrukumā un ist hrit Kursemi no wahju karaspehka. (Wispahreji applausi.) Ka mehš beidsot warešim winus idshiht no muhsu semēs robescham tahdā kahrtā, ka viņeem uz muhschigem laikeem pa rees wisa patita, wisa griba palikt schai semē, kur viņeem jau sen nekas nebij mellejamš. Mehš warešim radīt apstahklus, ka mehš warešim atsw binat muhsu semi no muhsu eenaidneeka uz wiseem laikeem, ka muhsu sirds wehleschanās warēs peepilditees, ka warēs augt, selt un plaukt muhsu brihwā, patstahwigā, neatkarīgā Latvija. (Wehtrains applausi.)

Pres. Tschakste: Augstī zeenitee Tautas Padomes lozekli! Nupat mehš dsirdejam no muhsu ministru presidenta, ka warmahzīgā weidā cebrukuschī Latvija karaspehki, kuri gan dehwejas par kahdeem tur Vermonda spehkeem, bet pateeshā ir Wahzijas karaspehki. Schis waras darbs, kas pastrahdats, atgahdina mums tos sen-fenos laikus, kad hunni, tatarī un mongoki cebruka semēs, isnihzinaja tautas, ispostija tās, lai pašchi peesawinatos wīnu semi un mantu. Baumas, ka tahds usbrukums mums stahw preeeschā, isplatijās jau agrak, bet mehš negribejam tizet, ka kulturelā Wahzija, kura jau sen dehwejusees par kulturelu tautu, waretu pastrahdat tahds pašchus waras darbus, kahds pastrahdaia hunni, tatarī un mongoki. (Sauzeens: Pareisi! — Applausi.) Mehš esam pahrsteihti to redsot, un es domaju, arī wisa pasaule būš pahrsteihta, redsedama, kas ir notizis muhsu semē. Bet mehš neschaubamees, ka wisa ziwilisetā pasaule atradīs schim usbrukumam peemehrotu nowehrejummu. No otras puses mehš dsirdejam, ka muhsu armija, kura wehl ir jauna, ir stahusees pretim usbruzeju wīluim un ir spehjusi noturetees sawās pirmās weetas. Mehš, Tautas Padome, fekojam ar leppumu un apmeerinajumu schim pirmam waronigajam darbam, ko muhsu armija pastrahdā muhsu azu preeeschā. Slawa schēem waroneem, slawa viņeem! (Wehtrains applausi.) Un sche, Tautas Padomē, kur wisa latweeschu tauta isteiz sawas juhtas un sawas domas, scheit ir weeta, kur lai atgahdinam muhsu karēwjeem, ka tagad, zihnidamees par latweeschu tautas patstahwību, lihds ar to wini eerakstisees neaismirstameem hurteem Latvijas tautas wehturē. Wīnu darbus neaismiršis uz augumu augumeem, tos paturēs arī nahkoschās paaudses. Bet kas nu ir muhsu peenahkums schini brīdī? Mehš nedrihstam, kas wehl nenes eerotschus, buht apluhkotaji, mums wiseem jākeras pee darba. Kas spehj eerotschus nest, lai stahjas armijā, kas nespehj, lai stahjas pee zita darba. Wajadshba ir wīseem weena. Ja mehš — jauns waj wezs, wihreetis waj seeweete — nahkšim palihgā, mehš panahkšim to, ka muhsu eenaidneeki būš istreekti ahra. Lai wīni muhscham nerahditos wairs sche. Usatzinajim wisu tautu pee darba, pee darba! (Wehtrains applausi.)

Schis deenas pirmās deenas kahrtibas punkts ir debatu turpinajums par ahrleetu ministru sinajumu, debatu turpinajums tānī sinā, ka Tautas Padomei jāspreech par pahrejas formulu, kahdu wina atshis par peenemamu. Man ir eesneegta weena pahrejas formula no apweenotām latweeschu frakzijam, kurām ir peeweenojusees wahju progresiwā partija un kura škan tā:

"Koklausijusees ahrleetu ministra sinojumu, Tautas Padome atsiht:

- 1) ka wjadfigs wairaf apelet pee Sabeedroto tautam, lai nodroschinatu Latwijas neatkaribu,
- 2) ka atteezibā uf Padomju Kreewijas meera peedahwajumu tuhlin jauifahf pameera farunas, kopeji ar zitām Baltijas walstim, lai jo drihfi panahktu meeru ar Padomju Kreewiju un nodroschinatu apweenotā fuwerenā Latwijā demokratistfu eefahrtu, atbrihwojot wišus spehšus zihnai pret wahzu-kreewu reakzijas usbrukumeem, — un pahreet uf deenas fahrtibu."

Paraktiijuščas apweenotās latweešchu frakzijas, kurām peebeedrojusees wahzu progresiwā partija. (No weetas — Nonahzs: Kur ir zitās minoritates? — Zee-lens: Laikam uf Jelgawu aishraukuščas. — Nonahzs: Laikam uf Jelgawu.) (Sekretars pahrtulko pahrejas formulu kreewu walodā.)

Pres. Tšhakste: Es lišchu šchito pahrejas formulu uf balsfošchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par šcho pahrejas formulu. (Beezelas.) Luhdsu peešehstees. Luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šcho pahrejas formulu. Naw neweena. Luhdsu peezeltees, kas atturas. Naw. Tā tad šchi pahrejas formula peenemta. Man lihts preešchā šchis deenas sehdi ar šcho aprobeschot. Waj buhtu kahds pret to? Naw neweena. Tad šchis deenas sehde flehgtā. Nahkamā sehde nolikta uf festdeenu plkst. 4. p. p. Ministru presidenta kungs wehl wehlas runat.

Ministru presidents Umanis: Gekams mehš šchodeen isflihstam, es gribu atgahdinat wehl weenu leetu. Toti godatee klahtesofschee, mani pasihstamee, mani draugi! Mums tagad wišeem ir weens weenigs darbs un šchis weenigais darbs ir neatlaidigas zihnās wešchana lihds galam, lihds pilnigai uswarai ar wišeem lihdselkeem, ar wišeem godigeem lihdselkeem, kahdi mums ir peeeetami. Tapehž es no šawas puses gribu peeweenotees muhšu godajamā preešchsehdetaja Tšhakstes kunga ušajzinajumam: wiši pee darba! Es gribu teikt, ka neweenam naw teefiba atrantees šchini brihdi. Un es esmu pahrleezinats, ka neweens ari neatrausees un ja walidiba šants wišus uf preešchu eestahtees armijā, ja aizinās walidiba pee darbeem, kuzi nahks semes aistahwešchanai par labu, tad, es esmu pahrleezinats, nahks wiši, kas aizinati un atradš katrs sew derigu weetu. Tadeht šchai zihnā eestm wiši kā weens mihrs. Atminešimees wiši, ka mehš karojam ar eenaidneeku, kursch mums arween ir kritis mugurā. 24. augustā, kad šahkās muhšu šemigās zihnās pret leelineekeem, bija Jelgawas nemeeri. Kad šahkās uswaras gahjeens pret leelineekeem Biwanni rajonā, nahza atkahrtots usbrukums no tās paščas puses. Tas ir muhšu eenaidneeks, pret to mums ir jastahw un jazihnās lihds galam, kamehr wišch ir galigi šatreetts. (Applausi.)

Latvijas Tautas Padomes peektās sesijas zeturta sehde.

11. oktobrī 1919. g., Behsis.

(Neu meitemu gimnāzijas telpās.)

Sehdi atklāj Tautas Padomes presidents J. Tšhakaſte plkst. 9,45 m. vakarā.

Sehde nem dalību no prezidija — Tautas Padomes presidents J. Tšhakaſte, sekretars G. Bitte un ta beedrs G. Skubikis un sekofchee Tautas Padomes lozekli un substituti:

No Latv. Soz.-dem. str. partijas — Dr. Kalniņš P., Dr. Menders J., Zeeleņš J., Kalniņš R., Eliāšs R., Dehķens R., Holzmans W., Kalniņš M., Puhme L., Tomāšs G., Kursemneķs R., Ulpe P., subst. Sehja, Iwanovs R., Lindiņš R.; no Latv. darba ņameenibas — Soſte R., Balzmans J., subst. Dr. phil. Sahlits; no Latgaleeſcheem — Seil W., Laiſans A. Sadwinskijs P., Welkme A., Tra'uns; no Semneeku ņameenibas — Kļihve A., Konahzs D., Wahrsbergs J., Bredis A., Goldmans J., Ulmanis P., Bauers G., Fretwalds R., Wanags R., Sarinš J., Wihtols M., substituti Sauleskalns P., Zelmiņš G., Bremers P., Drukerts, Straufmans A., Sirmais D., Benſons J., Roſe, Vihkums un Veiše; no Radikaldemokrateem — Sankewižs J., Venus R., Antons M., substituti Pihpiņš G., Juraſchewskis P., Sahr-dinš R.; no Wahzu progr. part. Shenhoſs D.; no Demofratu ņameenibas — Berg-ſons J., Rankis A., Keniņš A., Kabrklinš J., Purinš R., Bankaws J., substituti Wihtols J., Blants G., Bļodneķs A., Laſdiņš R., Kenis A.

Prezidents J. Tšhakaſte: Tautas Padomes sehde atklahta. Behrejā Tautas Padomes sehde paſludināju, ka nahkoſhā Tautas Padomes sehde notiks ſestdeen plkst. 4 pehz puſdeenās. Toreiſ mehš domajām un zerejām, ka wina notiks, tā parasts, turpat Rīgā. Deemschehl, nekannigais uſbrukums, kurſch iſdarits no noſeedſigām bandam pret muſhu walsti un waldbiu, muhs ſpeeda Tautas Padomes darbibu pahrzelt uſ ſchejeeni, uſ Behſim; ſche wina uſtureſees un turpinās ſawūs peenahlumus pret walsti. Deemschehl, va pahrtirauſſchanas laitu nebij eeſpehjamš darit wiſām ſrakzijām ſinamur, ka Tautas Padome pahrzekas uſ Behſim, un ſche atrodas ſchodeen ſapulzē no ſemneeku ņameenibas 19 Tautas Padomes lozekli, no ſozialdemokrateem — 15, no demokrateem — 12, no latgaleeſcheem — 5, no radikaldemokrateem — 5, no darba ņameenibas — 3 un no wahzu progresiwās partijas — 1. Iſtruhſt preekſhtahwi no republikaneem, krewieem, ebrejeem, wahzu demokrateem un wahzu nazonalliberateem. Domehr ſchis ſkaitš, kas ir eeradees, ir pehz muſhu konſtituzijas peeteekofſchš, lai Tautas Padomes darbibu waretu uſſahkt un tadehl eš paſludinu sehdi par atklahtu. Muhs nodarbinās lihgums ar muſhu kaimineem igauņeem; par ſcho lihgumu referēs muſhu ahrleetu miniſtrš. Wahrdš peeder ahrleetu miniſtrim Meijerowiza lungam.

Meijerowizs: Beenijamee Tautas Padomes lozekli lungi! Vai ſekmigal likwidetu to uſbrukumu, kas tika iſdarits no Vermonta pulkeem, ſem kureem ſedſas ari wahzu kara ſpehšš, mums ir jaapweeno wiſi muſhu ſpehki un ari japeewel pee ſchi darba muſhu kaimini, jo tas poſts un tās breeſmas, kahdas waretu zeltees tan gabi-jumā, ja ſcheem uſbruzejeem iſdotos uſwaret, buhtu weenlihdſigi ſmags kā preekſch mums, tā ari preekſch muſhu kaimineem. Mums naw jatehrē leeki wahrdi par to, kahdi ir ſcho uſbruzeju nodomi: pahrwehrſt Igauniju un Latviju par krewu prowinzem, iſnihzinat Latvijas un Igaunijas patſtahwibu un atjaunot wego reſhinu, kuru mehš eſam noſra-tijuschi. Muſhu kolektiwais prahtš un kolektiwā walſtikā griba ir peeteekofſchi ſkaidri iſteikufſchees, ka mehš eſam peerahdijuschi to, ka eſam pilnigi gatawi upuret wiſu to, lai ſchis mums naidigās bandas newis ween atſweeſtu atpakal no Rīgās, bet ſtahtos pee winu galigas likwidefchanas. Ta ſtunda ir peenahkufi: mums jaapweeno wiſi muſhu ſpehki, lai to panahktu pehz eeſpehjas aſtral. Beſ muſhu paſchu ſpehtu apweenoſchanās,

eewehrojt to, ka breefmas draud ari muhsu kaimineem, mehs vanahzãm brinzjã wee-nofchanõs tanî wirse-nã, ja tee wahzu spehki, kuzi sed'as azumirski sem Uwalowa wahrda, usbruktu numõs, mehs atradijim sinamu apweenibu ar muhsu kaimineem un panahkjin ar kopejeem spehkeem to, ka schi awantura tiks likwideta us wiseem laikeem. Baschlait Newelê, Igauntjas galwas pilsehtã, atrodas latweeschu delegazija, kura tiks us tureeni nosuhitita, lai noslehgtu militaru konwenziju ar Igauntju. Protams, ka 24 stundu laikã delegaziji nebi eespehjas isstrahdat pilnigi un fastanot wisus konwenzijas noteikumus, bet no farunam, kahdas waldbibai ir bjujschas ar delegaziju Newelê, ir redsams, ka schis farunas eet un attihstas labwehliqã gaitã un zerams, ka nedaudsãs deenãs militarãs konwenzijas noteikumi tiks isstrahdati un wina warẽs tiks noslehgtã un stahfees spehkã. Protams, militarã konwenzija ir faprotama tanî wirse-nã, ka wina ir aissfargaschanãs konwenzija pret ahrejeem eenaidneekem. Azumirski wina stahfees spehkã pret teem ahrejeem eenaidneekem, kas ir eebrukuschi muhsu semê, kas apdraud Latwiju un pehz tam muhsu kaiminãs. Tee noteikumi, us kureem mehs scho konwenziju domajam slehgt, protams, wehl newar tiks galigi fikseti. Winã, galwenãs linijãs, war tiks eetilpinatas 3 pamatdomas. Preefsch seknigas aissstahweschanãs ir wajadfiga wisu karaspehtu kopeja wirwãdiba. To sawã laikã swihdoschi peerahdija tas, ka uswãreja karu ar Wahziju Sabeedrotee. Kureem no fahkuma nebi weenotãs wirspawehlneezibas, bet kuzi pehz sinameem pahrdsihwojumeem nahza pee atfinãs, ka ir wajadfiga weena wirspawehlneeziba, weenola fronte. Schini wirse-nã eet wirmã no konwenzijas pamatlinijam. Wina isheet us to, lai ari muhsu frontê stary teem, kas winu slehdi, tiktu nobibinata frontes un pawehlneezibas sinama unifikazija, lai seknigãt iswaditu wisus darbus. Otra pamatdoma ir ta, ka sweschas armijas, kuras tiktu suhittas palihgã zitãm walstin, par scho ekspediziju dabutu to sandejumu atlihdõsibu, kahdi winai zeltos zaur to. Schahda prasiba ir abpusigi dibinata un faprotama, jo ja schoreis Igauntja suhtis sawus karaspehtus palihgã Latwijai, Latwija labpraht atlihdõsinãs schos isdewunus, un konwenzijas noteikumi stahtos spehkã. Treschã pamatdoma isheet us to, lai nostaidrotu pehz eespehjas drihs, bes kaweschãnãs, Igauntjas-Latwijas robeschu jantajumu. Ir jaatrod sinama isesa schini leetã, jo sche nedrihst buht nekãhdu strihdu. Schi ir treschã pamatdoma, kas konwenzija ari tiks eetilpinata. Azumirski ir greuhti noteikt, kahdi buhs schis konwenzijas galigee, noteiktee punkti, jo wini galigi wehl naw peenemti un isstrahdati, bet ir no leela swara taz, lai schi konwenzija tuhli stahtos spehkã. Preefsch tam, lai wina tuhli stahtos spehkã, ir nepeezeschami wajadfigs, lai Tautas Padome to ratifizetu, jo zitãdi lihguns bes Tautas Padomes ratifikazijas newar tiks iswetis dõshwê un winam naw spehka. Gewehrojt to, ka Latwijas interesef prafa, lai schis lihguns pehz eespehjas drihs stahtos spehkã, lai ar to ta palihdõsiba, ko Igauntjas walsts ir sneegusi un sneeds schobrihdi, paleelinatos un pasiprinatos, un taphez ir nepeezeschami wajadfigs, lai Tautas Padome isdaritu scho ratifikaziju pehz eespehjas drihs, bes kaweschãnãs, tanî paschã laikã, kad konwenzija tiks paraktita. Waldbiba kuhdi Tautas Padomi atraft to weidu, ka ratifikaziju isdarit pehz eespehjas ahtri, un zere, ka pehz tam, kad tas buhs panahkts, mehs daschu deenu laikã dabusim jaunus pawildu spehtus un warefim neween aissstahwet Rigu, bet eet tahlat un atbrihwot Kurfemi, kura tik sen jau zeesch no schis sinagãs nepanejamãs dubres. Ir pilnigi neschoubami, ka ilgi nebuhs jagaida us to, ka tiks drihs galigi un us wiseem laikeem likwideta schi awantura, kuru eesahkãm newts mehs, bet muhsu eenaidneekt.

Præsidents J. Lschakste: Kas atteezas us ahreletu ministra kunga lihgunu, lai Tautas Padome jo drihs ratifizetu un noslehgtu konwenziju, es waru fazit Tautas Padomes wahrda, ka tas tiks iswiltits bes kaweschãnãs, tiklihdõs wina buhs eepasimusees ar konwenzijas faturu. Behz staryfrakziju weenofchanãs ir tizis nolemts suhiti ka delegatus pawisam 5 preefschstahwjus, pee kam no leelakãm frakzijam: no Semneeku saweenibas, Sozialdemokratu frakzijas, Demokratu saweenibas un Latgaleeschu frakzijas tiktu suhitti pa weenam kandidatum, un masakãs frakzijas sawã staryã weenotos us weenu kandidatu. Es kuhdsu atteezigas frakzijas minet kandidatus. (Teet mineti kandidati: no Semneeku saweenibas — Nonahzs, no Demokratu saweenibas — Ais Keninsh, no Sozialdemokrateem — Menders, no Latgaleeschem — Antons Laifans un no zitãm frakzijam adwokats Antons.) Es kuhdsu Tautas Padomi schos pilnwarotos apstiprinat. Waj Sapulze wehlas apstiprinat winus enblok waj pa weenam? (Kopã.)

Tā tad luhdsu tos, kas ir par šchis kandidatu listes apstiprināšanā, pēzēltees . . .
Kas ir pret? Nav. Kas atturas? Nav. Tā tad weenbalsīgi šchee wiši ir tikušchi
pilmwaroti kā Tautas Padomes delegati. Tahlat es luhdsu pilnwarot starpfrakziju
biroju un presidiju isstrahdat šcheem delegateem instrukzijās. Waj buhtu eerunas pret
to, ka starpfrakziju birojs un presidijis isstrahdā šchis inirukzijās? Nav. Tā tad tas
ir peenemts. Lihdi ar to šchis deenas deenas kahrtiba ir isbeigta un es flehdsu
šapulzi (pulksten 10^{1/4}).

Tautas Padomes preektās sesijas preektā sehde.

20. oktobri 1919. g.

(Rīgā, Brunneeku eelā 24 a, skolā.)

Pres. Tšhalkste: Tautas Padomes sehde atklahta. Par Tautas Padomes šhis deenas kahrtibu man jassno, ka Waldiba sīnos par farunam, kuras wina wed ar ahrsemem. (Walsis: Slehgta sehdi!) Teek likts preekščā flehgtu sehdi. (Walsis: Naw wajadfigs; naw nosihmes).

Min. pres. Umanis: Naw wajadfigs.

Klihwē: Šhini gadījumā tas atkarajas no Waldibas preekščstahweem. Ja wini atrod, ka wajadfigs noturet flehgtu sehdi, tad tas ari jadara: ja ne, tad sehdi noturet atklahtu.

Min. pres. Umanis: Waldibai bij teesiba nahst preekščā ar šchahdu preekščlikumu un Tautas Padomei par to jaspreesch.

Pres. Tšhalkste: Preekščlikums no Waldibas puses neteek peenemts. Waj warbuht ministru presidenta kungs mums sīnotu par farunam, kuras ir westas.

Min. pres. Umanis: Es gribetu šawu sīnojumu isteikt nedaudsps wahrdos. Es negribu welti ne wahrdus, ne laiku tehret, lai aprahditu, ka šhini brihdi mehš isturam zihnu ar eenaidneeku, kuresch apdraud tiklab Latwiju, kā ari Igauniju. Šhis abas walsis šaprot to un tamdehl ir wehleschanās, lai wīnas usīahstos kopeji pret kopejo eenaidneeku un usbruzeju. Šhis kopejās usstahschanās wajadšiba tika atsihta jau toreis, kad Waldibas preekščstahwit bija Terbatā, lai apspreeštos ar zitu kaiminu walsu preekščstahweem. Drihs pehz tam tika nosuhstita waldibas delegazija us Newelt, lai panohktu drihsakā laika weenoschanos par to, kahdā kahrtā šchi kopejā usstahschanās pret usbruzejem buhtu iswedama. Šhis delegazijas darbiba ir aishemusi tomehr wairat laika, nekā tas no šahkuma bija paredsets. Istrahdijās, ka bija wajadšiba ari wehl no Tautas Padomes suhtit fewiškū delegaziju. Napat pahris lozeklu no šhis delegazijas ir atgreesufchees atpakal un sīnojuschi waldibai un Tautas Padomes presi-dijam par to, kas lihds šchin ir pahrumats un šasneegts. Bihdi šchin wehl naw isdewees pilnigi islihdšinat domu šarpibas, kā no weenas puses, tā no otras, kas pee šchahda šwariga lihgumā noslehgschanas ir pilnigi dabigi. Naw panahkta pilniga weenoschanās, lai gan ir wehleschanās, lai tas notiktos jo drihs. Gewehrojot tās gruhstibas, kas ir zehluschās, waldiba neatrod par eespehjamu weena pati taifit lehmumu atteezibā us to, kahdas prasibas no Igaunijas puses buhtu atsihstamas par dibinatām un kahdām no muhsu puses buhtu japekriht, tamdehl Waldiba atsihst par wislabako nodot šhis konwenzijas noslehgschanu Tautas Padomes rokās.

Pres. Tšhalkste: Waj buhtu kahds preekščlikums no frakziju puses. Birms sehdes tika isteiktas domas, ka deretu eezelt komišiju. Waj preekščlikums teek ušturetš plenarā sehde? — (Baegle lihds wahrdū) Suhgtu.

Baegle no Demokrātu šaweenibas: Man leekas, ka tik šwariga leeta, kā lihguma zauri isnemšchana, šapulzē ir pilnigi neespehjama. Šche nu weena iseja buhtu — eezelt špezielu komišiju, kurai uštizet isnemt šcho likumu zauri pehz punkteem, usstahdit pretprasibas un zelt preekščā Tautas Padomei, kuru waretu warbuht šasaukt jau rihtā weenā šnamā sīundā, galigai peenemšchana.

Pres. Tšhalkste: Ir preekščlikums eezelt komišiju. Waj pret šcho preekščlikumu buhtu kahdam kas ko eebilst? Tad luhgtu pazeltees. Naw. Tā tad peenemts eezelt komišiju. Waj šapulze warbuht newehlesees pahtrankuma. (Beekrišchana.) Tad pahtrankums us 5 minutem. (Teek likts preekščā pahtrankums us 10 minutem — pusštundu. Weenojas us 10 minutem.) Tā tad pahtrankums us 10 minutem.

(Pahtrankums no 6.15 — 6.55).

Pres. Tšhakste: Tautas Padomes sehde turpinās. Tika nolemts eewehlet komišiju, kas pabrāuditu lihūmu ar muhsu kaimīnu walsti — Igauniju. Waj frakzijas sawā starpā ir weenojuschās par komišijas sastahwu, zik un kahdā zelā to eewehlet? (Dehrens no Soz.-dem. frakzijas leek preekschā eewehlet trihslozeklu komišiju.) Waj ir kahds zits preekschlikums wehl? Ja zita preekschlikuma naw, tad es likšhu scho uš nobalsoschānu. Es luhdsu peezeltees toš, kas ir pret to, ka mehš eewehlam schahdu trihslozeklu komišiju. Neweens naw. Tagad es luhgtu minet kandidatus. Teek mineti: no Sozialdemokrateem — Buschewizs, no demokrateem — Fridenbergš, no Semneeku sawcenibas — Breediš. Es likšhu uš balsoschānu. Luhdsu peezeltees toš, kas ir pret schem 3 kandidateem: Buschewizu, Fridenbergi un Breedi. Neweena naw pretim. Es luhgtu peezeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschānās. Naw. Tā tad weenbalsigi peenemti: Buschewizs, Fridenbergš, Breediš. Es likšhu preekschā Tautas Padomei isschārt, kad sanahkt nahkoschi sapulzei.

Zeelens no Soz.-dem.: Es luhgtu pee deenas kahrtibas.

Pres. Tšhakste: Luhdsu.

Zeelens: Sozialdemokratiskās frakzijas wahrdā es leeku preekschā apšweikt muhsu waronigo armiju. Es domaju, ka te newajaga dauds wahrdu tehret, jo wiseem ir skaidrs, ko muhsu waronigā armija ir darijusi. Tapehš es leeku preekschā apšweikt wīnu sekoschi: „Latwijas Tautas Padome, sapulzejuseš Nigā 20. oktobri, issafa wišdšilako pateizibu un suhta wišfirsuigatos šweizeenus muhsu waronigai armijai, kura nekatotees uš pretineeka skaitlikto pahršwaru un ziteem nelabweligeem apstahkleem ar sawu zihnās sparū ne tikai atsit eenaidneeka niknos usbrukumus, bet ir gatawa katru brihdi dot nahwigu treezeenu un isuihžinat Latwijas Demokratiskās Republikas wehsturiškos eenaidneekus. Tautas Padome nowehl muhsu armijai wišpihdoschakās sekmes, buhdama pahrleezinata lihds ar wīsu latwju tautu un winaš armiju, ka galiga uswara ir lemta brihwai Latwijai.“ (Applausi.)

Pres. Tšhakste: Waj buhtu kahds pret schito šweizeenu? Naw. Spreeschot pehš simpatiseem applauseem, es esnu pahrleezinats, ka to ir teikuš wīsa Tautas Padome. Tas tiks peesuhitiš muhsu armijai. Nahkoscho sehdi man daschās frakzijas lika preekschā jau nolikt rihtu plkst. 11. (Desmitos.) Warbuht 11 buhš ehrtaki daschadu eemeslu dehl, warbuht sapulze war tam peeweenotees, ka wīna sanahk riht plkst. 11? (Kur?) Schepat plkst. 11. Komišijas lozeklus tad es luhdsu tuhli stahtees pee darba, tā ka ewentneli wīna riht waretu no sawas puses sinot. Lhdš ar to es ihlhdšu Tautas Padomes sehdi. (Plkst. 7.)

Tautas Padomes peektās sestās sestā sehde.

21. oktobri 1919. g.

(Rīgā, Brūnieceku ceļā 24a, skolā.)

Pres. Tschakste: Tautas Padomes sehde atklahta. — Mehš wakardeenās sehde eewehlejām komiſijū, kurai bija japahrbauda noteikumi par konwenzijas noslehſchānu starp Latwiju un Igauniju. Es luhgtu komiſijas lozeklus referet par ſawu darbibu. Buſchewiza lings.

Buſchewizs: Man wiſpirms japeeſihmē, ka komiſijas uſdewumi netika eepreekſch pilnigi formuleti, bet wina domaja, ka winas uſdewumi ir ſekofſchi: Wiſpirms wina tureja par ſawu peenahkumu apſkatit un eepaſihtees ar paſchu ſpehkeem un ar eephejamo pabalſtu, kahdu mehš waretu dabut un kahdu buhtu wehlams dabut no Igaunijas. Slehdseens, pee kura tad nahja komiſija, bij tas, ka wina zentās pamatigi eepaſihtees ar wiſeem apſtahkceem. Wiſpirms komiſija atſina par nepeezeſchāmu likt preekſchā iſſazit ſirſnigu pateizibu igānu tautai par ſneegto pabalſtu, kahdu wina ir ſneegusi un ſneeds. Scheit ir ſaſtahdits telegramas teksts, kuru es wehlat nolāſiſchu. Otrkahrt, komiſija atſina par wehlamu dabut ari turpmako pabalſtu, lai wiſdrihſakā laikā waretu iſtihrit Latwijas robeschas no eenaidneeka. Igaunija prinzipā ir ar meeru paleelinat pabalſtu, ko wina ir ſneegusi, pee kam wina uſſtahda ſinamus noſazijumus, praſa atlihdſibu par wiſeem ſaudejumeem, kahdi zeltos winai zaur ſcho ekſpediziju, un uſſtahda praſibas, kuru noluhks ir nodroſchinat Igaunijas robeschas pret wiſadām warbuhtibam. Noſazijumi Latwijai ir ſmagi. Buhtu dauds wehlamati, ja Igaunija atſihitu, ka ſchi zihna ir kopeja zihna un ka tadehl ngstas janēs kopeji. Reiz Igaunija lectu noſtahda tā, ka wiſas naſtas janēs Latwijai, tad prinzipā pret to eebildumus uſſtahdit nebuhtu eemeſla, bet wajadsetu uſſtahdit ſinamus papildinajumus. Deeta ir ta, ka Igaunija ne wiſur ſamehro peenahkumus ar praſibam. Komiſija eeneſa daiſchus pahrlabojumus, no kureem galwenais buhtu — nodroſchinat, ka ſneegtais pabalſts teeſcham buhtu peeteekofſchs, lai waretu Latwiju iſtihrit no eenaidneeka. Tahlat, jano teiz, lai ſchee noteikumi nebuhtu pahraf apgrehntinoſchi preekſch Latwijas, un treschkahrt, lai nahſotnē buhtu nowehreſit jebkahdi pahpratumi starp abām walſtim. Tikā ari eeneſts pahrlabojums, kura paredseta kontrole no muhnu, latweeſchu, puſes par wiſeem noſazijumeem. Tas buhtu ari tas organs, kas wiſus ſirihdigos jantajumus starp abām walſtim iſſchkirtu. Gepaſihtotees wiſos ſikumos ar ſcho projektu, ko igāni ſtahda preekſchā, tāpat ar wiſām pahrmainam, kahdas domā eeneſt, komiſija atrada pār newehlamu, likt tos preekſchā wiſai ſapulzei. Pirmām kahrtam, tas ir tikai projekts, pagaidam, kuram ir deisgan dauds papildu preekſchlikumu no paſchu igānu puſes, un otrkahrt, kas atteezas uſ apſtahkceem, uſ laiku, ari nebuhtu wehlams, ka wiſs tiktu publižets. Tamdehl komiſija leet preekſchā Tautas Padomei pilnwarot delegaziju, kura jau atrodas Rewelē, uſdodot winai turpinat ſarumas, eewehrojot tos noſazijumus, kahdi tiktu doti, lai ar noſazijumeem tiktu panahkts, ka tiktu dotas garantijas, ka pabalſts luhš pee teekofſchs, nebuhš pahraf apgrehntinoſchs preekſch Latwijas un lai nezeltos nekahdi leeti newehlami pahpratumi starp Igauniju un Latwiju. Es domaju, ka es jau teizu, ka atſewiſchki atſihmet wiſus pahrlabojumus, kahdus inſtrukcijas weidā komiſija leet preekſchā delegazijai, teit zauri nemt naw wehlams. Tas buhtu no komiſijas puſes wiſš, kas buhtu ſakams. — Tad wehl telegramas teksts, kahdu komiſija leet preekſchā noſuhit Igaunijai, buhtu ſekofſchs: „Latwijas Tautas Padome, ſapulzejuſees Rīgā ſem eenaidneeka nguns, iſſaka Igaunijas tautai un winas waronigai armijai ſawu ſirſnigako pateizibu par lihdsſchim ſneegto pabalſtu, pahrleezibā, ka ari turpmat abas kaiminu tautas, tāpat kā lihdsſchim, ſapratiſees zihnā pret kopejo wehſturisko eenaidneeku.“

Pres. Tschakste: Pee wahrda peeteizees Beelens no Sozialdemokratu frakzijas.

Zeeleens: Augsti godatee Tautas Padomes lozekli! Es domaju, ka tas brihdis, kuru mehš pahrdšihwojam, ir wišem skaidrs. No jauna teef pazelts tas zihnas karogs, kuru 3. juliā sem finamu labwehligu waj nelabwehligu waru eespaida tika mums pawehlets saritinat. Tagad šhee spehki, muhsu walšs pretineeki, kureem toreis Seemek-Latwijas armija kopā ar Igaunijas armiju bij dewuši nahwigu treezeenu, ir atkal fahjās. Kad toreis muhsu eenaidneeki paniskās bailēs behga, mums bija koti leela isbewiba un weentahrscha isbewiba tikt ar wineem wišem galā. Bet, par noschelošchanu, tas aif wišem finameem apstahškeem toreis nenotika. Šhee spehki fagrupejās par jaunū kursēmē un usfahka pret mums atkal zihau. Mehš nešchaubamees, ka tee pretspehkti, kas toreis zihnijās pret muhsu kopejem eenaidneekēem, šchoreis zihnišees atkal kopā. Un ja muhsu eenaidneeki tagad domatu, ka wineem ibosees uswaret, tad wini par weli to domā. Ja tagad wini atrodas pee Rīgas muhreem, ja tagad igaanu palihdsiba naw tik leela, ka pahris nedekās waretu samalt wifus eenaidneekus, tad lai wini nedomā, ka šchi Igaunijas palihdsiba ispaliks. Tee atsewischkee punkti, tee atsewischkee paragrafi, par kureem wehl japanahk tuwaka weenoschanās — es zeru, ka Igaunijas Satwersmes Sapulze usklausisees Latwijas preekschparlamenta domas un wajadšiga weenoschanās buhs panahkta. Un tas nemas zitadi newar buht, jo tās wehsturiskās zihnas, ta wehsturiskā pagahgne, kas ir bijuši Latwijas un Igaunijas tautam — mehš toš eenaidneekus singm. Mehš zeram, ka šchini brihdi Igaunijas Satwersmes Sapulze fapratīs šcho ischkiroscho zihnu preeksch wifas muhsu tuwafās nahktomes, wina nahš pretim un toš korigejums, ko līks preekschā Latwijas pagaidu parlamentis, schahdā waj tahdā weidā peenemš. Man schkeet, ka šchini brihdi mums wajadsetu apstahtees pee ta, kapehž Igaunijas waldbiba sinamā mehrā neustizās muhsu tagadejai Latwijas Pagaidu Waldibai. Ja preekschā līktā militarā konwenzijā ir tahdi punkti, kuros teef isteikta sinama neustiziba muhsu Pagaidu Waldibai, tad, man schkeet, zehloni nemas naw tahlu meklejami. Kad toreis likwideja landeswehra un dselsšdiwifjās usbrukumu Latwijas walstij, tad Igaunijas demokratiija gribeja likwidet šcho konfliktugan zitadā weidā, ka winsch noschelojamā kahrtā pehž 3. julija ir tizis likwidets. Un toreis wišmas Latwijas darba tauta un warbuht Latwijas demokratiija, tāpat ka Igaunijas demokratiija, nepeekrita un nepeekriht wehl schobrihd, kad škan leelgabalu trofšnis winpus Daugawas, ka tas noschelojamais kompromišs pastahw wehl tahlak. Ja Igaunijas waldbiba tagad prafa kaut kahdus noteikumus, kas tahdā waj zitadā mehrā ir apkaunojoshi muhsu tagadejai waldbibai, tas nenosiēmē, ka wini ir apkaunojoshi wifai Latwijas tautai un wifai Latwijas walstij. Ja toreis Igaunijas karaspheks, kas tik waronigā weidā kopā ar Seemek-Latwijas karaspheku bij fatreezis kā dselsšdiwifiju, tā ari zitūs eenaidneekus, ja Igaunijas karaspheks atradās pee Rīgas muhreem un winam nelahwa Rīgā eeet, tad tas ir bijis pašeminajums preeksch Igaunijas armijas un to wini ir atminejushi. Man schkeet, ka tās zihnas, kas stahw mums wehl preekschā un kuras mehš iszihnišim kopā ar Igaunija demokratiiju, ar Igaunijas tautas armiju, ka schoreis tās zihnas buhs tās, kas noslauzis wifus kompromišus un warbuht ari nelaus klausitees us teem draugeem, kuri warbuht gribeš šchis zihnas apturet. Tagad mums jateef skaidribā, ko mehš schai zihnā gribam panahkt un ko mehš schai zihnā waram sandet. Šchi zihna mums ir jaiswed lihdi galam zaurt un lihdi galam jafatreez wifū Latwijas walšs un demokratiijas eenaidneeki, kur un kahdā weidā wini neatraftoš. Ja mehš to schai zihnā neidaršim, tad warbuht muhsu flevenee eenaidneeki pazels sawu roku ja ne schodeen, tad riht, ja ne riht, tad pariht. Mums newajag buht naiweem schai momentā, kad wifas zihnas teef iszihnitas ne ar papira resoluzijam, bet ar schkehpu.

Mums newajaga buht mišksteem, bet zeefirdigeem pret sawu eenaidneeku. Ar šcho zihnu lihdi galam mehš greeschamees pee tautas un gribam ari wehl atwahdit, ka wisenergiskatā, wissteidsigatā kahrtā mums jarada muhsu pašchu semē apstahkti, kuros waretu notikt wispirms muhsu pašchu armijas un muhsu pašchu tautas wispehdejās energijas atrifinaschana un wisleelakā gribas pecaugschana tahdā mehrā, ka mehš pašchi ar saweem spehkeem, un galwenā kahrtā pašchi ar saweem spehkeem, waretu dot muhsu eenaidneekēem, kas stahw winpus Daugawas un tāpat schaipus, isnihzinoschu treezeenu. Un es domaju, ka radot tahdus apstahklus, muhsu pašchu tautas spehki warēs tikt atraifiti. Un lai waldbiba nedomā, ka Sozialdemokratu frakzija, daridama frontē wifu preeksch tagadejā kara, dara to preeksch waldbibas. Mehš schkiram muhsu ideju no taga-

dejās pagaidu valdības. Mehš atsihtam, ka ir daudz kļūdas, daudz nolaidības muhšu tagadejās valdības rihzībā, bet lai muhšu eenaidneeki nedomā, ka mehš kaut tahdā weidā atswabinatu zihnas fronti. Mehš darām wīsu, lai radītu zītus apstahklus muhšu aismugurē, muhšu walsts eefšhejā dšihwē preeksch tam, lai wīsas tautas masas ar wīsseelato energiju waretu pazelt zihnas karogu un weft zihnu lihds galam. Un mehš domajam, ka tagadejais valdības fastahws naw tahds, kas waretu usmentees šchis zihnas noweschanu lihds galam. Tapehž jaraba wīspapreeksch tahdi opstahkli, lai mehš pašči wīsus sawus spēklus mobilīsetu. Šahdā weidā tam janoteek, par to mehš runasim zītās sehhdēs, bet šchini brihdi, kad mums jaapspreesch wīsos šihkumos lihgums ar Zgaunijas demokrātijū, ja jau tik tahlu ir gahjis, ka eenaidneeks dimdina pee Rīgas wahrteem, tad atbildiba sinamā mehrā kriht uš muhšu tagadejo pagaidu valdību. Bet ja mums nahts pabalsts, ko mehš zeram šanemt no Zgaunijas, tad lai muhšu eenaidneeki sin, ka mehš drihs buhšim ne tikai pee Selgawas wahrteem, bet arī sawā aismugurē mehš buhšim droščībā. (Applauši.)

Pres. Tschakste: No komiģijas pušes tika proponeta telegrama. Es atfahrtošču šcho telegramu. Wina škan tā: „Latwijas Tautas Padome, šapulzejusees Rīgā sem eenaidneeka ugums, isfaka Zgaunijas tautai un winas waronigai armijai sawu širniigako pateizību par lihdsšchim sneegto pabalstu, pahrlēezībā, ka arī turpmak abas kaimiņu tautas tāpat kā lihdsšchim šapratišees zihnā pret topeju wehšturisko eenaidneeku.“ Es liščču šcho telegramu uš nobalsošchanu un luhdsu peezeltees tos, kas ir pret šcho telegramu. — Naw. — Kas atturas no balsošchanas? — Naw. — Tā tad šchi telegrama weenbalšigi peenemta. (Applauši.) Tad komiģija ir eesneegusi Tautas Padomei pahrejas formula, kura škan tā: „Nollauģijusees eewehletās komiģijas šinonunu, Tautas Padome atsiht, ka eesahttās šarunas ar Zgaunijas valdību jaturpina, zenscho-tees nodroščinat pretekošču pabalstu drihsajai Latwijas istihriščanai no draudošcheem eenaidneekem, sem nosazijumeem, kas noderetu par drošču pamatu preeksch Entente Cordiale nodibinaschanas starp abām walstim.“ — Wehl peeteizees pee wahrda Šahlits no Darba Saweenibas.

Šahlits: Darba Saweeniba prinzipā peeweenojas Sozjaldemokratu frakģijas ašrahģijumeem. Ari wina šajuht, ka pagaidu valdiba naw stahwejuši sawa usdewuma angštumos un ka wina ir palaiduši garam neišleetotu 3. julija momentu un apstahklus. Ja wina to buhtu darijuši, ja nebuhtu aštureta waronigā Zgaunijas armija, kas buhtu šatrekuši wahzu laupitaju bandas štursemē, tad Vermonta laupitaju bandas nestahwetu šcheit pee Daugawas krašteem, bet winas buhtu aštreektas pee Memeles un tahlak projam un tagadejais kritiškais moments nebuhtu. Tagadejais moments peešpeesch wīsu muhšu tautu mobilīset wīsus spēklus, aizinat talkā wīsus tos, kas mums pretim roku šneedi. Un šchini kritiškā brihdi mehš nedrihštam un newaram atraidit igānu peedahwajumu mums palihdsēt. Ja noteikumi ir šmagi, tad mehš sinam arī to, ka mehš ešam eewainojušči waronigās Zgaunijas armijas godu, winas zeenību, nekandami winai toreiš istihrit šursemi. Mehš tos šnagos nosazijumus wīšā pilnībā newaram peenemt. Šarunas ar Zgauniju ir jaturpina tahdā weidā, ka mehš ar winu waram šaprastees. Mums ir jaect tik tahlu, zik tahlu muhšu tautas gods to atlanģ. Mums wajaga eet pretim, ja mehš to nedaram, tad weegli war buht, ka mehš pašadejam ne tikai šursemi, bet arī Rīgu, zaur ko muhšu fronte taktu wehl tahlak uš seeme-keem ašlikta. Tagadejā momentā ir uš spēli muhšu tautas patšahwiba kā tahda, muhšu jaundās Latwijas walsts nahkamiba, winas šuwerenitate. Šchajā brihdi mums jabuht apdomigeem, jatop redšigeem un jasanem wīši spēkti. Ja pagaidu valdiba naw stahwejuši sawa usdewuma angštumos, tad winai japahrwēidojas un jaorganisejas par nazionālu valdību — ihstu nazionālu tautišku valdību, lai muhšu mugura buhtu droščā, jo šchini kritiškā brihdi ir wīsas muhšu tautas, jaundās walsts liktenis uš spēli. Tapehž mums jasanem wīši sawi spēkti un jasalihģst ar Zgauniju, jarauga atrašt modus, kur mehš waretu šaprastees un weenotees. Mums arī tahlak jadara tā, ka tas karaspehks, kurešč zihnas pret leelineekeem, ar kureem wajadsētu noslehģt meeru, lai arī tas waretu naht uš Daugawas krašteem aistahwet muhšu metropoli un istihrit šursemi no laupitaju bandam. Muhšu tautas ašinis ir deesgan leetas, nu ir jalihst banditu ašinim, lai muhšu tauta, muhšu šemkopji waretu meerigi šursemē sawu wagu dšiht, lai winu darba šweedri nahktu wineem pašcheem par labu un newis winu naidneekeem. Tapehž es domaju peeweenotees Sozjaldemokratu frakģijas lehnnumam. (Klihwē no wee-

tas: Gratuleju Sozialdemokratu frakziju ar tahdu zihnas beedri!) Muhsu waldbibai ir jaorganisejas us tihri nazonaleem tautisfeem pamateem. Es domaju, kungi, ka schini momenta naw jafinihu un jafmejas, bet ir jaorganise wisi muhsu tautas spehki un to mehs waram darit tikai tad, kad mums ir ihsta nazonala waldbiba. Ja wina naw tahdu elementu, us kureem mehs waram palaisfees schini kritiska brihdi, tad tomehr, es domaju, ir wajadfiga weenoschanas, lai muhsu tautas patstahwibai neteef schkehps durts mugura. Tadehl es domaju, ka tas kompromis, kas notika 3. juli, jaisbeids wisdrihsaka laika. Es negribu mest atmenus muhsu pagaidu waldbibai zela, bet gribu winu tikai darit usmanigu, ka ir peenahzis brihdis, kad winai ir jatop zitadat, ihstai tautiskai.

Pres. Tschakste: Es jan nolasiju komissijas eefneegto pahrejas formulu. Es litfchu winu us balsoschannu un luhdsu peezeltees tos, kas ir pret scho pahrejas formulu. — **Naw.** — Es luhdsu peezeltees tos, kas atturas no balsoschanas. — **Naw.** — Ta tad schi pahrejas formula weenbalsigi peenemta.

Zeelens: Es luhdsu 10 minutes pahtraukumu.

Pres. Tschakste: Teef litks preekscha pahtraukums us 10 minutem.

Zeelens: Behz pahtraukuma es gribu eefneegt eerosinajumu par Nigas besdarbueku appahdaschannu.

Alihwe: Tas naw deenas kahrtiba.

Pres. Tschakste: Deenas kahrtiba wairak neka naw. Es litfchu preekscha Tautas Padomei isfchirtees par weenu jantajumu, waj eezelta komissija war turpinat sawas funkzijas wehl tahlakas farunas, jeb waj winas funkzijas ir ar scho sehdi isbeiguschas. Man japastaidro tas, ka Newele atrodas walbibas un Tautas Padomes komissijas. Schis komissijas Newele turpinas farunas un farunu rezultatus sinos schurp us Nigu. Sarunas, kuras mehs Niga notiram, peedalas walbibas preekschstahwi. Es peedalos no Tautas Padomes puses. Wehlams buhtu, ka Tautas Padome atwehletu komissijai winas funkzijas turpinat, lai tas sinas, kuras mehs fanemam pa telegrafu, waretu tuhli us weetas apspreeft. Tadehl es no sawas puses leeku preekscha, waj Tautas Padome atrod par wajadfigu dibinat zitu organu, kusch mums ir nepezeeschami wajadfigs, lai waretu plaschatas farunas turpinat. Tapehz es luhdsu Tautas Padomei isteiktees, waj schai komissijai turpinat sawu darbibu.

Alihwe: Man buhtu preekschlikums atstah schis teesibas komissijai kopâ ar presidiju.

Zeelens: Ar presidiju waj presidentu?

Alihwe: Ar presidentu, jo presidija mums naw tagad.

Pres. Tschakste: Waj buhtu wehl kahds zits preekschlikums? Ja naw, tad es litfchu us balsoschannu. Kas ir par to, ka farunas teef turpinatas us weetas? **Naw.** Es luhdsu kungi, kas ir pret Alihwes kunga preekschlikumu? **Naw.** Kas atturas no balsoschanas? **Naw.** Ta tad schi komissija sawas funkzijas turpinas. — Te Zeelena kungs luhds pahtraukumu. (Sauzeeni no sahles: newajaga pahtraukuma, drihs buhs beigas!)

Alihwe: Kas wehl ir deenas kahrtiba?

Pres. Tschakste: Wairak naw nekas. Es gribetu luhgt frakziju preekschstahwjus palikt kopâ, lai waretu apspreeftees par tahlako Tautas Padomes darbibu.

Zeelens: Mehs luhdsam mineto eerosinajumu nolasit.

Alihwe: Tas naw deenas kahrtiba.

Zeelens: Mehs luhdsam to nolasit ahrpus deenas kahrtibas.

Pres. Tschakste: Es winu nolasifchu. Winsch kan ta: (nolasa). Ka ikweens eerosinajums, ta ari schis teef nodots atteezigi komissijai. — Ja wairak nekahdu preekschlikumu naw, tad es scho sapulzi flehdsu. — Kuhdsu tik starpfrakziju biroja lozeklus palikt kopâ.

(Schdi flehds plkt. 1,05).

Tautas Padomes peektās sestās septītā sehde.

31. oktobrī 1919. g. (Zehsis).

Pres. Tšakste: Šī sehde nav Tautas Padomes kahrteja sehde, bet šī ir privāta Tautas Padomes plenara apspreede, kahdas ari ir parastās. Šho apspreedi prasa tagadejee apstahkli. Pehdejā starprafaziju sehde par deenas kahrribu weenoschanās nenotika un starprafaziju birojs isteiza wehleschanos. Iai šafaktu nahkosho Tautas Padomes sehdi, lukhojotees us to, kahdi buhs apstahkli. Mums ir isbraukufshās delegazijas, weena us Zgauniju un otra us Poliju. Winas ir atgreesufshās atpakaļ un presidijam šķeet, ka buhs dafshi jautajumi, kuras Tautas Padomei nahkfees noklausitees, kā ari šhojumus no waldbibas puses. Pamatojotees us šho, tika šaazinata Tautas Padomes šapulze us Zehsim, jo pehdejais spreedums bij, lai Tautas Padome šanah Zehsis, kadehl neatlika nekās zits, kā braukt us Zehsim. Pirms isbraufshanas es stahjos šafarā ar waldbibas preekshstahwjeem, lai wini šagatawotos isbraukt šhurp us Zehsim un šrahdatu kopā ar Tautas Padomi. Ministru presidents issazija šawu gatawibu ari braukt, bet wehšak tekofshee darbi winu aifšaweja, jo winfch un Weifero-wizs tagad ir aifšemti ar tekofsheem darbeem. Ja buhs špeediga wajadšiba, tad winfch mehginafshot tikt šhurp us Tautas Padomes sehdi. Winfch issazija domas, ka Tautas Padomei ir tik dauds kopeja darba ar waldbibu, ka sehdes noturet Zehsis ir waldbibai neehrti, jo winfch šhini brihdi newar atšahst Rigu, winaam ir jabuht us weetas. Tā tad jautajums, waj naldiba warēs peedalitees, waj ne, paleek atklahts. Bet dafshas frafzijas un atšewifshki Tautas Padomes lozekli ir eekustinaufshki jautajumu par to, kur wifšahrigi turpmatās Tautas Padomes sehdes noturet, pee kam isteiktas dafshadas domas. No weenas puses noraidits, ka sehdes janotura Zehsis. Otrs ufkats bij, ka riht janotura weenu sehdi Zehsis un tad jabrauz us Rigu. Tresheer issazija domas, nenoturet šhe Zehsis neweenu sehdi, bet tuhliit braukt us Rigu, un beidsot — zeturtais ufkats bija tas, ka wajag šestju šlehgt. Tā tad wajag nostaidrot šho jautajumu, lai mehš neatrastos tagdā nenoteiktibā, kā lihds šchim. Bes tam ir wehl eenahufshki diwi šteidsami likumprojekti no waldbibas un tee ir: 1) Par dafsheem atweeglinajumeem ziwil- un kriminal-leetās personam, kuras atrodas kara deenestā un 2) Par waldis kafes šihmju islaischamu. Abi likumprojekti ir apšihmeti kā šteidsami. Tahdi ir apstahkli un mehš mehginafsim isschirt un weenotees par to, kur mehš noturesim šapulzes, un waj mehš turpinafsim winaš, waj us šinamu laiku pahrtraufsim. Tee ir tee jautajumi, kas stahw apšpreešchanā. Waj wehšetos kahds nemt wafardu?

Bankaws: Demokrātu frafzija ir tais domās, ka šchis deenas braukums naw produktiws, ka sehdes ir janotur Rīgā, lai tās buhtu pilnigas. Mufhs pirmā kahrta intrefes delegazijas panahkumi Polijā un Zgaunijā, kā ari waldbibas parahkumi. Tadehl mehš leekam preekshā šchowakar sehdi noturet un tad braukt us Rigu un noturet tur tik sehdes, zit israhdišees par wajadšigu.

B. Kalninfch: No Sozialdemokrātu frafzijas puses man japaško, ka mehš newaram šaprast, kapehz mehš špreešham, kad mehš wifš šhe šabraukufshki, ka mums jabrauz projam. Mehš šinam, ka nebij nolemta weeta, kur noturet sehdes, bet bij nolemts, ka sehdi wajag noturet ne wehšak kā pirmdeen. Tapehz mehš newaram šaprast, ja šhe šalafšjees šworums, kapehz mehš tuhliit špreešham, kad buhs jabrauz projam. Kā mehš waram kā pirmo jautajumu deenas kahrribā usstahdit, kad brauks projam? Mehš pašahwam us to, ka sehdem janoteek tepat. Mehš ufkatam, ka dafshas sehdes buhtu janotur šhe un tapehz mehš šagaidam, lai ari waldbiba eerodas, lai mums šhe kautko šinotu.

Pres. Tšakste: Waj warbuht wehl kahds wehšetos isteiktees?

Sahlits: no Darba šaw.: Darba šaweentiba peeweenojas sozialdemokrātu frafzijas domam, jo ari wina newar šaprast — (Weefihme: Resapratits ari!), kapehz mehš ešam te šabraukufshki, lai tuhliit brauktu atpakaļ.

Pres. Tšakste: Lihds šchim ir eenahufshki diwi preekshlikumi. Weens ir — noturet sehdes šhe un otrs ir — braukt us Rigu un tur noturet sehdes. Es likšu

iffchirtees ar balsfoschannu. Es liffchu uf balsfoschannu un luhdsu pazeltees, kas ir par to, ka noturet sche Zehsis daschas sehdes. Luhdsu faskaitit. (Menders: Naw mehrts fskaitit, redsams, ka masak.) (28 balsis). Es luhdsu pazeltees, kas ir pret. (Peesihme: Wiftnajas. — Wahrsbergs: Kam ir bail no leelgabaleem, lai sehdi Zehsis.) (47 b.). Tad es luhdsu pazeltees, kas ir atturejufchees? Ta tad preekschlifums, sche noturet sehdes, ir dabuffis 28 balsis. Preti ir 47 balsis. Slehdseens ir weenfahrfchs. Tad zelas otrs jautajums, kad notures nahkofcho sehdi Niga? (P. Kalninsch: Liks preekscha noturet sehdi atkal Zehsis.) Presidjis leet preekscha sehdi noturet pirmdeen. (Peesihme: Kamdehl ne festdeen? — Bitte: wagona.) Waj ir kahds preekschlifums. (Saugeeni: Sestdeen. — Newar. — Swehtdeen. — Alhwe: — pirmdeen.) Es luhdsu tos, kas ir pret pirmdeenas sehdi, pazeltees. Swehtdeen tika likts preekscha, waj utur kahds scho preekschlifumu? Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, lai sehdi noturetu swehtdeen? Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par pirmdeen?

P. Kalninsch: Kuru pirmdeen? Warbuht pehz mehnescha to pirmdeen?

Pres. Tschakste: Trefchaja nowembri. Ar majoritati ir peenemts pirmdeenâ. Par pirmdeenas sehdes deenas fahrtibu weenoses, ka tas ir parasts, starpfrakziju birojs, kuru es luhgfschu palikt, kaut ari war palikt plenara sehde.

P. Kalninsch: Mehsh gribam, lai tuhlt scho jautajumu isschke waj sehdes teef pahnestas uf Nigu, ka pastahwigu weetu, waj tur tiks nolemts, ka jabrauz uf Zehsim. Luhdsu, lai wairakums par to ifazitos. Schis jautajums ir koti nopeetns. Mehsh newaram fapraft.

Monahzs: Tas prasa nopeetnu pahrdomaschannu.

Pres. Tschakste: Zuhsh redsat, ka neweens neiffakas. Ta tad naw atbilbes. Waj starpfrakziju biroja lozetti ir klast? Tad es luhgfschu palikt sche pat.

Bankaws: Es domaju, ka war spreeft tapat, ka tagad sehsh. Bai itt netaisa trofsmi.

Menders: Es domaju, ka deenas fahrtibu waretu tepat nolikt. Weens deenas fahrtibas punktsh buhtu delegazijas sinojumi. Tahlak waldbibas eefneegtus daschus likumprojektysh. Weenu wismas, kuru es atshstu par steidsannu — par pensiju. Tad mums wehl atleekas jautajums par amnestiju. Ar scheem punkteem, es domaju, pilnigt peeteef weenai sehdei. Bes tam ir wehl meera jautajums ar padom'u Kreewiju. Par to warbuht mums sinos ahrleetu ministrs.

Pres. Tschakste: Kas atteezas uf waldbibas projekteem, tos mums wajag nolemt nodot komiffjam.

Bankaws: Daschi likumprojekti ir jau zaur komiffjam gahjufchi.

Pres. Tschakste: Te tika proponeti, kas ir gluschi dabigt, waldbibas sinojumi, kureem peesefsees, warbuht, debates un atbilbes. Pehz ta paranga, kas ir bijis, tas jau ween aifneem wefelu sehdi, un ja mehsh tittu astrakti zawi, ka tas ir pahedsams, tad ir proponets amnestijas likums. Tad to war bes schaubam nemt preekscha. Kas atteezas uf likumprojekteem, tad tos warës nodot komiffjam; otrdeen winus jau waretu Tautas Padomes plenara sehde apspreeft. Ta tad komiffjas warës faktifft ar wineem eepafihtees jau preeksch tam. Man schkeet, ka ar to deenas fahrtibu buhtu pilnigi nodarbinata sehde. Ja wairak nefas naw preekscha, tad es pasinoju, ka nahkofcha Tautas Padomes sehde buhs Niga (Zikos?) Pl. 4. (Kur?) (Peesihme: Brunneezibas namâ. — Alhweim tur bail. — Alhwe atbild: Zuhfu frakzija gan ir droscha — pret sozialdenokratem. — Saugeens no kreifas pufes: Zil no Zums sehsh Daugawmalâ?) Tad wehl weens pasinojums. Te ir muhsu rihziba dtwi wagoni, ar kureem mehsh atbrauzam; tos mehsh warefim ifleetot atpalaabraufschanat. (Peesihme: Tas ir mas.) Tad ir weena dala, kura wehletos braukt pl. 1 nakti. Ziti wehletos braukt deenâ. (Peesihme: Kura laikâ eet rihta wilzeens?) Pl. 10., 11., 12. Man naw dota flaidra atbilbe. Natra sinâ jabuht jau preeksch pusdeenas gataweem braufschanat. Ta tad, fungi, luhdsu sawâ starpa weenotees lai neifnahl, ka weens wagonis ir par daufsh pahrpilbits. (Peesihme: Kapezh newar braukt uf reifi?)

Schaberts: Waj braufschannu newar atlikt uf rihtu, jo tee, kas atbraufschit, buhs nogurufchi un tee kas ir te, tahdu ir mas.

Pres. Tschakste: Luhdsu pazeltees tos, kuzi grib braukt pl. 1. (Wairakums.) Kuzi grib riht? Luhdsu peesefstees. Kuzi wehlat? Neweens.

Sapulze flehgta pl. 7,05.

Tautas Padomes peektās sesijas astotā sēdē.

3. novembrī 1919. g.

Pres. Tšakste: Tautas Padomes sēdē atkasta. Šai sēdē buhs fēdē deenas kārtība: daschu likumprojektu nodoschana komisijam. Waldbibas sinojums, tad sakarā ar to Tautas Padomes iswehletās komisijas sinojums, amnestijas jautajums un Tautas Padomes sekretara beedra wehleschana. Ahrpus deenas kārtības ministru presidents luhds wahrdu.

Ministru presidents: Es gribu tikai ihsos wahrdos pasinat, ka schoriht muhsu karaspēks ir pahrgahjis usbrukumā plaschā rajonā, Sabeedroto flotes pabalstis. Schis deenas spraukte mehrki luhds schin ir wisi šaneqti. (Wehtrainti applausi.) Wehl ihši pirms schurp nahleschanas man sinoja wirspawehlneeks, ka ir eenemti loti šwarigi strategiski punkti, kuzus wahrda nosauts pehz daschām stundam, kad isnahks wakara sinojums. Genaidneeks atpveests wairak weetās leelos apgabalos, pee kam šanemti 2 leelgabili un wairak loschmeteji. Nā es jau teizu, schis deenas darbiba atihstas loti apmeerinoschi un dod zeribas us labeem panahkumeem ari us preekschu. (Applausi.)

Pres. Tšakste: Genahkuschu diwi likumprojekti ar usraksteem steidsami, kuzi buhtu tuhliit janodod atteezigām komisijam. Wispirms likumprojekts par dascheem atweeqlinajumeem ziwil- un kriminalleetās personam, kuzas atrodas kara deenestā. Presidijs liktu preekschā scho likumprojektu nodot juridiskai komisijai. Waj eerunas nekahdas naw pret to? Nam. Tā tad tas teek nodots juridiskai komisijai. Otrkahrt likumprojekts par walsts kafes sijnju islaischamu. Schis likumprojekts pehz presidija domam buhtu janodod finansu komisijai. Waj eerunas naw nekahdas? Tad tas tiks nodots finansu komisijai. — Nahkoshais deenas kārtības punkts ir Waldbibas, spezieli ahrleetu ministra sinojums. Ahrleetu ministrs luhds sinojumu nodot tikai Tautas Padomei, tadehl es paslubinu sehdi par flehgtu un luhdsu publiku, preses preekschahwjus un zitūs atstahst telpas.

(Slehtā sēdē.)

Pres. Tšakste: Ahrleetu ministra kungam wahrds.

Ahrleetu ministrs: Loti zeentee Tautas Padomes kungi! Schis deenas sinojumā es gribu apgaismot turpinajumu no ta, kas tika eerofinats pagahjuschā reifē Tautas Padomes sehshu laikā Zehsis. Sakarā ar usbrukumu no Vermonta puses, tā agrak, tā ari pa scho laiku tika noskaidrots tas redses stahwoflis, kahdu pret scho eenaidneeku eenem muhsu kaiminu walstis, seemelos Igaunija, deenwidos — Deetawa un Poltija. Schai zihnā eewehrojumu lomu spehle ari Sabeedroto istureschanas, tapehz schis deenas sinojumā es gribu tuwak apstahtees, pirmkahrt, pee Igaunijas atteezibam pret Vermonta usnehmumu, otrkahrt, pee Deetawas un Poltijas atteezibam pret scho leetu un, treschakahrt, pee Sabeedroto atteezibam pret wahzu-freemu usbrukumu tik tahlu, zil tahlu azumirski schis atteezibas ir noskaidrojuschās, un sakarā ar to wilktu konsekwenzes tam isredsem, us kahdām mehš waram zeret. Es šahfshu ar sinojumu par šarunam, kahdas ir tikuschās westas ar Igauniju jau agrak schini jautajumā. Pirms tam, kamehr wehl nebija usshlts Vermonta usbrukums, ar Igaunijas waldbibu tika westas wispahrigas šarunas, lai noskaidrotu, kā wina štatas us palihdsibas sneegschanu tanī gadījumā, ja Vermonts usbruktu Datwijas walstij. Igaunijas waldbiba issazija šawu prinzipielu peekrischamu un gatawibu peedalitees pee schis palihdsibas sneegschanas. Kad wajadsēja schis atteezibas noskaidrot galigā weidā, us Neweli aishbraza waldbibas delegazija, kuzā weda šarunas un mehginaja atrast kopigu walodu, lai noslehgту militaru konwenziju pret Vermontu starp Datwiju un Igauniju. Gewehrojot to, ka pirmā deenā waldbibas delegazija pasinoja, ka weens no schehrschteem, kas waretu aistawet konwenzijas

noslehgſchannu ir taš, ka nepezeeſchama Tautas Padomes pilnvarotu delegazija, kaš waretu tuhlin ſcho konwenziju ratifizet, Waldiba greeſās pee Tautas Padomes ar luhgunnu eewehlet ſchahdu delegaziju, ko Tautas Padome Zehſis eewehleja un luhdſa ar plaſchām pilnwarannu dotees uš Neweli. Sarunnas wiltās deesgan itgi. Tika pahrrunati wairati preeſchlikumi. Neſkatotees uš to, ka pehdejee preeſchlikumi bija wairaf jeb maſaf tuwinajuſchees nekā eepreeſchejee, wini tomehr bij tit taſhu pretim runajoſchi, ka Pagaidu Waldiba neatrada par eeſpehjamu peenemt ari Igaunijas waldbibas beidſamo projektū; Igaunijas waldbiba ſawufahrt atraidija muhſu otro projektū, eefneegtu ſakarā ar Tautas Padomes frakziju lehmumu. Es atlaufſchos iħſos wahrdoš atteħlo: taš domu ſtarpibas, kuras ir minetos luhguma projektos palikuſchas nenogluđinatās lihđſ pehdejam laikam. Winas waretu eetilpinat peežos pamatpunktos. Birmais punktis runā par ſpeħku apmehreem. Latwijās waldbibas intrefeš bija, noſleħđſot luhgunnu, dabut taħdu realu ſpeħku no Igaunijas ufeš, ka ar ſcho ſpeħku palihđſibu buħtu panahkamās efektiwās ſeſas pee Kurfemē efoſcho wahzu-kreemu karapulku litwidefchanas. Turpretim Igaunijas luhgunns prezise ſcho palihđſibu atkaribā no tam, kā to iſſchkirš Igaunijas wirſpawehlneeziņa. Šchis punktis taħdā redakzi'ā, protams, iſlikās neapmeer'noſchš preeſch Latwijās intrefem, jo patš ſwarigakais ſchini leetā bij taš, kā dabut taħdu ſpeħku, lai wateerē waretu eeguħt konkretu ſemeš atbriħwoſchannu Kurfemē no wahzeem un kreeweem. Otrs pamatpunktis ſchajā konwenzijā bij preeſch Latwijās deesgan ſahpīgais wirſpawehlneeziņas jautajums. Es ſaku, deesgan ſahpīgais wirſpawehlneeziņas jautajums taħeħ, ka Igaunija uſtahdija praſibu par wirſpawehlneeziņas nodošchannu winat. Sahpīgš winſch preeſch Latwijās bij tamdeħ, ka parafit wirſpawehlneeziņa peeder tai walſtij, uš kuras teritorijas noteek operazijas. Tā taš bija pee Sabeedroteem, tā taš bija ſenał, un gruhit atraſt taħdu gabijumu, kur wirſpawehlneeziņa nepeederetu walſtij, uš kuras teritorijas teek weſtas kara operazijas. Neſkatotees uš wiſu to, Latwijās delegazijai bij dotās direktiwās, ſcho punktu peenemt tani weidā, kā Igaunijas waldbiba un wirſpawehlneeziņa to praſa. Runa bij, protams, par to, žit leelas teeſibas armijas wirſpawehlneeſkam buħtu dodamas, pee kam Latwijās delegazija lika preeſchā peenemt pehdejā paſanles karā pee Sabeedroteem peenemto ſahriibu, proti, ka wirſpawehlneeſka teeſibas atteezinamas uš kara operazijam, het armijas ſainuceziſkās leetas peekriħt atſewiſchku walſtu pawehlneeziņu kompetenzem. Tomehr ari ſchini leetā muhſu delegazija peekahpās tit taħlu, ka peeneħma Igaunijas preeſchlikumu, weħž kura wirſpawehlneeſkam peekriħt daudš plaſchakās teeſibas, — teeſibas, kuras paredſetas Kreewijas likumos atteezibā uš wirſpawehlneeziņu. Treſchais jautajums, kaš figure minetos luhguma projektos, ir atliħđſibas jautajums. Direktiwās, taħdas waldbibas delegazija ſaneħma ſchini jautajumā, bij taħdas, kaš to pilnwaroja eet pretim Igaunijas praſibam lott plaſchā meħvā. Neſkatotees uš wiſu to, projektos ir palikuſchi nenoliħđſinati wainatt jautajumi ari atliħđſibas leetās. Birmafahrt, Igaunijas waldbiba nepeelaiſch nekahda noteikta kurſa fiſkaziju, het atſtahj ſchi jautajuma iſſchkirſchannu Igaunijas waldbibas eekſateem. Dirfahrt, reħkinu peenemſchanas ſinā, Latwijās delegazija lika preeſchā, peenemt taħdu ſahritibu, weħž kuras wiſi reħkini, kuri teek presenteti no Igaunijas waldbibas, uſſkatakant par peenemteem weħž tam, kađ Latwijās waldbiba ſchos reħkinus iſkontroleju'i. Šcho kontroles eeſpehjamibu Igaunijas waldbiba ir noraidiħuſt, ſazidama, ka Latwijās waldbibat ir jaatzeptē katrs reħkins noteikta laikā beſ jebtaħdām eerunnam. Treſchlahrt, Latwijās delegazija paredſeja eeſpehjamibu kompensaziju iħdarit waj nu Anglijas raj Igaunijas walutā, kurpretim Igaunijas waldbiba, peekriħtot kompensazijai abās walutās, uſtahdija noſazijumu, ka apmehrus, taħdos kompensazija iħdarama Igaunijas un taħdos Anglijas walutā, noſaka Igaunija. Weidſot Igaunijas waldbiba weepraſa 21. Julija luhguma anuleſchannu, atteezibā uš kompensazijam par Igaunijas palihđſibu pee landešweħra un dſełſđiwitijas ušbrukuma litwidefchanas waſarā, uſtahđot praſibu, lai ſchee reħkint ari itku nofahrtoti uš teem paſcheem pamateem, taħdos Igaunija leek preeſchā tagad. Reſumeſot ſazito, man jaķonſtatē, ka materjalās atliħđſibas jautajumā Latwijās delegazija ir nahkuſi pretim wiſplaſchakā meħvā, žit taħlu taš ween ir bijis eeſpehjamš, tomehr Igaunijas pahrmehritgo, netaiſnigo praſibu deħł ari ſchini leetā ir palikuſchas projektos diwas linijas, kuras naw bijis eeſpehjamš nowest uš weenu łopigu punktu. Beturtais, patš ſwarigakais jautajums ſchi luhguma projektos groſas ap robeſchu leetam. Igaunija weepraſa kā garantiju par luhguma iſpildiſchannu ſinamus latwiſkus robeſchu apgabalus ſem ſawas okupazijas, lihđſ tam laikam, kameħr

Igaunijas wirspawehlneeziba to atradis par wajadstgu. Gewehrojot to, ka schis jautajums ir tas, kas issauzis wisleelatās domu starpibas, es atlauschos redakziju, kahdu ir likusi preekschā beidsamā projektā Igaunijas waldbiba, nolasit originalā. Tas ir Igaunijas projektā 11. pants un ffan kreewu walodā setofchi: (nolafa). Latwijas Pagaaidu Waldbiba usskatija scho noteikumu par absoluti nepeenemamu. Beidsot peektahrt ir pat palikuschas nenolihdsinatās domu starpibas jautajumā par kara laupijuma sadalischanu. Latwijas delegazija ainsina, ka Igaunijai ir teesiba us wiseem teem kara laupijumeem, kuras Igaunijas armija fanem kara operaziju laika no eenaibneeka, isnemot Latwijas dšelssezeks, kugus un Latwijas walsts mantu. Turpretim Igaunijas redakzija nepeelatsch, ka Latwijas walsts manta, tāpat ari kugi, buhu isslehdjsama no ewent. kara laupijuma, bet uskata par kara laupijumu wisu, kas ween war atrastees kara frehta rihzibā, isnemot weenigi dšelssezela fastahwu, kas azumirkli atrodas Latwijas Pagaaidu Waldbibas rihzibā un toš kugus, us kureem, winus fanemot, nebuhtu leelgabalu un apbrumotu zilweku. — Tee ir tee peezi pamatpunkti, kuri ari beidsamā redakzijā naw wareti titt fastanoti. Gewehrojot to, ka weenoschanās naw panahkta, Latwijas Pagaaidu Waldbiba azumirkli farunas ar Igauniju schini leetā ir pahtrautusi.

Birms pahreet us wispahrejā stahwofla nowehrteschannu, es gribu dot faktiskus materialus par farunam, kahdas ir tikuschas westas ar Deetawas un Polijas waldbibam. Deetawas karaspehki, tanī brihdi, kad Vermonts usbruka Nigai, bij konzentreti pa leelakai daikai pret Polijas okupazijas liniju. Ar diplomatiskām farunam, kuras tika eewaditas no muhsu delegazijas, kas ar Tautas Padomes lozekli Sahlischa kungu preekschgalā iibrauja us Deetawu ihši birms uibrunkuma, tika panahkta sinama weenoschanās. Tā ka Polija apfolijās nepahreet demarkazijas liniju, Deetawas waldbiba atwilka fawu karaspehku, kas bija konzentrets pret Poliju un konzentreja to pret Vermonta un Wirgolitšcha pulkeem anstrumōs no dšelssezela linijas Schauli-Tilste; diwās galwenās kolonās, apdraudot Janischkus un Kospienus, Deetawas armija usahkta saduršmes ar kreewu-wahžu pulkeem. Azumirkli schis saduršmes attihstas aisween dšhwaki, pee kam Deetawas armija apbraud atkahpschanās zeku, kā ari materialu peeweschannu pa dšelssezela liniju Tilste-Schauli-Zelgawa. Es azumirkli deemschehl newaru wairat sirot par teem nodomeem, kas pastahw starv schim diwām armijam atteezibā us turpmakām operazijam. Es gribu konstatat tika to, ka sinamas kopejas darbibas plans ir panahkts un operazijas titt iswestas fastana ar scho armiju wirspawehlneezibam. lihds schim nekahdas konwenzijas ar Deetawu naw noslehgtas, jo naw bijusi wajadšiba to darit, bet tagad schis jautajums ir us deenas kahrtibas. Deetawas waldbibai tika peefuhkta note, kura to usaizinja prinzibā isfeiktees par kara konwenzijas noslehgschannu ar Latwiju. Iš scho noti es fanehnu Deetawas waldbibas pozitīwu atbildi un pastwojumu, ka wina konwenzijas isstrahdaschanai un noslehgschanai suhta us Latwiju spezialu delegaziju, kura paschlaik atrodas zekā no Kamas us Nigu.

Runajot par Poliju, gribu pahtrihpot, ka wisās atteezibās ar Polijas waldbibu ir tikusi eewehrota sinama reserweschanās pret to. Kaut gan Polijas robeschas no meera konferenzes wehl naw fitetas, tomehi Polijas armija ir koti stipra un laitam taisniba buhs Polijas ministru presidenta wahredeem, ka Polijai esot patlaban wisstiprā armija pafaulē, jo pateesi Polijā sem eeroticheem stahwofcho karetwju skaits ir leelaks, nekā zitās leelwalstis. Polijas karaspehks ir jaunmobilisets; winsch naw peedalijees zitās leelās kaujās, isnemot weenigi zihnās ar leelineekem, kas, eewehrojot schis armijas leelo skaitu, naw atkahjis nekahdu leelu eespaidu us winas aara stahwofli un winas kaujās spehjam. Turpmakais arguments, kapehž mehš pret Poliju eewehrojam sinamu atturibu, ir, — noskaidrot, zil tahku Polija ar usskatama par wakar-eiropiski demokratisku walsti un zil leelu lomu winas tagadejā waldbibā spehle winas wežā aristokratija. Saasrahda, ka Polija fawā demokratisazijas prozesā, kā to mehdi fapraht wakar-eiropisko apmehros, eet pahahpeniski soli pa solim us preekschu, un tās nedemokratisks grupas un partijas, kuras ir bijuschas koti stipras Polijas faetmā pusgadu atpakaļ, tagad ir stipri fastaldijuschas. Agrarlikums Polijā ir peenemts famehrā progresiws, buhwets us sikhgruntneezibam, un waldbiba ir jau stahjusees pee wina isweschanas dšhwē. Mehginajums no Polijas agrakās wadoschās partijas (uazonaldemokrateem), kura skaitās par weenu no reakzionarām partijām, fagrahbt waldbibu fawās rokas, — likwidets. Preeksch Entente Cordiale nodibinaschanās ir nepeezeeschami wajadstgs, ka wina eetilpst no weenas puses Polija un no otras — Baltijas walstis. Schini wirseenā jafaka,

ka eepreetskējeem darbeem un farunam bijušči poštivi panahšumi. Galvenais schēhrslis Poltjas eetilpināšanai "Entente Cordiale" waltis ir Polijas-Ēetawās wehl neid-
 flaidrotās atteezibas. Tagad Ēetawā, agrakās ahrkahrīgi schowinistiskās waldibas
 wektā ir stahjufees zita waldiba, kas šawās atteezibās pret Poliju ir eenehmusi jaunu
 kursu. Pareds šafaukt Wilnā apspredi starp Polijas un Ēetawās waldibu delegacijam.
 Tas buhtu šahkums trauzektu nowehrschanai starp Poliju un Ēetawu. Tas awstahllis,
 ka Polija prinzipā atstiniši Ēetawās patstahwibu winas etnografiskās robeschās, waretu
 weenoschanos paahrinat. Protams, buhs genhti robeschu strihdi, bet tomehr schini prozefā
 jateezina sinama attihstichanās. Polijas atteezibas pret Latwiju noteiktās winas
 deklaracijā par Latwijas de facto atsihschanu. Pee ta pašča gadījuma Polijas wal-
 diba atrada par wjadsiģu paštrihpot, ka wina ruhpefes ar wiseem spehkeem un isleetos
 šawu eespaidu pee leelwalstim, lai tās galīgi atsihtu Latwijas un Igaunijas patstahwibu.
 Weidsot Polija šawā atsihschanās ratfā isfaka noteittu wehleschanos peedalitees Entente
 Cordiale nodibinaschanā, lihds ar to flaidri prezisedama šawas juridiskās atteezibas pret
 Baltijas walstim. — Tikdauds par politiskām atteezibām starp Poliju un Latwiju. Peħz
 Latwijas atsihschanas naw wairs japastrihpo, it ka Polija uskattitu Latgali par sew
 peederiģu. Peħz Bilsudska wahrdeem tahds uskats lihdsiģs ilustijam, un domam, it ka
 Polija waretu pretendet us muhsu apgabaleem, ir jakriht. Polija pilnīgi pareisi no-
 wehrte afo zihnu politisko nosihmi, kuras pašchlaik norišinas pee Rīgas wahrteem.
 Schinis zihnās jaiščhēras, waj uswarēs kreemu-wahzu apweenoschanās ideja, jeb ši
 apweenoschanās tiks paralifeta zaur buferu walstu nositpirinaschanu no Baltijas lihds
 Melnai juheai. Polija uskata par šawas dshiwibas intresem šcho buferu walstu nodi-
 binaschanos stiprinat. Wina atsiht, ka Wahzijas un Kreewijas wehleschanās apwee-
 notees arweem ir bijusi stipra un peeaug aisween wairak, atbaltidamās us plashām
 reakzionarām grupam Wahzijā. Polija šaprot, ka ši apweeniba, kura pirmā laikā
 wehršufees pret Latwiju, Igauniju un Ēetawu, peħz tam greestfēes pret Poliju, wi-
 špirms mehginot wahjinat Poliju ekonomiskā sinā, atgreeschot to no juhras un peħz
 tam padarit to ari militarā sinā wišmas par nebihstamu faktoru. Tapeħz Polijas
 intresēs ir, lai Latwija un Igaunija tiktu atsihtas par patstahwigām walstim. Winas
 intresēs praša, lai nodibinatos fewišchēki labas atteezibas ar Latwiju, zaur kuras ostam
 ta waretu eewest un iswest prezes. Waretu teikt, ka Polija war apmeerinat šawu
 eksportu un importu zaur Danzigu. Gewehrojot to, ka Danziga ir brihwipilsehta, kurai
 ari jakalpo šawu eedshwotaju un Wahzijas walsts wajadsibam, Polija wislabakā gadi-
 jumā zaur šcho ostu waretu apmeerinat tikai weenu daku no šawas ahrsemju tirdz-
 neezibas, tabehk winai ir nepeezeeschami dabut tranfita eespeħjamibu zaur Latwijas
 ostam. Igaunijas ostas Polijai ir par tahlu un loti šadahrdsinatu eewedumus un
 iswedumus, bet Ēetawās ostas ir masas un neisbuhwetas. Polija awstinas tās konse-
 kwenzes, kahdas waretu winat zeltees ekonomiskā sinā bes schim ostam. Isejot no ši
 weedotka, ir isflaidrojams, kapeħz Polija stahw par Latwijas neatkaribu. Polija zen-
 tisees, lai nodibinatos ari buferu walstis deenwidos, tāpat tā seemelos nodibinajuschās
 Latwija, Igaunija un Somija. Anajasot par Polijas aktiwo palihdsibu pee Vermonta
 ušbrukuma likwideschanas, jakonstatē, ka Polija šakonzentrejuši eewehrojamus speħtus
 strategiskos zentros, lai wajadsibas brihdi waretu ussahkt kusitibu pa sinameem zeeem
 us noteiktām weetam. Peħz weenoschanās panahšchanas starp Poliju un Ēetawu, war
 rehktinat us to, ka Polijas speħtu suhtichana šahfēes, ja mehš to atradišim par waja-
 dsiģu. Man šafaka, ka šchee speħti peeteekofshi leeli, lai waretu likwidet Vermonta
 ušbrukumu. Kompensacijās apmeħrs ir tas, ka Polija wehlas dabut eespeħjamibu
 apmeerinat šawas ekonomiskās wajadsibas, neprafot sew leelatas teeħibas, neka tās,
 kuras tiklu dotas zitam draudsiģām kaimiņu walstim. Paščhlaik mehš šanemam tā
 konkretu pabalstu no Polijas eerotichūs, patronas, flines, lelgabalus. (Applausi.)

Attehlojis, zik tahlu mehš ešam norodschinat no masas antantes, ja tā driht-
 stetu isteiktēs, un uskattitīs muhsu strategiskās un moraliskās referwes šhajās walstīs,
 es pahreeschu us leelās antanes atteezibām zihnā pret Vermontu. Wispirms atkaujot
 Juhs eepasihstinat ar iswillkumu no telegramas, kas šanemta no Sabeedroteem tā atbilde
 us Latwijas waldibas jantajumu. (Rolasa.) Tas nu ir weens konkrets fatts Ioscha
 telegramā; otrs konkretais panahšums ir tas, ka Wahzijas robeschu kontrole tiks iwesta
 ne tikai no Sabeedroto mišijam, bet ari no winu karospehta, kurš jau atrodas šakon-
 zentres wajadsiģās weetas. Tiklihds meera lihgums buhs ratifizets, šchis karospeħts

dosees us apšihmetām weetam, zaur ko buhs iſſehgta katra eſpehjamiba jauneem wahzu-
 freemu karapulkeem eeplyhst Kursemē. Beidsot jaaisrahda wehl, ka ſakarā ar meera
 lihguma ratifiſeſchannu Polijas karaspheks eemems zelu no Polijas zaur Prufiju us Dan-
 zigu. Behz ſchis teritorijas okupazijas Berline un wiſa pahrejā Wahzija buhs pilnigi
 nogreekta, bet ſenigsberga un Muſtrum-Prufija tiks atdalita no Latwijas zaur Sabeed-
 droto kontroles karasphektu Memeles rajonā. Gewehrojot to, ka Sabeeddroto kontroles
 komiſij s jau ſtahjuſchās pee Wahzijas dſelſezelu robeſchu meſglu kontroles, jannu
 karasphektu v-epluſchana Vermontam azumirkli ir nowehrſta zaur wahzu un Sabeeddroto
 kontrollomiſijam joſlās no Polijas lihds Danzigai un no Memeles lihds Leetawai.
 Nowehrtejtot wiſus ſchos faktorus, waldiba nahtuſi pee ſlehdeena, ka ſchini brihdi wina
 naw ſpeekta peenemt Igaunijas palihdſibu, tapehz ka tās noſazijumi ir ahrkahrtigi
 grubti preekſch Latwijas, un pretinnahſchana, kahdu ir iſrahdijuſt Latwijas tauta un
 Latwijas Tautas Padome, naw atraduſt atbalſtu Igaunijā. Schini brihdi mehſ
 neeſam ſpeekti peenemt un parakſtit tahdu lihgunnu. Sarunas ir lotti peeklahjigā weidā
 iſbeigjuſchās un Igaunijas ahrleetu miniſtrs, buhdams Riga, atrada par wajadſigu
 paſtrihpot, ka ſchis ſarunas neatſtahjot ne maſakā eeſpaida uſ Entente Cordiale
 atteezibam, uſ ko es winam atbildeju, ka pehz manas pahrleezibas ir labaki, ka ſchis
 lihgunns naw parakſtits tahdā weidā, kā to lika pehdejā formā preekſchā Igaunijas wal-
 diba, jo zaur to plaſchās tautas maſās buhtu padſikinajuſchās naidis pret Igauniju,
 ſewiſchki par tihri latwiſku argabalu atdoſchannu Igaunijai. Igaunijas preſes ahrkahr-
 tigi nedraudſigā iſt-urſchannās pret Latwiju negroſis Latwijas ſuverenās waras un
 waldbibas atteezibas pret Igauniju un kopejee mehrki mums jakultiwē ari uſ preekſchu.
 Zakonſtatē, ka lihguma neparakſtiſchannu newar pahrneſt Latwijai; pawiſam otradt, Lat-
 wijā ir nahtuſi pretim, zik wina ir warejuſi, bet tai bija jaatraida tā ſauzamā kapitu-
 lazija Igaunijai. Deemſchehl joſaka, ka muhſu kopejais eenaidneeks neleekas buht
 pareiſi nowehrteets no muhſu kaimina ſeemelos — Igaunijas. Atteezibas ar muhſu
 kaimineem deenwidos zaur Vermonta uſbrukumu weenigi padſikinajuſchās pret kopigem
 eenaidneekem auſtrumos un reetumos. Kaſ atteezās uſ jautajumu par Vermonta
 ſpehku likwidēſchannu, tad ſchis deenas miniſtru prezidenta ſinojums par muhſu panah-
 kumeem leezina, ko mehſ ar paſcha ſpehkeem waram weikt. Tā ka muhſu pretineeks
 ir atgreests no wiſas paſaules, teel blokets no wiſam puſem, — tad mums pat ir
 iſreſes ar ſaweem ſpehkeem un lihdselkeem ween uſwaret eenaidneeku. Ja mums tas
 iſdotos panahkt ar upureem, kahdus mehſ waram neſt, tad ſchahda uſwara noſtiprinatu
 Latwiju ahrkahrtigā mehrā uſ ahreeni un buhtu Latwijas ſitpr s wamatakmens. Behz
 Igaunijas ſinam, kuras mehſ ſanehmām Polijā, bij jaſpreekſch, ka weenigi igaanu kara-
 ſpehks aiſſtahwejis un glahbis Rigu, eenehmis Daugawgrihwu u. t. t. Ja nu nahtu
 polu ſpehki, tad atkal teiks, ka weenigi polu ſpehki ir bijuſchi tee, kaſ muhſ glahbuſchi.
 Tagad mums nekahdi pahrſteigumi notikt waitrs newar, un ja wajadſiba raſtos, palihga
 ſpehki mums preekſch katra gadijuma nodroſchinati. Muhſu tagadejais uſdewums kon-
 zentret wiſus paſchu ſpehktus un mehginat weenigi ar ſaweem ſpehkeem likwidet Ver-
 montu, un man ſchkeet, ka mehſ to waram panahkt. Tahds ir ſtahwolliſ ſakarā ar
 beidsamām ſarunam ar muhſu kaimineem ſeemelos un deenwidos un tee rezultati, kaſ
 ir panahkti pee ſcheem Sabeedroteem ſakarā ar Vermonta uſbrukuma likwidēſchannu.
 (Applauſi labā puſē.)

Preſ. I ſ c h a k t e: ſakarā ar ahrleetu miniſtra ſinojumu ſtahw muhſu Tautas
 Padomes komiſijas ſinojums, kahda tika eezelta preekſch ſarunam ar Igauniju par
 zeramo militaro konwenziju. Waj no ſchis komiſijas lozekteem kahds newehſeſes dot
 ihu referatu?

W e n d e r s: Tautas Padomes iſwehletā komiſija uſtizeja man ſneegt ihu
 ſinojumu. Paſcha lihguma rakſturoſchannu jau iſdarija ahrleetu miniſtra kungs, tā ka
 es ſinoſchu tikai par muhſu komiſijas darbibu. Kad mehſ nobrauzām Newelē, mehſ
 jau atradām igaanu tekſtu preekſchā. No Zehſim mums tika dotas lihds iſtrukzijas,
 ka delegazija waretu eewehrojami peekahptees teritorialās praſibās, waretu eceet ari uſ
 finanſielu atlihdsibu, bet nekahdā ſinā newaretu parakſtit tahdu lihgunnu, tur eekſchā
 buhtu kahds punkts par okupaziju. Kad mehſ nobrauzām Newelē, iſrahdiās, ka ari
 teritorialais jautajums ſtahw daudz ſliktak, nekā mehſ to dabujām ſinat Zehſis. Pati
 muhſu delegazija ſarunās teekſchu dalibu nenehma, jo muhſu kopejā apſpreedē mehſ
 nahzām pee pahrleezibas, ka ſarunu produktiwitates labā mums labak tur teekſchi nepee-

daltees. Mehš stahwejam waldbibas delegazijai ais muguras, nehnam dalibu muhsu perfonigās apspreedēs, bet ar Igaunijas waldbibu teeshos sakaros stahwejam tikai weenu reisi, tajā gadījumā, kad igauņu teritorialo prasību dehl sakarās draudeja isjukt, un waldbibas delegazijai ais dascheem eemesleem bij neweitli greestes pee igauņu waldbibas dehl termina pagarinashanas. No Tautas Padomes delegazijas es un Nonahza kungs bijām pee Igaunijas ahrleetu ministru un pasnojām, ka Latwijas delegazija ir ar meeru pekahptees us igauņu prasibam Walskas leetā. Kā sinams, igauņu prasija, lai wineem galigi tittu atdota Waska un bes tam tā sauzamais plazdarms us beenwibeem un wakareem no Walskas. Mehš šchis prasibas usskatijām samehrā par tām masakām jeb masak bihstamām no wisām zitām lihgunā esoshām prasibam, tadehl mehš Igaunijas ahrleetu ministrijai nosuhtjam rakstu, kurā pasnojām, ka us schahou prasibu pamata Latwijas delegazija ir ar meeru sakarās turpinat. Ja lihgunu gribetu ihsumā raksturot, tad jaska, ka wina galwenee launumi nepastahw wis teritorialās prasibas, bet galwena is launums ir tas, ka wisch nesikse ne ar weenu burtu Igaunijas peenahkumus, kamehr Latwijai weenai paschai usleel wisgruhtafos peenahkumus, wisgruhtafas nastas. Nu schis lihguns bij japekeni pehš Igaunijas teksta, bes kahdas kontroles, tā ka, ja Igaunija wina gribetu tulkot burtiski, tad tas galu galā waretu iswehrstees par Latwijas okupaziju. Tas bija tās launās puses, kahdas Latwijas delegazija pilnigi apstnajas. Un man ir jaska, ka waldbija pilniga weenpraktiba delegaziju starpā, ka ja stahwoklis buhtu tahds, ka palihdsiba ne no weenas puses nebuhtu gadama, tad lihguns japaraksta, un mehš bijām pahristeigti, kad no tās partijas puses, kuras preekschstahwis Newelē bij ar mums weenisprahtis, no Semneeku saweenibas, „Brihwā Semē“ schai sinā, fewischki Walskas leetā, ir tikuschas taisitas daschadas peeshimes, par kurām es scheit nerunashu, bet paturu few teeshibu pakawetees pee tām zitu reisi. Aktahroju, ka Semneeku saweenibas preekschstahwis ari bija tanis domās, ka lihguns japaraksta, ja naw zeribas dabut palihdsibu ne no weenas zitas puses. Muhsu preekschlikums tika arraidits, un mehš ispidlijām Newelē gruhto un nepatishkamo udbewunu, wilzinat sakarās un turet tās tahdā stad jā, lai kurā katrā briedi, kad warbuht rastos wajadsiba lihgunu parakstīt, to waretu isdarit, lai sakarās netittu pahtrauktas lihds pascham pehdejam briedim. Pehdejas deenās, kad mehš bijām eesneeguschki sawu otro projektu un us kuru mehš dabujām pehdejo Igaunijas atbildi, kas peekahpās loti masā mehrā, peenahza sinā, ka lihguns naw japaraksta, jo ir isredses dabut palihdsibu no zitas puses un tikt warbuht galā pascheem ar saweem spehkeem. Mehš atgreesamees lihgunu neparakstijuschki. (Applausi.)

Pres. Tschakste: Es lihdsu atwehrt durwis. Te teek likts preekschā pahtraukums us weenu zeturdakstundu. Lihdsu peezeltees, kas ir pret pahtraukumu. Naw neweena, tā tad pahtraukums peenemts.

(Pahtraukums no 5,45—6,12.)

Schdi atjauno p. 6,12 min.

Presidents Tschakste: Tautas Padomes sehde turpinās. Sekams pahrejam us debatem par ministru sinojumeem, janolaja diwi apswelkshanas projekti, ko eesneegusti semneeku fratzijs. Pirmats apswelkums ir fetoshs (nolaja):

Latwijas armijas wirspawehlneekam.

Tautas Padome apswelz waronigos Rigas aistahwjus ar sekmem, kuras tee guwuschki, pahreedami usbrukumā pret eenaidneeku. Tautas Padome ir pahrleezinata, ka 3. nowembra uswara nowedis pee Rigas eedshiwotaju zeschanu isbeigshanas un eeshmēs schkumu drihsai Kursemes atbrihwoshana ar muhsu paschu spehkeem. Slawa latwju waroneem, kas nepagurst zihnā dehl Latwijas neatkaribas!

Tautas Padomes lozekli peezelas un firsnigi applaudē. Saueeni no sahles: „Gai dshwo Dsols“! (Applausi.) Tad ir otrs apswelkums, kuresch stan tā (nolaja):

Sabedroto Eskadres komandeerim Rigas uhdenos.

Latwijas Tautas Padome, samehmusi ar dsiku preeku sinu par muhsu armijas usbrukuma pabalstishanu no frantschu-angļu flotes puses, issaka sawas dsilatās simpatijas waronigajem frantschu-angļu juheneekem, kas noslehguschki zihnās brahlibu ar latwju kareiwjeem.

Tautas Padome zer, ka schis faites ir drschā kihla turpmakai firsnigai un pastahwigai draudstibai starp Latwiju, Angliju un Franziju. Latwijas armija iszihna

beidsamo zihnu ar pruschu militarismu un Latvijas Tautas Padome issaka Latvijas nazijas wahrda fawu dīslu apmeerinajumu, ka Sabiedroto flote palihds falaut Kurjemē wahzu jaunās hegemonijas preefshvulfus!

(Zlgt nerimstoschi applausi.) Mehš pahreesim us debatem par waldbibas sinojumeem.

P. Kalniņš: Man ir weens jautajums: Waj ahrleetu ministra kungs newaretu mums pasikot par trescham farunam, tas ir ar padomju Kreewiju, kuram wajadsesja sahktees 25 oktobri, waj tas ir sahkluschās un waj tas domā usahkt. Es nestu, waj ministra kungam buhs eespehjams atbldet us scho jautajumu, jo durwis ir atklastas. Bet ja tas ir tahdā paschā garā issakams, kā eepreefshėjais, tad to war darit ari pee atklastam durwin.

Presidents Tschakste: Waj ahrleetu ministra kungs waretu passkaidrot?

Ahrleetu ministrs Mejerowitšs: Mans passkaidrojums ir sekoschs: „Terminsch preefsh tam, lai usahktu farunas ar leelneeziško Kreewiju bij nolikts Terbatā us 25. oktobri. Bet farunas tad newareja sahktees, pirmahrt tadehl, ka Somijas faeiina ir atteikusees pee meera farunam ar leelineekeem peedalitees, un, otrahrt tadehl, ka Vermonts bij eesahzis usbrukumu Nigai. Bet meera delegazijas no Latvijas, Seetawas un Igaunijas sabrauks 9. nowembri Newelē. Sakarā ar Igaunijas waldbibas preefshstahweem, respektiwi ahrleetu ministra Piipa wehleschanoš, delegazijas sabrauktu 9. nowembri un usahkts farunas 10. nowembri, bes leelineekeem, un weenosees par to, kahda buhtu turpmatā farunu gaita ar pascheem leelineekeem. Ja Tautas Padome wehletos warbuht dīrdet tuwaku tos eemeslus, kas ir Igaunijā, tāpat ari Seetawā sinamā mehrā grossiuschki politiskos apstahklus un ja wajadsetu par to taisit spezialu sinojumu, tad es luhgtu noklausitees to iad, kad schis meera delegazijas buhs sabraukuschas kopā un issinajuschas un faskanojuschas sawas domas tahdā paschā kahrtibā, kā lihds schin. Tahlat man jasino Tautas Padomei wehl tas, ka, buhdams Warschawā, es spehru solus, lai issinatu domas, kahdas pastahw Poltijā, Ukrainē un Baltkreewijā sakarā ar meera noslehgschānu ar leelneeziško Kreewiju. Skaidrs ir tas, ka buhtu wehlams, lai farunu gaitā nemtu dalibu wairakas walstis. Tur jafata, ka Poltija negrib nekahdās farunās ar leelineekeem stahtees, bet winas waldbibas respektiwi wirspawehineezibas preefshstahwis grib neofiziali peedalitees un buht pa farunu laiku Terbatā. Bet nekahdās ofizialās farunās Poltija ar leelineekeem negrib stahtees. Tāpat man ja aka, ka Ukraina turpreti labraht grib stahtees pee meera farunam ar leelineekeem. No sawas puses wina to negrib eesahkt, bet gaida, lai leelineeki peedahwā meeru Ukrainei. Dīhds tam laikam, kamehr Ukraines waldbiba nedabūs ofizialu meera peedahwajumu, wina, tāpat kā Poltijas waldbiba, neofiziali peedalisees meera farunās. Ari Baltkreewijas delegazija neofiziali wehlas un buhs pa farunu gaitu Terbatā. Dā tad us Igaunijas waldbibas eeluhgumu 9. nowembri sabrauks Terbatā un ofiziala meera delegazija sanahks kopā no Igaunijas, Latvijas un Seetawas un neofizialā kahrtā -- Somijas, Poltijas, Baltkreewijas un Ukrainē. Es luhgtu tadehl pehz tam, kad meera delegazijas un pahrejo walstu preefshstahwi buhs ajsbraukuschki no Terbatas, pahreet us schi jautojuma un wispahriga politiska stahwokka nowehrteschānu.

Pres. Tschakste: Mehš pahreesim us debatem. Pee wahrda peeteizās Tautas Padomes loeklis Sahlits.

Sahlits: Es liktu preefshā allikt debates par Waldbibas sinojumu us rihtdeenu.

Pres. Tschakste: De ir preefshlikums allikt debates us nahkoscho sehdi. Zita preefshlikuma naw? Es lischu us balsochānu un luhdsu peezeltees tos, kas ir par to, ka atleek debates par ahrleetu ministra kunga sinojumu us nahkoscho sehdi. Kas ir pret? Naw. Kas atturas? Naw.

Seil ikde: Waj debates notiks atklastā waj slehgtā sehde?

Pres. Tschakste: Par to mehš pasinoshim, kad tās eesahktees. Tad mehš pahrejam us nahkoscho deenas kahrtibas punktu, par amnestijas jautajumu.

Kalniņš: Mūhsu Irakzija weenojās, ka scho jautajumu atleek us nahkoscho sehdi.

Pres. Tschakste: Irakzijas ir weenojuschās par to, ka amnestijas jautajumu atleek us nahkoscho sehdi. Mums atleek wehl deenas kahrtibā pahris shkafu pasinajumu. Man ir eenahzis pasinajums no wahzu nacionalliberalās partijas, ka ta biju-

ſchà Tautas Padomes lozekļa fon Brümmera weetà eewehl pār ſawu lozekli ſatikkmes ministrijas inſcheneeri baronu Alfredu Roenne, un luhdsu wīnu peelatst pee Tautas Padomes ſehdem. Waj warbuht kahdam ir kaš to eebilst? (Sauzeeni no ſahles: Waj buhs labakš par pirmo? ... Waj wīnſch ir Latwījas pawalſineekš?) Otrkahrt Soz.-dem. frakzija paſino, ka Soz.-dem. frakzijas lozeklis, ſekretara beedrs Ģmils Ģubikis atteizees no amata un wīna weetà frakzija proponē par ſekretaru Iwanowu. Waj Iwanowš ir ar meeru peenemt ſekretara beedra weetu?

I w a u o w š: Ģsmu ar frakziju weenojees.

Preſ. I ſ c h a k ſ t e: Wums pehz kahrtibas rullā otrā panta wehleſchanas noteef ſlehgti. Tautas Padomes preſidijs ir uſſtahdijis par kandidatu uſ ſekretara beedra amatu Robertu Iwanowu. Tā ka zita nam, tad eš luhdsu par to baſſot. (Sarunas ſahlē.) Ģš dſirdu wiſpahriģu wehleſchanos aklahiti baſſot. Kaš ir pret ſchito kandidatu? (Naw.) Kaš atturās? (Naw.) Tā tad weenbaſģigi ir eewehletš par ſekretara beedri Roberts Iwanowš. (Daſchi applauſi.) Sihds ar to muhsu ſchis ſehdes deenas kahrtiba ir iſbeigta. Nahkoſchā ſehde notiks riht plkst. 4 ſchinis paſchās telpās. Deenas kahrtiba buhs tahda: Pa preekſchu nahts amneſtijas jautajums, tad preſidijs, eenahkot ſteidſigeem preekſchlikumeem, patur ſew teeſibu manit nahkoſchās ſehdes deenas kahrtibu un, beidſot, debates par ſinojumu no ahrleetu ministra puſeš, pee kam debates war notikt pee ſlehgtām durwim. Tagad ſlehdsu Tautas Padomes ſehdi. (p. 6,30.)

Latvijas Tautas Padomes peektās sesijas devītā sēdne.

4. novembrī 1919. g.

Pres. Tšh a k s t e: Tautas Padomes sēdne atklāta. Šīs deenas kārtība ir šāda: 1) pašī likumprojekti nododami komisijai, 2) amnestijas jautājums, 3) debates par ārleetu ministra sīnogramu. No likumprojektiem, kas nododami komisijai, ir šādi: Par teesas fatversmes uztawa 584. p. atzēšanu; tas jānodod juridiskai komisijai. Waj eerunas naw? Tad peenemts. Drukārt, nolikumi par swehrinato teesu eewešchānu Latwijā, lihds ar šī nolikuma otrā panta peektumu par swehrinato peesehdetaju eewešchānu; tas ir nododams juridiskai komisijai. Waj ir kahdas eerunas? Naw. Tad peenemts. Tieskārt, par šewišchās kārtības atzēšanu walsts noseegumu un kriminal-teesachānas uztawa 201. panta paredsetās leetās. Tas ir nododams juridiskai komisijai. Waj ir kahdas eerunas? Naw. Tad zeturtkārt, pagaidu noteikumi par pensijas issueegchānu karawihru gimenem. Šīs likumprojekts nododams kara leetu komisijai, juridiskai komisijai un finansu komisijai. Wifām trim kopā. Waj eerunas naw? Naw. Mehš pahreesim uš deenas kārtības otro punktu; tas ir amnestijas jautājums. Pee šī jautājuma pee wahrda peeteizas Tautas Padomes lozeklis Semgals.

Semgals: Šīs likumprojekts stahw uš deenas kārtību jau pus gadu. Kamdehļ wehl lihds šim wīnu Tautas Padome naw peenehmūši? Es domaju, ir wīseem skatrs, ka tamdehļ, ka pati ideja, kura likta šī likumprojekta pamatā, israhdijs lihds šim par tahdu, kura newareja tikl realizeta. Jautājums par amnestiju zehlās Deejajā. Tad gribeja buhwet mahjas meeru. Pasihstamee idealisti, optimisti, un muhju walsts nelabwehli nahza pee tās idejas, ka wajadsiga plascha amnestija, ka uš weenu, tā uš otu puši. Tautas Padome wairak reises apspreedā šo jautājumu, bet wehl lihds šim neatrada, ka buhju peenahzīs laiks teeschām šo likumu iswest dšhwē. Man leetas, tee pašī apstahli, kas lihds šim nedewa eespehju šo likumprojektu iswest dšhwē, paleel ari tagad spehā. No weenas puses mehš sinam, ka mums ir karsch uš abām frontem, kā ar to daku, ko gribam amnestet, tā ari ar otu, kuru mehš negribam amnestet. Wīseem Tautas Padomes lozēkeem sinams, ka uš laukeem wehl stiprā mehrā walda terors, mums ir sinams, ka muhju karewjeem schauj mugurā, ka muhju tiltuš ašmugurē spridšina. No tās puses mahjas meers wehl naw gaidams. Amnestija pret otu puši ari naw domājama. Schodeen ir rahmaka deena, bet wakar juhs dširdejat, kas notika Rīgā. Waj mehš amnestesim tos, kas apschanda muhju seewas, behrnus, muhju mahjas? Es domaju, wīni pašī smeesees un sobosees par muhju amnestiju, jo wīni to no mums nemaj nebrasa. Wīs schem eemesleem radikaldemokratiskā frazija leel preeščā šo likumprojektu pilnigi nonemt no deenas kārtības, kamehr rateeši estahsees tahdi aptahli, kas teeschām runā par mahjas meeru un buhs pamats kahdai apschelochānai. No otras puses mehš sinam, ka zectumos smok dauds zilweku, starp kureem ir leela dala pawīsam newainigu, pee šīs dakas peeder tahdi, kuzi ir bijušī tikl gadījumu noseedsneeki. Tās leetas wajadsetu skatit zauri, te nebuhs runa par amnestiju, bet par taisnu teesu. Leeku preeščā eezelt parlamenta komisiju, kas skatitu zauri wīsu apsubdseto leetas un pehz saweem eeskateem wīnus, waj nu atstahtu apzeetinatūs, waj atswabinatu. Šai komisijai wajadsetu dot wisplachakās teesības un pilnwaras eeslodsito atswabināschānai. Wīnas fastahws waretu buht apmehram tahds, kahds ir starpfraziju komisijas fastahws, representets no wīšas Tautas Padomes. Wīnas darbiba waretu bafetees uš to, uš ko pamatojās pee mums swehrinato teesas muhju wezās kriminal-teesās, kuras atsihst, ka noseegums isdarīts, bet noseedsneeks, kas tā zilweks sabsēdribai kaitigs naw, tadehļ nebuhtu fodams un no zectuma islāichams.

Pres. Tšh a k s t e: Nunās Kalninsch no Sozjaldemokratu partijas.

Ralninsk: Zeenijamee Tautas Padomes lozeki! Kā jau mans preekšrunatajs aizrādīja, šķis likumprojekts staigājis ilgu laiku apfahrt pa dažādām komisijām un nonahzīs tikai šchodeen muhsu rokās, lai waretu pateescham zelt wīnu šchādā waj tahdā weidā atklastībai preekščā. Mehš neesam par likumprojekta peeneinščanu tahdā weidā, tahdā wīnšč te no komisijas eefneegts. Ja wīnu statitu zauri pa panteem, tad mums buhtu jaenes leelas pahrgrosības, bet katrā sīnā mehš ešam par to, ka amnestijai, kā tahdai, wajaga tikt īswestai. Tas ween jau ir ušbudinājis praltus, ka šķis jautajums ir tik ilgi zilats. Latwijas koncentrazijas leģerē un zeetumi ir pahrpilditi, arī wīnu eemihneeki gaida, kad weenreij nahktu ta atswabinaščana, kuru šolijusi teem Tautas Padome. Nupat mehš dširbejam, ka wehl tagad naw peenahzīs laiks amnestiju īslaišt, bet to leetu waretu kaut kahdi mahjas meera zekā nokahrtot, eewehlot atkal kahdu jaunu komisiju. Gefams es tuwaki apfktu pašchu likumprojektu, par kuru mums šaka no weenas pušes, ka tas nebuhtu peenemams un ka amnestija nebuhtu īswedama, es gribetu pakawetees drusku pee wīseem teem apstahleem, kas radijuschi amnestijas wajadsību, kas ir īhstenībā wīnas gaiditaji un kam ir teešības uš wīnu gaidit? Es gribetu teikt no muhsu pušes, ka mums jabuht pret amnestiju uš labo puši, sem kuras nahktu warbuht Vermonta aismugures waroni, kuri tagad uš melnā talara ušsprauduschi šilo dubultkrustu. Es domaju, ka naw noslehpums, ka no šķis pušes naw nemaš tik daudz to ļautiņu, kuri buhtu amnestejami — tahdus neredšam arī koncentraziju leģeros. (No šahles šauzeens: „Neweens!“) Tahdu naw absoluti neweena. Turpretim zeetumi un koncentrazijas leģerē pahrpilditi ar teem, kuras mehš šaujam par amnestejameem pa kreisu. Mehš īsletojam ušpsesto „besdarbības“ laikmetu, kurušch mums bija peefschirts Zehsis, un nodibinājam tahdu masu anketas komisiju, lai eepašhtos ar apstahleem zeetumos un ar eeflodšito šastahwu, kahds tas azumirkli ir koncentrazijas leģeros un galwenā kahrtā Zehsu un Walmeeras zeetumos. Es domaju, ka muhsu fokardete un nefokardete kara preekšneeki nekafitees pahrak ļauni uš teem komandanteem, kuri bija tik laipni un dewa mums eefpehju apfkatitees, kahds ir eeflodšito šastahws. Ar wīnu eepašhtees bija muhsu peenahktums, jo daudz bija greesušchees pee Sozialdemokratu frakzijas ar wehstulem un luhgumeem, lai tatschu weenreij to šolito amnestiju īswestu dšihwē. Es gribetu te nolast weenu weetu no tahdas wehstules, kura īsteiz domas, kas walda šaro zeetumneekem. Wehstule ir rakstīta šenat — septembra mehneši, Zehsu zeetumā. (Nolasa.) Tas ir weens no teem kleedšceneem, kuri atkahrtojas daždaščadās wariacijās un ir peefuhiti Sozialdemokratu frakzijas weenam — otram preekščstahwim. Pee tahdeem apstahleem tatschu pateescham newar runat tikai par atšewišķu personu amnesteschanu. Ja mehš tahdā weidā, kā šchait lika preekščā, eezeltu komisiju, kura statitu zauri tikai šinamu personu apwainojumus un atšimetu atšewišķas amnestejamās personas, tad darbs nebuhtu pilnigs. Bet ja mehš apzeetinaros bes pamatigas īsmeklešanas atswabinatu, tad atkal buhtu drihšā laika zeetumi pahrpilditi. Tapehž amnestijai jabuht wehštai ne pret atšewišķām personam, bet pret šinamām nošegumu kategorijam, kuras kā tahdas ir paredšetas arī amnestijas projektā. Tikai tā šķis līhdšeklis panahktu to, ko mehš no šawas pušes wehlejamees. Kā jau teizu, mehš paluhšojamees drusku tāni zeetumneeku šastahwā, kahds azumirkli wīnšč ir Zehsu un Walmeeras zeetumos un diwos koncentraziju leģeros pee Walmeeras. Mehš īšdarījam masu anketu un no anketas listem man ir apmešram kahdas 350 pee rokās. No šķim anketu listem mehš wīsmas waram taifit zīf nezīk dibinatu šlehdseenu par to, kahdā zekā un kas eekuwuschi Latwijas zeetumos, kahds ir wīnu kopštais, un kahdā weidā wīnšč masinajas un peeaug? No šķim 350 anketu listem, kuras es paguwu īsfkatit zauri, redšams, ka leezineeki naw nopratinati pee 50% no wīseem teem, kuri atrodas koncentrazijas leģeros, zeetumos un pawīsam nenopratinati ir palikuschi 52 eeflodšitee. Un kas tas šchautmigakais — pee 158 zilwekem ir īšdariti leelaki waj masaki waras darbi, peemehram: šščana, špihdšinasčana u. t. t. (No šahles: „Šauns!“) Tas wīš notizis jūlijā, augustā un wehl septembra šahkumā, šewišķi ap Wezgulbeni un Šaungulbeni, kur rihlojās pašhtamās šodu eefšedizijas sem Brobera komandas. Ja paškatamees weenā otrā no anketu listem, kuras te man preekščā, tad wīšas wīnās ir runa par īšdariteem waras darbeem un špihdšinasčanam un mums jāšaka, ka tas ir šchautmigs šahstis, ko wehsta šķis lapas. Te ir weztis, 74 gabus wežs, tas ir kahds Dults no Mahlupes. Wīnšč ir no Mufnes polizista

Breedischa apzeetnats, pehz tam no ta pascha P. un tschetreem polihgeem smagi peekauts ta, ka pagihbis. Tahdi pat waras darbi ir wehl isbariti pee 7 wina peederigeem: pee wina meitas, wedeklas un ziteem radeem. Un schitais 74 gadus wezais weztis noseedsees tai punkta, ka winam tizis prasits: „kur ir wina dehs?“ Winsch par to naw warejis neko atbildet, un tapehz tizis eeslodsits Walmeeras zeetuma. Tur tas weztis fihsch jau no 24. junija. (Wals jahle: Tahdu daudi.) Ja, deemschehl tahdu ir daudi, un tahdu ir tik daudi, ka tos wifus scheit newaram usskaitit. Scheit nebuhs lihdsets ar komisiju, bet wajadsigs kertees pee amnestijas likuma issludinaschanas, kas dotu eespehju neerobeschot apschesloschannu ar 15. juliju, bet sneegtos lihdi schai deenai. Mehs redseiam, ka ir jau pubhejuschas daschas komisijas, kuras gribeja atswabinat zetumneekus. Nesen, kahdas nedekas atpakal, Walmeera eeradas komisija, kuras preefschagalä bija kara teesleetu nodakas waditajs, wirtsleitnants Bekkers, kuresch atrada, ka no Walmeeras zeetuma esofsheem 256 apzeetinateem ir atswabinami 162, jo ka protokolä schaw, kuru winsch pats, guhstetnu lehgera preefschneeks un weens no paschwaldbibas preefschstahweem parasttjuschi, ka wini wifl tuhlt ir atswabinami, jo „leetai naw ne politiska, ne kriminala noseeguma ratsturs“ un sem ziteem atkal ir peesihme: „leetas faturs — personajs strihds“. Kahdas leetas ir bijuschas kahdas 162, kuzi tad ari pehz schita — fawä finä tatschu deesgan stingra kunga — wirtsleitnanta Bekkera domam buhtu warejuschi tuhlt tik atswabinati. Tas pats ir sakams ari par konzentracijas lehgeri, kura ihrohdijs, ka noseedsneeku azumirski bija weselu 1300 un no kureem komisija wismas ware,a teikt, ka 600 buhtu tuhlt eedalami kaujas rotas un suhtami us fronti. Ka tahdi wini ari tika eedaliti un tagad jau waronigi zihnas winpus Daugawas. Tä tad zilweki, kuzi sehdi, nesin, zil ilgi jau, war israhditees sinama brihdi par koti noderigeem muhsu armija. Zihdi schim wina luhgumus nebija warejis neweens eewehrot un Tantas Padomei lihdi schim ari nebija sinams, ka tur ir zilweki, kas ir ar meeru zihnitees par brihwo Latwiju. Un tahdi naw tikai I. Walmeeras konzentracijas lehgeri un Walmeeras zeetuma, bet ir tik pat daudi ari Zehsu zeetuma un ari Walmeeras otra konzentracijas lehgeri. Starp teem, par kureem ir fastahditas anketu listes Zehsu zeetuma un Walmeeras konzentracijas lehgeri, ir koti daudi tahdu, kas issazijuschu wehleschanos eet us fronti, bet, deemschehl, schi wina wehleschanas lihdi schim naw warejusi peepilditees, schi leeta naw nekahdi fok tikuschu sperti, lai ismekletu wina kuhdsibas un luhgumus un paahtrinatu paschu ismekleschannu un dotu wineem eespehju zihnitees par brihwo Latwiju. Ja apluhkofim tahlat, kahds isteniba ir scho eeslodsito fastahws, tad mehs redsam, ka 86% no wiseem eeslodsiteem ir tahdi, kureem par apwainojumu teek usskaitits tas, ka wini ir darbojusches komunistu cestahdes un nehnuuschu dalibu komunistu organizacijas, ispildu komitejas un padomes; fewischki daudi ir tahdu starp teem, kas us laukeem apzeetinati no komandanteem. Starp wineem ir 20% wezaki par 50 gadeem un leela daka, kas jannaki par 20 gadeem, starp pehdejeem ir ari kahds 13 gadus wezs sehns, kuresch ir eesuhstijis muhsu frakzijai luhgumu, lai wina apscheslojot, jo winsch nefa zita neesot darijis, ka „tikai peesawinajees kahda no komunisteem us nahwi noteesata pulksteni“. Es negribu fazit, ka tahds wina darbs ir attaisnojams waj ka puika usskatams par waroni, bet ja pateesi 13 gadus wezus sehns wehl tagad war turet zeetuma, tad tas tagad, muhsu laikos, muhsu brihwaja Latwija ir noseegums un nedrihtstetu buht. Tahlat: wesela trescha daka — 31% no eeslodsiteem ir feweetes, un tad (par ko naw ko brihnitees) — 61% no eeslodsiteem peeder pee ropelneem, pee bessenneekeem, kamehr fainneekt ir tikai 12%. Par spionaschu apwainoto skaitis, israhdas, ir koti neezigs — pawisam tikai 8%. Tä tad wifas tas cestahdes, kuras ir arestefuschas pa kreift, tas naw atraduschas par wajadsigu, lai arestetu tahdus, kas pateescham muhsu waltij ir kaitigi un ari starp teem 8% ir daudi tahdu, kuzi nebuht naw tik leela mehrä noseegusches, ka tas us pirmä azu usmeteena isleekas. Es pee schis noseedsneeku kategorijas negribu kawetees, jo wispahrigi mehs neesam fewischki interefefusches par teem, kureem jau no tahleenes bija redsams, ka tee ir kriminalisti, bet mehs interefefamees galwenam kahrtam par teem, kas ir apwainoti ka komunisti. Tadehl pakawefimees druszin pee pehdejeem. Kas wispahrigi pee mums Latwija ir zentufsches peepilbit zeetumus? Mehs no anketu listem redsam, ka Latwija ir tik daudi cestahdes, kuraam ir teesibas latrai pa fewi apzeetinat un eeslodsit, ka naw nekahds brihnums, ja pehz tam, kad no konzentracijas lehgera bija nosuhiti us fronti

kahdi 600, s'chee lehgeri ir atkal pahrpilditi. Mehš waram šafkattit kahdas 9 lihds 10 eestahdes, kuram katrai us šawu roku ir teesibas apzeetinat zilwekus un bahst zeetumā. Šahšim ar lokalo komandantu, kuram šeko aprinku un eezirkau komandanti, tad Widsemes un Satgales komandants, tad wišas Latwijas, tad droščibas departaments, iškufošchanas un iškufu nodakas un wehl zitas; ar weenu wahrdu šakot, šehraš šehraja galā. Pee tahdeem apstahleem naw nekahds brihnumš, ja kahda komišija ir ištihrijuši zeetumš, ka wini ir atkal ihšā laikā pahrpilditi. Ja apluškosim tuwaki, kas pateesibā tee ir par wihreem, kas azumirklī tā rihkojas ar Latwijas pilsonu brihwibas eeroberšošchanu, tad mehš redsam, ka peem. Zehsu un Walmeeras iškufošchanas nodaku preekšigalā atronas ihsti kriminalisti. Tahds, peem., ir Walmeerā pašihstamais širgu šaalis — Seltinš. (Peesihme no šahles: Zehšis). Ja, pareiši, Zehšis, newis Walmeerā un Walmeerā — Kruhminich. Blafus teem wehl rihkojas Zehšis iškufošchanas nodakas ložekli Dubka, Ziritis u. z. (Droščibas departamentam, kā šchodeen laifraksti šino, jatop likwidetam lihds 15. dezembrim), knet ir nodarijušchi Latwijai loti daudš lauma un ja paluškojamees tuwaki materialoš, tad mehš redsam, ka s'chee agenti pateesti rihkojas glušchi bes kahdeem preekšrakšteem, tik pat patwarigi un nelikumigi, kā tas bija wezos zara laikos. (Ššauzeeni no weetas: Šlitkati!) Špehā ir arī tukušochana. Ja kahds grib apgalwot, ka ir aresteti leelineeki-terroristi, kuras mehš aridsan negribesim rihst waj parihst atswabinat, kā tas nupat tika pahrmests, tad es gribetu teikt, ka tahdi leelineeki faktiški ir, bet neweens no s'cheem leelineekem, kā mehš redsam, naw arestets, jo teem bija eespehja itiu šmuft atpirktees; bet tee „masee“, kureem naw bijis tās naudas, tee šehsch un tahdu ir loti daudš. Bes tam katrā šinā šcheit ir jausswer wehl weens, un proti tas, ka šary teem wets'cheem ir daudš tahdu, kuzi šehhlojas, ka wineem fronte, nazionalā armijā, ir dehlī, kuzi zihnas un tee nu nesaprot, šapehž winu dehlī zihnas par waldibu, kas tos tur eeslodšitus. Ir arī tahdi gabijumi, kur no fronte ir peenahkuschas wehšules, kuras šareiwji luhds, lai atswabina winu peederigos. Weens no teem peem. luhds, lai atswabina kaut kahdu Mulkšnes školotaju Ucheru, kuresch šehd jau no julija mehnescha. Winsch warot par to galwot, ka Uchers nekahdā šinā neesot komunists, bet ka tas ir tikai darbojees leelineeku laikā kaut kahdā eestahde un darbu ištihrijis arī toreiš tā, ka neweenam nekahds šaumums naw no tam zehlees. Atteezibā us tām šoda ešpedizijam, kuras rihkojas us Semitana pawehli Seemela Latwijā un kuras ir ištarijušchas tahdus darbus, kahdi pat zara laikā laikari nenotika, newar buht šcheit daščadi špreedumi. Pee katra aresta ir notikuschas laupišchanas un tahdus, kam ir bijis šlaht wairak naudas, komendants, šinams, zentušchees apwainot kā leelas leelineeku agitatorus; ik weens, kuram ir bijis šlaht 2 lihds 3000 rub. zara naudas, tizis uskatits par tahdu; ta nauda wineem ir nolauptita, weenam otram ir nodedšinatās pat mahjas un kahdat abitajai nolauptita pat winas weenigā manta — adamā maščina. Ar weenu wahrdu šakot, kas bijis neniams, tas ir panents lihds. No tahdeem zilwekem azumirklī šastahdas leelais wairums Zehsu un Walmeeras zeetumu eemihneeku. Es gribetu šcheit wehl peewešt weenu šlepeni zirkularu, kuresch ihštenibā raksturo, kas tagad wiši neteek šehdinati zeetumos kā „leelineeki“. Tas ir weenam otram pašihstamais eekšleetu ministrijas rihkojums, kuru parakštijis Freijwalds un kura wahrdā ir us laukeem ištarišas loti daudšas pahrestibas. Atteezibā peem. us Šišsuma pagasta wehleschanam, 17. julijā bija notikusi masa „nelaimite“: Par šaimneeku listi ištahbijas nodotas tikai 30 balsis, kamehr par bešsemneeku listi ir nodotas 104 balsis, pehž kam peenahš no eekšleetu ministrijas pašchwaldibas nodakas šekošchš raksts: (nolasa). (Pa laišchanas laiku no šahles teek taštitas šekošchas peesihmes: Šmaliki! Tas laikam atteežas us wairakumu, bet ne masakumu? Wiašch ir leelineeks. Mums wehl wajabsetu atwehrt kahdus konzentracijās šehgerus!) Šhini gabijumā, es domaju, ka tas atteežas us wairakumu, kas naw bijis šemneekem patihšams. Natrs bešsemneeks preeksch wineem ir leelineeks. Tadehl naw ne masakā eemesla atzelt wehleschanas, ka te tās wehleschanas neesot likumigas šapehž, ka tee bijušchi „leelineeki“. Tahdā šahrta ar rihkojumu no eekšleetu ministrijas nekahdā šinā nedrihtsteja tās atzelt, jo preeksch tam mums ir šinams Tautas Padomes lehnums no 4. dezembri 1918. g., ka šchahda šuhdsiba par pagasta organu nelikumigu lehnumu un wehleschanam ir ištpreeschama apgabala teesās pašchwaldibas šejijās. Te turpretim ir eekšleetu ministrija, tas to leetu ištpreeda. Es atrodu, ka tas ir

pretlikumigi un tahdu nelikumibu noteef us lauffeem koti dands. Es jums peewehifchu tikai daschas. No Renzenu pagasta daschi ismesti no pagasta pehz tam, kad wini ir tikufchi eewehleti un lihdsigi gadijumi ir ari bijufchi Wilkenu pagasta, ar wahrdu fatot wesele rinda Walmeeras aprinka pagastos. Un schi ir metode, kura walda mineta aprinki. (Peesihme no weetas: Wifa Satwija.) Galwenâ fahrtâ Walmeeras aprinki; bet tas pats ir nowehrojams ari Zehsu aprinki, lai gan mums wiswairat fuhdsibas ir eenahkuschas no Walmeeras aprinka. Pats par fewi faprotams, ja wifas augfcha minetas dewinas eestahdes ta turpinâs sawu darbibu un ja tam palihgâ nahks wehl eefschleetu ministrija ar tahdeem rihkojumeem, ka fatru bessenneetu, es faku, pehz tam, kad tas tizis eewehlets... (Alhwe no weetas: kas noschahwa Bisuma pagasta wezako? — Peesihme no kreifâs pufes: Waj tee, kas eewehleti?) Juhš tatschu neapgalwoseet, ka kahds no eewehleteem noschahwa, kungi, to pagasta wezako. Tad jau aresti buhtu notikufchi preefch wehleschanam, bet es usweeu, ka tas notika pehz wehleschanam. Pats par fewi faprotams, ka jums ir nepatihami, ja mehš to jautajumu scheit pazekam (peesihme no weetas: Ne pawifam), jo sem rihkojuma stahw Freijwalda fga parafsts. Ja tahdâ weidâ rihkofees turpmat tās pašchas eestahdes, kuras es atrodu par likwidejamâm — proti, kâ isluhkoschanas ta ari isluhku nodakas, — ja winas ta rihkofees un ja tam nahks palihgâ daschadi departamenti, peemehtam droschibas departaments... (Issauzeens no weetas: Wezo Freijwalda fgu par ministri?) Es gribu teikt, ka tad pateescham nekahdas komifijas, kahdas te leef preefchâ eezelt un no kuzam domâ, ka tās zil nezil atfwabinâs zeetumus, to nepanahks, bet ja ari, tad pehz nedekas atkal buhs wifš pahrpilditi. Es domaju, ka mums nealkis nekâs zits, kâ isstrahdat likumu par amnestiju — waj wismaf jau isstrahdato tahdâ weidâ pahrgrosit, ka winfch buhtu no muhsu pufes peenemams. Amnestija buhtu atteezinama us daschadu kategoriju noseegumeem un tikai tahdâ weidâ ta buhtu iswedama, bet ne wis, kâ mums lika preefchâ no radikaldemokratu pufes. Wismaf mehš neredfam, ka ar schito amnestiju buhs apmeerinati wifš tee, kas ar eeplestam azim gaida, lai beidot no Tautas Padomes pufes nahttu tas akts, nj kuru wini ta zereja. Ja tas notiktu tahdâ weidâ, kâ mums leef preefchâ radikaldemokrati, ja us to weenotos, warbuht pilsoniskais wairakums, tad mehš par winu wehl waretu runat tikai tahdâ gadijumâ, ja komifijai peefschkirtu teefibu atfwabinat us weetas wifus tos, kuri israhdas pehz schis komifijas wairakuma domam par atfwabinameem, pee kam galwenam fahrtam buhtu japeegreesch fewifchka wehriba wiseem teem eeflodsiteem, kuri ir nj droschibas departamenta un isluhku nodakas pawehlem tikufchi aresteti, tapehz, ka taiini stary schem mehš atradiht tikai koti retus, kuzem ari turpmat wajadsetu palikt wehl zeetumâ. Ja warbuht tatschu buhtu eefpehtams peenemt muhsu preefchlikumu un iswest zauri jau schodeen, peenemt amnestijes likumu, plaschu apschefloschann, tad es zern, ka wisdrihfata laika, wismaf dala no zeetumeem paliks us ilgatu laiku tukfchi un ja tiks likwidetas wismaf daschas no tam eestahdem, kuras tik patwarigi rihkojas ar pilsonu brihwibu, tad warbuht aridsan nodfshwofim kahdu laiku bes schim nefehdsigam parahdibam, kuras nahkuschas preefchâ un par kuzam janofarft. Zaatnem pamats teem, kas no wifam pufem faka, ka pee tagadejâs fahrtibas naw nekahds brihnums, ka wifš paleef par leelineekeem. Waldot schahdâm patwaribam un pretlikumibam, naw nekahds brihnums, ja fastopam peem. zeetumâ feeweeti, kas kureta 3 lihds 4 mehneschus zeetumâ par to, ka wina bes atkawas nobraukufi weenu staziju tahkal, kâ winai biji dota komandanta atkajaja. Naw nekahds brihnums, ja tad pehz 3 lihds 4 mehneschu nosehdeschanas ta pati feewina, islaista ahra, issauzas: „ja, schita ir ta lopu pahrrangu waldiba, par kuru mums tik dands ir stahstits...“ (P. esidents Tschafste: Es luhdsu neleetot lamu wahidus.) „Lopu pahrrangu waldiba“ — ta ir scheit atos atfshmetš. (P. esidents Tschafste: Es luhgtu leetot peeklahjigatus wahrdus.) Ja juhš wehlatees, tad es to gadijumu atstahfchu. (Sahlê leels protefta trofshis un issauzeeni: Ziputina wifš schefsti!) Man schfeet, jums sche naw ko ustrauktees, ja schi feewina ta ir isteikusfes, pateescham naw neka ko ustrauktees. (Sahlê protefta trofshis un issauzeeni: Atwainojatees! — Nost! — Luhdsu kaut runat!) Es nesinu, pret un par to man atwainotees, jo es tikai konstateju faktus...

• Atwainojat, kungi, es pateescham nesinu, kahdâ weidâ te ir notikufi kahda nogrehleschanâs. Ja un par tahdeem neekeem notura 3 mehneschus zeetumâ un neno-pratina, tad neweenam newar buht ustiziba pret Satwijas waldibu.

Prof. Tschakste: Mehš nedrihtstam peclaišt, ka ar tahdeem apwainojumeem aištkar Latwijas waldbibu. Es juhs wairak reises esnu apturejis un ja wehl isteik-fatees, es, ka preekščehdetajs, jumš nemšchu wahrdu!

Kalninsch: Es domaju, ka tagad tas jautajums ir tik tašlu nošahrtots, ka tee, kas lihds šchim ustranzās, wairak neuštraukšees. (Beesihme: Wajaga runat par amnestijas likumu, newis par personigam leetam!) Tas materials, kas man preekščā, leezina par to, kas notizis un noteek us katra šola un nekahdā šinā Latwijas demokra-tistā walsti naw peclaišchams. Un pee wisa ta peeder art šchis inzidents.

Prof. Tschakste: Pee wahrda peeteizās Waldmans.

Waldmans (Republikanu frakcijas): Loti godatee Tautas Padomes lozekli! Es pilnigi peekritu muhšu preekšchrunatajam pilšehtas galwai un Tautas Padomes lozeklim Sengala kungam, ka naw tagad moments dot amnestiju teem nošeedsigeem ele-mentem, kas warbuht apdraud Latwijū, ka nekad wehl naw apdraudejuschi. Bet otr-fahrt — es peekrihtu Sengala kungam, ka mums ir jaspeer wajadšigeo šoft, lai tiktu atšwabinated no zectuma un no šoda tās šoti daudšās personas, kuru wainas naw leelas, tee, kurt watrs naw bištami preekšč walšis eekahrtas. Es tizu, ka Tautas Padome peenems preekšchlikumu nodibinat komišiju, kura štais zauri atšewišchās lee-tas un atšwabinās no šoda tās personas, kurām wian nošeegumūs mehš waram pee-dot un aismiršt. Bet, godatee Tautas Padomes lozekli, es gribetu greešt juhsu wehribu us weenu zitu apstahli, waj juhs ar komišijas nodibinaschann un zectumū ištihrišchann esat garanteti, ka ari us preekšču zectumi neteek pahrpilditi. Julija mehneši fara teesu profurors Dahle nodibinaja komišiju, kura ištatiija apzeetinato leetas un atšwabinaja apzeetinatos, bet naw wehl pagahjuschi 3 mehnešchi, ka zectumi ir atkal pilni. War notikt tas pats, — mehš ištihram zectumūs, bet pehž kahda laika tee buhs atkal pahrpil-diti, un tas notiks, ja juhs negrešiseet wehribu us muhšu apakšchorgamū ušbuhiwi, ja juhs atstahšeet winūs tahdā kahrtibā un tahdā weidā, kahdā wini tagad pastahw. Parasti par walšis droščibu un kahrtibu gahdā kahda nebuht weena eestahde: waj poli-zija, waj milizija, bet pee mums ir zitadakt. Pee mums par walšis droščibu gahdā šoti daudš eestahdes; es newaru nosaukt wišas tās eestahdes pee wahrda. Par to gahdā polizija, par to gahdā isluhšochanas nodala, droščibas departaments, ezirkna komandants, rajona komandants, etapu komandants un wehl ziti komandanti. Es negribu apgalwot, waj mans pohreškas ir pilnigs. Wišas šchis eestahdes gahdā par walšis droščibu un walšis kahrtibu. Tikai par noscheloschannu wehl naw neweenas eestahdes, kas tos nošeedsneekūs šoditu. Šā juhs šineet, fara teesa wehl lihds šchāi deenai nedar-bojas. Žiwilteea ari nedarbojas, jo tai teesat, kurai azumirkti wajadšetu teesat, t. i. teesu palata ar kahrtu peesehdetajeem bes schaubam naw Latwijā peclaišchama un tahda ari nedarbojas. Tā tad eestahschu, kas gahdā par kahrtibu, ir deesgan daudš, — ja juhs prašiseet, kahdi ir tee atšewišchko eestahschu peenahkumi, kahdas wianu teesibas, kahda ušbuhiwe, — tad juhs šcheit noteiktibu neatrabij et. Pa leelakai dafai ir tā, kad nodibina kahdu eestahdi, tad eestahdes preekščstahwis atkaij noteikt kompetenzi, un tā wini katrs pehž sawas apšinas riškojēs. Nemšim par peemehru Žehšis, tur gahdā par droščibu aprinka polizija, komandants, isluhšochanas nodala, droščibas departa-ments — tā tad weselas 4 eestahdes — weena no otras ne ar šo neatschivras un gahdā, lai tiktu kerti komunisti. To pašchu dara isluhšochanas nodala, to pašchu dara polizija un droščibas departaments. — Wišas ker komunistus! Ššeekas, ka pee tik daudš eestahdem wiši komunisti buhtu jau šen nošerti. Ja jau weena waj otra eestahde nenokers, tad treschā drošchi, un par zeturto naw šo domat, — bet pateesibā ir pawisam žiadi. Žehšis wehl lihds šchim laikam klejo apkahrt komunistu bandas, kuras apdraud walšis droščibu. Tā tad winas naw špehjuschas wišus komunistus nošert un nošchant. (Beesihme no Semn. šaw.: Žitus palaidis walā, tad buhs droščaki!) Warbuht juhs teikšeet, ka buhs janodibina peektā waj šestā eestahde; pehž manām domam — buhs jaišchizina 4 un jaatšahj weena. Ja mehš atstahjam weenu, tad mehš eewedišim šinamu sistemu un ta buhs špehjiga šrahdat. Bet tagad isnahk, ka weens otru apkaro, šrahdā preti un rezultats neteek šasneegts, šawu teescho peenahkumu beeschi neispilda! Nemšim par peemehru isluhšochanas nodaku. Wina nodarbojas ar žitām leetam, kuras winai nebuhtu jadara. Pehž manas šajehgas ta ir tahda eestahde, kurai buhtu jawed karšč ar špionaschu un janodarbojas ar fara nodeweju usmekleschann, bet israhdišās, ka ta nodarbojas ar saglu keršchann, handschas bruhšchu atklāšchann un komunistu ker-

ſchanu. Man ir rokās weens orders no 12. augusta, kur isluhkoſšanas nodala ušdod ſawam agentam isdarit fratīſchanu un meklet pehz ſalaupitām leetam, ko buhtu zīkahrjt jadara poliſizijai. Tad tahtlaſ dokumentā ir rakſīts, ka tahts un tahts ir apwainots kā proletariata diktaturas pabalſtitajs wahrbos un darbos. Tā tad nodarbojas ar to paſchu komuniſtu wajaſchanu. Saprotams, aiſraudamās ar ziteem ušbewumeem, wina ſawu teeſchu ušbewumu neiſpilda, te ir peerahdijums: atbrauz uš Rigu kahts Ūwalowa ſuhrits delegats, lai liktu preekſhā muhſu waldbai kapiuſlet, taš teel apzeetinats pee miniſtru durwin. Kad Ūwalowa awantura ſaſneeguſi ſawu kulminazijas vunktu, Ūwalowa delegats teel palaists walā. (ſtaisti, bravo!) Taš noteel tapehz, ka isluhkoſšanas nodala nodarbojas ar zitām ſwarigām leetam, kā par peemehru ar tahtu eeſtahſchu aiſtahweschanu, kuras wajaja poliſizija. (Smeeſli.) Tā kahts ſchtaba preekſhaneeks paſinojis poliſizijai, ka beſ wina atlaujas tahtſchu klubūs nedrihſt flehgt. (Applauſi un bravo ſauzeeni no Soz.-dem.) Neſinu, preekſh ka buhtu wjadſigi tahtſchu klubi, bet ſinu to, ka wini dod leelus eenahkumus ſaweem onkuleem. (ſauzeeni: Par 50,000!) Saprotams, aiſraujotees no tamlihdſigām leetam, neteel darits teeſchais darbs, kaš peenahkaš darit. Mehš ſinam, ka ſenak preekſh poliſitiſku leetu iſmekleſšanas bij weena eeſtahde, ta bij ſchandarmertija. Waj ta bij laba, waj ſlitka eeſtahde, wina tomehr reſ-ſinajās ar likumeem un mahzeja likumam padotees. Mehš ſinam, ka wina par katru noſeegumu ſinoja profuraturai, lai ta waretu ſpert atteeziguſ ſokuſ un dotu rihtojumus, waj turpinat iſmekleſchanu, waj ne. Bet tagad waru paſtahtit tahtu gadijumu: profurors dabu ſinat pirmās nowembra deenās, ka 12. auguſtā ir apzeetinats diwas perſonaš, kaš peerakſtijuſchās komuniſtu partiajā kā kandidati, lai waretu dabut darbu, bet jau aprili winaš behguſchās no leelineekeem uš ſchaukeem un julija beigās atgreesuſchās uš Rigu, tad 12. auguſtā apzeetinats no isluhkoſšanas nodalaš. Ta ir bijuſi bree-ſniga isluhkoſšana, lihds nowembra mehneſim leeta notureta, pee kam profuratura bija ſpeesta atſwabinat un leetu noſeeguma ſatura deht iſbeigt. Zilweki, kaš ſlitkoš zara laikoš buhtu noſehdejuſchi 3—4 deenas, tagad noſehd 3—4 mehneſchuš. Senoš laikoš bij noteikumi, ka poliſizija par apzeetinaſchanu ſinoja 24 ſtundās un leetu nodewa 7 deenu laikā iſmekleſšanas teeſneſim, bet tagad — labi, ka ta leeta wonahk pee iſmekleſšanas teeſneſcha pehz diweem waj trim mehneſcheem. Ja juhš apmekleſeet zeezumuš, tad juhš ſaſtapſeet wairakaš perſonaš, kuras neſin, par ko winaš apzeetinatoš: waj tee ir banditi, waj pahrnakuſchi no leekneekem, lai ſpridſinatu tiltuš, jeb waj tee ir newainigi zilweki, kuri apzeetinati tapehz, ka wineem naw bijis lihdsi paſeš. Kad juhš gribeet dabut apzeetinaſšanas eemeſluš, tad juhš greeſchatees pee wairakām eeſtahdem un pehz mehneſcha dabumat ſinat, ka leeta noſuhitita uš tahtu kara pulku. Te man ir dokumentš, ar kuru paſino, ka leeta noſuhitita zeturtam Walmeeras kahtneeku pulkam, un kad greeſifatees tur — warbuht dabuſat atbildi, ka leeta nodota tahtdam jahtneeku eſkadronam. Ja juhš negreeſiſeet wehribu uš apakſchorganu iſbuhwi, un aſtahtat toš tahtā paſchā chaſā, tahtā wint atrodas tagad, ja juhš negribat uſtahtit toš uš liku- migeem pamateem un radit winu uſbuhweš weenibu, tad naw nekahdas garantijaš, ka tee zee-tumi pehz pahriš mehneſcheem nebuš pahrpilditi. Eš liktu Tantaš Padomei pee ſirdš ſcho jautajumu nemt nopeetui, un ušdot kahtai ſawai komiſijai, warbuht juri- diſkai komiſijai, tuwak eepaſihtees un darit waldbu ušmanigu uš daſchadu eeſtahſchu darbibu, lai ta eeweſtu ſinamu weenibu un likumu, jo beſ ta naw garantijaš, ka zee- tumi nebuš pahrpilditi, un mehš atkal neſtahwesim ſareſchgitaš dilemas preekſhā. (Applauſi.)

Preſidents J. Tſchakſte: Wahršs peeder Darba ſaweenibaš lozkelim Pałzmanim.

Pałzmanš: Augſti godatee Tantaš Padomes lozekli! Šchini brihdi, kad Latwijaš darba tauta un tikai Latwijaš darba tauta, wed zihnu par brihwo, neatkarigo Latwiju, mehš praſam amneſtiju, pa „kreiſi“. Tapehz atteezibā uš Latwijaš darba tantaš amneſteſchanu tai jabuht tahtai, ko mehš ſaprotam ſem wahrda amneſtija „pa kreiſi“ un ta mums jaiſwed wišdrihſakā laikā un wišplachakā mehra. Te tika aiſ- rahditiš uš daudš ſakteem, ka muhſu brihwojā walſti ar winaš demokratiſko eeſahrtnu, kaš zitadi buhtu domata kā paraugš — ir zilweki, kuri mehneſcheem ilgi ſehd zeezumoš un kuru pahrahpumi naw iſmekleti, un lihdsi ſchim wehl wina noſeegumi naw ſinami, bet winaš tur apzeetinatus kā walſiš nodewejuš. Tapehz Darba ſawe- nibaš ſraſzijaš wahrdā man japaſino, ka mehš peepraſam noteiktu amneſtiju „pa

kreisi“, neras nedomajot ar to, ka lai amnestija atteektos ari us „labo puši“ un us teem noseegumeem, kuzi pahrahpušchi zilwezibas likumus. Reis mums ir jateel skatdribā, ar ko mehš gribam kopā eet un ar ko zihnu west. Ja starp mums lihds šchim wareja sehdet Needras kabineta lozekli — walsts nodeweji, tad tāpat starp mums waretu sehdet ari leelneeku komisari. Nemehrojat ar diweem mehreem: Tee, kuzus Zuhš laišchat wakā ir waj nu bijušchi leelineeku komisari, waj walsts nodeweji, kuzi bija fazehluschees pret wifu tautu, — wini tagad staigā brihwi, warbuht sehđ muhsu widū, bet turpreti weens otrs weenkahrschaks zilweks, kas tika aisrauts no idejas zihnitees dehł labakas zilwezes nahkotnes, tas teel turets mehnescheem zeeumā.

Pres. Tschakste: Man ir eefneegts no pirmā runataja — Semgala — tahds preekschlikums: wispirms — likumprojektu par amnestiju noemt no deenas kahrtibas, tad otrkahrt — iswehlet parlamentaru komisiju no 12 lozekkeem ar plāschām teesibam isbeigt politiskās apsuhdības, kas eesahktas lihds 8. oktobrim schai gadā. Schai komisijai buhtu jaisstrahdā lihds nahkoschai Tautas Padomes sehđei instrufzija par šawām kompetenzem un eefšhejo darbības rulli. Schi instrufzija ir apstiprinama nahkoschā Tautas Padomes sehđē. Es lišchu scho preekschlikumu us balsoschanu un luhgtu peezehtees tos, kas ir par nule nolafito preekschlikumu? (Peezelas wairakums.) Luhgtu peezehtees. Luhgtu vazeltees tos, kas ir pret scho preekschlikumu. Diwi pretim. Luhgtu peezehtees. Luhgtu peezehtees, kas atturejuschees no balsoschanas? Azimredfot ar leelu majoritati — diweem pret un pahrejeem atturotees — peenemts schis preekschlikums. Tad ir eefneegts peeprafijums — interpelazija ar usrakstu steidsams. Es luhgtu sekretara kungu nolafit. (Sekretars nolafa):

Tautas Padomes Prezidenta kungam!

Luhdsam likt preekschā Tautas Padomei šekoschu steidsoschu interpelaziju:

Kā sinams, Latwijās brihwwalsti us armijas wirspawehlsneeka rihkojuma pamata pastahw kara zensura, kuzas kompetenzē ir raubditees us to, lai presē neparahditos sinas par kara špeha kustibam un rihkojumeem.

Turpretim Zehšis darbojoschais kara zensors pahrahpi wissteeschakā kahrtā scho rihkojumū, peešawinadamees šew teesibas strihpot rakstos weetas, kuzām weenigi politiskis un šabeeđiskis šaturs. Kā peemehrs war noderet strihpojumi laikrakstā „Sozialdemokrats“ Nr. Nr. 94. un 95. no 29. oktobra un no 2. nowembra.

Waj ministru prezidenta kungam ir sinama schi Zehsu zensora nelikumigā rihziba, un ja ta buhtu sinama, tad kahdus šokus ministru presidents domā špert, lai nodroschinatu Latwijās demokratiskā republikā preses brihwibu?

Birmais ir parakstijis Tautas Padomes lozeklis Eliass. Waj Zuhš wehlatees wahrdu?

Eliass: Ja.

Pres. Tschakste: Luhdsu.

Eliass: Zeeinjamee Tautas Padomes lozekli! Es gribetu teikt daschus wahrduš par labu nupat nolafitās interpelazijas steidsamibai. Schi interpelazija tant pašchā jautajumā tika jau reis eefneegta Tautas Padomei no muhsu frakcijas. Tas bija pirms trim waj diweem un pus mehnescheem. Toreis, kā atzerefatees, kungi, muhsu interpelazija tika atsihta par šeidsamu un tika peenemta no Tautas Padomes. Toreis muhsu interpelazijai bija schahdas, tahdas šwarigas šekas, kas atteezas ne tik us presi, bet kuzām toreis muhsu politiskos awstahktos peemita sinams šwars un nošime. Kas atteezas us pašchu preses liktent, pehz toreis peenemtās un par šeidsamu atsihtās interpelazijas, tad jafaka, ka schis preses liktenis, nekatoees us wifu to, dandš netika uslabots. Warbuht, pašchā pirmā laikā zensora smagā roka tik leelā mehrā negulās us muhsu laikrakstu, bet ar laiku, ar nedekam schi interpelazija tika ašimirsta, kā ari Tautas Padomes resoluzija schai leetā un zensora šarkanašis šihmulis rihkojas tāpat, kā preeksch tam. No ahrpuses nebija nomanams wišs tas darbs, jeb pareisaki šakot nedarbs, ko isdarija pee preses zensori. Zuhš sinat, kungi, ka zensoru leeta bija loti leelā mehrā atweeglota ar daschadeem rihkojumeem, kuzi nahza palihgā zensoreem no Waldibas cestahdem. Zuhš atminat, ka atstaht laikrakstos baltas weetas nebija atlauts un par atstahām baltām weetam tika usliktis bahrgs šods. Tā tad šaprotams, ka publika tās baltās weetas newareja ceraudsit un wineem leekas, ka wišs

ir labi norisīnājees demokrātiskai kārtībai peemehrotā weidā. Tas ir weens, un otrs, ka eewehrojot šho stingribu, kāhdu atteezībā us presi un it ihpāšchi us muhsu sozjal-demokrātiskō laikrakstu isdarija zensors, mums jāfaka, ka netif ween tās baltās weetas kriht swarā, bet muhsu laikraksta isdeweji un redakzija bija speesti rihfotees un patu et prahā to, ko pee numura fastahdischanas teifs zensors, neween tas, ko teifs zensors, bet te krita swarā dauds no ta, lai redakzija newilktu leelu swihšchannu burtlitšcheem. Tad isnahza, ka muhsu laikraksta redakzija bija speesta wisu pilnigi mest pee malas. Tahdā kārtā isnahza, ka muhsu laikraksta redakzija uskrahjās korespondenze leekām gubam, kur kuhdsejās par daschadām usbrulšchannam, kāhdas noteek muhsu brihwajā Latwijā; par komandanta rihzibam; par daschadu zitu walsts eestahschu un agentu nelikumigo rihzibu. Mehš bijām speesti noskatitees, tā šchi korespondenzes guba peeanga, bet turpretim mehš no wisa ta udrihkštam ne kaut ko likt laikrakstā, baidotees, ka zensora nesaudsigais sīhmulis wisu to nenostrihpos un rezultats buhtu tikai tas, ka mehš buhtu darijuschī tikai leelu darbu muhsu burtlitšcheem. Tā tas turpinājās wisus šhos trihs mehneschus, eekams šchi interpelazija tika eefneegta un mehš lihds sināmiam mehram, neskatotees us wiseem spaideem un neehrtibam zeetām klusu, bet pehdejā laikā ir nahkuschī atkal preefšhā tahdi fakti, kuros mehš nekahdā sinā newaram atstahht weewehromūs šcheit Tautas Padomē. Gekams mehš pahrejam us šcheem fakteem, kas ir nahkuschī preefšhā pehdejā laikā pee muhsu preses, es gribeju teikt daschus wahrdus par muhsu atteezibam pret zensuru wispahri. (Pres. Tschakste: Tagad ir tikai jantajums par steidsamību un pehz tam nahks tikai debates par pašchu leetu. Tas ir pret muhsu kārtības rullī.) Es, kungi, gribu pahreet tuhliit pee pehdejā laikā notikumeem muhsu sozjaldemokratiu presē un pee teem darbeem, kuros atteezībā pret šho presi ir isdarijuschī zensori. Man jāfaka, ka pehdejā laikā šchi zensora rihziba, kura ispauschas pahris minetos numuros, naw nekahdā sinā likumiga. Kā sinams, zensurait ir jaraugas us to, lai presē neparahditos sinas par kāraspehka kustibam un operaziju rihzibu, kuri buhtu uskātami tā militaro eestahschu, militarās waras noslehpumi. No otras puses, mehš sinam, ka muhsu zensori nebuht neleekas waditees weenigi no šchi rihfotuma un tas bija fenal faktis un it ihpāšchi šchis faktis eeguhst kōti refjesu nokrahju, kad muhsu zensori eejauzas netif ween militaros rakstos, kuros aiskertās kāraspehka intreses, bet iswed teejchu politif'u zensuru. Kad schahdi zensori eejauzas politiski muhsu presē, tad šchi muhsu interpelazija ir dibinata. Ka tas pateešcham tā ir, to leezina zensora darbs pee muhsu 94. numurā eewetotā ussankuma „Latwijās Darba Tautai“. Es nolāfischu to weetu. (Presidents Tschakste: Zeentais runatajs, man wehlreis jaatgahdina par kārtības rullī 25. pantu. Kur skaidri ir nosazits, ka tagad war motiwet tikai steidsamību un pehz tam nahk tikai jantajums par pašchu leetas kodolu un tad Tautas Padome winu peenems en corpore.) Atwainoject, preefšchfehdetaja kungs. Man wajaga nolāfist par nelikumigo rihzibu, tadeht, ka man wajaga raksturot tos faktus. (Peesihmes no weetas: Tas ir leetas kodols. — Kihwe no weetas: Mehš tāpat peenemim steidsamību.) Ja es nenolāfischu tā s pahrestības (Presidents Tschakste taifa jaunū peesihmi), tad, pehz manām domām, Tautas Padome winu newar peenemt un tad man naw ko runat (Sifauzeent no weetas: Pilnigi pareisi!)

Pres. Tschakste: Es likschu us balsoschannu jantajunu par steidsamību. Par interpelazijas steidsamību ir isteikuschees 57 Tautas Padomes lojekli un atturejuschees pawisam 13. (Peesihme no weetas: Dauds wairak!) Pehz muhsu kārtības rullī noteikuma, pehz tam, kad steidsamība atsihta, teek atklatas debates par pašchu leetas kodolu. Gliafa kungs, tagad luhgtu.

Gliafs: Es gribeju nolāfist weetu, ko muhsu ussankumā isstrijpojīs Zehsu zensors. Šchi weeta štan šefoschi: (nolāfa. — Pa lasišchanas laikā teek taifitas šefoschas peesihmes: Pareisi! Kuhdsu klusaki! Pilnigi pareisi!) Šchi, kungi, ir ta weeta, ko isstrijpojīs Zehsu zensors. Es dīrdeju no weenas puses isfauzeenus, ka tas esot kōti pareisi. Tas pehz Zehsu domām, kas šcheit šehsch, ir pilnigi pareisi, ka presē teek aishahsta mute. Bet man ir jakonstātē, ka tas naw likumigi. Mehš sinam, ka isdotais rihfotums, kas atteezās us daschadām leetām, kas stahw fākarā ar daschadām kāraspehka kustibam un daschadām zitām operazijām, war tikt isleetots no muhsu daudseem un daschadeem eenaidneekem, tā wāpus frontes, tā arī šcheit. Mehš usstahjamees par preses brihwību, mehš pilnigi šaprotām, ka war buht brihšchi, kad absoluta preses

brīhvība nav peelaščama, mehš sinam wišas šchis zihnas gruhtibas un šakarā ar Vermonta draudejumu eement Rigu, mehš sinam ari, ka us katra eelaš stubra ir nodeweji un šveegi, kaš traužē muhšu aišmuarvi un kaš traužē ari muhšu fronti. Mums ir pilnigi saprotams, ka par wišam leetam, kaš atteezas us karašpehka darbibu un operazijam, mehš newaram kaut presei rakštit, jo to wifu war ismantot tee špeegi un nodeweji, kaš grib traužet muhšu zihnu. Bet wifu to, kaš atteezas tikai us karašpehka operazijam, us karašpehka kustiabam, nekahdā sinā newar atteezinat us eekšchejo politiku un ja tas teek darits, tad es esmu špeesis konstatet, ka tas ir preteji tam rihšojumam, ko ir ilaiduši muhšu wiršpamehlneeziba. Tad man, kungi, ir jaatšihmē, ka 3 hšu zensors aš nāiwi peemihšoščas labširdibas, kahda ir prowintzes eerehdneem, ir neween išttrihvojis šcho weetu, ka to ir darijis galwas pilšehtas zensors, bet ir taišijis ari šawas peesihmes. Muhšu galwas pilšehtas zensors, kureš nekattotees ne us kahdeem motiweem, nem šarkano šihmul un išttrihpo wifu, kaš winam eekriht prahtā, bet juhs warat raudat waj dšeedat, bet Žehšu zensors wehl šwinigi ušrakšta us malas un atšihmē aš kahdeem motiweem un eemesleem wišch to ir darijis. Warbuht ari Tautas Padomei nebuhs neinteresanti šchos motiwus ušklaušit. (Ššauzeeni: Weš šchambam! Luhdsu, luhdsu!) Wišpirms, ka eekawās eelitto neatlauš drukat; otrā peesihme, ka tagadejā brīhbi buhtu leeka mušinaschana. (Peesihme no weetas: Mušinaschana pret Vermontu.) Es nenemšchos leetu išttrirat pehž šatura, bet apštahšchos masleek tikai pee formelās pušes; ja muhšu zensori un muhšu waldbibas eestahdes šawā darbībā lištees waditees no ta, ko šchis eestahdes ušklata par mušinaschanu, tad man ir jašata, ka muhšu demokratiija un muhšu darbiba tiks rakšahwigi apdraudeta. Preešch muhšu demokratiijas un preešch wišas muhšu darbibas demokratiškajā walsti ir no šwara likumi un šinamas normas, bet newis tas, kaš atšewišchām eestahdem un atšewišchām personam war išttritees par mušinaschanu. Tahdā gadījumā man ir jašontatē, ka mehš ešam pilnigi nodoti žensuras patwarigai rihžibai. Es nolāšichu, zeen, kungi, weenu weetu, kura rakšuro tos žekus, kuzi apdraud neween muhšu preši, bet preši teeshi ka tahdu. Jo war buht daščadas domas par išttriteem prinziweem, jo, war buht tahdas grupas, tahdas partijas, te pat Tautas Padomē, kuras ušklata šchito kompromišu par nepeeeeschannu us laiku laikeem un war buht tahdas grupas un partijas, kuras ušklata šcho kompromišu par nepezeeschannu preešch tagadejā brīhšcha. Man leekas, ka demokratiijas intrefes teek apdraudetas, ja pastahw tahdi apštahkli, kur weeni politiški prinzipi, weena politiška platforma war aištahwet šawus eestatus — turpreši žitas ir špeetas lufet, teem ir aišchanaugta mute zeet. Man leekas, ka ar tahdeem wišpahrigeem leetiškībās motiweem newaru žensuru attaišnot un mehš žaur to un muhšu fražzija ešam špeesti išttrite wiškatgoriškako protestu muhšu waldbibai. Te nolāšichu weetu, kura atteezas teeshi us politiku (nolāša). Tagad nolāšichu weenu otu weetu, kuras šaturš rakšuro, ka Žehšis rihšojas žensura un ka domā, warbuht, us preešchu rihšotees (nolāša). Tanī pašchā numurā ir eeweetota kahda korespondenze, kura atteezas us Žehšu dšihwi. Winas nosaukums ir „Neeka dehl tahds trazis“. Šchi korespondenze tika wiša išttrihpota, no „a“ lihds „z“ (jautriba, applauš); waj šchāi korespondenžē ir kaut kaš šwarigs, kaš nopeetni apdraud tagadejo eekahrte, tagadejo pagaidu waldbibu? — Nekas tamlihdšigs. Šchis šaturš realitiwi nemot ir wišaugtākā mehšā dšihwē šwarigs, bet Žehšu zensors ir atradis par wajadšigu to išttrihpot, kaut gan wišch neatteezas us pagaidu waldbibu, bet pawišam us žitām leetam. (Peesihme: Luhdsu nolāšt.) Es luhdsu Tautas Padomes ložeklu kungus ušklaušitees. Korespondenze škan šekošchi: (nolāša. — Peesihme: „Tur mušinaschana. Šmeekli. — Klhwe: Waj tad „Sozialdemokrata“ redatžija teesham to gribēja drukat?) Te, kungi, nekriht šwarā, ko „Sozialdemokrats“ gribēja darit. Te mums ir šakis, es to nolāšiju. Es žums jau pašnoju, ka šchita korespondenze tika no šaktuma lihds beigam išttrihpota. Bet Žehšu zensors ir ļoti labširdigs kungs. Wišch peeleeš klahš sem krušina motiwus un pamahzibas. Bet weens motiwš, kadehl tas darits — to es nolāšichu. (nolāša. — Neeka dehl tahds trazis. — Šmeekli un šauzeeni: Pareiši teiktis, pareiši teiktis!) Kungi, ka žums patihl, ka demokratiškajā Latwiajā tahdas weetas teek štrihpotas? Tad jau par lopkopibu nedrihtšiesim rakštit. Žitadi jašaprot, ka katrs rakšis, par kaut ko rakštitis — jau buhtu eejaušchanās. Tagad ta eejaušchanās ir štolu leetā. Ja „Sozialdemokrats“ eeweetos rakštu, ka Latwijas augštškolā jau nobibinatā teologiškā fakultate naw wajadšiga, ka tas nesaetas ar demokratiškeem

prinziņiem — tad zensura nems farkano sīmulī, nostriņpos un teiks, ka ta ir eesaut-
 ſchanās baņizās waj uniwersitates leetās. Es atfahrtoju, ka pee tahdeem apstahklem,
 kad zensura leekās waditees newis no likumeem, bet weentahrſchi no ſawām eedomam
 un eestateem, tad demokratiskā preſe newar pastahwet. (Zeelens: „Eestahsees
 Nikolaja laiki!“) Tas buhtu atteezibā uſ weenu numuru. Tad par weenu no nahkofſcheem
 numureem. Tā ka Zehſu zensura bij noſtahjuſees uſ tahdeem pamateem, tad wiſs tas,
 kaſ preekſchneezi bai nepatifa, tika noſtrihpoſs. Wiſu to wini praktiſeja ar droſchu
 ſirdi. Turpmat nahkofſchā numurā wahrdi: „Walſis wara“ ir noſtrihketa ſekofſchā
 weetā: (nolaſa). Zums, kungi, wiſeem buhs ſaprotams, ka ſche ir runa par politiſkām
 leetam, bet ne par militarām — karapheka kuſtibam un pahrweetoſchanos. Tas, man
 leekās, leelakā waj maſakā mehrā ir ſaprotams wiſeem ſapulzeſ dalibneekem, ka
 ſchahdas leetas nedrihttetu tiſt aiſkahrtaſ no zensuras. Peeſihme pee ſchi rakſta, ſem
 ſwaigſuites, ſtan ſekofſchā kahrta: (nolaſa. — Smeekli). Te ir ne tiſt ween aiſrahdijs,
 bet ta ir tehwiſchka pamahzi ba (nolaſa: „Par melnajeem Maguſeem un Erhardeem
 leekat preekſchā Tautas Padomei.“) (Smeekli un applauſi.) Tās naw nebuht beigoſ,
 bet Tautas Padomes preekſchā naw wehlanis prowozet eestahdes. (Pareiſi!) Atkal
 atfahrtojaſ, kungi, ka no ſinama weedokla un no ſinama redſes punkta tas buhtu
 pareiſi un eeteizami, bet ne demokratiskā walſti. Mehſ praſam ſinamu likumu
 teefi baſ, tās teefi baſ, kaſ peeder ſatrai grupai, kurai ir brihw iſteikteeſ par politiſkeem
 jautajumeem. Tās ir iſnihzinataſ wiſnepazeſchamakā kahrta. Es negribu juſhu
 uſmanibu welti walkat. (Peeſihme: Luhsu, luhsu!) Bet man buhtu wehl jaaiſrahda uſ
 weenu weetu par likumu pahrkahrſchanu no Zehſu zensuras puſes, kur neet runa par karu,
 ne wirſpawehlneezi bu un pat komandanturas teek liktaſ meerā (nolaſa). Es peelaiſchu,
 no formelās puſes, ka daudſi war ſchaubitees par iſteiktā pateefibu, un jadomā, ka ari
 Zehſu zensora buhs par ſcho faktu pareiſibu ſchaubijeeſ, bet man leekās, ka zensora
 newar likteeſ waditees no ta, kahduſ faktus wiſch ſkaita par pareiſeem, kahduſ ne,
 jo wiſam naw eephejams pahrbaudit wiſus faktus, kaſ nahk preekſchā awiſe, un no
 ſchi prinziņa waditees nedrihtſt, ja ari fakti ir nepareiſi. Ja ſinama ſinā ir peelaiſti
 kahdi apmelojumi, tad taſ kriht uſ rakſitaju, un otrām kahrtaſ uſ galwenās redak-
 zijaſ atbildibu. Minetā gadijumā taſ kriht uſ wiſas organiſazijaſ atbildibu, kura
 ſcheit ſem ſinamās koſpondenzeſ ir paraktiſuſeeſ. Zensora wareja ar meerigu ſirdi
 laiſt zauri, ja taſ ari buhtu nepateefſ apwainojums, un tahdā gadijumā to atſaht
 droſchibaſ departamentam waj Zehſu iſmekleſchanas nodalai un teefu eeiſahdem.
 (Alhwe: Peenemſim to, lai nekawetu tahlato) Man leekās, zeen. kungi, ka tahdā gadi-
 jumā nebuhtu nodaritaſ pahri demokratijai. Ja iſrahditoſ, ka rakſti buhtu ſameloti,
 rakſitajaſ buhtu dabujis ſawu pelnito ſodu. ... Wuſhu zensori rihojojaſ tā, ka taſ
 nekahdā ſinā naw ſaweenojams ar demokratijaſ ekſiſtenzi. Mehſ redſam, ka zensetas
 teek weetaſ, kaſ atteezaſ ne tiſai uſ karapheka operazijam un zitu waldbibaſ eestah-
 ſchu rihozi bu, bet neſkattamaſ weetāſ teek zensetas par komandantu rihozi bu. Tad wehl
 teek zensetas weetāſ, kur runā par ſkolam, kur par kaut kahdu eestahdi teek iſteiktāſ
 ſinamas domāſ. Ar weenu wahrdu ſakot, mehſ neeſam garanteti ne par weenu rin-
 dinu, ka wiſu zensora noſtrihpoſs un ka mehſ nebuſim ſpeetiſt iſlaiſt awiſi ar atteezigu
 baltu weetu. Man leekās, ka Tautas Padomei jaſkatas uſ to, lai pateefi nodroſchi-
 natu demokratijaſ intreſeſ un iſweſtu ſcho demokratiju ne tiſtai wahrdoſ, bet ari darboſ.
 Te ir beſ kawſchanās jaſper neatlaidigi ſoki. Tikat ar tahdu ſoku ſperſchanu mehſ
 waram buht pahrleezinati, ka mums nenahkteeſ iſ meſneſchus kahrſtit Tautas Padomei
 ſawas awiſes ar baltām weetam. Tagad taſ tā iſnahk. (Applauſi pa kreiſi.)

Preſ. T ſch a ſ t e: Tā ka neweens wairak pee wahrda naw peeteizeeſ, tad es
 liſſchu uſ balſofſcham jautajumu par interpelazijaſ peenemſcham. Tā tad ſchi inter-
 pelazija weenbalſigai peenemta. Waj ſrakzijaſ ir weenojuſchās ſawā ſtarpā par komi-
 ſijaſ jaſtahwu un waj waretu tuhliſt noſaukt atteeziguſ lozekluſ, lai waretu liſt par
 wineem balſot. (Luhsu pahrtraukumu uſ 10 minutem.) Kaſ leek preekſchā pahrtrau-
 kumu? (Bankawſ: Es luhtu pahrtraukumu uſ 10 minutem.) Es luhtu toſ, kaſ ir par
 pahrtraukumu uſ 10 minutem peezeltees. (Peezelāſ wiſi.) Tā tad pahrtraukums
 uſ 10 minutem.

(Pahrtraukums no 6,35 lihdi 7,10.)

Sehde turpinaſ 7,10 minutes.

Pres. Tschakste: Tautas Padomes sehbe turpinas. Mehš paleekam pee komiſijas eewehleſšanas, un luhdsu proponet kandidatus.

Alihwe: Man buhtu preekſchlikums noteikt komiſijas lozeklu ſkaitu.

Pres. Tschakste: Te ir mineti 12 kandidati.

Kalninſch: No Sozialdemokratu puſes mehš peepraſam 4 weetas, tadehſ ka mehš eſam wairaf eeintereſeti nekā zitas pahrejās frakzijas, un tadehſ mehš luhdsam ſchini gadījumā mums dot wairaf weetas.

Palzmanš: (Darb. ſaw.). Darba ſaweeniba peepraſa weenu weetu.

Alihwe: Es no Semneeku ſaweenibas puſes uſturu preekſchlikumu ſaſtahdit ſcho komiſiju tā, ka ir ſaſtahditas wiſas agrakās komiſijas, jo tai, kā wiſam zitam, ir jaatſpoguſo Tautas Padome. Man neſas naw preti, ka Sozialdemokrati dabu wairaf weetas. Bet tad es no ſawas puſes uſturu tahdu praſibu: ja Sozialdemokrati dabu 4 weetas, tad ari Semneeku ſaweenibai jadabu 4 weetas. Leeku preekſchā peeturetees pee ſekſoſchās ſahrtibas: Sozialdemokrati dabu 3 weetas, Semneeku ſaweeniba 3, minoritates 3 un pilſonu partijas 3.

Kalninſch: Es domaju, ka ſche minoritates newar praſt tik daudz weetu, kā zita jautajumā, jo no winām apzeethajumā atrodas tikai pahris deſmit zilweku no wiſa apzeethināto ſkaita.

Alihwe: Jautajums groſas ap to, waj Sozialdemokrati war weenotees ar minoritatem. Ja wini war weenotees, tad tur, azinredjot, neſas newar preti buht.

Rweeſis: Es lahga neſaprotu Sozialdemokratu redſes ſtahwolli. Waj te buhtu jaſkatas uſ partiju politisko ſaſtahwu? Es domaju, ka komiſija teek eewehleta, lai ſkaititu zauri leetas par teem zilwekem, kuri newainigi ſehd zeetumā. Tur mehš tās leetas nemam objektivu zauri: kureſch buhš newainigs, to atſwabinās un kureſch buhš leelineeks, tad, es domaju, ari sozialdemokrateem nebuhš neſas preti, ka wiſch ſehſch zeetumā. Es domaju, ka ſchahdi uſbuhwes prinzipi ir pawiſam pareiſti.

Tschakste: Es luhdsu minet kandidatus.

Klara Kalnin: Es leeku preekſchā nobalsot, waj komiſija buhtu wehlama pehž paraftās ſahrtibas, waj pehž tahdās, kahdu mehš wehlamees.

Pres. Tschakste: Es luhdsu eefneegt man rakſtiſkus preekſchlikumus. (Preekſchlikumi teek eefneegti.) Preekſchlikums ir tahds, ka Sozialdemokratu frakzija peepraſa 4 weetas no 12. Es luhdsu tos, kas ir par ſchito peepraſajumu, peezeltees. Suhgtu jaſkattit. 29. (Alihwes peeſihne: „Generali“.) Kas ir pret ſchito peepraſajumu? — Azim redſams wairakums. Kas ir atturejuſchees? Septini.

Palzmanis: Es domaju, ka mums buhš wairaf teeſibas peepraſit wairaf weetas, jo mehš repreſentejam plaſchakas tautas maſas nekā tee, kas tur kopā ar Vermontu ſtrahdā.

Pres. Tschakste: Te ir eenahzis peepraſajums, kureſch ſkan tā (nolaſa).

Dr. Schiemans (wahziſti) iſſaka proteſtu Palzmanim par apwainojumu kopdarbiba ar Vermontu.

Pres. Tschakste: Suhdsu paſkaidrojums, Palzmana kungs.

Palzmanš: Augſti godatee Tautas Padomes lozekli! Es neſaprotu, ko tas kungs rumaja, bet to es waru teikt, ka manā ihſā runā nebij norahdits uſ kahdu atſewiſchku frakzijas lozekli, kas buhtu ſakarā ar kahdu tur perſonu, bet tik daudz waru teikt, ka Latwijās Darba ſaweeniba repreſente plaſchās tautas maſas, un tik daudz es waru paſtrihpot, ka wairaf no kunga neſaprotu. Mani mahjeenti gahja uſ kureſemes puſt, un waru tik daudz leezinat, ka uſ atſewiſchkam perſonam un frakzijam nebuht neſihmejas. Mehš noteikti peepraſam, ka Darba ſaweenibai wajaga dot weenu weetu.

Pres. Tschakste: Tā ka nepaguwa nobalsot par pirmo preekſchlikumu, tad es liſſchu nobalsot par otro preekſchlikumu.

Alihwe: Mehš taſk newaram to peelaſti! Lai Sozialdemokratu partija un Darba ſaweeniba paſchās iſſchkie ſcho leetu. Tur mehš newaram eemalſitees, lai winas ſawā ſtarpā weenojas.

Pres. Tschakste: Man ir jadod paſkaidrojums, ka ſahrtibas nulli tahdu atſrahdijumu naw un ja tas ir paſtahwoſchš ſakts, tad winu pahrmainit newar. Suhdsu peezeltees, kas ir par Darba ſaweenibas preekſchſtahwja preekſchlikumu. 25 balſis. Es luhdsu peezeltees tos, kas atturas. 9 balſis, un wiſi pahrejee pret. Tā tad preekſch-

likums atraidīts. Tad Aihwes kungs ir uztahdijis preekschlikumu, minet personas un tad nobalsot, bet ne atšewiški pa frakzijam. Es luhdsu minet kandidatus.

No Sozialdemokratu frakzijas: Holzmans, Alara Kalnia, Radšinsch un Kursemneeks; Demokratu ſaweenibas: Friedenbergs; Semueeku ſaweenibas: Goldmans, Aweefis; Rad.-demokrateem: Venus; Darba ſaweenibas: Palzmans; no Republikanu partijas: Waldmans; Wahju liberalas partijas: Deubners; Kreewu partijas: Presnajakows; Katgaleſchu: Awelbergs; Ebreju partijas: Trons.

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Es likſchu atšewiški par katru balsot.

(Komisija eewehleti ſekofſchi: Holzmans, Alara Kalnia, Radšinsch, Friedenbergs, Awelbergis, Goldmans, Aweefis, Venus, Waldmans, Trons, Presnajakows un Deubners.)

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Tad wehl teit ir weens projekts, kurſch janodod atteezigi komisijai, tas ir — instrukcija Tautas Padomes karalectu komisijai, kura peekristu tai pašai un juridiskai komisijai. Waj Tautas Padome zeltu kahdas eerumas? Wums tagad atleek pahreet uš nahkofſcho deenas kahrtibas punktu — uš debatem par ahrlectu ministra ſinojumu.

Seil: Mehš peepraſam debates noturet pee ſlehgtam durwim, tapat ka notika pats ſinojums.

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Es likſchu ſcho preekschlikumu uš balsofchannu.

Zeelens: Waj ahrlectu ministrs to praſa?

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Es luhgtu peezeltees toš, kas ir par to, ka debates notiftu pee ſlehgtam durwim (39). Luhgtu peezeltees toš, kas ir pret ſchito preekschlikumu? (40). Luhgtu peezeltees toš, kas ir atturejuſchees no balsofchanas? (1). Ta tad debates notiks pee walejam durwim.

Aihwe: Es luhgtu wahrdu pee kahrtibas.

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Luhgtu.

Aihwe: Es atkajos konstatet, ka ſchi balsofchana ir notikuſi pret muhsu kahrtibas rulli. (Weefihme no weetas: Newajaga ušbudinatees.)

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Pehz kahrtibas rulla noteikuma ir pareisi, ka ne masal, ka uš 10 Tautas Padomes lozeklu peepraſijumu war notikt ſlehgtu ſehde, kura iſſchke jautajumu par atkahrtibas nepeelaiſchannu. (Zeelens no weetas: Bet Seil jtdse jau bija weena pati.)

Seil: Mans peepraſijums bija no frakzijas un es tuhlt eefneegſchu rakstu ar frakzijas paraksteem. (Zeelens no weetas: Waj ir jau eestahjees pahtraufums?)

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Ne. Te ir eenahzis preekschlikums no 10 Tautas Padomes lozekleem, kurſch praſa ſlehgtu ſehdi. Es peectureſchos pee kahrtibas rulla un tadeht luhdsu publiku, preſes preekschstahwjuš un wiſus zitus atstahť ſahli.

(Slehgtu ſehde).

Pres. T ſ c h a k ſ t e: Waj kahds wehlas nent wahrdu? Ta ka neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es ušluhofſchu, ka debates ſchait leeta teek ſlehgtas. (Wehtraint applauſi. — Zeelens no weetas: Pee ſlehgtam durwim teek ſlehgtas. — Dr. Kalniſch no weetas: Mehš griham dširdet labas puſes noſlehpumus pee ſlehgtam durwim.) Tautas Padomes nahkofſcho ſehdi waretu nolikt uš rihtdeemu, parihťu waj aiſparihťu, lai komisijas waretu iſſtatit zauri likumprojektuš. Warbuht, Tautas Padome apmeerinafees ſchimbricham ar paſinojumu, ka ſtarpfrakziju birojs galigi nolems un paſtaos, tad ſafaukt nahkofſcho Tautas Padomes ſehdi. Lihds ar to Tautas Padomes ſehdi ſlehdsu un luhdsu ſtarpfrakziju preekschstahwjuš palikt ſcheit.

(Sehdi ſlehds plift. 8 wakara).

Tautas Padomes peektās sesijas desmitā sehde

7. nowembrī 1919. g.

Pres. Tšhalkste: Tautas Padomes sehde atklahta. Šhis deenas sehde buhs fekošha deenas kahrtiba: 1) Tautas Padomes fewiškās amnestijas komištjas instruktija; 2) Likumprojekts par walts kases sihuju islaisšanu; 3) Likums par dascheem atweeglinajumeem ziwil- un kriminalletās personam, kuras atrodas kara deenestā; 4) Ahrleetu komištjas pahrwehleschana; 5) Kara leetu komištjas pahrwehleschana; 6) Likums par fewiškās teesastanas atzelschana walts noseegumu leetās; 7) Likums par teesu eefahrtas 584. panta atzelschana; 8) Noteikumi par weenreisejo walts nodokli no lauku nekustameem ihpashumeem; 9) Noteikumi par weenreisejo pilsetu un meestu nekustamo ihpashumu nodokli; 10) Likums par weenreiseju kara pekns nodokli; 11) Rebatzijas komištjas sinojums; 12) Genakhtuscho likumprojektu nodoschana komištjam.

Gepreeksch man japastno Tautas Padomei, ka us Tautas Padomes šweizeemu Sabedroto flotei, kas lihds ar Latwijas armiju zihnas pret eebreukuscho eenaidneeku, ir šanents no šhis flotes komandeera atbildes raksts, kura tulkojumu tuhli nolasis sekretara kungs. Sekretars nolasa. (Applausi.) Pahrejet us deenas kahrtibas punktu — Tautas Padomes fewiškā amnestijas komištjas instruktija, es zeru, ka wiseem Tautas Padomes lozekleem ir eksemplari rokā. Waj Tautas Padomes lozekli wehletos, ka nepeeteekoscho eksemplaru dehl mehš katru weenu pantu lasitu. (Kalinšč: Katrā sinā!), jeb peenemā kahrtibā nemas nelasit. (Walsis: Schoreis nolasit!)

Klara Kalnin: Amnestijas komištja šawā pirmā sehde nahza pee slehdseena, ka winas usdewums ir atwehrt durwis wiseem teem politiski eefloditeem, par kureem ta nahl pee pahrleezibas, ka wina šawā turpmakā dšhwē nebuhš demokratiskās Latwijas walts intresem kaitigi. Tahdā kahrtā minetā komištja eeguhst sinamu širdsapšinas raksturu, raksturu, tahds peemihst šwehrinato waj goda teesam. Lai šcho šawu usdewumu weiktu, amnestijas komištjai janem plasčas rewideschanas teesibas wisu politisko leetās. Šhis usdewums leelā mehrā apgruhtinās wisu amnestijas komištj š darbibu, ja mehš eedomajamees, ka wisu eeflodsito škauts us tās Latwijas teritorijas dašas, kura naw eementā no eenaidneeka, šneedšas pahri par 3 tuhšioschi; ja eemehrojām to apstahli, ka tiks atbrihwola šurseme, tad mums atwehrsees wehl plaschaks darba lauks, jo preeksch komištjas tad atwehrsees ari tee zetumi, kuri pašchlaik atrodas šursemē. Tahdā kahrtā amnestijas komištjas darbiba newar drihšā laikā isbeigtees, bet wina wilksees ilgak, nekā mehš to domajām. Naut gan mehš usskatijām amnestijas komištjas usdewumu par širdsapšinas leetu, tomehr wina nahza pee slehdseena, ka šawā turpmakā darbībā winai jaturas pee sinamām juridiskām normam un kā pamatu šchim normam komištja peenehma jau no agrakās amnestijas komištjas isstrahdato projektu, no kura wina šawā turpmakā darbībā grib liktees waditees un kuru wina leel preekschā Tautas Padomei apstiprinaschana. Komištja nahza pee slehdseena nosaukt pašchu šcho komištju par Tautas Padomes fewiškū amnestijas komištju.

Pres. Tšhalkste: Teel atklahtas wispahrigas debates pee šhis instruktijas. Tā ka pee wahrda neweens nepeeteizās, tad es likšhu us balsoschana pahreju u) pantu lasišchana. Tā tad pahreja us pantu lasišchana weenbalsīgi peenemta. Waj šapulze aprobešhofees ar šcho nolasišchana, jeb wina wehl wehletos, ka pee panta debateschanas katrs atfewiškš pants tiktu nolasits. (Walsis: Naw wajadšigs!) Wirraksts un 1 pants.

Sahlits: Pee wirraksta un I. panta es gribetu taišit fekošhas peesihmes. Wirrakstā teikts: Tautas Padomes fewiškā amnestijas komištja. Es atrodu, ka šcho komištju newar šaukt par amnestijas komištju, tamdehl ka winas kompetenzē neceet wifas tās leetās, ko war šaukt par amnestieschana. Winas sinā atrodas tee, kas atrodas apzeetinajumā, bet komištja newarēs amnestet wifus, kas nodarijuschi politiskus nose-

gunus. Tas nepar buht un nebij ari paredsets, kad ņho komiņiju dibinaja. Tā tad wiņs tas neetilpst komiņijas darbībā un ņho komiņiju ari nepar ņaukt par amnestijas komiņiju. Wina buhtu jaņauz par komiņiju amnestijas leetās. Tā tad buhtu jalet ņefoņņs wiņrakņts: Tautas Padomes komiņija amnestijas leetās. Pee pirmā panta man tas pats jaņafa. Te ir paredsets, ka komiņijai buhtu teeņiba amnestet, atņwabinat no ņoda u. t. t. wiņus toņ, kaņ lihdņ 6. oktobrim 1919. gadā uņ Latwijas teritorijas iņdarijuņņhi politiņiskus pahrņahpumus waj noņeegumus. Kā redņam no instrukcijas tahtlā ņatura, tas naw amnestijas komiņijas kompetenzē. Wina buhtu dariņhana tikai ar apzeetinateem, kuri ir apwainoti, tas ir pret tahtdeem, pret kureem ir eņņahhta wal dibas rihziba. Nebuhs tā, ka komiņija warēs pateikt par apzeetinateem, tee un tee ir jaatņwabina. I. pants buhtu jaņlabo, un eņ gribetu, lai strihpo wahrdu „amnestet“. Tad tikai tas pants jaņkanēs ar wiņu tahtlāko, newiņ, ka komiņija warēs atņwabinat wiņus apzeetinatos, ņaut ari nebuhtu ņinams, par ko wiņņch apzeetinats un ko wiņņch iņdarijis. To waretu iņdarit tikai noteiktis amnestijas akts.

Pres. Tņņhaņte: Waj kahts wehl peeteizas pee wahrda? Ja ne, tad luhņu referenti.

Alara Kalnin: Man leetas, ka Sahlņņha kunga eebildums naw dibinats, jo muhsu komiņijas uņdewums ir, wiņas tās leetas, kuras wina atrod par eņņpehjamu iņbeigt, amnestet un iņbeigt uņ wiņeem laiņeem. Tas ir minets instrukcijā, tā tad ņinamas amnestiņchanas teeņibas mums peekriht un iņwairitees no tām mums naw wajadņigs.

Pres. Tņņhaņte: Eņ liņņhu uņ balņoņchamu preekņchlikums. Teit ir preekņchlikums ņaukt komiņiju par komiņiju amnestijas leetās. Tā tad wiņrakņts ņkanetu: Tautas Padomes komiņija amnestijas leetās (Zeelens: Kas tās par leetam?) Eņ liņņhu ņho pahrlabojumu uņ balņoņchamu un luhņņu toņ, kaņ ir par ņho pahrlabojumu, palikt ņeņņņot, turpretim toņ, kaņ ir pret pahrlabojumu, pazeltees. Luhgtu ņaņkaitit. Eņ luhņņhu pazeltees toņ, kaņ ir par ņho pahrlabojumu. Luhgtu peeņņņeetes. Luhgtu pazeltees toņ, kaņ atturejuņņhees no balņoņchanas. Naw. Tā tad ar balņu wairakumu ir peenemts, ņaukt wina par komiņiju amnestijas leetās. Dirs pahrlabojums ir strihpot wahrdu „amnestet“.

Zeelens: Ja iņstrihpos wahrdu „amnestet“, tad iņnahņs, ka komiņija nepar atņwabinat toņ, pret kureem leeta wehl naw eņņahhta, lai ari noņeegums, ko wiņņch ir iņdarijis, ir bijis preekņch 8. oktobra. Ja paliks tikai „zaurluhtot leetas“, tad toņ, kaņ areņteti pehz 8. oktobra un par kureem nekahdas leetas naw jaņtahtitas un nepar buht jaņtahtitas, komiņija newarēs atņwabinat, jo wina nebuhs nekahda teeņiba wina leetās eejauktees. Pret winaem waretu atteezinat „amnestet“. Ja to wahrdu iņstrihpos, warbuht buhs kahts maņs leelineezinņch, kaņ buhs pawiņam nekattigs un newainigņs, bet pret kuru komiņija neko newarēs eņņahht, bet ja paliks wahrds „amnestet“, tad wina buhs teeņiba to atņwabinat. (Applauņi pa kreiti.)

Sahlits: Tas ir tas pats, ko eņ gribeju isteikt, tikai tas weens wahrds ir pilnigi leeks. Tas ir pawiņam nepareisņs, aiņ teem eemņleem, ka komiņijai nebuhs amnestijas teeņibas. Ja ņchis jehdņeens paleek, tad winai naw teeņibas atņwabinat no ņoda tās perņonas, kaņ pawiņam naw wainigas. Tā tad wahrds „amnestija“ ir pilnigi leeks.

Alara Kalnin: Ja Sahlņņha kungs iņņklaidroja, kā wiņņch ņem wahrda „amnestija“ ņaprot amnestet uņ wiņeem laiņeem, tad man pret to naw nekas ko eebilņt, tikai lai leeta paliktu ņaktiņki tā, ka mums ir amnestijas teeņibas.

Pres. Tņņhaņte: Eņ liņņhu uņ balņoņchamu Sahlņņha kunga pahrlabojumu. Luhņņu peezeltees toņ, kaņ ir par to, ka mehņ wahrdu „amnestet“ strihpojām? Kas ir pret strihpoņchamu? Ar balņu wairakumu, maņai dahtai atturotees, ir peenemts wahrdu „amnestet“ strihpot. Tahtlātais preekņchlikums ir: tekhtā pehz wahrdeem „wiņas perņonas, kuras lihdņ 8. oktobrim un tā jo projām“ tai weetā likt ziņu tekstu, kureņch ņkanetu tā: „kuras apwainotas waj noteefatas par politiņņeem pahrņahpumeem un noņeegumeem, kaņ iņdariti uņ Latwijas teritorijas lihdņ 8. oktobrim 1919. g.“

Holzmāns: Man jaņņafās pret Sahlņņha kunga preekņchlikumu aiņ ta eemņla, ka wiņņch komiņijas teeņibas leelā mehrā jaņchaurina. Komiņijas redaktija ir tahtda, ka komiņijai ir teeņibas atņwabinat wiņas perņonas, kuras iņdarijuņņchas noņeegumus lihdņ 8. oktobrim. Bet nemņim tahtu gadijumu, kad noņeegums teek iņdarits

lihds 8. oktobrim, bet ismekleschana teef usfahka pehz 8. oktobra; tà tad pehz Zuhu redakzijas newar atswabinat, ja ismekleschanas akts naw skatits zauri lihds 8. oktobrim.

Sahlits: Mans pahrlabojums ir skaidrs juridiskâ suâ. Tâ ka tekstâ ir teikts, tas isuahk tà, ka komisijat ir teesiba atswabinat no sôda tās personas, kuras nemaj wehl naw apzeefinatās un kuru noseegumi warbuht nekad nenahks gaismâ. Tâ ir amnestijas darischana, bet ne komisijas darischana. Komisijas darischana ir ta, ka winas atswabina personas, kas ir isdarijuschas noseegumus lihds 8. oktobrim. (Menders: Ari kas naw apwainoti lihds 8. oktobrim.) Bilnigi pareisi. Es gribetu isfkaidrot scho jautajumu, lai wehlat neiszelts pahpratumi. Mums ir janoteiz komisijai robeschas, lai wina waretu rikstees. Ja mehs peenemam tahdâ weidâ, kahdâ proponè komisija pati, tad wina sehdes 10 gadus un wehl ilgati, jo mehs jau nesinam, kad tās personas tiks apwainotas. Komisijai wajaga stahtees pee darba un newainigi apsubsetee jaatswabina. Ja mehs peenemam to tekstu, kahds bija komisijas redakzijâ, tad wina warès muhschigi sehdet un gaidit, kamehr kahds tiks apwainots un winsch buhs jaatswabina. Es schaubos, waj schini preekschlikumâ komisijas darbibas laiks ir skaidri isteikts.

Pres. Tschakste: Pee wahrda wairs neweens nepeeteizās? Es usaizinu referenti dot sawu slehdseenu.

Klara Kalnin: Komisija peekriht galigi Sahlischa kunga pahrlabojumam.

Pres. Tschakste: Tâ ka komisija issakas par labu schitam pahrlabojumam, es to lisschu tagad us balsoschamu. Es luhgtu peezeltees tos, kas ir par schito pahrlabojumu? Kas ir pret? Naw. Es luhdsu peezeltees tos, kas ir atturejuschees, (7). Tâ tad schis pahrlabojums ir peenemts. Tagad es lisschu wisu schito pantu us balsoschamu un luhdsu peezeltees tos, kas ir pret? Naw. Kas atturas? Naw. Tâ tad pants ir weenbalsigi ar wiseem pahrlabojumcem peenemts. (Pirmo apatschpantu peenem bes debatem). 2. apatschpants:

Personas, kuras peeder pee organisazijas, kas ustahdijusi par sawu mehrki gabht pastahwoscho walsts eekahrtn Latwijâ un weduschas Latwijas walsts kara spehka toš mehrkus weizinoschu agitaziju.

Birsueeks (eefschleetu ministra beedrs): Es gribetu wispirms noskaidrot, kâ komisija ir domajusi otra pantâ. Mans preekschlikums buhtu wahrda „un“ weetâ likt „waj“. Schi panta pirmâ dakâ ir rakstits, newis personas, kuras peederejuschas, bet kuras peeder wehl pee organisazijas, teef amnestetas. Kad amnestijas komisija statis zauri winu aktus, tee walssirdigi fazis, ka wini wehl tagad peeder pee tās organisazijas, kas grib gabht walsts eekahrtn. Lai waretu amnestet, ir wajabsigs, lai persona peeder un wehl wed agitaziju. Es esnu par to, ka amnestè ari toš, kureem newar peerahdit, ka wini peederejuschti, jo neweenam naw eespehjamš to peerahdit. Tad tahlat, nekahdâ suâ newar faitit pirmo daku ar otro, kur ir teikts: un weduschti agitaziju. Te jafaka: kuri peeder waj weduschti, jo zitadi isnahktu tà, ka atswabinatu wispirms tos, kas peeder pee organisazijas un wed agitazijas karaspehka dakâš. Ar wahrdu fakot, schim diwam dakam wajaga tilt ischertâm. Weena newar stahwet logiskâ fatarâ ar otru un to newar fasneegt ar wahrdu „waj“, tas ir nepeeezechams eerobeschojums.

Menders: Man ar' leekas, ka tas otrs punkts ir loti nekaidrs un es gribu winu islabot zitadi, nekâ muhsu eefschleetu ministra beedrs. Es leeku preekschâ winu pawisam strihpot ahra. Ja kahds zilweks netiktu amnestets un buhtu wedis agitaziju karaspehka, winam wajaga buht peederejuscham pee kautkahdas organisazijas, kural ir mehrkis gabht pastahwoscho walsts eekahrtn. Ja winsch tur peederejis, tad winsch neteet amnestets. Tâ tad te ir nelogiskums. (Klihwè pahrvanz.) Es tagad runaju pret komisiju, un ja Zuhš gribeet runat pret ministra kungu, tad nemeet wahrdu. (Applausi pa kreisi.) Komisija ir atsinusi, ka agitazija karaspehka ir loti swarigs noseegums, par kuru amnestet newar. Tad wajaga schkivot toš, kuri pee organisazijam peeder un kuri nepeeder. Ja mehs amnestiju griham plaschu, tad mums no winas jaisnem ahra personas, kuras ir pret zilweka dshiwibu noseeguschâš, kuras isdarijuschas sleptawibas, lai winas netiktu amnestetas. Tad mehs waretu otro punktu strihpot. Bet pret eefschleetu ministra pahrlabojumu man ir kategoriski jaisfklas pretim. Ja reis ta leeta ir tahda, tad jau komisija newar amnestet pat weenu masu komunistian. Zuhš sineet, ka komunistu laikos pat daschai labai maschinrakstitajai bija komunistu kartina kabatâ, jo ar to wina tika pee gabalina maises, un tās tika foreis loti mekletas. Ja kahdam

ir komunistu kandidatu karte kabatā, tad mešs to newaram amnestet. (Sahlē jauzeeni: Un tahdu ir ³!)

Sahlits: Es no šchi otrā punktu listu preeščhā strihpot wahrduš „kuri peeder pee organizazijas“, tas buhs dauds pareisaki. Ja šchos wahrduš atstahš, tad es nesinu, waj Needram mešs warešim to teikt, ka wišč peeder pee kahdas organizazijas. Wišč ir tikai weena atšewiščhā persona. Tā tad šcho teikummu šweest pawišam ahrā.

Prof. Tščakste: Waj wairak neweens pee wahrda nepeeteizas? Tad es došču wahrdu referentei.

Alara Kalnin: Man ari buhtu jauriā pret eefščleetu ministra beedra papildinajumu. Ja mešs wiau eewedišim, tad mešs buhšim prerunā ar 1. punktu, kurušč šaha, ka amnestijas komisija war rihkotees pež šawas pahrlēezibas, ka ta war atšwabinat wišus tos, par kureem wina ir eefkatos, ka tee nahkamibā nebuhš kaitigi Latwijas walšta intrefem. Ja mešs peenemam eefščleetu ministra beedra pahrlabojumu, tad mešs wairš newaram tā rihkotees, ka tas ir domats un ka tas muhšu nofazijumos ir paredšets, tad muhšu teešibas teef eerobeshotas, jo tad mešs newaram apšehlot wišus tos komunistus, par kureem mešs ešam pahrlēezinati, ka tee nebuhš nahkamibā kaitigi Latwijas walštij.

Prof. Tščakste: Es luhdsu referenti isteiktees par otru pahrlabojumu.

Alara Kalnin: Par to es newaru isteiktees, jo komisija par to wehl naw runajusi.

Prof. Tščakste: Es lišču uš balšošānu. Man naw eefneegts Mendera kunga preeščlikums rakstiski (Zeelens: Weenkahršchi strihpot, tur nekas wairak naw wajadšigs.) — Te ir eefneegti man trihs preeščlikumi, pee kam weens peeprasa strihpot wišu otro pantu, kas daritu leekus pahrejš. Tadehš es lišču uš balšošānu papildinajumu, kas noteikti peeprasa wiša otrā apafšhpanta strihpošānu. Komisija no šawas pušes pret to neeenem nekahdu stahwolli. Luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka wišu otro punktu strihpo. Tā tad ar wišam balšim pret 23. šchis preeščlikums ir atraidits. Tagad nahš preeščlikums, kurušč proponē strihpot weenu daku no teikuma, proti wahrduš „kuri peeder pee organizazijas“. Tad tas teikumš škan tā: „Personas, kas uštahdijuščas par šawu mehrki gahšt pastahwoščo walštis eekahrta Latwijā.“ Šcho preeščlikumu peenem un uštur ari komisija. Es leeku wiau uš balšošānu. Ar wišam balšim pret diwi ir peenemts strihpot wahrduš „kas peeder pee organizazijas“. Tad ir treschais preeščlikums, šchis diwas kategorijas no amnestejameem šchkirot, leekt wahrdu „un“ weetā wahrdu „waj“, tā ka tas teikumš škanetu: „Personas, kas uštahdijuščas par šawu mehrki gahšt pastahwoščo walštis eekahrta Latwijā waj u. t. t.“ Es lišču uš balšošānu. Preeščlikums ir atraidits. Tā tad wiš pants škanetu tahdā weidā: „Personas, kas uštahdijuščas par šawu mehrki gahšt pastahwoščo walštis eekahrta Latwijā un weduščas Latwijas kašapeškā tos mehrkus wežinoschu agitaziju“ u. t. t. Es lišču tagad wišu pantu uš balšošānu. Tā tad otrais apafšhpants peenemts. Treschais apafšhpants. Es lišču uš balšošānu, jo neweens pee wahrda nepeeteizas. Treschais apafšhpants peenemts. Tad nahš treschā apafšhpanta beigu daka, pež kuras no pirmā apafšhpantā paredšētās personu kategorijas iščlehdšami wišt tee, kuri atradušchees kara deeneštā un rihkojšchees pež šawas preeščhneežibas teeščas pawehles. Pee wahrda neweens nepeeteizas, es lišču šcho daku uš balšošānu. Tā tad peenemts. Tagad otrais pants. Pee wahrda peeteizas Antons.

Antons: Es eefneedsu pee šchi punkta tahdu papildinajumu: strihpot wahrduš „kas teef turetās apzeetinajumā aiš politiškeem motiweem“. Apzeetinajumā weenkahršchi aiš politiškeem motiweem neweens newar tišt turets; tas noteef tikai tad, ja ir kahds apwainojums pret pilšoni želš. Ja ir kaut kahds pahpratumš, tad apzeetinataš ari beš amnestijas komisijas no apzeetinajuma tiks atšwabinataš. Peenemt pantu Tautas Padomē šchahdā redakzijā, buhtu tikpat, ka mešs pašludinatu wišai pašalei, ka mums tahda kahrtiba, ka mešs turam apzeetinajumā žilwekus beš apwainojuma. (Šauzeeni pa kreiši: Ir jau tahdi! — ir deegan tahdu koncentrazijas leģeros!) Ja tahdi ir, tad wiau leetu war iščmellet, bet likumdoščhanas aktā Tautas Padome tahdu formulējumu newar atstahš. Tapež es leeku preeščhā minetos wahrduš strihpot.

Pres. Tšhakste: Es luhgtu referenti.

Klara Kalnin: Peenemot mineto punktu tahdā redakzijā, kahds wiašč te ir, komišija wadijās no teem eemesleem, ka azumirkli koncentrazijas leģgeros ir daudš tahdas personas, kuras politiskā finā neko naw nošeguschās, bet aif šchahdeem waj tahdeem politiskeem eemesleem teef turetās apzeetinajumā. Tadehš komišija ir tajās domās, ka šchis teizeens nebuhtu atmetams.

Pres. Tšhakste: Ir preeščhlikums strihpot wahrbus „waj teef turetās apzeetinajumā aif politiskeem eemesleem“, pee kam komišija issakas pret šcho pahrlabojumu. Es liščhu uš balfoschamu. Kas ir par Antona preeščhlikumu strihpot wahrbus „waj teef turetās apzeetinajumā aif politiskeem eemesleem“. Preeščhlikums ir atraiditš ar 31 balsi, pret 24 — 16 atturoteš. — Nahkoschais ir treschais pants. Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es liščhu uš balfoschamu. Tā tad treschais pants weenbalfigi peenemts. — Zeturtais pants. — Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es liščhu uš balfoschamu. Tā tad zeturtais pants weenbalfigi peenemts. — Peektais pants. — Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es liščhu uš balfoschamu. Peektais pants weenbalfigi peenemts. Seftais pants.

Sahlits: Es te liktu preeščhā wahrda „uščot“ weetā likt „pasinot“, jo zitadi isnaštu, ka prokuratura stahw sem šchis komišijas.

Pres. Tšhakste: Es luhgtu referenta atšauksmi.

Klara Kalnin: Komišija likās waditees no šefoscheem motiweem: ja mehš peenemtu Sahlischa kunga preeščhlikumu, tad waretu notikt, ka mehš gan pasinojam prokuraturai, bet teefu eeschdes muhš neklausā un nepasino. Turpretim, ja mehš uščosim, tas nosihmēs, ka muhšu lehmumi teefu eestahdem katrā finā jaišpilda.

Pres. Tšhakste: Tā tad juhš esat pret šcho eebildumu?

Klara Kalnin: Es esmu pretim.

Pres. Tšhakste: Preeščhlikums ir wahrda „uščot“ weetā likt „pasinot“.

Klara Kalnin: Warbuht waretu islabot tā: „pasinot nekawejšochai ispidišchanai“.

Pres. Tšhakste: Bet tagad positiwi likts preeščhā wahrda „uščot“ weetā likt „pasinot“. Es liščhu uš balfoschamu. Ar wišam balsim, weenai dakai atturotees, šchis pahrlabojums ir peenemts. Kas atteezas uš redakziju, tad tas darbs peekriht redakzijas komišijai. Tahlat komišija likušt preeščhā wehl weenu septito pantu, kas isdalitš eksplamars. Es lasiščhu koi lehiām, tā ka to warēs usrakstīt: „Prokuroreem, teefnescheem, administratiwām teefam un zitām eestahdem, kuru rihzibā stahw apzeetinatee, jaiščod uš komišijas peeprasišjumu 3 deenu laikā pehš peeprasišjuma šanemšchanas wišt uš apzeetinato atteezigi ismeklešchanas materialā.“ Waj wehlas kahds peeteitees pee wahrda? Ja ne, tad es liščhu uš balfoschamu. Tā tad šchis pants weenbalfigi peenemts. Es liščhu tagad šchito instrukziju wišā wišumā uš balfoscha u ar teem pahrgrosijumeem, kas ir tikušchi peenemti. Tā tad instrukzija weenbalfigi peenemta.

Klara Kalnin: Komišijai wehl ir weens preeščhlikums Tautas Padomes presidijam. 5. pantā mehš peenehmām, ka komišijas sehdes ir pilnteešigas tad, ja peedalas 9 komišijas lozekli. Azumirkli komišija ir daudš tahdu lozekli, kuri šaiftiti pee weetas. Komišija leef preeščhā Tautas Padomei eewehlet šcheem komišijas lozekleem substitutus, lai tee waretu cerastees sehde, kuru komišijas lozeklis ir špeests neapmeklet.

Kliuwe: Es luhšhu uš 5 minutem pahrtraukumu, lai frakzijas waretu weenotees.

Pres. Tšhakste: Teef likts preeščhā pahrtraukums uš 5 minutem. Kas ir par šchito pahrtraukumu? Pahrtraukums teef peenemts (sehdi pahrtrauz 6,5 min.) Tautas Padomes sehde turpinās 6,35 minutes.

Pres. Tšhakste: Amnestijas komišija ir eefneegušt preeščhlikumu, kuschškan tā: „Tautas Padomes šewišchā komišija amnestijas leetas leef preeščhā eewehlet komišijas lozekleem substitutus. Waj wehletos kahds nemt wahrdu?“

Balzmanis: Darba šaweeniba tam peekriht un luhš eewehlet weenu no muhšu partijas kā substitū, jo tā lozeklis no muhšu partijas neweens neeegahja.

Pres. Tschakste: Es lišču tagad us balsoščanu šchito preeščšlikumu. Waj Tantas Padomes peekriht tam, ka eewehl substitutus šchitai komiščaj? Tā tad preeščšlikums eewehlet substitutus weenbalsīgi peenemts. Tagad es lišču preeščšlikuminet šchaitu. (Balsis no sahles: Tikpat daudš, kā bija.) Waj wehl ir kahds preeščšlikums? Te ir weens preeščšlikums — eewehlet 12 substitutus. (Noteek Klusas šarunas sahle.) Starpbrihdis bija preešč tam, lai frakzijas weenotos, bet, kā rahdas, tās wehl naw weenošchās. Wahrds Kihwem no Semneeku šaweenibas.

Kihwe: No Semneeku šaweenibas pušes buhtu preeščšlikums, katram komiščas lozeklim eewehlet weenu substitutu.

Pres. Tschakste: Tas ir 12? Preeščšlikums eewehlet 12 substitutus teek pabalstis un zita preeščšlikuma naw. Tagad es lišču us balsoščanu to, ka eewehlet 12 substitutus. Tā tad peenemts. Es luhdsu minet kandidatus. No Sozjaldemokratu frakzijas teek minets Stubikis, Kalnišč Mikelis un Zeelens. No Semneeku šaweenibas teek proponeti Sarinšč un Ilmanis. No Latgalešču frakzijas teek proponeti Laikans; no Radikaldemokrateem — Antons; no Demokratu šaweenibas — Kirščfeldš; no Wahzu demokratiju partijas — Dr. Šhiemans; no Kreewu frakzijas — Botščagovs un no Čbreju frakzijas — Gribeščhols.

Walmanis: Es gribetu teikt, ka Republikānu partija kandidatu uštahdis wehlati. (Šautriba sahle.) Es širdu, ka newar wehlati uštahdit, tad es uštahdu Štrautneeku.

Pres. Tschakste: Es nolaišču uštahdito kandidatu šarastu: (nolasa).

Walmanis: Man no Darba šaweenibas ...

Pres. Tschakste: To Juhs pašči leeket preeščšā? Ko tad Juhs wehlatees? Waj lai par to nobalso?

Walmanis: Tā, ka komišča šastahw no 12 lozekleem un ja weens šastimst, ka newar šrahdat, waj tas buhtu no Semneeku šaweenibas, waj no sozjaldemokrateem, wina weetā nahš preeščštahwis no muhšu partijas. Pateesibā komiščaj ir eewehleti 24 lozekli un wina šarpā negrib dot mums weetu. Un ja tas nenoteek, tad man neatleek nekas zits, kā tika protestet. Es leeku preeščšā nobalso manu preeščšlikumu.

Pres. Tschakste: Es leeku us balsoščanu ešneegto peeprašijumu, ka tiktu wehl weens peewehlets klast. Tā tad isnahš 13. Luhdsu uštahdit kandidatu.

Walmanis: Mehš no šawas pušes uštahdam Softi.

Pres. Tschakste: Juhs uštahdat kā kandidatu Softi. Es luhdsu, waj šapulze wehlas, ka atšewiščki balso par wina weenu. (No Sozjaldemokratu partijas leek preeščšā dot Kalnina weetu Softem.) Te ir tagad pahrgrošijums notizis — Mikela Kalnina weetā no Sozjaldemokrateem proponē Softi. Waj šapulze wehlas katru atšewiščki balso?

Kihwe: Weens jantajums. Waj ir tahds Tantas Padomes lozeklis Softe?

Pres. Tschakste: Es lišču wisu listi us balsoščanu un luhdsu peezeltees tos, kas ir par to listi, tā kā wina tika nolaišita? (Wisi peezekas.) Tā tad šchita liste peenemta. Šihš ar to šchis deenas šahrtibas punktš ir isšmelis. Nahšošchais deenas šahrtibas punktš ir likums par walšis kases šimju islaiščanu. Waj wiššem Tantas Padomes lozekleem ir norakšis no šchi likumprojekta isšneegts? Referents par šcho likumprojekta ir Wahrsbergs. Luhgtu.

Wahrsbergs: Mums ir šidalits ihšs likumprojekts, tomehr winašch pehž šaweem apmeheem ir deesgan šaturošchš. Tas ir likums par walšis kases šimju islaiščanu 100,000,000 Latwijas rublu wehrtibā. Šchis likums tika pahršpreests finansu un budščeta komiščaj jau 5. nowembri. Toreiš no komiščas pušes tika uštahditi wairak eebildumi, waj šcho sumu atwehlet. Toreiš, noklausotees pašinojumus no finansu komiščas preeščštahweem, komišča neatrada par eeprehšanu apmeerinat waldbibas prašibas pilnā apmehrā. Tomehr, lai netrauzetu šabeedriškos darbus, lai netrauzetu warbuhtejo kara darbibu, preešč ka tagad ir wajadšigi koti plasči lihšekli, toreiš komišča isšeizās tikai par to, ka prinzipā šchi naudas šimju islaiščana atwehlama, bet tikai šašchaurinatos apmehros, šamašinot sumu no 100 miljoneem un 50 miljoneem, ašrahhdidama, ja waldbiba dos wajadšigos ašrahhdijumus, zik leeki lihšekli apmehram wajadšigi tuwakā nahkotnē, šewiščki šakarā ar kara weščanu, tad waretu šcho sumu

ari paleelinat. Schodeen notika atkal finansu komissijas sehde, kurā peedalijs ministru presidents ar kara ministri tai paschā personā, tāpat ari finansu ministrs un preekščstahwi no finansu un kara ministriju reformēt un dewa atleezigus paschlaidrojumus, pee kam komissija, noklausijusees schoš paschlaidrojumus, un eeposinusees ar isdewumeem, ar kahdeem faistita kara weschana pret usbruzejeem, nahza tomehr pee flehdseena, ka waldbibas prasiba pehz atkaujas isdot walsts kafes sikhmes par simts miljoneem rublu naw pahrsphileta un faskan ar pateesām wajadsibam. Tadehl ari komissija, schodeen pahrlcezinajusees par to, 50 miljonu weetā nolehma atkaut isdot walsts kafes sikhmes par wiseem 100 miljoneem. Tomehr ari scheit tika paslrihpots tas pats, kas jau tika teiktis pee 75 miljonu islaischanas, tas ir, ka waldbai buhtu japeegreesch leelaka wehriba lihdselku eeguhshanai ari no zitas puses, peegreesla leelaka wehriba nodoklu peedshichanai. Schini likumprojekta ir minetas bes tam naudas sikhmem, kahdas ir jau atkautis isdot agrak peenentos likumprojektos, wehl jaunās naudas sikhmes, 50 un 250 Latwijas rublu apmehra. Komissija no saktuma waldbija par to daschadas domas, bet galu gala us doteem paschlaidrojumeem wina weenojas, ka buhtu atkaujams ari schis sikhmes isdot, finans, peegreeschot wajadsigo wehribu wina jo ruhpigai pagatawoschanai. Ta tad komissijas flehdseens galu gala bij tahds, ka atkaut isdot walsts kafes sikhmes wisu 100 miljonu Latwijas rublu apmehra un islaischot peeweentot ari jaunās naudas sikhmes 50 un 250 Latwijas rublu wehrtiba. Bes tam, ta ka schee krediti wajadsigi taisni kara isdewumeem, kas faistiti ar kara weschanu, komissija uskata scho likumprojektu par steidsamu un leel preekščā peenemt wina steidsamā kahrtā diwos lasijumos.

Pres. Tschakste: Ir tikusi proponeta steidsamiba. Es lischu papreekšč nobalsot par steidsamibu. Ta tad steidsamiba weenbalgisi peenemta. Teel atklahtas wispahrejas debates. Pee wahyda peeteizees Wenders.

Wenders: Ungsti godatee Tautas Padomes lozekli! Ar scho likumprojektu, kuru mums tagad zehla preekščā komissija un eeteiza wina peenemt, mehš atwehlam waldbai weemu eenahkumu awotu, kuru newar fankt par normalu. Bet lihds ar to, ka mehš waldbai atwehlam scho nenormalo eenahkumu awotu, mehš wina atwehlam ari sinamu kreditu. Un ja mehš pee ta jautajuma peejam atklahti no ta weedokla, ka mehš waldbai atwehlam sinamu kreditu, tad mums schis jautajums jaapstata no diwām pusēm. Man leekas, ja Tautas Padome grib to atwehlet, tad wina newar paeet garam schim jautajumam, to neapstatot no wisām pusēm. Es to ari gribu apstaitit, ja man tas buhtu atkauts, atklahti sehde; es gribetu aiskahrt to, kas ir no swara pee katra kredita, preekšč kahdeem mehrkeem tifs islectota ta nauda, ko no mums prasa, un otrs — kahda waldbiba schoš lihdselkus no mums prasa. Tee abi ir loti swarigi momenti. Ja es apstahschos pee otra punkta, tas ir, kahdai waldbai mehš tos lihdselkus atwehlam, tad es atkauschos few atklahti kritiket scho waldbibu, un warbuht Tautas Padome wehlesee sehdi flehgt ais teem pascheem motiweem, ais kahdeem sehde tika flehgtā pagahjuscho reisi, kad bija preekščā loti swarigi jautajumi, ta tas ir warbuht ari schodeen. — Kas atteezas us mehrki, kam schee naudas lihdselki teel isluhgti jeb isprakti, tad tani pawadraftā, kusch Tautas Padomes lozeklem tika isfneegts no waldbibas, stahweja sefoschs teizeens: Nauda wajadsiga kara weschanai, muhsu semes aissardsibas organiseschanai u. t. t. Kas atteezas us muhsu demokratijas aissardsibu, par to mehš stahwam wisi. Es gribetu teikt un gribetu ari tizet schoreis, ka ari paschā laba spahrnā, lai ari zil grehti tas man nebuhtu tizet, nebuhs neweena, kas buhtu pret muhsu demokratijas aissardsibu pret to eenaidneeku jeb pateesiba pret tam bandam, kas muhsu senē ir eebrotuschas un par kurem leeku wahrdū runat naw wajadsigs. Ta tad par to mehrki, kam nauda ir wajadsiga, par to es sche negribu dand runat, un ja muhsu preekščā buhtu tikai tas mehrkis ween, tad mehš bes garam runam ta weens wihs pazeltos un balsotu par teem simts miljoneem, un lihds ar to gribetu issteikt famu pahrlceezibu, ka tās aprindas, kuras ir no Semneeku saweenibas, lai tās neshen sabotaschu ar Latwijas rubli. Latwijas rublis ir tahds pat kareiwis, ta tee, kas sehsch transchejās winā pusē Daugawai, un wiswairak pret aissardsibu ir isdarijuschi tee, kas dshen sabotaschu ar Latwijas rubli. (Balys pa kreisi: Pareisi, un applausi). Par noscheloschannu jafata, ka scho sabotaschu ar Latwijas rubli neshen wiss tee nabaga plitsee strahdneeki, kureem Latwijas rublis jasanem ta deenas alga, bet dshen tee jaimneeki, kuri newar jafkattit sawus zara rublus, bet kurus mums arweemu mehds nostahdit par

Latwijas zehlejeem. Es nesinu, zif tahlu un zif leelos apmehros latweefchu semneeneezibu represente Semneeku jaweeniba, kura fakas to representejot. Bet ja wina newar isdsehst scho netikummu no tam aprindam, us kura wina atbalstas, tad man jafaka, ka wina schini brihdi newar ispidit weenu no teem swarigeem ufdewumeem, kuresch fakrai partijai jaispilda, wina newar darit eespaidu us tam aprindam, kas ais winas stahw. (Applausi pa kreisi.) Un ja tas ta ir, tad ir diwafahrt neweta usfahrt tagadeja atbildiga brihdi Latwijas politiska dsihwé to newajadsigo un schkelescho agitaziju, kur waretu leetot ari weenu neparlamentisku wahrdu, kura nahk no tam aprindam, kuru peenahkums buhtu stutet Latwijas walshi. Es atgreeschos atpafak pee ta mehrka, kam nauda teef leedota un pasrihpou to, ka kas atteezas us to mehrki, tad ari mehš, kurus uskata ka walstij newehlamus elementus, kureem eesfchleetu ministrija skatas pafak, kas fehseh winu komitejas, mehš halsosim par teem 100 miljoneem. Man ir weens komisks dokumentis, ka waldbiba skatas us mums, un pehz kura mums abam rokam buhtu jabalso pret teem sintis miljoneem. Tas dokumentis gan neatteezas us naudas leetam, bet es wianu tomehr nolafschu. Mums ir Muffne weena organizazija. Strahdas, ka par wisam organizaziam un par winu lozekleem teef westis jawá siná „posluschnoj spisok“. Warbuht ari par mani paschu. Es gan drusku nowiros no temata, bet warbuht wehlat buhs weeta par to minet, lai raksturotu otru pusi. Schis dokumentis ir rakstis no administratiwa departamenta, no kahda Gewas lunga sem Nr. ar wirsraflu „slepeni“. Wiasch ir rakstis kahdam eesfchleetu ministrijas eerehdnim, kahdam, es to nesinu, bet to war pehz munura useet. Resoluzija us schi dokumenta ir fetoscha: „Zuhdu M. lungu eewahki klusa gara un neuskrihtoscha weida sinas u. t. t.“ Parastijis Walkas aprinka preefschneeks Osolnisch. Ta ir muhsu partijas organizazija. Ja us to Zums ir neustiziba, ja juhs klusa gara un neuskrihtoscha weida gribat sinat, ko mehš daran, tad mehš gribam atklohta gara atkloht, ko Zuhš dareet (applausi pa kreisi, fazeeni brawo). Te nu es peenahku pee jautajuma otras puses, kahds ir tas organs, kas stahw tagadeja walstis atbildiga brihdi muhsu walstis preefschgalá. Waj mums ir us wianu ustiziba. Ja, man ir ustiziba personigi us teem zilwekeem, kas stahw schobrihd muhsu armijas preefschgalá. Bet ja es teem ustizos, tad ar tikpat leelu neustizibu es skatos us teem, kas stahw muhsu politikas preefschgalá. (Applausi pa kreisi.) Un tavehz ka mums ir ustiziba pret teem, kas stahw muhsu armijas preefschgalá, lai neustiziba pret teem, kas stahw muhsu politikas preefschgalá, nekahda siná neatsanktos us muhsu armijas kausas isturibu. Teem, kas stahw muhsu armijai preefscha un wada til atbildigu darbu, kahds ir muhsu tehwijas atfwabinafchana, teem mehš ustizamees un es jafu, ka muhsu parlamentariska kritika naw tahda, kas desorganijetu muhsu demokratijas aiffardsibu. Par muhsu politiskeem wadoneem un muhsu waldbibas ispidu organem mums pahri deenas atpafak nahjas noklausitees leezibu no tahdas puses, no kuras to nemas newareja sagaidit. Tas bij muhsu profurora lungs, kuresch usstahjas un nolafstia mums dokumentu pehz dokumenta, kahda ir muhsu eesfcheja politika. Tas ir pats galwenais rats, kas wada muhsu Latwijas demokratiju, un kur iskatas loti behdigi. Zuhš mums leekat preefscha isleetot lihdselus apfardsibai un zitam eesfchejam wajadstbam. (Sauzeeni pa kreisi: Komandanteem! — klusa gara!) kas, faprotams, teef isdarits un iswests loti klusa un neuskrihtoscha gara, bet ar loti skalam un loti uskrihtoscham konsekwenzem uu sekam. Bet nekatotees us to, ka muhsu paschwaldbibas darbiba us katra sola tranzeta, kairs zilweks, kas ir us bessmneeku listes, teef uskatis par leelineeku; pastahw weena eestahde blakus otrai, kura in jaker leelneeki, bet kuras tai weeta ker saglus un bleschus, bet leelineeki staiga afahrt. Kam nauda teef isdota, par to mums naw nekahda apreshina. Nekatotees us to, ka Tautas Padome pehz leelineeku gahschanas no julija mehnescha strahda jau labu teesu mehneschu, mums naw no waldbibas puses listis preefscha neweens apreshins, kur tas sumas teef isdotas, ko mehš dodam, kur winas teef istehretas, kahdi ir eenahkumi un isdewumi, kahdi ir waldbibas nodomi us nahfosham deenam. Mums naw ne stripatinas dots no ta, ko fonz par budschetu. Es faprotu, ka mehš newaram tagad prasit budschetu, isstrahdatu wisos fiktumos ka meera laikos, bet mehš waram prasit kaut ko lihdsigu budschetam. Mums pasaka: dodat mums lihdselus, mehš winas isleetosim apfardsibai, rekwisiziam u. t. t. Muhsu finansu politika par wiseem scheem mehnescheem naw pagahjusi ne par weenu soliti us preefschu, mums naw pat tas eewests atpafak, kas bija zarisma laikos. Mehš esam nodokku siná gahjuschi tahlat atpafak,

nekā tas bij tad, kad mehš pasludinājām, kā atbalamees no Kreemijas. Mehš saprotam, ko mehš no finanšu ministrijas newaram prasīt, bet mehš waram no winas prasīt finanšu sistemu, finanšu planus nashkamibat. Finanšes peeder pee walstis wiswahrigateem pamateem un ja mehš ufstahdam jautajumu, us kahdeem pamateem mehš zelam waldbibas ehku (peesihme no Soz.-dem.: Us zectumeem), tad man jaska, ka mehš to zelam us fuitim. Us zectumeem? Tas ir schwaki: Nodoklu politika mehš neredsam nekahdas wadoschas idejas. Mehš zerejam us ahrejo aishnumumu. Mufsu finanšu ministrs izzeleja wifas ahresemes. Noteikis nekās schimbrihscham naw atrafts. Ar weenu wahrdu, mehš fainneefojam azis aishneegusch un tur mufsu finanšu maschina galu galā noees un zif tahlu tas stahw no ta, ko fang par besdibenu, to mehš nesinam. Man schkeet, ka tahlak tā fainneefot wairs newar. Par nauđu, kuru waldbiba ishdod, Tautas Padomes wairakumam naw nekahda shtaka pahrskata. Ja Tautas Padomes wairakums neprasa shtkumus, tad lai winsch masakais jau tagad fahf domat un lihds nashfoschai sestjai isdomā kaut ko tahdu, kas mufsu waldbibas aparatu sinatu nostahbit us kahjam un lai schis aparats buhtu tahds, kurem mehš waretu pilnigi uftizetees. (Applausi.) Te es peenahku pee jautajuma otras puses. Ja mums buhtu janem wehrā tikai tas aparats, kurem mehš lihdselkus dodam rokās un laujam fainneefot, tad mehš sakam, ka mehš balsojam pretim. Mehš tam waldbibas aparatam, tam ministru kabinetam neustizamees. Mehš winam fawu politisko uftizamibu nedahwajam. To mehš daram aif koti faprotameem eemefleem. Warbuht tee fungi no minoritatem, kas tur sehsh, ir personigi koti labi zilweft, bet politika ir koti zeeta, asa un neshcheligā leeta, tā ka schim gadījumam man jaska skaidri un gaischi, ka teem kungeem, no wahzu aprindam, kas tur sehsh mufsu kabinetā un kas sinamu shtim usleek wifai tai kompromisu waldbai, kas mufsu preefshgalā stahw, mehš tai newaram fawu uftizibu dahwat. Bet tā ka tagadejā brihdi ir no swara tas kopejais darbs, kas mums wiseem dahrgs un tapehž ka mehš newaram atstahst mufsu armiju bes apgehrba, apaweem un munizijas, jo tee laudis samaksa to ar fawu dshwibu, tapehž mehš balsojam par krediteem. Bet mehš gribetu, lai mehš waretu uftizetees tai waldbai, kas stahw mufsu walstis preefshgalā.

Alihwe: Zeenijamee Tautas Padomes lozektu fungi! Nebija neman mans nodoms, pee schi jautajuma ufkawetees, bet tagad, pehž eepreefshējā runataja isajinajuma, es efuu sinamā mehrā speests atbildet. Usbrukums, kas tika isleikts latweefshu semneezibai, aistahja tahdu nostanu, itin ka semneeki ween buhtu wainigi pee ta, ka Latwijas rublis nezirkulē, kā winam wajadsetu zirkulet. Sakarā ar to, es gribu apstahtees pee jautajuma, ko semneeki preefsh Latwijas walstis ihsti dara? Te tika aishrahbits, ka laudis, kas nepeederot pee semneekem, labpraht nemot pretim Latwijas rubli. Es atwehletos few wajatz: waj tee fungi, kas tā runā, pahshl lautu apstahklus? Kā stahw tagad algas jautajums us laukeem? Tur algas neteek wis maksatas Latwijas naudā, bet graudā un retumis zara rublos. Strahdneeks weenkahrschi pasaka, ja juhs gribat maksat ar teem papira rubleem, tad es nestrahdaju — luhgtu nolikt preefshā produktus. (Zeelens no weetas pahrtanz.) Ja wehlatees runat, Zeelena kungs, tad nemat, luhdsu, wahrdu. Bet es negribu isleikt pahrmetumus teem strahdneekem, kas dshwo us laukeem un kopā ar fainneekem istaifa weentigo latweefshu raschojofcho schkiru, jo, isnemot semneekus, naw tagad otras grupas, kas Latwijā kaut ko rashatu. Wainojami ne tikai lauzneeki, bet ari pilsehtneeki. Tee fungi, kas ufstahjas pret semneezibu, sin koti labi, ka semneeki nem Latwijas nauđu un nems to wehl ari us preefshu, bet lai tad to paschu dara ari pilsehtneeki. Te, peemehram, rashurigs gadijums no pehdejo deenu dshwes: atnahf pee manis weens semneeks un luhds eet winam lihdsi us weikalu, lai waretu tur nopirkt kasti naglu. Kad es jautaju, kadehl winam tās naglas nepahrdod weenam, tad nahja rashuriga atbilde: ja es weens eeeju, tad man par latweefshu nauđu nepahrdod. Puht, fungi, pilsehtneeki, kā to lai fang! (No Sozial-demokrat. peesihme: Tas jan ir schihds!) Sozialdemokrati norahda us labajeem, ka tee ir wainigi. Es negribu teikt, ka ta puse ir bes wainas (Kalinina peesihme: Mums jan naudas naw!) bet gan gribu paštrihpot, ka mans preefshrunatajs no Sozialdemokrateem neatrada neweena wahrda, lai nosoditu no schi katedera to puht, us kuru tagad wairakahrt rahda ar pirkseem. Turpretim preefsh semneezibas tam bija pahrmetumu deegan. Bet fakat walstirdigi, waj pehž juhsu domam semneeziba teesham neko naw darijusi Latwijas walstis labā? Tas pats kungs bij klahst finanšu komisijas sehde, kur kara ministrs sinoja, ka jamaksa 36,000,000 rubli par rekwisezetām

mantam us laukeem. Bet ja tā, tad tatschu semneeziba ir dewiſi Latwijas walstij daſchadaſ mantas par wiſſu ſumu. Un ja tagad ſozialdemokratu kungeem ne labpatiks par likumprojektu balſot, tad ſemneeki, ſaimneeki, graudneeki un rentneeki ailihdſibu tā ij nedabuſ. (Kalniſch: Tee beſſemneeki ir uſ fronti! — Smeeſli. — Sauzeens no ſahles: Komedijs ſemneeku deſt!) Man pirms daſcham deenam bija gadijums eepaſihtees ar taſdu progresiwu ſaimneeku, kurſch walſudigi paſazija, ka darijis wiſu preeſch Latwijas, ko waldbiba no ta praſijuji, bet zil taſlu to ſpehſhot uſ preeſchu, to nziņot. Jau diwi nedelaſ no weetas wina nodarboſchanaſ eſot: ſchkuhtis, rekwiſeto mantu weſchana, klaufchas, nodewas u. t. t. Eſ nekurnu par to, wiſch ſaka, bet juhs, lungi, kaſ ſehſchat pilſehtā, netaiſat pahmetumus, bet darat tāpat. Ari eſ waru, ka juhs, aiſbraukt uſ pilſehtu, tur ſehdet un ſaukt kopā ar „Latwijas Sargu“, ka ſemneeki ir peepſeſchami pilſehtneekus paehdinat. (No Soz.-dem. peehime: Lai til brauz projam!) Ja, wini jau brauz projam, bet ta leeta naw til weeglprahtigi nemama jo lauki paleek neapſtrahdati. Tā taſ taſlaſ newar eet. Patrs, kurſch ſaprot tagadeſo momentu un ſin, kaſ ſchini brihdi jadara, lai nem leetu nopectni. Taſ gala ſlehdeens buhtu taſds: ſemneeks ir ar meeru darit Latwijas walſts labā wiſu, ko weent ſpehji, bet praſa ſtaidrihu un noteikrihu, praſa garantiju, ka neuſbruht leelineeki, ka Zeſwainē 6 reſeſes no weetas, praſa ſamehrigu un taiſniugu naſtu ſadalſcham ſtarp wiſcem walſts pilſoneem. Te, eſ rebiu, uſbindinas tā ſanzamās Darba ſaweenibaſ preeſchſtaſwiſ. Lai wiſch neatſmirſt, ka Darba ſaweenibai gabja Raunā, kur winu runatajus apſwilpa un dſina ahrā, kad tee ſahka runat par amneſtija. Ar wiſu ſazito eſ nebuht negribu uſſtahtees pret ſcho ſwarigo likumprojektu, kuru pat mans preeſchrunatajs bij ſpeests atſiht par peenemamu. Kā jau teizu, eſ tik uſſazimats uſ atibidi. Eſ atſihtu, ka art ſemneeks ir wainigs, bet ne tikai wiſch weent ir taſ grehta aſſis. Ja lauzineeks eebrauzis pilſehtā newar neta nopirkt par Latwijas naudu, tad tur waina uſtraujama pilſehtneekeem. Wainigas ir wiſas ſchkiras, un muſſu peenahkums ir newis kuhdit un ſkaldit, bet kopot un iſlihdſinat, pahleezinat tantu par Latwijas rubla iſhto wehrihu un noſſaidrot ſabeedribai, ka zenschanās pehz zara rubleem war nowest winu ihpaſchneekus pee ruhgtas wiſchanaſ.

Prof. Tſchakſte: Wairak neweens pee wahrda nepeeteizaſ?

Sahlits II. Luhdu wahrdu. Alihwez kungs runaja, ka Raunā kaſhdā nihtinā Darba ſaweenibaſ oratori, kuri agitejuſchi par amneſtiju, eſot tikluſchi iſſwilpti; ta ir denunzija, ta ir meſu denunzija, kaſ neſaetas ar pateſibu. Eſ ar biju Raunā un runaju par agrarjantajumu, bet netiku minejis ne wahrda par amneſtiju. Beſ mantis ar wehl runaja profesoſs Balodis. 12 minutes ilgā runā wiſch nemineja neweena wahrda par amneſtiju, bet beigās gluſchi otradi, muhs apſweiza ar ilgeem applauſeem, bet no iſſwilpſchanaſ nebija ne runas. Kaſ atteezas uſ muſhu waldbihu, tad ari tur eſ dſirdeju praſibaſ no ſemneezibaſ puſes. Wini praſija tikri demoratiſku waldbihu, bet noſt ar kompromiſa waldbihu! Tad un tikai tad mehs ſeedoſim preeſch Latwijas atbrihwofchanaſ, wiſu preeſch brihwās, neatkarigās Latwijas. Un ſamehr miniſtru kabinetā ſehdes kompromiſms, tikmehr mehs winam newaram uſtizetees, un taſ patſ ari jaſata Darba ſaweenibai.

Prof. Tſchakſte: Mehs pahrejām uſ pantu laſiſchann. Luhdu peezeltees toſ, kaſ ir pret? (Naw.) Kaſ aturās? (Naw.) Tā tad mehs pahrejām uſ pantu laſiſchann. Wiſs likums paſtaſhw no weena paſcha panta. Teſſts wiſeem ſinams. Neweens pee wahrda nepeeteizaſ. Eſ likſchu uſ balſofchann un luhdu peezeltees toſ, kaſ ir par ſchi likuma peenemſchann. Tā tad likums ir weenbalſigi peenemts. Naſkoſchais deenas ſahrtibaſ punkts ir likums par daſcheem atweeglinajumeem ziwil- un kriminaleetas perſonam, kurās atrodas kara deeneſtā. Reſerents ir Sahlits.

Sahlits: Muſſu waronigeem kareiwjeem ſchini brihdi ir pilnas roſas ar ſemes iſtibriſchann no eebrauzejeem, laupitajeem un daſchadām awanturiſtu bandam. Wineem naw walas nodarbotees ar perſonigām leetam. Pee taſhdām peeder art teſleetas, kuras ir jawed un buhs jawed muſſu kareiwjeem, kaſ eſſaukti kara deeneſtā. Schis likumprojekts parede, ka wiſas tāſ leetas, kurās kaſhs ir eſſauktiſ kara deeneſtā, atleekamas lihſ turpmakai noſſaidroſchana. Schis likumprojekts parede, ka ir apuramas ziwilleetas un winu lehmumu iſpildſchana, tāpat ari kriminaleetas, kur priwatintreſes aiſkahtas no taſhdām perſonam, kaſ eſſauktas kara deeneſtā. Wiſas tāſ lee-

tas apturamas un naw isspreeschamas lihds turpmalam rikhojumam. Schis likums ir wisat nepezeeschams un eewests wisas zitās walstis, kas wed karu. Tadeht komissija leet preeschā wīnu peenemt un atsiht par steidsamū.

Pres. Tschakste: Es likschu us balsoschannu steidsamibu. Luhdsu pazeltees, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees, kas ir atturejuschees. Naw. Tā tad steidsamiba peenemta. Teef atklahtas wispahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeteizas. Es likschu us balsoschannu pahreju us laisichannu pa panteem. Pahreja us pantu laisichannu peenemta. Wispirma usrakstis: Likums par daischeem atweeglinajumeem ziwil- un kriminaleetas personam, kuras atrodās kara deenestā. Gerunas naw — peenemts. (Wisus pantus un likumu wisā, wisumā peenem bej debatem.) Nahkoschais ir likumprojekts par fewischkas teefaschannas kahrtibas atzelshannu walsts noseegumu leetas. Referents Kweefis.

Kweefis: Zeenitee Tautas Padomes lozekli! Kā sinams, walsts politiskee noseegumi, tāpat ari wesela kategorija zitu noseegumu neteef isteesati pehz wispahrejem likumeem, tahdi peenemti 1864. gada teesu ušlawā, bet gan pehz atfewischkeem noteikumeem. Politiskās leetas teef isteesatas galwenā kahrtā no teesu palatas, pee kam swarigakee noseegumi, par kureem draud sods ne masaks par pahrmahzibas namu, teef isteesati peedalotes kahrtu preeschahwjeem, t. i. no muischneezibas, semneekem u. t. t. Tahds instituts, bej schaubam, schinis laikos naw peelaischams, ir noweypojes muhsu demokratiskā walsti, kur mehš nekahdas ischakiribas nesinam starp muischneezibu un semneezibu. Drrahrt, galwenais truhlums schim institutam bij tas, ka ta spreedums bij galigs, leeta tika isteesata weenā instanžē un pahrsuhdsiba bij eespehjama tikai kasa-zijas zekā. Es domaju, te buhtu leeki schakati aishadit, ka tahds instituts ir atzekams. Tadeht juridiskā komissija peekriht schim likumam, ka wisi tee panti, kas atteežas us scho institutu, ir atzekami. Wiasch ir loti ihs, min tikai tos pantus, kas atteežas us scho teefaschannas kahrtibu. Atzelot schoš pantus, politiskās leetas tiks isteesatas, kā tas paredžets wispahrejos likumos. Tahlak es luhdsu scho likumu peenemt steidsamibas kahrtā.

Pres. Tschakste: Es likschu us balsoschannu steidsamibu. Luhdsu peezeltees, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees, kas ir atturejuschees. Naw. Tā tad steidsamiba peenemta. Atklahju wispahrejas debates. Antons.

Antons: Scho likumprojektu es waru tikai atbalsit, bet neatkarigi no ta, man leekas, ka schis moments mums Tautas Padomē buhtu jaatsihmē. Mehš sinam, un par to ir leeki plašhi runat, ka muhsu zeetumi ir pahrpilditi. Te lika isteitti pahremetumi teem isilda organeem, kas zeetumus pahrpildijuschji. Teescham ir daudš nepareisibu un pahrmehribu, pee tam es negribu atgreestees, bet aishadit us to, ka schak leetai ir ari otra puse. Mums lihdschim laikam naw atteezigas teefas, kuras schis kategorijas kriminaleetas waretu tikt isteesatas. Latwijas walsts pastahw jau labu laiku, bet lihdschim naw isbaritas wajadstgās pahrmainas teesu eekahrtā. Un schis pahrgrosibas nebuht naw tik leelas, kā mums nebuhtu bijis eespehjams winas eewest ka wisu scho laiku. Projekts pastahw tikai no diwdem panteem. Schis apstahllis mums katrā sinā japastrihpo. Kad mehš scho likumprojektu peenemsim, tad personas par atteezigeem pahrsahpumeem, kuras ari muhsu amnestijas komissija newarēs atswabinat, no ismekleschannas zeetuma tiks atswabinatas waj noteefatas. Tad winas paliks zeetumā us teefas spreduma pamata, bet newis ismekleschannas zeetumā. Tahlak mums ir wehl jaisweido karateefas. Daudš runats par tām, bet wisem ir skaidrs, ka bej kara teefam newar istiit. Nestatotees us to, ka mehš gandrih jau weselu gadu wedam karu, tomehr wehl lihdschim laikam naw notikusi neweena kahrtēja kara apgabalteefas sehde. Tas ir apstahllis, us kuru Tautas Padomei wajadsetu greest waldbibas mehribu. Schodeen es pirmoreis ar preeku dširdeju, ka nahkoschā sehde wareschot notikt nahkamo pirmdeen Deepajā. Tas katrā sinā ir solis us preeschu. Tikai ir jaatsihmē, ka schis reformas nahk pahrat gauši. Tahlak es wehl gribu pahrihpot, ka mehš esam peenehmuschji Kreewijas teesu eekahrtas likumos. Ja nu mehš esam winas peenehmuschji, tad mums newajadsetu winus eewest tahdā weidā, tahdā wini no Kreewijas waldbibas paslittinati, isweidoti us launo pusi. Mehš sinam, ka wieradikalakee bija tee teesu eekahrtas uštawi, tahdi tika peenemti 1864. g. Tee wehlat tika daudšahrt pahrgrositi un it fewischki pilnā weidā tā šautās Baltijas prowinzēs wini nekad nietika eewesti. Ja mehš esam weenojuschees par Kreewijas

teefafchanas fahrtibu, tad mums wajadsetu noftrihpot nost wifu to, kas 1864. gada likums ir padarījis arween flitakus un iſweſt wiuzs pirmatneja weida. Es wehletos, ka teefleetu ministrija neapmeerinatos ar ſcho likumprojektu, bet ruhpetos par tuhlieteju ſwehrynato teefu eewefchanu Latwijā.

Prof. Tſchalſte: referents Aweefis.

Aweefis: Es gribu aītrahbit, ka iſſazitais pahrmetums, ka tas likumprojekts nahk wehlu, un ka tamdehl zeetumi ir pahrpilditi, naw dibinats. Šche es waru konſtotet, ka lihdsſchtm teefu palatā tahdas leetas naw eenahkufſchās. Ir eenahkuſe weena pati leeta un ta pati uſ iſbeigſchānu.

Teefleetu ministrs Magnus paskaidro, ka projekts par ſwehrynato teefam jau iſſtrahdats un nodots peenahzigām eestahdem.

Aweefis: Pehz paſtahwoſcheem likumeem tos noſeegumos, par kaſhdeem draud ſods ne ſemaks, kā eeflodſſchana pahrmahzibas namā, neweens newar tikt ſodits pirms tam, ka wiawſch ir nodots teefai. Prokurora faſtahditais apſuhdsības rakſts ir jaſkata koleģialai eestahdei zauri un ja wiaw atrod, ka apſuhdsības rakſts ir dibinats un ja peerahdijumu ir peeteefoſchi, tad apſuhdsieto nobod teefai. Preteja gadījumā leetu iſbeids. Pee mums paſtahw tahda fahrtiba, ka paſchu rakſtu zauruhkot peekriht teefu palatai. Tā tad teefu palatai ir diwejadās funkcijas. Birmkahrt apſuhdsības kameras funkcija un otrkahrt apelazijas pahrfuhdsības zauruhloſchānu. 584. pants pareds, ka teefneſchu faſtahws, kas nobod ſināmu perſonu teefai, newar pedalitees tās leetas iſteefafchanā apelazijas fahrtibā. Tas ſaprotams nekahdu ſareſchgiĵumu nezehla agrākā ſreewijā, kur ar teefneſcheem nebija ko ſkopotees, jo to faſtahws bija koti leels; tur pee teefu palatas paſtahweja ſewiſchſ departmenta, kas ſlatija apſuhdsības rakſtus zauri. Mums turpretim ir tikai wiſpahriģi weens kriminaldepartaments, tā ka gribot, negribot tam paſcham faſtahwam, kas ir nodewis minetas perſonas teefai, jaſkata to leetu zauri ari apelazijas fahrtibā. Juridiſkā komiſija nepareds tur nekahdu ſchkehrſchlu, jo neweenam nebuhtu eemefls domat, ka teefneſchi nebuhtu peeteefoſchi objektiwi. Ja tās perſonas, kuras ir nodotas teefu eestahdem, tā wainigas, wehlaſ iſrahditos newainigas, wiaw waretu attaiſnot. Kamdehl teefneſchi newar nahkt pee preteja ſlehdeena, ja reds, ka perſonas apſuhdsietas newainigi; wini ar leelako preefu tās attaiſnos. 1864. gada Teefu uſtawā paredsetais prinzijs ir koti ideāls. Es domaju, ka ſchini laikmetā nebuhtu ko baiditees, ka teefneſcht waretu aīſ eedomam nahkt pee preteja ſlehdeena. Schim apſtahllim ir tikai pahrejas rakſturs, jo kā mehſ dſudejām, projekts par ſwehrynato teefu inſtituta eewefchanu ir eefneegts Tautas Padomē un nahkoſchā ſeſijā tiks peenemts. Tad teefu palatai apelazijas funkcijas atkriht. Es luhgtu projektū peenemt ſteidsamības kahrtā.

Prof. Tſchalſte: Es liſſchu ſteidsamību uſ balſoſchānu. Tā tad ſteidsamība ir peenemta. Tagad teef attahšanas wiſpahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas? Es liſſchu preekſchā pahreet uſ pantu laſſchānu. Tā tad peenemts preekſchlikums pahreet uſ pantu laſſchānu. Schis likums paſtahw no nedaudſeem wahrdeem. Tā tad likums weenbalſigi peenemts. Nahkoſchais deenas kahrtības punkts ir ahrleetu komiſijas pahrwehleſchana. Antons peeteizas pee wahrda.

Antons: Gewehrojot to, ka ſchini jautajumā ſrakzijas wehl naw weenojuſchās un naw ari iſraudſijufſchās kandidatus, es leetu preekſchā ſchis wehleſchanas nonemt no deenas kahrtības.

Prof. Tſchalſte: Preekſchlikums ir nonemt ſchito punktu no deenas kahrtības. Bīſchu par to balſot. Tā tad ſchitais deenas kahrtības punkts teef nonemts no deenas kahrtības. Nahkoſchais deenas kahrtības punkts ir noteikumi par weenreifejo nodokli uſ lauku nekufſtāmu ihpaſchumu. Alihwe kā referents.

Alihwe: Zeenijamee Tautas Padomes lojeklu kungi! Schim likumaw ir ſawa gara wehſture. Tas ir tas nodokli likums, kas eefneegts Tautas Padomei kā pirmāis nodokli likumprojekts un, ja es nemaldos, tad paſchā pirmajā ſeſijā pagahjuſchā gadā. No ta laika wiawſch pahrbſthwojis wiſadas attihſtības ſtahdijas un dands un daſchadi pahſtrahdats. Tagad, pehz weſela gada zelofchanas, tas laimigi kluwis Tautas Padomes preekſchā. Par paſchu likumu nebuhtu dands ko ſagit, wiawſch pareds weenreifeju Latwijas ſemes apliſſchānu ar nodokleem, pee kam nodoklis projektets Baltijas Latwijas daſam Wiſdſemei un Kuſdſemei — 1 rub. no puhreetas, bet Latgalei aīſ ſaimneziſkeem apſtahkeem tikai 50 kap. no puhreetas. Bīkuma projekts noſata, ka

ar nobokli apleekama wiša seme, neifflehdsot plawas, meschus, ganibas. Romifija scho likumu pahrbaudija un leelā mehrā peertita waldbibas eefneegtam projektam. Gerumas, kas tifa zeltas komifija pee schi likuma, no waldbibas tifa eewehrotas. Suma, kuru waretu ar scho likumu eewahft, fwehrtos us 10 miljoneem rublu, faprotams, ja nobokli waretu eekafet no wišas Latwijas teritorijas. Appreeschamais likums isfrahdats tahds, ka winsch iswedams dšihwē nekawejuschī, lai nanda waretu ahtri eeplyst walfis kafē. No komifijas puses es leeku preefšhā likumu peenemt steidsamibas kahrtā.

Pres. Tschakste: Es leeku preefšhā scho likumu peenemt steidsamibas kahrtā. Tā tad steidsamiba peenemta. Teef atklahtas wizpahrejas debatas. Pee wahrda peeteizas Goltš.

Goltš: Likumprojektus par nobokleem no nekustameem ihpafchumeem us laukeem un ari pilsehtās katrā siņa ir wajadsigs peenemt un pehz eefpehjas drihsaf skatit zauri. Bet sche es gribu aifrahdit us to, ka finanšu komifija likumprojektus naw peeteekofschī isfrahdajufi. Kā weenā, tā otrā Tautas Padomei eefneegta likumprojektā ir koti prinzipieles isfchreibas pee noboklu uflifchanas nekustameem ihpafchumeem us laukeem un pilsehtās. Tas notizis tamdehl, ka likumprojekts par nobokleem us laukeem nahzis pirmais komifija un tur tifa peenemts. Kad nu winā peenemteem prinzipieem gribeja peemehrot likumprojektu par nobokleem pilsehtās, tad isehlas no daschām pusem pretrunas un to newareja iwest. Es to gribetu isfkaidrot tā, ka finanšu komifija ir wairaki lauku preefchstahwji, kurei zentās likumprojektu par pilsehtās nekustameem ihpafchumeem padarit masleet gruhtaku un smagaku, nowelot leelaku noboklu nastu us pilsehtneeku plezceem; tāpat sawas sinamas intrefes bij muhsu wahzu preefchstahwjeem, jo tee patureja azis baronus, kureem us laukeem ir leelas mulifchas. Es gribetu wizpirms un galwenā kahrtā usfwehrt to, ka noboklu uflifchana jaeewehro pehz eefpehjas taisniba un weenlihdšiba, bet projektus newar fastahdit tā, ka pilnigi nepamatoti weena laufchu fchira nes leelafus noboklus nekā otra. Peemehram: pehz eefneegta projekta u laukeem jamafšā no weenas puhrweetas semes weens rublis, Latgalē tik 50 kap. Tā tad us laukeem schis noboklis istaifitu no ihpafchuma wehrtibas tik 1%, bet no pilsehtas ihpafchumeem pehz eefneegta projekta grib nemt 2%. Pehz maneem eefkateem tas naw pareifi, tad jau nobokli no lauku ihpafchumeem ari wajadsetu dubultot. Tahlak noboklu projektos ir wehl zitas eewehrojamas starpibas, peemehram: us laukeem neteef atfwabinatas no nobokleem komunalās eestahdes, labdaribas beedribas un isglihtibas beedribas, kamehr pilsehtās tahdas eestahdes teef atfwabinatas. Tahlak pehz projekta teef nobibinatas atteezigas komifijas, kuras noboklu leelumū isfpreedis. Us laukeem naw noteikts, zil personam jabuht klah, kad noboklus isfpreesch, lai komifija buhtu sfreeduma spehjiiga, bet pilsehtās tas ir noteikts. Kahdā projekta punktā par pilsehtas ihpafchumeem ir teikts: ja siņas par ihpafchumeem naw laikā eefneegtas no ihpafchneeka pilnwarneeka, tad mafšajamo sodu tomehr peedfen no pascha ihpafchneeka; bet projektā par lauku nekustameem ihpafchumeem tahda noteikuma naw. Lauku ihpafchneekam nobokla mafšafchanas newajaga ispildit, kamehr galwenā noboklu komifija naw galligi isfchihrusi leetu, pilsehtas ihpafchneekam turpreti pahrfuhdsibu us galwena noboklu komifiju tahdas priwilegijas nedod. Gew.hrojot sche teikto, es gribu usfwehrt, ka schinis likumprojektos ir tik dauds pretrunas, ko nekahdā siņa newar peelaist. Schee likumprojekti ir koti swarigi, frafzijas naw warejuschas pret teem eenemt noteiktu stahwolkli, tadehl leeku preefšhā, atlik wiņu appreeschānu us nahkofcho sehdi.

Pres. Tschakste: Preefchlikums ir sehdi pahrtraukt. Kā juhs domajeet, sehdi pahrtraukt, waj skatit zauri zitus likumis?

Ref. Kihwe: Zeentjamee kungi! Es gan Golta kunga preefchlikumam newaru peekrist. Ja mehs tā fahlam motiwet, tad pee likumprojekta zaurifkatifchanas nekad neiktu un tā ka scheem diweem likumeem ir daschas nefafšanas, tad to waretu weegli papilminat, bet newis nonemt no deenās kahrtibas, jo tā es fahlumā aifrahdiju, schis likumprojekts ir zelozis apfahrt wefelu gadu. Tadehl wiņu atlik naw nekahda pamata. Es no komifijas puses leeku preefšhā scho likumu skatit zauri steidsamā kahrtā.

Wahrsbergs: Scheit likumprojektu apfkatot Golta kungs mineja nefafšanas. Neweenadibas weenā otrā siņa ir un tam jabuht, jo weens atteezas us lauku, bet otrs us pilsehtu un meestu ihpafchumeem, kur apstahkli ir pawifam ziti, tamdehl par starpibu naw jabrihuas. Teit Golta kungs aifrahdija, ka noboklis pilsehtās un

meeftos ir dauds augftats, nekā uš laukeem. Es turpretim gribu apgalwot, ka pilſehta nepraſa tahdas nodewas, kahdas dod uš laukeem. Uš laukeem nodoklis dauds leelaks. Sai Golta kungs eerehina wiſas tās klauſchas, ko lauzineeki nes. Komifiija tas tika aifrahbits un ari pahrunats, tamdehł netaiſniba pilſehtneekam nenoteek. Tamdehł es domaju, ka ſcho likumprojektu wajadsetu ſtatit atſewiſhki zauri, un ja pee pantu laſiſchanaš buhtu kas ko peeſhmet, tad to tur darit.

Prof. Tſchakſte: Golta kunga preekſchlikums ſkan tā: Ieeku preekſchā ſehdi pahtraukt un nolikt likuma apſpreeſchānu uš nahtſcho ſehdi

Wahrš bergš: Es tomehr gribu wehłreis iſteiktees pret to un ſekofchu motiwu dehł: likumprojekts bij eeſneegts jau pirms 8. oktobra, un frakzijam ir bijis laika deefgan apſpreeſtees un nahtł pee ſinameem ſlehđſeeneem.

Prof. Tſchakſte: Es liſſchu uš balſoſchānu preekſchlikumu — ſchis deenas ſehdi ſlehgt un likumprojektu nodot nahtſochai ſehdei tahłakai zaurſtatifchanał. Uziwredſot, wairakums ir par pahtrauktumu.

Prof. Tſchakſte: Alihwe.

Alihwe: Zeenitee Tautas Padomes lozektu kungi! Man paleek ſchi ſituazija pawifam neſaprotama. Mehš tikko peenehmām likumu par nodokleem un aifrahbijām, ka mums ſchahdi nodoklu likumi ir japeenem. Te iſteiza pahmetumu ſemneekem, ka wini neka negribot darit preekſch walſis. Nu nahtł ſemneeziba un grib ko darit, bet likumprojektu ſem ſchahda waj tahda apſega grib atlikt un apſpreeſchānu nowilzimat. Man pawifam neſaprotami, kapehž ſehdi grib pahtraukt.

Prof. Tſchakſte: Alihwes kungs buhš pahłpratis. Te bija preekſchlikums uš 5 minutem pahtraukt ſehdi. (Walſis: Naw wajadſigs!) Preekſchlikumu nem atpakał. Turpinas wiſpahrejas debates par ſcho likumu. Pee wahrda wairak neweens nepeeteižas, es liſſchu uš balſoſchānu pahreju uš pantu laſiſchānu. Tā tad peenemts, pahreit uš pantu laſiſchānu. 1. pants. (Sekretars nolaja pirmo pantu.)

Schaberš: Godatee Tautas Padomes lozekti! Es neſinu, ar kahdu mehrauklu ir mehrojufi ſcho normu komifiija, kura ſcho likumprojektu ſaſtahdijufi. Manas perſonigās, tāpat kā manas frakzijas domas ir tahdas, ka ſchis likumprojekts atteezibā pret lauku eedſihwotajeem ir nepareifi normets. Un tas ir pilnigi ſaprotams, kur likums apmehram gadu atpakał ſaſtahbits un tikai tagad nahtł Tautas Padomei preekſchā. Loti patihkami bija dširdet no Alihwes kunga, ka nu reiſi ſemneeziba gribot nahtł un dot to naudu, ko walſis praſa. Es tomehr gribu teikt, ka tas normejums ir ſtipri par maſu tagadejos apſtahłkos. Schowakar tik dauds ir runats par lauzineekem, tik dauds ſahtitš, zil wineem grubti naſtas neſt, klauſchās braukt u. t. t., tas tomehr newareja pahłleezinat mani, un es domaju ari weenu daku no Tautas Padomes lozekleem, ka ſemneeki neſpehtu wairak maſat, Muhſu frakzijas domas ir pawairot ſcho maſaſchānu trihškahrtigi, t. i. no weena rubla uš trihš rubleem no puhłweetas. Tas nebuht nebuhš par dauds, ja nemam wehrā, ka lauzineeki pahłdod pudu miltu par 50 rubleem. Ja nemam weenu lauku maſju no apmehram 200 puhłweetam, tad no winas buhš jamafā 600 rublu. Kaš lihđſ ſchim ir dots, tas wehl ir loti maš, un tas pats jau ir tizis dots par maſju. Mehš ſcho wakar atwehłejām kreditu, ko ſemneekem ſamaſat par rekwiſizijam. Wini naw dewuſhki neka par welti, iſnemot kahdus maſus ſihłkumus. Nu mehš reiſ praſam, lai ſemneeki ari dotu laukko, un to neezigo ſunu, kaš iſtaija 600 rublus no 200 puhłweetam, wini ſadabūs jo weegli, nemot wehrā tās augtās zenas, par kurām lauzineeki pahłdod ſawus produktus. Mehš gribam zelt weenu ſkaiſtu pill, mehš gribam radit weenu ſkaiſtu ehku, ko mehš ſauzam par Latwiju, un te nu wineem ir iſdewiba peerahdit, ka wini grib nemt daltbu Latwijas zehłchanał. Ja muhſu tehwi un muhſu mahtes nebaidas dot ſawus dehlus, kaš iſlej ſawas aſinis, ſargadami muhſu Daugawu, tad es domaju, tee 600 rubli nekriht ſwarā. Warbuht atſautſees weens otrs, ka wiſch naw ſpehłjigs ſcho ſunu ſamaſat. Pilnigi pareiſi, bet preekſch tam 7. punktš ſaka, ka tee, kaš peerahbits, ka winu ſaimneezibas iſputinatas, ſeme iſpoſtita, pehž tam tad ſchi komifiija winu luhgunu buhš ſtatijufi zauri, warbuht nemakfās neka, waj ari tikai maſu daku. Bet teem, kuri to ſpehł, ſchis maſajums japaleelina, un tadehł mehš leełam preekſchā weena rubla weetał likł Widsēmē un Kurſēmē 3 rubli un Latgalē 1½ rubla no puhłweetas. Schis likums ir paſchos pamatoš japahłgroſa, jo gadu guleđams tas ir nowezojees. Muhſu lauzineekem naw walſiſkas aſinas, mums wineem

ta ir jaeedod, jaleef saprast, ka ari wineem janes nodewas un preefsch ta schi suma nebuht naw leela. Tadeht es gribu ufturet spehka preefschlikumu, kuru es eefneedu.

Pres. Tschakste: Pee wahrda neweens wairat nepeetelzas. Es doschu pehbejo wahrdu referentam.

Klihwē: Zeenitee Tautas Padomes lozeku kungi! Te preefschrumatajs aisrahdija, ka nodokla norma schaja likuma jau tamdeht ween tik semu nolikta, ka winsch tik ilgi zefoits. Te nu jafata, ka likumprojekts patz gan zelojis, bet norma ir eewesta pehbeja laika. Pirmā eefneegumā wina nebij tik leela. Ja nemaldos, tur bija 50 kap. no puhrweetas bet komisija scho sumu dubultoja. Janem wehrā, ka likums fastanots ar nodokli, kahdu uslikām % par naudas kapitaleem. Tur wina ari uslika tahdā apmehrā, ka maksajamā suma istaifa weenu procentu no eenahkumeem. Tapat tas bija aprehkinats schaja gadijumā no lauku ihpashumeem. Nodoklis no pilsehtu un lauku nekustameem ihpashumeem ari ir aprehkinats us 1%. Kā komisijas referents, es waru aistahwet tikai redakziju. (Balsis pa kreisi: Kā Semneeku fawecniba us to skatas?) Man teefiba rumat.

Pres. Tschakste: Genahkuschī pawisam diwi papildinajumi. Papildinajums, kuru leef preefschā Schaberts, stan tā: Widsēmē un Kursēmē 3 rub. no puhrweetas un Batgalē 1½. Otrs papildinajums, ko leef preefschā Goltz: Widsēmē un Kursēmē 2 rub. un Batgalē 1 rub. Tā ka komisijas redakzija ir 1 rublis, tad schis preefschlikums stahw winai tuwat un es likschu to papreefschu us balsoschānu. (Antons kuhds wahrdu.)

Antons: Es gribu atgreestees wehl pee ta pascha likumprojekta un aij teem eemefleem, ka naw gluschi pareisi, it ka schis likumprojekts preefsch gada eefneegts, weseļu gadu gulejis un tik tagad nahf deenas gaismā. Wispirms pehz buhtibas man leekas, ka bija pilnigi leeki Klihwes kunga paschuslawas wahrdt, ka nu reisi semneeziba nahkot ar walejeem makeem. Es gribu aisrahdit, ka schis weens rublis nebuht naw waleji maki. Es gribu ari norahdit us apstahkkeem, kahdi bija preefsch dascheem mehnescheem Seemel-Batwijā, kur toreis nebija tās maschinas, kuru wajadjeja tikai pagreest, lai lihdsjekki rastos un kur tomehr schee lihdsjekki rabās. Kad tur toreis wajadjeja radit pretsehtu landeswehram un dselschdiwisijai, tad semneeziba bij ar meeru nahkt pretim un dot nodoklus labprahst bes kahda likuma. Nodoklis tika nemts, lai ari ne tahdā apmehrā, kā tagad — winsch fastahdija 3 freewu rubli no puhrweetas. (Sauzeens pa kreisi: Pareisi.) Ja jau toreis semneeziba nahza labprahstigi pretim un bija ar meeru maksat 3 rublus, tad tagad likuma zela ustahdit 1 rubli ir stipri par semu. Schis nodoklis ir weenreisejs, un newis us eenahkumu, bet us ihpashumu. Ja peenemam schahdu nodokli, kas ir ahrfahrtejs, un ja Klihwes kungs eekase tikai 10,000,000, tad schi suma ir pahraļ masa, lai nestu wisus isdewumus, kas ar nodoklu eewahschānu ir faisiti. Tamdeht bes schaubam schis nodoklis japaangstina. Es gribu aigahdinat, ka tagad atkal ir tahdi paschi laiki, ka toreis Seemel-Batwijā, un ka semneeki, lai ari warbuht ar skahbu prahtu, tomehr warēs samahsat scho nodokli netik ween 1 rubla, bet 3 rublu apmehrā. (Sauzeens pa kreisi: Pareisi!) Deeta ir ta, ka tee 4 Batwijas aprinki, kas tagad ir brihwi un brihwi war i teikttes, tee ir tahdos paschos apstahkfos, kahdos bija tee 7 pagasti Walfas apfahrtnē, kas bija pirmee atwabinati no leekineekem. Schee 7 pagasti radija pirmo pulku un eenesa pus miljona rublu. Man leekas, ka ir jafaprot, ka tikai ar teem naudas lihdsjekkeem, ko mehš dabujam ar naudas drufaschānas maschinu, newar istikt. Schee nodokli ir janes kā upuris. Aprehkinat scho nodokli us 10 miljoneem, tas peerahda, ka muhsu walbibai naw wajadilgās drofmes finanschu politikā. (Sauzeeni pa kreisi: Schehlo baronus.) Wina tauja un baidas, waj tikai nebuhs par daudsi. Ir taisniba, weenam otram schis nodoklis buhs par gruhtu, bet apsinotees, ka tas nodoklis ir weenreisejs, ahrfahrtejs, winsch tomehr ir japaangstina un janes. Es leeku preefschā Tautas Padomet atzeretees minetos 7 pagastus, kwei dewa Batwijai pirmos spehtus, bet kuru tomehr weens otrs no Tautas Padomes gribeja aishot projam. (Sauzeeni pa kreisi: Tee bija pret kompromisu!) Tagad pahrejai Batwijai wajadsetu iswest galā to, ko tee 7 pagasti schaka. Es leeku preefschā peenemt preefschlikumu par 3 rubkeem. (Applausi.)

Pres. Tschakste: Waj kahds wehlās wahrdu? Kuhdsu referentu.

Ref. Klihwē: Esnu jau wairatas reises teizis, man fewischka neka nebuhtu ko teikt. Ir wairati preefschlikumi. Warbuht es waretu aisrahdit tikdaudsi, ka bes

tam sumam un nodewam, kuras praša no nekustameem lauku ihpafchumeem, lauzi-
neekem jamakša ari preefšch weetejās komunas, un tās sumas, zik man finamš, ņee-
dšas tuwi pee rubla. (Balsis no zentra: Pulka wairak — ap 80 kap) Man teiza,
ka wina swahrstas no 80 kap. uš ru'li. Ir jau pilnigi pareisi, ka mums lihdselki
jaatrod, bet mums wini ir jaatrod tā, ka nenogreescham farus, uš kureem pašči
fehšcham.

Pres. Tšchakste: Genahkufši 3 preefšchlikumi, weens ir par 3 rubli, otrs —
par 2 un treschais komiņijas preefšchlikums par 1 rubli. Komifijas preefšchlikumam
tuwal stahwofchais ir otrs. Es likšu uš balsofchānu radikalako (Balsis pa kreisi:
Pehz eeneschānas kahrtibas.)

B. Kalniņšch: Es liktu preefšchā, lai uš balsofchānu leel tahdā kahrtibā, tā
preefšchlikumi eefuegti.

Pres. Tšchakste: Tas buhs nepareisi, jo preefšchroka jadod tam preefšch-
likumam, kas stahw tuwal komiņijas redakzijai.

Sahlits: Man leefas, ka jaleek wiņpiras par 3 rubleem. Ja to peenem,
tad pahrejee kriht zauri un atkriht pahrejā balsofchāna. (Balsis pa kreisi: Pareisi,
pareisi!)

Pres. Tšchakste: Es turos pehz ņawas sistemas un finamā gadījumā man
jaturas pee kahrtibas, ja peenem, ka komiņijam ir preefšchroka iņtirpat, jo te ir janta-
jums, kufšch wairak pahrbaudits un tas nahk tuwal komiņijam. Es leeku uš balso-
fchānu pirmo preefšchlikumu par diweem rubleem, resp. weenu rubli. Luhdsu peezeltees
toš, kas ir par ņcho preefšchlikumu pahrlabot: diwi rubli resp. uš weenu rubli. (Zee-
lens: Tā balsos lihds rih'am!) Kas ir par? 36 balsis. Kas pret? 3. Kas atturas?
Tā tad par diweem rubleem iņteifuschās 36, pretim — 3, atturejuschās 23.

Golts: Pee ņchi panta es likšu preefšchā otru papildinajumu. Soda maksja
peedsenama u. t. t.

Pres. Tšchakste: Luhgtu referentu iņteiftees par papildinajumu.

Klihwē: Pee papildinajuma, tā ka wiņsch ar kodolu pilnigi ņafkan, no komi-
ņijas puses man nebuhtu nekās eebilstams.

Pres. Tšchakste: Komifija no ņawas puses peekriht ņhim papildinajumam,
un tapeh; likšu uš balsofchānu. Luhdsu peezeltees, kas ir pret papildinajumu. Naw.
Luhdsu, kas atturas. Naw. Tā tad 6. pants ar wiņu papildinajumu peenemts.
7. pants. Gerunas naw. Es likšu uš balsofchānu. Luhdsu peezeltees, kas ir pret.
Naw. Kas atturas? Naw. 7. pants peenemts. 8. pants. Waj tahdam ir ko eebilst?
Likšu uš balsofchānu. Kas ir pret? Naw. Kas atturas? Naw. Peenemts.

Schaberts: Tur pee § 8a es gribetu eeneņt pahrlabojumu. Pee panta e
noņtrihpot (nodoklu maksfataju) un atstah punktū tahdā redakzijā (nolafa) un punktu f
pahrlabojumu (nolafa).

Pres. Tšchakste: Gerunas naw, es luhgtu referentu iņteiftees.

Klihwē: No komiņijas puses man buhtu jaiņfakas pret eewesto pahrlabojumu
tandehk, ka tas nodoklu pawairoņchānai par labu newar nahkt. Peedņihwojumi rahda,
ta pagasta preefšchstahwi neaistahw nodoklu maksfchānu. Wineem nodoklu maks-
fchāna neintrefē. Komifijai jaiņfkaidro, waj apgabals zeetis kara apstahkū dehk waj
ne. Un ja tant nahk weetejee pagasta laudis, tad wini katrā finā teiks, mehš eņam
zeetufchi. Es no ņawas puses uņturu to, kahds wiņsch ir, jo te no ņwara, ka nodoklus
ņamafjatu. Par pašcha ihpafchuma apmehru komifija ņpreest newar, kas japeerahda uš
pakra: tik un tikdaufi puhrewetas ir un tikdaufi ir jamakša. Es no ņawas puses
leeku preefšchā uņturet tahdā redakzijā, tahdā wiņsch ir likis preefšchā.

Pres. Tšchakste: Papildinajums ņastahw no diweem punkteem. Luhdsu pee-
zeltees toš, kas ir pret ņcho papildinajumu. (Peezelas.) Luhdsu ņastaitit. 31. Tagad
luhdsu peezeltees toš, kas ir par preefšchlikumu. 13. Luhdsu peezeltees, kas atture-
juschees no balsofchānas? Papildinajums ar 31 balņi atraidits, pret 13, kas iņņazijuschās
par. Tad otrs papildinajums: f punktā pehz wahrda „preefšchstahwi“ nahk wehl
eepihis: kuras ņubta atteezigā pagasta padome, kura leeta nahk iņpreefchānā. Wiņ
tekstis teel pahrgrosits ņchahdā weidā (Schaberts: Ja!) Es likšu uš balsofchānu.
Komiņija iņfakas pret ņcho pahrlabojumu. Luhdsu peezeltees toš, kas ir pret pahrlabo-
jumu (Peezelas.) Luhdsu peezeltees, kas ir par pahrlabojumu? ņzimredņot, wairums
ir pret pahrlabojumu un wiņsch ir atraidits. Tagad es likšu uš balsofchānu wiņu

8. pantu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret 8. panta peenemšcham. Naw. Luhdsu peezeltees, kas atturejuschees no balsoschanaš. Naw. Tā tad 8. pants peenemts. 9. pants. (Sekretars nolasa.)

Schaberts: 9. pantā es gribetu eewest pus gada weetā trihs mehneschus. Ja nomakšai dob terminu, tad domaju, trihs mehneschu laikā wajadsigo sumu katrs wares šadabut.

Golts: Es gribetu eewest wehl zitu papildinajumu (nolasa).

Pres. Tschakste: Es luhdsu referentu.

Ref. Kihwe: Bret pehdejo papildinajumu atkal nekas nebuhtu eebilstams, jo tas ir tikai attihstijums no tās domas, kas minetā pantā jau isteikta. Turpretim pret pirmo gan man buhtu ko eebilst. Sumas tik weegli nebuhs šadabujamas, fewischki, peemehram, muischam, kurām nahtšees maksat deesgan prahwas sumas, un kurām buhs leela galwas lauščhana, kamehr winas wares šadabut. (Balsis pa kreisi: Par muischam tagad nerunasin: — lai muischas galwas lausa.) Wes tam jau paredsets, ka terminu nosafa aprinka preekschneeks, bet tas ir tas ilgakais laiks, par kuru nedrihtst pahri eet. Šadomā, ka waldivas preekschstahwi un tee organi, kas pee ta darbošees, jau paschi negribes leetu garumā wilft. Tomehr isnehmumu gadijumeem tahs terminsch waja-dsišs. Winu faihšinaschana leetai par labu newar naht, jo ko tas lihdses, ka ter-minsch buhs nolikts, bet nodolki nebuhs eefschjams eefaset. Es issafos par komišjas preekschlikumu.

Pres. Tschakste: Te ir preekschlikums pūsgada weetā likt trihs mehneschus. Komišja issafas pret šcho preekschlikumu. Es luhdsu peezeltees toš, kas ir pret preekschlikumu par 3 mehnescheem. Naw. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir par šcho preekschlikumu. (Peezetās.) Luhdsu peezeltees, kas atturas. Tā tad peenemts 3 mehneschus ilgs laiks. Tad naht otrs preekschlikums, ko eefneedsa Golta kungs un par kuru issa-zijās ari komišjas referents. Es likšhu to uš balsoschannu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par šcho papildinajumu. (Peezetās.) Luhdsu peezeltees, kas ir pret preekschlikumu. Naw. Kas ir atturejuschees no balsoschanaš? Naw. Tā tad abi papildina-jumi peenemti atteezibā uš eefafeschannu un uš tahdām wehrtibam. Es tagad likšhu wišu 9. pantu papildinatā weidā uš balsoschannu. Luhdsu peezeltees, kas ir pret 9. pantu papildinatā weidā. Naw. Kas atturas no balsoschanaš? Naw. 9. pants peenemts. — 10. pants. (Sekretars nolasa.)

Schaberts: 10. pantu es gribetu papildinat šchahdā weidā: Aprinka komišjas lehmums u. t. t. Es motiweju papildinajumu ar to, ka mums ir dauts tahdu wihtu uš laukeem, kas šafa, lai tik ta fuhdseschanaš ejot wakā. Kamehr welkas fuhdseschanaš, nanda gul un nes procentus. Tadeht es gribu pantu papildinat šchahdi, ka pahrfuhdsiba nekawē peedšischannu. Bai wini nedomā, ka tai laikā, kad eet pahrfuhdsiba, nodolks naw jamakšā.

Pres. Tschakste: Wairak nekahdu papildinajumu naw. Es luhdsu referentu isteiktees.

Ref. Kihwe: Komišjā schis jautajums šazehla dšihwas debates, tika wiš-pušigi apškatits un pehs garām pahrrunam komišja nahza pee šlehdsena, rediget winu tā, kahds wišch ir šche. Galwenā kahrtā iswiršijās moments, ko nošhmetu preeksch semneeka nodolka peedšischana jau pahrfuhdsibas laikā, waj winam zaur to nezetes leeli šaimneezifki šaudejumi. Ja mehs peenemām 3 mehneschu terminu, tad tas ir wehl weens motiws, kura deht šchim motiwejumam jatriht. Es nedomaju, ka no šaimneezifkā šahwofka rangotes buhtu wehlams šchahdu papildinajumu peenemt, Man jaus-tura komišjas redakzija.

Pres. Tschakste: Ir preekschlikums eewest 10. pantā wahrbus „pee lam pahrfuhdsiba netrauzē nodolka peedšischannu“. Komišja issafas pret šcho papildinajumu. Es luhdsu tagad balsot un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šcho pahrlabojumu. (Peezetās.) 23. Es luhdsu peezeltees toš, kas ir par papildinajumu? (Peezetās.) 23. Luhdsu peezeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschanaš? (Peezetās.) 4. Ir diwi lihdsigi balsoschanaš rezultati, 23 un 23, tā tad papildinajums ir atraidits. Es likšhu uš balsoschannu wišu 10. pantu. Luhdsu peezeltees, kas ir pret 10. pantu? Naw. Luhdsu peezeltees, kas atturas no balsoschanaš? Naw. 10. pants peenemts. — 11. pants. (Sekretars nolasa.) Gebildunni naw? Es likšhu uš balsoschannu. Luhdsu peezeltees toš, kas ir pret 11. pantu? Naw. Luhdsu peezeltees, kas atturas no balso-

ſchanaſ? Naw. 11. pants peenemts. — Tagad 12. pants. (Sekretars nolasa.) Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es liſſchu uſ balſoſchannu. Luhdsu peezeltees, kaſ ir pret 12. pantu. Naw. Luhdsu peezeltees, kaſ atturas no balſoſchanaſ? Naw. 12. pants peenemts. Behdejais 13. pants. (Sekretars nolasa.) Pee wahrda neweens naw peeteizees. Es liſſchu uſ balſoſchannu. Luhdsu peezeltees, kaſ ir pret 13. pantu? Naw. Luhdsu peezeltees, kaſ atturas? Naw. 13. pants peenemts. Tagad es liſſchu uſ balſoſchannu likumu wiſa wiſumâ. Waj kaſhſ wehlaſ papildinajumus eeneſt? Antons.

Antons. Gewehrojot to, ka Seemeklatwiſa ſchahſ nodokliſ jau nemts, bet pehſ tam, kad Seemeklatwiſaſ pahrwaldi likwideja, iſdewa riſkojumu, ka nodoklu pee-
dſiſchannu pahrtanz un ka eemakſatâſ ſumaſ eerehſinâſ, man leekâſ, komiſſijai attee-
zigâ pantâ to wajadſeja jau eeweft. Tâ ka taſ naw daritſ, tad es leeku preeſſchâ
peeweenot to ſchahdâ weidâ: (nolasa.)

Preſ. Tſchakſte: Es luhdsu komiſſijaſ referentu, iſteittees par ſcho papildina-
jumu.

Ref. KLi hwe: Komiſſijaſ eefſtatſ bija taſ, ka nodokliſ ir weenreijeſ un tadehſ
nemamſ weenreiſ un ſumaſ, kaſ nemtaſ jau agrâſ, ir eefſaitamaſ eefſchâ. Ja waretu
raſtees domu ſtarpibaſ, tad to waretu ari uſnemt likumâ, bet komiſſija domaja, ka taſ
patſ par ſewi ſaprotamſ.

Preſ. Tſchakſte: Komiſſijai prinzipâ nekâſ naw pretim. Es liſſchu uſ balſo-
ſchannu. Luhdsu peezeltees toſ, kaſ ir par pahrlabojumu. (Peezelâſ.) Luhdsu peezeltees,
kaſ ir pret. 1. Kaſ atturas no balſoſchanaſ? 3. Tâ tad papildinajumſ peenemts
ar wiſam balſim pret weenu, 3 atturotees. Nedakzijaſ komiſſija wiinu peeweenos waj
nu kâ atſewiſchku pantu, waj kâ peefihni. Tagad es liſſchu uſ balſoſchannu wiſu
likumu ar wiſeem pahrlabojumeem un papildinajumeem. Luhdsu peezeltees toſ, kaſ
ir par ſchi likuma peenemſchannu. (Peezelâſ.) Luhdsu peezeltees toſ, kaſ ir pret
likumu. Naw. Luhdsu peezeltees, kaſ atturas no balſoſchanaſ. Naw. ſchis likumſ
ir peenemts. Naſkoſchâiſ deenaſ kaſhtibaſ punktſ. (Balſiſ: Pahrtant ſehdi!) Deek
preeſſchâ ſehdi pahrtant. (Atlikt uſ naſkamo ſehdi!). Gekam nobalſojam pahrtantumu,
man japafino, ka ſtarpſtaziju birojſ iſſazijaſ, ka naſkamâ ſehde buhtu noturama riht,
feſtdeen, pulkſt. 4, ja nebuhtu nekahdu neparedſetu ſchleſchſchku, kaſ to kawetu. Man
tahdi naw ſinami ni tapehſ es turoz pee ſtarpſtaziju lehmuma, paſinoju, ka naſkamâ
ſehde notitſ riht. Genahziſ preeſſchlikumſ, ſchis deenaſ ſehdi flehgt. Deeku preeſſch-
likumu uſ balſoſchannu. Luhdsu peezeltees toſ, kaſ ir par to, ka ſchis deenaſ ſehdi
flehgtu? (Wiſi peezelâſ.) Paſludinu ſchis deenaſ ſehdi par flehgtu.

ſehdi flehſt 9,5 minuteſ.

Tautas Padomes peektās sesijas weenpadsmitā sehde

8. nowembrī 1919. g.

Pres. Tschakste: Šai sehdei buhs sekofcha deenas kahrtiba: Noteikumi par weenreiseju pilsehtu un meestu nekustamu ihpafchumu nodokli; otrfahrt, likums par weenreiseju kara peknaš nodokli; tad redakcijas komisijas siuojums, komisiju fastahwu pahrwehleschana un likumprojektu nodofschana komisijam. Dieš eefahšim ar pehdejo punktu, likumprojektu nodofschana komisijam. Tee buhtu sekofchee: Likums par meerteefneschu isteefajamām ktrininalleetam. Presidibš proponē nodot juridiskai komisijai. Gerumas naw? Peenemts 1918. gada 15. dezembra pagaidu nolikums par Latwijas teefam un teefafchanas kahrtibu. Nolikumā eewedami daschi pahrgrosijumi un papildinajumi. Nododams juridiskai komisijai. Soda paaugstinafchanas likums par sirgu un mahjas leellopu jahdšibam. Nododams juridiskai komisijai. Noteikumi par nodofleem no tirgus lopeem. Nododams finansu komisijai. Atlihdsibās noteikumi par sehrgu laikos nogalinateem un no sehrgas krituscheem lopeem. Finansu komisijai. Tad pagaidu nolikumi par Latwijas karu teefam. Juridiskai komisijai. Nihkojums par kara peknaš nodokli. Finansu komisijai. Nihkojums par tirdsneezibas un ruhpeenezibas nodofleem. Finansu komisijai. Likumprojekts par agrato kreewijas likumu spehta atstahschanu Latwijā. Juridiskai komisijai. Likums par fenata pagaidu noteikumeem. Juridiskai komisijai. Likumprojekts par 1903. gada soda likumu 584., 591. pantu pahrgroffschanu. Juridiskai komisijai. Noteikumi par aprinku padomeem un wehletajeem. Juridiskai komisijai. Noteikumi par ewangelistām luteranu konfistorijam. Juridiskai komisijai. Instrukcijas Tautas Padomes ismekleschanas komisijai. Juridiskai komisijai. Likums par iglihtibas eestahdem. Stolu komisijai. Tas ir wiš. Wehl ir wairaki likumi, bet par teem nahštees apspreestees starprakziju birojam, lai nodibinatu atteezigas komisijas. Dieš pahreesim us deenas kahrtibas oiro punktu. Tas ir noteikumi par weenreiseju pilsehtu un meestu nekustamu ihpafchumu nodokli. Tur referents ir Goltš.

Goltš: Likumprojekts par weenreiseju pilsehtu un meestu nekustamu ihpafchumu nodokli nodarbinaja ilgatu laiku finansu komisiju. Wišpirms wišch bija eefneegts tahdā weidā, ka bija projektets scho nodokli nemt famehrā ar ihres leelumu pagahjuščā gadā. Bet Inhs jau sineet, ka wehl tagad daudzas mahjas stahw tukščas, pagahjuščā gadā ihres naudas eenaža nekahrtigi, tā ka nekahdā sinā scha nodokla uslikschānu newareja darit atkarigu no ihres naudas leeluma pagahjuščā gadā. Likums tika pahstrahdats un eefneegts komisijā tā, ka buhtu nemams 1% leels nodoklis no nekustama ihpafchuma wehrtibas, bet komisija atfina, ka tas buhtu par maš un paaugstinaja weenreisejo nodokli us 2% no ihpafchumu wehrtibas. Likuma projektu apspreeschot, tika isteiktas wehl tahdas domas, ka nodoklis buhtu nemams zitadā weidā: ka tas buhtu nemams no tahdas wehrtibas, kahda ir, ja atweid nost us ihpafchumu ingrosetos parahdus. Tas tika motiwets ar to, ka tahdā weidā nodoklis waretu uslikt leelafus, procentu normu stipri paaugffinot, pee kam leelalee nodokli buhtu janēs teem, kas wišus teefcham ari spehš famakšat. Ja turpretim nodoklis teef peenemts tahdā weidā, tā finansu ministrija leef preefchā, tad isnahšs, ka nodoklis no tām mahjam, kas pa kara laiku jau naw warejuschas jawus kahrtijos maksajumus nolihdsinat, paliks tika us papira. Projekts tomehr tika peenemts tahdā weidā, kahdā wišch te teef preefchā likts. Komisijā wišch deesgan ilgi tika apstatits un istirsats un es leeku preefchā komisijas wahrdā wiau peenemt tā steidsamu.

Pres. Tschakste: No komisijas pušes šchis likumprojekts teef likts preefchā tā steidsams. Gerumas naw? Es likschu steidsamibas jautajumu us balsofchānu. Tā tad steidsamiba weenbalšigi peenemta. Teef atklastas wišpahrefjās debates.

Brufcha: Zeenijamee Tautas Padomes lozekli! Agrak un jau wakar mehs apspreedam daschus finansu projektus un leela dala no wineem isgahja zauri bes kaut kahdam leelam debatem un pretrunam. Wakar pee finansu projekta apspreechanas izschlas debates, sinama kritika un nemees par finansu lihdschinejo nenofahrtoschannu. Schodeen muhsu proekschā stahw jaunš likumprojekts: Par weenreifeju nodokli no nekustameem ihpashumeem pilsehtās un meestos, tamdehl es eedroschinajos schini leetā nemt wahrdu, lai waretu aishahdit wifas Rigas mahjsfaimneeku wajadsibas. Stahwokka noflaidroschana ir fewischki swariga tamdehl, lai waretu sinat, waj mahjas faimneeki ir spehigi sawu nodokli maksat un otrfahrt, lai Tautas Padome buhtu informeta, kahdā stahwokli atrodas mahjas faimneeki. Rā juhs sineet, jau 13. gadā bija eestahjusees Rigā mahju krise. Rā juhs sineet, lihds ar kara izschanos tirdsneeziabas un ruhpneeziabas eestahdes tika flehgtas. Rigas eedshwotaju skaitlis, kas toreil istahija piš miljonu, fashaurinajās uš 215,000, tā tad mahjas faimneeku stahwoklis, kā waretu sawas mahjas isihret, ir loti kritisks. Tahlat pa kara laiku tika isdoti loti dauds spaidu likumi, kas gruhti balstijās uš namfaimneekem. Es gribu tikai aishahdit, ka bija aisleegts kareiwju gimenes islikt no dshwolkem. Tad ahrsemueeki tika israhditi. Tad nahza eefortelechanās freewu laikos, kas tikai padalai tika atlihdsinata, bet okupazijas laikos no atlihdsibas nebij ne runas. Tahlat nahza leelineeku laiki, tad newis eeforteleja un nesamaksaja ihres naudu, bet mahjas nazionaliseja, mahjsfaimneekus no tam israhdija. Ari azumirkli mahjsfaimneeku stahwoklis naw dauds labojees. Rā mehs redsam, tad ari tāpat kā agrak, ja militarās eestahdes eenem dshwolkus, tad mahjsfaimneeks par to atlihdsibu nefanem. Wineem tomehr ir zeribas atlihdsibu fanemt. Bet waj schis zeribas iswiltisees, tas wehl lihds schim ir neifschkirts. Bes tam ir tā, ka teel eenemis mahjā dshwoklis no kahdas organifazijas, kas trauze wifu mahjas normalo gattu. Te ir gadijums: Eenem dshwolkus musikas koris, kas deenu un nakti musize un ziteem mahjas eedshwotajem nedod meeru. Mahjas ir zeetuschas zaur beescho eefortelechanu ne tikai faimneeziskā sinā, bet ari eelshēja laberihzibas sinā. Waterkloseti fabojati u. t. t. Beidsamā laikā, kad Riga teel apschaudita, mahjas ari ahrigi fabojatas. Dai eewehrojām to, zil beidsamajā laikā neteel siiklu isfisti, tā ka mahjas atrodas gruhtā, pat besisejamā stahwokli. (Kalinusch: Ar to wajaga eet uš pilsehtas domi.) No wifa ta mehs redsam, ka mahjas faimneekem naw bijis eespehjamš ne prozentes samaksat, ne pilsehtas nodoklus. Bes tam mahjas faimneeki kā tahdi ir bijuschki speesti ari okupazijas un leelineeku laikā palikt Rigā, lai apkoptu sawas mahjas; tā ka wini ir ari garigi zeetuschki. Es to nerunaju, mani lungi, tamdehl, lai norahditu, ka mahjas ihpashneeki negribetu maksat nodoklus, bet lai Tautas Padomei buhtu finanss, ka winau stahwoklis naw weeglais. Mahjsfaimneeki pceder pee tās schiras, kura ir peeradusi nodoklus maksat un grib ari maksat. - Bet wini grib tāpat, kā wini eekonomiski ir rihkojuschees, ir graši pee grašcha krahjuschi, tāpat lai walsis to daritu un eewahktos lihdselkus fahrtīgi un leederīgi isleetotu. Par noscheloschannu jafaka, ka lihds schim laikam mums naw bijis fahrtiga budscheta par eenahkumeem un isdewumeem. Budschets buhtu eesneedsams Tautas Padomei zaurstatischana. Kas sihmejas uš isdewumeem un eenahkumeem no ihpashumeem, tad parlamenta wispirmais isdewums ir stattit budschetu zauri. Muhsu peenahkums buhtu, praikt no finansu ministra, lai winsch jo ahtrak, jo labak eesneegtu budschetu dehl zaurstatischanas. Jo newar uslikt tautai leelus nodoklus, ja tauta nesin, waj tee ir motiweti waj ne. Otrfahrt, lihds ar to, ka naw budschets eesneegts, naw ari finanss, kahdi pee mums pastahw schtati un departamenti. Rā finanss, tautā nodibinajuschees usflati, ka naudas lihdselki teel isdoti nefahrtīgi. Aiswakar tika konstatets, ka pastahw weenā un tai paschā darbibas weidā wairakas eestahdes, peemehram: leelineeku kerichani wairakas eestahdes. Tāpat ruhpneeziabas atjaunoschanā pastahw 4 daschadas eestahdes, kas dara weenu un to paschu darbu. Winas ir bagatīgi apgahdatas ar eerehdneem un augstām algām. Kas sihmejas uš algām, jafaka, ka tās naw weenlihdsigi fadalitas. Tās ir augstakas nekā algas, kahdas maksā komunalas un privateestahdes. Algas ir mahsliigi fazeltas un lihds ar to aug muhsu isdewumi jo deenas jo wairat. Tamdehl tautā nodibinajas usflati, ka mehs rihkojamees isschkehrdigi un pagehram fewischki leelus nodoklus. Bes tam walbibas eestahdes eenem fewischki dauds dshwolkus lepnašas mahjās. Teesiskā walsi, jadomā, ka schee dshwokli buhs samaksajomi un jo gresnalos

namos wini eenemti, jo dahrgakl par wineem buhs jamakfa. Ta tad sawa fina ari fcheit walda dibinatš usfats, ka azumirkli waldbibas eestahdes eenem wislepnašas un dahrgakas mahjas. Bes tam ir bijuſchi ari atgadijumi, kur eestahde pahrwelkotees no weena nama us otru, nem lihdft ari mebeles u. t. t. Tas wiſs atstahj us mahju ihpaſchneeku pſichologiiu tahdu eeſpaidu, ka kaut kaš walſts eefahrtā naw fahribā un ka ſchini finā buhtu darani pahrgroſiumi un pahrmainas. Sihds ar to, ka tantā eefaknojas usfats, ka walſts ſaimneeziſiba ir nenofahrtota, mehš ari redſam, ka walſts naudu nenem preti un aiſnehmumi, kaš teef iſlaifti, ari nerealiſejaš. Tas iſſkaidrojams weenigi ar to, ka muhſu walſts dſihwē naudas apstahkli un muhſu ſaimneeziſtā dſihwe naw nofahrtoti. Wiſu to eewehrojot, eš domaju, ka buhtu laiſs, ka mehš pagehretu no finanſu miniſtrijaš, lai wina eeſneegtu budſchetu dehl apſtiprinaſchanaš, lai nofahrtotu walſts ſaimneeziſko dſihwi un bes tam, lai buhtu pahrlēeziba, ka lihdſekli, kaš teef atwehleti, teef pateeſcham pareiſi un leetderigi iſdoti, un uſdot walſts kontrolei ſkatiſtees, ka tauſpigi, taiſnigi un likumiſi iſdod naudaš ſumaz.

Prof. Tſchakſte: Wiſpahrejāš debatēs neweens pee wahrda wairak naw peeteizeeš. Eš liſſchu us balſoſchānu pahreju us pantu laſiſchānu. Ta tad pahreja us pantu laſiſchānu peenemta. Waj wiſeem Tautas Padomes lozeſkceem ir iſdaliti eſemplari? (Sauzeeni no weetaš: Naw, naw!) Waj wehlaš nolafit? (Sauzeeni no weetaš: Nolaſit! Sekretara kungs luhgtu! (Sekretarš laſa wiſkrakftu: Noteikumi par weenreifeju pilſhehtu un meestu nekustāmu ihpaſchumu nodokli.) Waj kaſdam buhtu peeſihmes? Ja naw, tad wiſkrakſts peenemts. 1. pants. (Sekretarš nolafa.) Gerunas naw? Eš liſſchu ſcho pantu us balſoſchānu. Ta tad pirmāš pants weenbalſigi peenemts. Otrāš pants. (Sekretarš nolafa: Nodokli nem 2% apmehrā no nekustāmu ihpaſchumu taſſetas wehribāš.) Pee wahrda peeteizeeš Waldmanš.

Waldmanš: Doti godatee Tautas Padomes lozeſki! Eš eſmu ſpeeſtiš eeſneegt pahrlabojumu tantā finā, ka no nekustāmeem ihpaſchumeem nemamāš nodokliš buhtu paaugſtināms no 2% uſ 4% un ſawu eeſneegumu eš gribu motiwet ar ſeſoſcho: Nodokliš no nekustāmeem ihpaſchumeem pilſhehtāš bija ſalihdſināš ar nodokli uſ nekustāmeem ihpaſchumeem uſ laukeem. Juhs atminat, ka wakardeenāš ſehdē norma par nodokli uſ nekustāmeem ihpaſchumeem uſ laukeem tika paaugſtināta no 1 rubla uſ 2 rubleem par puhrweetu. Ja Juhs wakar to darijāt, tad man redſāš, ka Jums buhs jabalſo ari ſchodeen par nodokla paaugſtinaſchānu uſ pilſhehtāš nekustāmeem ihpaſchumeem. Nodokleem wajaga buht taiſnigeem un ja mehš nemam nodokli no lauzineeſkeem augſtāš mehtrā, tad mums jānem nodokliš tahdā pat apmehrā ari no pilſhehtneeſkeem. (Mihwe no weetaš: Pareiſi!) Ja mehš finanſu komiſijā nolikām nodokli no lauku nekustāmeem ihpaſchumeem uſ 1 rbl. par puhrweetu, tad to darijām tapehž, lai taš buhtu lihdſigš nodoklim uſ nekustāmeem ihpaſchumeem pilſhehtāš, tad pirmo paaugſtinot ari pehdejāš buhtu paaugſtināms uſ 4%. Scheit preeſchrunatajš no Demokrātu ſaweenibāš aiſtrahdija uſ greuhteem apstahkleem, ka hdoš atrodāš pilſhehtāš namu ihpaſchneeki. Manim jaſaka, ka Bruſchaš kungs runaja tikai par Rigu, bet mehš ſinam, ka Riga naw wiſa Latwija un Rigaš apstahkli naw wiſāš Latwijaš apstahkli. Mehš ſinam, ka zītāš pilſhehtāš naw tahdi apstahkli, ka Riga un ka zītāš pilſhehtāš apstahkli ir koti labi un tureeneš namu ihpaſchneeki it nebuht naw zētufchi no kara un tapehž, runajot par greuhteem namu ihpaſchneeku apstahkleem, war runat tikai par namu ihpaſchneeku grehtu ſtahwoſki Riga, bet ne wiſā Latwija. Otrfahrt, kaš mums ſcheit augſtāš ſtahdamāš — waj atſewiſchu namihpaſchneeku intereſeš, waj walſts intereſeš. Juhs ſinat, ka diwaš deenāš atpakal mehš preehnam likumprojektu, kur mehš dewām waldbibai teeſibu uſ 100 miljoneem rublu leelu naudaš iſlaidumu. Mehš darijām to tapehž, ka walſtij ir wajadſiga nauda un tamdehl mums ir jāneš ſināms upuriš. Ka intereſeš ir augſtāš ſtahdamāš — waj namihpaſchneeku, waj walſts intereſeš? Man leekāš, ka ſchodeen newar buht diwu domu un mums ir jāneš wiſi upuri, lai Latwija paſtahwetu, un ja mehš ſchodeen gribam ſtahdit pirmā weelā ſawaš intereſeš, tad walſts nepaſtahwēš. Mehš newaram ari ſazit, ka nodokliš buhs weegli ſamaſſajams, bet ja apstahkli to praſa, mums ir jāpeeleeſ wiſāš publeš, lai ſpehru wiſur ſamaſſat un iſpalihdjet walſtij. Tamdehl eš leeku preeſchā ſcho nodokli paaugſtinat tahdā weidā, ka wiſſch buhtu lihdſigš nodoklim uſ nekustāmeem ihpaſchumeem uſ laukeem, taš ir uſ 4%. (Applauſi.)

Prof. Tſchakſte: Bruſcha.

Bruscha: Es leeku preekschâ no Rigas nameem nemt 2°/_o weeta 1¹/₂^o/_o un to gribu motiwet. Wispirms es jau ašrahdiju par namihpašchneeku stahwołki Rigâ. Tagad es gribetu atšihmet fekoscho. Ja Tautas Padome isdotu likumu par noboļkeem, tad ir no ļoti leela šwara, ka šchee noboļki ari faktiski eetezetu. Jo leelaki wini ir, jo gruhitati tee ir samaksajami. Tad es gribetu greeft wehribu us to, lai noboļkis buhtu taisnigs. Watar mehs peenehmam likumprojektu preeksch laukeem, pee kura no lauku imobikeem ir rehkinats 2°/_o noboļkis. Naw šchaubu, ka us laukeem lauzeneekt wišâ šhini kara laika ir ahrfahrtigi dauds pelnijuschi; mehs sinam, ka naudu wini nekaita wišs sumam, bet gan mahrzinam. Tâ tad nemt weenu un to pašchu noboļki no teem, kas kara laika pelnijuschi naudu mašseem un mahrzinam un nemt no mahju šaimneekem Rigâ, kas pa wišu kara laiku naw neka pelnijuschi, buhtu gluschi netaisni. Rigas imobiku ihpašchneeki naw špehjtigi isdarit tekoschus maksajumus un tamdehl taisnibas prinzijs pagehretu, ka no nantu ihpašchneekem netiktu nemts tik dauds, ka tas iraid nemts no lauzeneekem. Des tam te kriht šwarâ, ka ja mehs wispahrigi šinatu walsts budschetu un redsetu walsts nepeezeeschamibu pehz lhbfeekem, tad es atšihlu, ka buhtu jānem no lauzeneekem un pilsehtneekem warbuht wehl wairak, ka projektî paređs, bet noboļki buhtu latrâ šinâ taisnigi šadalami. Taisnibas prinzijs pagehr to, ka Rigas namu ihpašchneeki naw špehjtigi maksat, jo wini naw neka pelnijuschi, turpretim lauzeneeki ir palikuschi bagati. Tad wehl es gribu eenest fekoschu papildinajumu: „Pee noboļka samaksas maksatajam ir teesiba eerehkinat noboļka sumâ šawas peerahditas un dibinatas prasibas no walsts eestahdem par rekwiŕeteem dšihwoļkeem, eekortelejumeem u. t. t. pagaidu waldbibas laika.“ Es gribetu ari šche motiwet, ka sinams tagadejâ azumirkli ir eenemti ļoti dauds dšihwołki no waldbibas eestahdem un kara špehka. Par wini samaksu neteek domats, bet ir gan nepeezeeschami, ka šchahdi maksajumi tiktu isdariti un ka wineem faktiski ari jatop samaksateem tâ, ka tas demokratisškâ walsti ir pats par fewi šaprotams. Sinamas sumas, kas peenahlas mahju šaimneekem no walsts eestahdem par dšihwoļkeem, ir eeskaitamas noboļku maksajumos, jo tas tikai atweeglinatu atsewiškô reformu darbibu, ka preeksch šaimneekem, tâ ari preeksch walsts eestahdem. Es atrodu, ka šchis papildinajums latrâ šinâ buhtu jāpeenem.

Bref. Tšhakte: Wahrds Kllhwem.

Kllhwe: Zeenijamee Tautas Padomes lozeklu kungi! Tautas Padomes lozeklu leelaki dakai laikam nebuhs pahrstiegums tas, kas te teek isšazits no Demokratu šawenibas puses šakarâ ar šcho noboļka projektî. Nešaprotams paleek tas, tamdehl watar šhini pašchâ sahlê nekaneja tahdi wahrdi, kad gahja runa par šaimneekem; bet kad to šlatija zauri, tad neprašija, waj waldbiba ir eesneegusi budschetu, waj ne. Tad weenfahrschi nahza un eesneedsa preekschlikumu paangštinat normu, kuru lauzineekem usleek. Šchodeen apstahli ir žitadi. Preeksch noboļka, kas jamalsâ mahju ihpašchneekem, ir teescham wajadšigs budschets. Ja, paređs, budschets ir wajadšigs un waldbiba isdarija lhfus pahmetumus par to, kapehz wina mineto budschetu naw eesneegusi. Bet motiwet, ka esoscho noboļki newaram paangštinat truhstoschâ budscheta dehl, man leekas ir pawisam nepaređs. Ašrahdija us weselu rindu neehritibu, kahdas usbrukuschas galigi isputinateem kungeem. Nedsat, wineem ir tahda nelaima, ka musikas foris eewilzees wini mahšas, kur mehs peenehmam, ka us laukeem žilwekeem naw kur gulet, jo tagad mahšas isputinatas, bet teem kungeem ta leeta bija pawisam žitaba. Ja mums mahšas isputinatas, tad mums wajabsetu tās atjaunot un tamdehl luhgtu diwkahrschi pawairot noboļki, lai aštraf attihstitos raschšigs darbs. Departamentu ir par dauds, warbuht, pehz kobola, tomehr ta leeta war israhditees par paređsu, bet ja dšihwes atjaunoschanai dauds tiktu darits, tad tam gan laikam newarēs peekrist. Tahlak wišas tās listes, kuras te usškaitija, waj tad wišu to newareja ušškaitit ari pee lauku dšihwes, bet tomehr to nedarija, wišas tās behglu laiku postišchanas, laupišchanas, rekwišžijas, kur štaigaja zauri karaspehks, kur šchahdas gahdibas eestahdes wairak ka pilsehtas, tur eedšihwotaji zeesh wairak. Wišu to tahdâ pat weidâ waretu peemehrot ari lauku dšihwei, bet to nedarija un tas ari nebija wajadšigs. Tas wajadšigs peewest tahdâ šinâ fewiškli Rigâ. Man leekas, kur mehs gribam taisnigi šlatitees, tad wišseem šcheem eebildumeem ir jākriht. Es negribu teikt, ka Rigas apstahli ir špihdoschi, to mehs sinam, bet tas nebuht mums nedod eemeslu taisit šehdseenu, ka wini naw špehjtigi maksat walstij par labu noboļki paangštinatâ

weidâ, jo apstahki ir tahdi, ka wini neisbehgami prasa, lai nesam upurus Dätwijas walsts labâ. Kas atteezas us pehdejo eebildumu, ka te wjadsetu eerehkinat sumas pat pa freewu laiku, tad, mau leelas, tas ir tahds preekschlikums, ka wianu bes kahdas motiweschanaas Tautas Padome afraidis. Es domaju, ka mums jarehkinajas ar to, ka mehs waretu west karu pret eebruzejeem un tad freewu laiki nedod mums eespehju karu west un talab Nigas namu ihpashneekem buhs ari janes sawu teefu upuru. Ja apstahki buhtu tik gruhiti un wini newaretu maksat tās 4%, kaut gan tas ir taisnigi, ka wini 4% nodokli maksatu pehz tam takfazijam, kahdas ir idaritas kotti sen atpakal pirms kara. Tagad naudas wehrtiba kritusi un tahdâ kahrtâ nodoklis neisnahktu leels, jo zaur to zehlusfees namu wehrtiba. Finanšu komisiija statija zauri, ka weenu, ta otru nodokli un tad wina pilnigi apsinigi nolika nodokla normu 1 rbl. us lauku ihpashumeem un 2% preeksch pilsehtam. Ja wakar mehs paaugstinajam dubulti nodokli us lauku nekustameem ihpashumeem, tad paaugstinajim ari nodokli us pilsehtu nekustameem ihpashumeem, bet nemsim wehrâ wisas tās gruhitibas, kas zehluschās zaur faplehtam kofetem un noliksim, warbuht, nodokli us sinamu normu, us 3%, un zeresim, ka tad nebuhs pahri darits ari nabaga namihpashneekem. Ta tad mans preekschlikums buhtu paaugstinat nodokla normu no 2% us 3%. (Dr. Kalnisch no weetas: Preekahijas us mata tik pat dauds, ka wakar otra puse.)

Iwanow: Jan wakar, apspreeshot likumprojektu par jaunu walsts sihmju islaischamu, muhsu frakziija aishrahdiija waldbai, ka walsts saimneeziiba un walsts finanses jabuhwe us noteiktas planweidigas nodoklu sistemas. Bai gan schis nodoklis naw kahrtigs nodoklis, bet tas ir weenreisejs kara peknas nodoklis, tomehr schajos ahrkahrtigos laikos muhsu frakziija balsos par schi nodokla eeweschanu. Mani nepahreleezinaja aishrahdiijums no Tautas Padomes lozeka Bruschas kunga rinas, ka stahwoklis namihpashneekem buhtu tik launs, ka winus wjadsetu schehlot. Mehs sinam, ka jau tika aishrahdits, ka wisas pilsehtas naw weenadi apstahki, bet ka ari tais pilsehtas, kur apstahki ir wislannati, nekustamu apbuhwetu un neapbuhwetu ihpashumu wehrtiba famehrâ ar preekschkara laiku ir nesamehrtigi zehlusfees un nodoklis teef aprehkinats pehz schis wehrtibas. Te es redsu, ka daschi man negrib peekrist, tapehz es aishrahdischu us to, ka eenahktumi pilsehtas naw tik mast, bet eenahktumi ir dauds leelaki nekâ us laukeem. Man ir sinams fakts, ka weens semes gabals Nigas pilsehtas robeschās schogad ir eenesis 100,000 rublu. Es domaju, ka no weenas puhrweetas us laukeem tik dauds newares eenemt. Tapehz es faku, ka man nepahreleezinās aishrahdiijumi, ka nekustamu ihpashumu ihpashneeku stahwoklis buhtu tik launs, un muhsu frakziija atbalsis Tautas Padomes lozeka Waldmana kunga eesneegto preekschlikumu.

Skujeneeks: Ar likumu wehl Dätwijâ naw skaidri noteikts, kas ir pilsehtas un meesti? Wesela rinda apdsihwotu weetu ir meesti. Bet juridiski wian naw meesti. **Beemehram:** Nigas juhmalâ. — Waj ta maksās par puhrweetu, tapat ka Demeri, Ligate, Ruhjene, Smiltene u. t. t., kas naw meesti.

Golts: Komisiija par scho jautajumu netika runats, bet es peenemu, ku par meestem eeskatis tos, kureem ir meestiu teestibas. Ta ka schini leeta es neko newaru wairat teikt.

Prof. Tschafste: Wahrds peeder Bruscham.

Bruscha: Wispirms gribu teikt to, ka Tautas Padomes lozeklis Iwanows naw mani labi fapratiss. Wispirms es gribu aishrahdit us to, ka Nigâ spaidu likums aishleedsis namsaimneekem fazelt par dsihwoleem leelakas ihres, nekâ tas bija 14. gadâ. Mums jaewehro, ka wisas dsihwes wjadsiibas ir zehluschās. Ta dwornitam jamatsâ dauds wairat. Ari par aptilrischamu jamatsâ 10 un 20 reis wairat, tomehr spaidu likums mums noleedsa nemt ihri augstaku nekâ 14. gadâ. Newar teikt, ka mahjsaimneeki nebuhtu ar scho likumu meera, wint buhtu laimigi, ja wini scho paschu ihri fanemtu! Tad, sakeet kungi, kur te ir tas taisnibas prinzijs; ja mehs gribam famehrot ar lauzeneekem, tad naw schaubu, ka lauzeneeki ir pelnijuschi besgaligi dauds. (Smeekli.) Es luhdsu, kungi, nemeet leetu nopeetni, jo juhs sineet, ka namsaimneeki ir weens no pastahwigeem walsts elementeem. Un ja wineem ta kexas pee rihkles klast, tad ir netaisni, ka Tautas Padome isturas noraidoschi. Ja mehs schini jautajumâ atrodam netaisnibu un zelam to Tautas Padomei preekschâ, lai greestu us to winas usmanibu, tad wina schis prasibas ir jaewehro, jo winas ir taisnigas. Mani kungi! Mums ir

jaeewehro tas, ka katrā mahjā dšihwołki ir jaišihre, lai buhtu eenahtums un ja nu waldbiba tik maš luhkojas uš eedšihwotaju intresēm un leek mahjā tahdoš eestahdes, kas trauze žitus eedšihwotajus, tad ir nelahrtiba; uš to mums newajaga luhlotees no smee-
 ligā redšes stahwołka. Tas ir kapitalistiskas walsts eekahrtas pašahkums, ar kuru mums r jarehinas un no pastahwoščhās kahrtibas mehš newaram atkahptees. Mehš ešam speest rehkinatees ar pastahwoščheem realeem fakteem. No otras pušes Rlihwes kungs ašrahdiija, kapehž mehš šhodeen šahkam par budšhetu runat un ne wakar? Tad uš to eš waru teikt, ka wakar tāpat tika par budšhetu runats, no Soz.-dem. pušes aš-
 rahdits un no Rlihwes kunga pašrihpots. Šhodeen eš ašrahdiija, ka namsainneeki ir peeradušehi rehkinat un grib labpraht mašat, bet wini grib, lai tās sumas, kas eenaht tautas kašē, tiktu kahrtigi isdotas. Namsainneeki grib, lai finansu ministrs paškadrotu, pehž kahdas sistemas nodokli tiks nemti, jo azumrēki mehš to nesiam. Mums naw maščhataba un mehš newaram spreest, waj nodoklis ir augsts waj sems. Mehš waram spreest tikai par to, kas mums ir preekščā. Ja nu reiš lauzeneeku norma peenemta 2%, tad taišnibas prinzijs pagehr, ka janem no Rligas namsainneekem 1½%, leelakaš 2%.

Pres. Tšhakste: Runataju šaraksts isšmelts. Behedejais wahrds peeder referentam.

Goltš: Man leekas, ka pee procentu normas noteikščhanas eepreekščejais runatajs nekehrās ar wajadšigo nopectnibu. Šche uštahjās Waldmana kungs, kurešč fajija, ka wajagot nemt 4% leelu nodokli. Ušlikt mehš waram wehl wairak, pat 8%, 10%, 12%, bet jastu tatschu, waj šchee lehmumi nepaliks tikai uš papira. Man leekas, ar škailteem tā meštatees newar, jo war nonohkt pee tahda stahwołka, kuru šauz par „weegšprahlibu“. Mums galu galā jadmā ari par to, waj tos nodoklus warēs šamašat, waj ne. Ja mehš te runajam par Rligas mahšainneeku apstahklem, tad man jaaišrahda, ka wemas puše no wineem pa kara laiku naw šamašajusi uš winu mahjam peekrihtošchus nodoklus un hipotekas parahdus. Juhs redšcet, žil mahjas tagad noplehšch un pahrdod malkā. Waj tas beš šawa eemešla? Šā jau tika ašrah-
 dits, puše no Rligas mahjam stahw tufščas. Kur te eenahtumi lai rodas? Ari preekšč-
 runatajs Bruscha atšina, ka nodoklu normu newar pahršpihlet, ja wehlas, lai tos pateest šamašatu un lai projektš nepaliktu tikai uš papira. Te Zwanowa kungs aš-
 rahdiija, ka weens semes gabals Rligas robeschās eenesot 100,000 rubl., bet tas jau neatteežas uš Rligas namsainneem. Rlihwes kungs ašrahdiija par netaišnibu pret lauz-
 neekem uš to, ka tur ir peenemts nodokli paaugstinat no 1 r. uš 2 r. no puhrweetas, kas istaiša ap 2% no wehrtibas. Netaišnibas šche naw. Ja jau lauzeneekem jamakšā 2% leels nodoklis, tad ari pilšehtneekem jamakšā tikai 2% no nekustama ihpaščhuma wehrtibas. Ar to ir wajadšigā weenlihdšiba šafneegta. Ja grib pašahwet uš to, ka pilšehtam jamakšā šamehrā daudš leelaks nodoklis, tad eš nesimu, waj tur ir eekščā tas taišnibas prinzijs, par ko Waldmana kungs šche runaja? Juhs jau šineet, ka pilšehtneeki neko nerascho, bet wivu nami šche Rligā stahw tufšči. Tā tad eš domaju, ka, eewehrojot namsainneeku stahwołki, nelahdā šinā newar nowehrštees no ta, ko komi-
 šija leek preekščā. Un eš ušturu špehka to 2% nodokli no pilšehtu un meeslu nekustama ihpaščhuma wehrtibas, ko komišija atšiniši par pareisu.

Pres. Tšhakste: Genahkuschji pawišam 4 pahrlabojumi: trihs, kas atteežas uš nodoklu normu, pee kam nošaka 1½%, 3 un 4%, beš tam ir papilbinajums, kas atteežas uš kompensajiju. Eš liščhu uš balšofchanu wšpirms to pahrlabojumu, kas proponē nodokli pašeminat. Komišijas referents isteizās pret wišem pahrlabojumeem un ašstahw to normu, kas ir projektā. Kas ir pret 1½% nodokli? Kas atturas? Kas ir par? Ar wairak balšim pret weenu atraidits. Tagad nahkščhais preekščlikums ir paugstinat uš 3%. Eš luhdsu balšot par šchito. Kas ir pret? 48. Kas ir par 3% nodokli? 24. Kas ir atturejušchees? Naw. Tagad eš liščhu uš balšofchanu par 4% nodokli. Kas ir pret 4% nodokli 29. Kas ir par? Naw. Kas atturas no balšofchanas? 16. Tā tad ir atraidits un paleek komišijas 2% nodoklis.

Wenders: Luhš wahrdu!

Pres. Tšhakste: Wahrds peeder Wenderam.

Wenders: Eš gribetu pee balšofchanas kahrtibas peeshinet šefošcho: Eš domaju, ka Tautas Padomet nebuhtu nekās pretim, ja eekahktu balšot no radikalakā preekščlikuma. Lihš ar to buhtu isdewiba teem, kas balšo par radikalako tanī gadi-

jumā, ja wisch ūgahšas zauri, nodot samas balsis par masak radikalo. Tad mehs dabutu sinat ištās Tautas Padomes domas, kamehr šhini gadījumā mehs neesam nahkuschī pee pareisa flehdseena. Ja nebuhtu eesahšts balsot par masakeem nodokka prozenteem, tad buhtu ūgahšis zauri 4%. Wajadsetu pahrbalsot, šahkot no leelaka nodokka, t. i. no 4%.

Bref. Tšhakste: Kahrtibas nulli par šho leetu naw neweena wahrda un teit ir eefneegts preekščlikums, lai šho balsošānu nentu no wisradikalakās normas. Tā ka kahrtibas nulli par to nefas naw teikis un tā ka presidijs šhai jautajumā naw nekahdu stahwokli eenehmis, tad atlekt pašchai Tautas Padomei noteikt, kahdu kahrtibu wina pee balsošānas wehlas. Bergsons no Demokrātu saweenibas, luhgtu.

Bergsons: Man pee balsošānas kahrtibas ir tahds pašlaidrojums: Ja peemehram ir tahda nekaidriba, tad war eefneegt preekščlikumu par to, kahdu peenemt balsošānas weidu — waj ar šimitem, waj humbīnam, waj ari ar išešānu pa durwin, waj kautkahdu zitu balsošānas weidu. To war un tas ir zitoš parlamēntos praktisets, bet pahrbalsot tagad wairs naw eefpehjamš.

Bref. Tšhakste: Es luhgtu komištjas referentu isteiktees.

Ref. Golts: Es domaju, ka pahrbalsošānu nekahdā šinā newaretu peelaišt, jo tad mums tas buhs jadara fatru reisi, tad šahdat grupai balsošānas isnahkums nebuhs pa prahtam. Man jafaka, ka šhodeen šhis likumprojekts ir nobalsots uš mata tā, ka wakar, kad presidents pašinoja, ka balso wispirms par to preekščlikumu, kuresch stahw wistunaf komištjas preekščlikumam. Tā tad mums naw it nekahda eemešla pahrbalsot, jo balsošānas isnahkums ir šlaidrs, balsis pareisi šastaklitas un neweens par to nekahdas šhaubas neisteiz. Tadehl ween, ka dascheem balsošānas rezultats naw pa prahtam, pahrbalsošānu newar peelaišt.

Bref. Tšhakste: Wahrds Menderam.

Menders: Man leekas, ka argumentet tā, ja wakar kas bijis, tad tam jabuht ari šhodeen, ir nepareisi. Kas war peerahdit, ka wakar balsošāna ir bijuši pareisa? Tas ir weens, un otrs — kapehž ir japahrbalso, ir tas, ka rokam taustams, ka balsošānas isnahkums naw Tautas Padomes wairakuma domas. (Peešhime no weetas: Wehl naw peenemts.)

Bref. Tšhakste: Ašhwe no Semneeku saweenibas.

Ašhwe: Ir šaprotama leeta, ja wakar tā balsoja, tad tas nahl tamdehl, ka nebija zita preekščlikuma. (Peešhime no weetas: Bija.) un tapehž man ir jaišfakas par preekščlikumu. Es dširdeju, ka te teek zeltas eerunas. Man leekas, ka mums ir weena išeja, un ta ir, ka wajadsetu šho pantu pawisam štrihpot, kam waretu peekrist, bet tad nahlt pee nahkuschā panta ar atteezigu peeshimi.

Bref. Tšhakste: Man ir eefneegts rakšitšs preekščlikums no Mendera, kuresch štan: „Pahrbalsot lehmumu par nodokka prozenteem, balsojot no radikalakā preekščlikuma.“ Es likšhu šho preekščlikumu uš balsošānu... Luhgtu pazeltees toš, kas ir par šho Mendera preekščlikumu. (Peezelas: Semneeku saweeniba un sozjaldemokrati.) Ūzimredšot wairakums. 47. Luhgtu pazeltees toš, kas ir pret Mendera preekščlikumu. Luhgtu pazeltees toš, kas ir atturejušchees no balsošānas 2. Tā tad peenemts Mendera preekščlikums ar 47 balšim pret 19, diwām atturotees. Gewehrojot to, es likšhu uš balsošānu preekščlikumu paaugstinat nodokli uš 4% — tas ir Waldmana preekščlikums. Es luhgtu toš, kas ir par to, ka noliktu 4% nodokli, pazeltees. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret 4% nodokli. (Peezelas wairakums.) Ūzimredšot wairakums. Es luhgtu peefehstees. Tā tad 4% nodoklis atraidits. Tagad nahl pehž kahrtas preekščlikums par 3%. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir par 3%. (Peezelas sozjaldemokrati un Semneeku saweeniba.) 55 balsis ir isteikuschās par 3%. Tagad es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret 3%. 19. Kas atturejušchees no balsošānas, luhgtu peezeltees. 3. Tā tad 3% nodoklis peenemts ar 55 balšim pret — 19, 3 — atturotees. Tagad ir papildinajums, kuru zehla preekščā Bruscha. Es likšhu šho pahrlabojumu uš balsošānu un luhgtu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlabojumu. 53 balsis issazijuschās pret to. Tagad es luhgšhu pazeltees toš, kas ir par šho pahrlabojumu. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir atturejušchees no balsošānas. Ūtrurejušchees ir 4. Tā tad šhis pahrlabojums ir atraidits ar 53 balšim pret 4, 4 balšim atturotees. Tagad es likšhu uš balsošānu wisu otro pantu. Tā tad ar wišām balšim, pret 5, otrais pants peenemts. Treshchais pants.

Anton: Man ir masa peesihme pee otrā panta.

Pres. Tšakste: Wahrds Antonam.

Anton: Otrās pants pareds, ka nodoklis maksājams pilsehtās un meestos. Wakar mehs peenehmām atsewischku nodokli no lauku nekustameem ihpashumeem. Mums atleef wehl tabdas weetas, kurām naw ne meesta, ne pilsehtas juridiskas tee-fibas, bet kuras faktiski tomehr ir meesti. Mufsu noluhks ir scho nodokli nemt no wiseem nekustameem ihpashumeem un tamdehl nedrihtst palikt brihwās weetas, kuras isauguschas til plaschas un ir til apdshwotas, ka tās waretu buht meesti, bet tas tikai formeli naw isdarits. Mehš newaram atstahst scho weetu nekustamus ihpashumus pilniigi swabadus no schi nodokla. Vai to nowehrstu, tad es turu par sawu peenah-kumu eefnuegt pee otrā panta weenu peesihmi, kura nostaidrotu un paplaschinatu meestu jehdseenu un papildinajums buhtu feloschs: „Nodoklis nemams no wisām apdshwotām weetam, kurām fainneeziiski ir meestu raksturs. Pehdejo apstahkli noteiz eefschleetu ministrija.“ Tahlak nepezeeschamii noteikt kaut kahdu eestahdi, kura tad isschfirtu jautajumu: kahdām apdshwotām weetam ir meesta raksturs? Wispareisaki to war eefschleetu ministrija isdarit, jo paschwaldibas departamentā sawahktas atteezigas sinas. Es leeku preefshā Tautas Padomei peenemt scho papildinajumu kā peesihmi, lai neatstahstu weseļu kategoriju nekustamu ihpashumu ahrpus schi nodokla.

Pres. Tšakste: Neweens pee wahrda schai leetā naw peeteizees, tadchł es luhgtu isteiktees referentu.

Ref. Goltz: Es jau pirmat teizu, ka komišjā par to nebija runa, bet man personigi pretim pret scho papildinajumu nekas nebuhtu.

Pres. Tšakste: Tā tad Jums nelas nebuhtu pretim?

Ref. Goltz: Nē.

Pres. Tšakste: Komišjas referents issakas par schito papildinajumu. Es likfchu to us balsoschānu. Tā tad schis papildinajums weenbalsīgi peenemts. Treschais pants. (Sekretars nolasa.)

Pres. Tšakste: Pee wahrda neweens nepeeteizas. Es likfchu scho pantu us balsoschānu. Tā tad weenbalsīgi peenemts. Luhgtu nahkoscho, 4. p. (Sekretars nolasa.) Wahrds Iwanowam.

Iwanow: Schini pantā ir uisfakitti tee ihpashumi, kuri buhtu no nodokla atswabinami un starp teem ir waldibas ihpashumi. Pats par sewi saprotams, ka waldiba nemaksās no wrenas kabatas otrā. Tahlak ir atswabinamas koleģialas eestahdes un tas atkal ir skaidri saprotams, jo koleģialo eestahschu lihdselki saptahdas no eedshwotaju nodokli nomaksam. Tā tad koleģialas eestahdes, maksadamas scho nodokli, uisweltu wiņu eedshwotajeem. Tahlak ir ari minetas wispahrejas labdaribas beedribas, kuras darbojas preefsh wispahrejas walsis laberihzibas un starp tām ir ari konfesjonalās eestahdes. Mufsu frazija uisfata konfesjonalās leetas kā priwatu fabeedrību, kura kalpo tihri priwatas schauras grupas mehrkeem un winas newar tikt eefskaititas scho pahrejo eestahschu rindā un naw atswabinamas no nodokleem. Man jāsaka, ka wakar peenemtā likumprojekta par nodokli no lauku nekustameem ihpashumeem mehš gau netaisijām isnehuumus pee teem nekustameem ihpashumeem us laukeem, kuri peeder walsitj, bet atrodas us basnizas semes. Mahzitaju semes pehz wakar peenemtā likumprojekta ari ir apliktas ar weenreifeju kara nodokli. Tadchł es leeku preefshā strihpot wahrds „konfesjonalās eestahdes“, lai winām peederofchee ihpashumi tiktu tāpat aplikti ar nodokli pilsehtās, kā wiņi ir aplikti us laukeem.

Bruscha: Es pretojos Tautas Padomes lozekla Iwanowa isteiktām domam, ka konfesjonalās eestahdes nepeeder pee wispahrigām eestahdem. Naw domajama neweena walsis, kur nebuhtu tikumibas un tizibas. Mehš newaram aplikt basnizu ar nodokleem, kad tikumiba heidsamajā laikā ir til dauds zeeusti. Ja mehš to darām, tad mehš nedodam basnizai eefpehju kultiwet etiku un morali. Tapehz es pastahwu us to, ka basniza ir katrā sinā no nodoklem atswabinama.

Pres. Tšakste: Wairak neweens pee wahrda nepeeteizas? Es dofchu pehdejo wahrdu referentam.

Goltz: Komišjā schis jautajums tika apspreesis un tur tika eenests preefsh-likums daku sem burta „B“ strihpot. Tomehr wairakums palika pee tām domam, ka winsch buhtu atstahjams.

Pres. Tschakste: Preekschlittums ir wahrdu „konfessionalam“ schai pantâ strihpot. Komissijas referents issazijas par labu tahdat redakzijai, kahds ir teksta. Es lisschu scho preekschlittumu us balsoschamu. Tâ tad preekschlittums atraidits. Es lisschu us balsoschamu wisu schito pantu. Tâ tad 4. pants peenemts. (5. un 6. pantus peenem bes debatem.) 7. pants. Pee wahrda peeteizâs Zwanowz.

Zwanowz: Es atlanjos sew wilft masu paraleli ar wafar peenemto likumprojektu par nodokkeem us nekustameem ihpashumeem. Wafar komissijas referents Kshwes tgs eefneedsa preekschlittumu atteeziga pantâ strihpot nost wahrduz „nodokku komissijas eewehletee maksataji“. Redseet, leeta ir tahda, ka komissija jau nelemj par nodokkeem, bet wina statas zauri, kâ nodoklis teef iswestis. Pee schi likumprojekta tas ir sawadaki. Mehs sinam, ka aprinaku komissijam buhs janosata nodokku augstums un semums. Tadeht noleikumz, ka pilsehtas dome drihst iswehlet us schitto komissiju „tikai nodokku maksatajus“, buhtu pahrgrosams. Wajadsetu atstahst pascham eestahdem teefibas delieget tur pehz sawa eeskata. Tapehz es leeku preekschâ trihs pehdejos wahrduz: „scho nodokku maksatajus“ strihpot, un to weetâ likt: „5 pilsehtas domes iswehletos“.

Pankulz: Preekschrinatajs aishahdija, it ka nebuhtu starpibas starp wafardeen peenemto likumu un tagad apspreeschamo. Komissijai buhs jasawahz un jasafahrto wisas us ihpashumu atteezigas taksazijas; wina newis pati taksâs, bet aprehkindâs wehrtibu pehz sawahktâm sinam. Es domaju, ka paschi maksataji warâs sakrahht wajadfigâs sinâs labak nekâ ziti. Ir wajadfigs, lai komissijas lozekki paschi wairaf intrefeizâs un sinâs sawahz pareisâs, jo tad waretu katru ihpashumu pareisaki nowehrtet un tapehz naw nekahda eemefla strihpot schos wahrduz.

Pres. Tschakste: Wahrds peeder referentam.

Goltz: Komissijâ ari tas tika pahrrumats. Minetos wahrduz atstahja tamdeht, ka ari waldbibas preekschistahwis bija tais domâs, ka paschi maksataji laikam buhs wairaf informeti par ihpashuma wehrtibu. Es domaju, ka projekta schos wahrduz wajaga ari paturet.

Pres. Tschakste: Eefneegts pahrlabojums strihpot wahrduz „schi nodokla maksataji“. Komissijas referents issazijas pret schito pahrlabojumu. Es lisschu us balsoschamu un lubdsu peeeltees tos, kas ir pret to, ka strihpo „schi nodokla maksataji“. Naw. Kas ir par strihpojumu? Uz mredsot wairakums. Kas ir atturejuschees? Naw. Tâ tad ar wairakumu ir peenemts atraidit scho preekschlittumu. Es lisschu us balsoschamu 7. pantu. Kas ir pret? Naw. Kas atturâs? Naw. Peenemts. (8. un 9. pantus peenem bes debatem.) 10. pants.

Bruscha: Es leeku preekschâ trihs leetpratejus, tamdeht ka leeta ir loti nopeetna. Diwu komissijâ ir par mas, jo tahdâ gadijumâ leetu war isshkirt loti woenpusigi.

Goltz: Es tam waretu peeweenotees.

Pres. Tschakste: Komissijas referents peeweenojas preekschlittumam. Es lisschu us balsoschamu preekschlittumu „2“ weetâ likt „3“. Tâ tad preekschlittums peenemts ar wisâm balsim, 9 atturotees. Tagad es lisschu wisu 10. pantu us balsoschamu ar to pahrlabojumu, kahds tika eefneegts. Tâ tad 10. pants peenemts. (11. un 12. pantus peenem bes debatem.) 13. pants.

Zwanowz: Schini pantâ, kur eet runa par foda naudu teem nodokla maksatajeem, kas nesamaksâ noteiktâ laikâ, ir paredsets 1% foda. Tahds fods ir paredsets meera laikos, bet tâ ka mums tagad ir ahrkahrtigi laiki, tad ari ir wajadfigs uslikt ahrkahrtigus fodus. Es sinu no peedsihwojumeem, ka nenormalos un nenoteiktos laikos nodokku leetâ teef dshita sabotascha. Ja foda prozents ir sems, tad daschs labs spekulê ar naudu un taifa leelus weikaluz, jo atmaksajâs naudu tuwet warbuhsteju pahrgrosibu gadijumâ walsti: jo tad wineem nodoklis ari nebuhtu jamaksâ. Lai newaretu sabotaschu dshit, es leeku preekschâ paangstinat foda naudu no 1% us 2%.

Pres. Tschakste: Pee wahrda peeteizâs Bruscha.

Bruscha: Schis preekschlittums ir pret wiseem walstis likumeem. Tas istaifa gadâ 24% no kapitala, tas naw peelaischams. Bes tam man jasafa, ka nodoklis wispahrigi ir gruhst un aylikt azumirkst ar wehl leelaku fodu naw eeteizams.

Goltz: Es gribetu aishahdit, ka maksaschamu nemas newar ilgi nokatwet. Maksaschâ pantâ ir teiktz, ka, ja nesamaksâ 3 mehneschu laikâ, tad jasper ziti fokt. Daschs maksatajs pee labakâs gribâs newarâs laikâ nolihdshinat maksajamos nodoklus un par to uslikt winam wehl leelaku fodu nebuhtu wehlamz.

Pres. Tschakste: Preekschlikums ir foda naudas 1% weetâ list 2%. Komissijas referents issakas pret scho preekschlikumu. Es listchu preekschlikumu us balsoschannu. Ar wisam pret 15 balsim schis preekschlikums ir atraidits. Es listchu us balsoschannu wisu 13. pantu. 13. pants peenemts. (14. pantu peenem bes debatem.) 15. pants. Wahrds Iwanowam.

Iwanow: Schai pantâ eel runa par galwenâs nodoklu komissijas fastahwu un te es gribu atgahdinat tos paschus motiwus, ko runajot par eezirknu komissiju fastahwu, t. i. strihpot no schi panta (kas te nahk diwas reises preekschâ) „schi nodokla maksataji“. Starp teem weens no nodoklu maksatajeem ir iswehets no pilsehtas domes. Tas ir tahds pats pahrlabojums, kahds bija pee agrakâ panta, kur bija runa par eezirknu komissiju fastahwu.

Pres. Tschakste: Wairak pee wahrda neweens naw peeteizees. Es luhgtu referentnu.

Ref. Golts: Es usturu komissijas redakciju.

Pres. Tschakste: Gefneegts ir preekschlikums strihpot wahrds „schi nodokla maksataji“. Komissija issakas pret scho pahrlabojumu. Es listchu preekschlikumu us balsoschannu. Ar wisam balsim pret 15 schis preekschlikums ir atraidits. Es listchu us balsoschannu wisu pantu. 15. pants peenemts. (16., 17. un 18. pantus peenem bes debatem.) 19. pants. Pee wahrda peeteizees Iwanow.

Iwanow: Es atkal atgahdina schu, ta wakar mehs pee ta pascha panta atteeziga likumprojekta, kur gahja runa taihu par terminu, mehs scho terminu schisfinajam no 6 us 3 mehnescheem un to paschu es liktu ari schodeen preekschâ. Es domaju, ka tas wairs nebuhs jamotiw. Tas ir ahrfahrtigs nodoklis ahrfahrtigos apstahklos un lihdselki muhsu walsitj ir loti wajadstgi. Ta ka mehs peenehmam semneckeem nodokla samaksas terminu schisfinat no 6 us 3 mehnescheem, tad ari schini likumâ wajadsetu schisfinat mineto terminu tahdâ paschâ weidâ, t. i. no 6 mehnescheem us 3.

Pres. Tschakste: Es luhgtu referentnu.

Ref. Golts: Es tomehr usturetu komissijas redakciju, jo ir ahrfahrtigi apstahkli un ahrfahrtiga naudas wajadstiba walsitj, bet Nigas namihpaschueeki dshwo ari ahrfahrtigos apstahklos, wini nami ir tukstji un wini newards nodokli samaksat. Kahda interese tad buhs list mahju us pahrdoschannu? Pee-lauzineckeem leeta ir zitaba, jo ja wini pahrdod kahdus puhrus labibas, tad wini spehj jau nodokli samaksat, bet pilsehtneckeem tahdas isejas naw. Ta tad es tomehr usturetu komissijas redakciju.

Pres. Tschakste: Gefneegts ir pahrlabojums 6 mehneschu weetâ list 3 mehneschus. Komissijas referents issakas pret schito pahrlabojumu. Es luhgtu peezeltees tos, kas ir pret scho pahrlabojumu. (Beezelas Bruscha. — Issauzeeni no weetas: Solol). Tagad es luhgtu pazeltees tos, kas ir par scho pahrlabojumu. (Wisi peezelas.) Luhgtu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. 1. Ta tad weena balsi ir pret, weena atturas no balsoschanas, bet wisas zitas ir isteikuschas par scho pahrlabojumu. Tagad es leeku us balsoschannu wisu 19. pantu. 19. pants peenemts. (20.—23. pantus peenem bes debatem.) Tagad es listchu us balsoschannu scho likumu wisâ wisumâ. Ta tad schis likums ir weenbalsigi peenemts. Nahloschais deenas kahrtibas punktis ir „Likums par weenreiseju kara peknaâs nodokli“. Referents schai leetâ ir Purinsch.

Ref. Purinsch: Scho likumprojektu pagaidu waldbiba jau peenehna pagahjuschâ gada dezembri un, eewehrojot tos apstahklus, kuras winsch radâs, schim likumprojektam bija dauds defekt. Tomehr, nestatotees us teem, winsch tika eewests jau dshiwê. Behz tam likumprojekts tika skatits zauri finansu komissija pat mairakas reiss un tagad teek listis preekschâ Tautas Padomei tagadejâ weidâ. Pee schi likumprojekta isweschanas radâs daschas gruhitbas, kuras mehs nefastopam atteeziba us teem likumprojekteem, kas jau peenemti, wispirms — atteeziba us kara peknaâs definaciju. Bet galwenais gruhitums, kas mums radisees pee schi likuma isweschanas, ir tas, ka mums lihds schim naw eewests eenahkuma nodoklis. Schim eenahkuma nodoklim wajadstiba buht pateesiba par tagadejâ nodokla pamatu. Ahrsemes tas ir parasts: kur kara pekna ir eewesta wisas Bakar-Giropas walsits, tur schis nodoklis teek apreshinat schahdâ kahrtiba: Teek nemts wispahrejais eenahkuma nodoklis par trihsceem gadeem preeksch kara un pahreja pekna, kas pahrsneeds scho zaurmehru, teek usskaita par kara peknu. Schis nodoklis teek nemts pat tahdâs walsits,

kuras nenehma teeschu dalibu pasaules kara. Skandināvijas valstīs kara peļņa teek aplikta lihds 20%. Turpretim zītās valstīs, peemebram, Anglijā, kara peļņas nodoklis peefleenas muhsu tarifam, kuru juhs redsat ūšai likumprojektā. Kara peļņa Anglijā 1915. g. tika aplikta ar nodokli lihds 50%, 1916. gadā wīnu paangstīnāja lihds 60% un 1917. gadā — lihds 80%. Anglijas budžetā ūšis kara peļņas nodoklis istaijija 35%, tas ir pahri par 1/3 no wišēem eenahkumeem. Tā tad redsat, kahdos apmehros kara peļņa ir aplikta Anglijā; Bahzija ari (ja nemaldos) ūšis nodoklis ūnečas pahri par 60%. Tahdā sinā buhtu jafaka, ka muhsu nodokli newar usstatit par pahrsphiletu, jo wiņšch masaks wehl tā Anglijā. Tomehr, nekatotees us to, ka eenahkuma nodoklis pee mums wehl naw cewešs, nekatotees us wišām tām grubtibam, ar kahdām fastapšeēs nodoklu komiūija, wiņšch ir jaewed un faktiūi ir ari jau cewešs. Komiūijam, kas ūcho nodokli iūwešs, buhs, protams, japeeleek daudū energijas un mahkūlas, lai wišus waretu aplikti ar ūcho nodokli. Tomehr war paredset, ka mums leela daža no ūchi nodokla maksatajeem paliks nealikti, jo buhs sinami usnehmumi un spekulanti, kas ir dabujuūchi leelu kara peļņu. Tos, ūprotams, apliks, bet widus un semakais lihmenis ūchini gadijumā laikam gau mums iūšudis. Tomehr nodoklis ir jausleek un ar to jasteidsas, tapehž, ka mehū newaram gabdit muhsu budžeta dehl. ūcha nodokla realifechanai ir paredietas 2 komiūijas. Pirmā komiūija eeet 4 preekūstahwi no wal-dibas un 7 preekūstahwi no eedūshwotajeem. Tā tad ūšis komiūijas fastahws peete-koūchā mehri pee nodoklu maksaschanas garantēs eedūshwotaju interesēs. Gewehrojot muhsu budžeta wajadūbu, komiūija leek preekūchā peenemt ūcho likumprojektu ūheidsamibas kahrtā.

Pres. ūūhakūte: Es liūchu us balsoschanu ūchi likuma ūheidsamibu. Tā tad ūheidsamiba weenbalsigi peenemta. Teek atklahtas wiūpahrejas debates. Tā ka neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es liūchu us balsoschanu pahreju us pantu laūūchanu. Tā tad pahreja us pantu laūūchanu peenemta. (Wirrakstu un pirmo pantu peenem beū debatem.) 2. pants. Pee wahrda peeteizees Iwanows.

Iwanows: Ja te eet runa par aprinku nodoklu komiūijas fastahwu, tad jau referents aūrahdija, ka ir laudis, kuri kara laikā weeglā kahrtā eeguwiūchi leelus ihpa-ūchumus un weikalus. Tas ir spekulazijas zekā. Zik es sinu, tad weetejee eedūshwotaji pret tahdeem kara spekulanteem isturas naidigi. Tā tad weetejo eedūshwotaju preekūstahwi buhs wiūnoderigakee lozekli ūchini komiūijā. Tamdehl es leeku preekūchā, ūchi panta beigās, kur ir aūrahdits, ka iūwehlami 7 lozekli teeschan nodoklu departamentam, lai tos delegetu weetejās pašwaldbibas eestahdes wišus 7.

Pres. ūūhakūte: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas? Behdejais wahrds peeder referentam.

Burinsch: Es aūstahwu tomehr projektā paredseto kahrtibu. Te ir paredsets, ka 3 no lozekleem iūwehl weetejā aprinka padome lai tee waretu darit eespaidu us nodoklu aplikūchanu un eekasēchanu. Es to aūstahwu tapehž, ka mums ir jau sinama prakse un ta ir iūrahdiūsees par ļoti labu. Ari departamenteem ir peeteekoūchi daudū eedūshwojunu ūchini leekā un tur ir pgsiūstamas personas, kas waretu daudū laba darit.

Pres. ūūhakūte: Preekūslitums ir ūekosch: teikuma weetā „kurus iūrauga teescho nodoklu departaments“ likt „kurus delige weetejās pašwaldbibas eestahdes“. Komiūij 3 referents iūsakas pret ūcho preekūslitumu. Es liūchu to us balsoschanu. Ar wišām balsim pret 12 preekūslitums ir atraidits. Es liūchu tagad balsot par wiūu 2. pantu ar peesihmi. Otrais pants ir peenemts. 3. pants. Pee wahrda peeteizas Bruscha.

Bruscha: Man ir weens peeprasijums, ūhmejotees us kara peļņu. Pee kahda kapitāla apgroūibas tas ir rehkīnats.

Pres. ūūhakūte: Waj referents wehletos wahrdu?

Burinsch: Par noūchēloūchanu komiūija newar dot ūūkalus paškaidrojums atteezibā us ūcho peeprasijumu. Teeschan Watar-Gropā ir paredsets, ka tirdūneezibas un ruhpeezibas eestahdes teek nemts wehri apgroūibas kapitāls. Bet pee mums kara peļņas eeguweju budžets atrodas wīnu kabatā un nekahdas grahmataū wīni newed. Nemot to wehri, newar likumā speziali atūihmet atteezibu pret kapitālu. Tā tad mehū waram riūlotees pehž wiūpahrejām ūsumam.

Pres. ūūhakūte: Peeteizas pee wahrda Sahlits II.

Sahlits II.: Man leekas, ka komisija, kara pelnas nodoklis ušķidama, ir pahrat faudsejusi spekulantus. Mums naw nekahda eemešla to darit. Spekulazija, tā mehs wiši sinam, pa kara laiku attihstijusees loti plaščā mehrā un lihđinaš wampiram, kas issuhz šabeeđribāz dšihwibas spehkus. Ta naw pelna, kad uš šabeeđribāz rehķina eedšihwojāz miljonoz. Tahđu zilweku ir šaradees loti daudš, dasķeem ir pat desmit namu. Ja pudele liķeera preeščā kara maksaja 5 rub., tad tagad spekulants to pašču wħna pudeli pahrdod par wairā 10 rubķeem un leelneeziķķajā Kreewijā latrā sinā par šints rubķeem. Ja mahzina maišes agrā maksaja 2 lihđš 3 kap., tad tagad wina maksā 2 rubli un pat wairā. Ja zuturs maksaja mahzina 13 waj 14 kap., tad tagad winšč maksā 15 rub. Redsat, tad ta naw wairs pelna ween, bet šabeeđribāz aplaupišķhana. Šoš spekulantus mehs nedrihķstam faudset. Šahda spekulazija kara laikā wišās semēs ir tikusi aprobesķota. Te jau referents aishahđija, ka Wafar-Eiropas semēs kara pelnas nodoklis ir jau ušķlits lihđš 70 un wairā procentes. Kungi, mehs atrodamees kritiķos apstahķlos, mums ir jaseedo wišs, lai mehs waretu nekawnigo eenaidneeku no kursemes iķšihķt un Latwiju atbrihwot. Waj tad mehs lai taipam spekulantus. Es leeku preeščā kara pelnas nodoklis paangstinať, jo spekulazija ir hidra, kas šabeeđribai usguhlusees. Ta ir ar wišām faknem jaiinihzina. Spekulazijai Latwijā jadara gals. Kašč mehs wišus, it ihpašči darba tautu, ir issuhzīs lihđš pehdejām, un mehs lai wehl ļaujām spekulanteem uš šabeeđribāz rehķina pelnītees. Es leeku preeščā atstahķt iķķai pirmos 5000 un wišus zitus nolīķt uš 90%. Ja Šabeeđroto semēs nem 80%, tad, mani kungi, mehs noseedšamees pret Šabeeđroteem un Latwiju, ja mehs to maksu nolēķķam semāķu. (Applauš.)

Burinšč: Komisijā bij eekstinaťs ļantajums par tarifa mainišķanu. Bet nemot wehrā praktiķos peedšihwojumus, atrodām, ka mehs nekahđus rezultatus ar to nefasneegšim. Kā mums ir sinams, pirmoreiķ likumā nebij procenta tarifs uštahđits, nemot wehrā to, ka naw nekahđu šingru objektiwu datu, uš kureem mehs waretu štuteēes. Ja mums buhs normali apstahķli, peemeķram, tā Anglijā, kur weikaleem ir šawa grahmatweđiba, dokumenti, kur šķaidri redšams, zif pa kara laiku ir pelnīts, kur tas ir zitadi un tur procentes war weeglāķi peerahđit. Es tomehr newaru peeweenotees Sahlisķha lķa preeščliķinām, lai gan to bij ļoti patišķami dširdet; tapehķ ušturu projektu.

Pres. Tščakste: Te ir eesneegi 2 preeščliķumi: Weens ir: kara pelna, kas angtaķa par 10% no apgrošibas kapitāla apleekama ar nodokli. Dtrs: kara pelnas nodoklis aprehķinams uš 90% no kara pelnas, šahķot ar 5000 r. Latwijās naudā. Es luhģtu referentitu iķķeēes.

Burinšč: Atteezibā uš preeščliķumnu, kurešč runā par apgrošibas kapitālu, jafala, ka naw eespehķjams šifķet kapitālu un ja to peenem, tad ta buhs iķķai šķizķija, un nekahđu šajuhtamtu rezultatu nebuhš.

Pres. Tščakste: Es liķķhu uš balsošķanu un luhđju peeķļtees toš, kas ir pret šķito papildinajumu, kuru lita preeščā Brusķe un kurešč šķan tā: „Kara pelna, kas angtaķa par 10% no apgrošibas kapitāla, šķaitas par apleekamu ar kara nodokli.“ Tā tad ar wišām balsim pret 10 papildinajumis atrađits. Es liķķhu uš balsošķanu tagad wišu šķito pantu. Tā tad 3. p. peenemts. (4. lihđš 6. pants peenem beš debatēm.) 7. pants. Bee wahrda peeteiķas Šwanowš.

Šwanowš: Te, kur eet runa par šoda naudū, es aishahđiķhu iķķai uš šķo-šķo, to referents ļau aishahđija. Nodoklis atteezotees uš eedšihwotajeem, kuri weeglā zekā un šahķtā ir kluwusķi pee lihđšķķeem. Tā tad te eet runa par zilweķeem, kuri eedšihwojusees kara laikā leelos kapitālos un šķee kapitāli wineem ir šwabadi, tā ka teem ir eespehķja nodoklis šamāķķat likumā noteiktā terminā. Un ja wini to nedara, tad es leeku preeščā šodu paangstinať no 1% uš 3%.

Pres. Tščakste: Neweens pee wahrda nepeeteiķas? Tad pehdejais wahrds peeder referentam.

Burinšč: Komisijai nekās naw preti.

Pres. Tščakste: Komisija peeķrihķt, ka šoda naudū paangstina uš 3%. Genahzīs ir pahrlabojums paangstinať šoda naudū uš 3%. Es liķķhu par to balsot. Tā tad paangstinajums uš 3% peenemts. Tagad es liķķhu uš balsošķanu wišu pantu. Tā tad 7. pants peenemts.

Pres. Tščakste: 8. pants. Bee wahrda peeteiķees Šwanowš.

Zwanows: Mis jau pasihstameem motiweem es leeku preekschâ sodu par nodokka flehptu sumu uslikt desmittahrtigi trihskahrtigi weetâ. Tas ir parasts nodoklu sistemâs. Tur gan mehds fazit, lai dotu leelaku brihwibu komisijai, 4 lihds 10 kahrtigi. Es leeku preekschâ peedihst desmittahrtigi. Tas buhtu tahdos gadijumos, tad tahds buhtu usbewis nepareisi un ta buhtu launprahtiga saudejumu nobarishana walsitj.

Pres. Tschakste: Pee wahrda neweens wairaf nepeeteizas. Es luhgshu referentu isteiftees.

Ref. Burinsh: Es domaju, ka ar soda paaugstinaschann mehš nefa nepanahskim. Te naw tâ, kâ weenreisejâ semes nodokli, kur ir jausdod semes platiba, bet sche mehš nekahdâ sinâ newaram pakantees us tam sinam, to esneeds fara pelnas guwejs; te 3. p. ir paredseti tadeht, ka sinas eewahz nodoklu inspektori. No winu mahsklas atkarajas, waj wini eekafes wifu, waj tikai dalu un, nemot wehrâ, ka ir paredsetš, ka materialus dos newis maksatajt, bet walsis cerehdai, tad atrihst schis prinzipš — uslikt wineem leelaku soda naudu par nepareisu sinu esneegschann. Tee naw tee esneegumi, kuri ir paredseti eepreekschejos projektos, kur ir jau rahda semes apmehrs. Es no komisijas puses usturu to paschu redatziju, bet esmu pret scho preekschlikumu tapehš, ka spaidit ar scheem fodeem naw nekahdas nosihmes. Ja teescham buhtu, ka esneegumos buhtu japasino pelna, tad waretu spaidit ar zeetumu waj leeku naudas sodu u. t. t., bet schini gabijumâ tas neteek šafneegts.

Pres. Tschakste: Esneegts ir preekschlikums wahrdu „trihskahrtigi“ pahrgrofit „desmittahrtigi“. Tas buhtu sodu nolikt us „6 mehnescheem jeb 10,000 rbl. naudas soda“ un bes tam desmittahrtigu šamaksu par flehptu sumu. Par pirmo preekschlikumu komisijas referents wehl naw isteizees.

Ref. Burinsh: Es runaju par wišeem fodeem.

Pres. Tschakste: Komisijas referents išteizâs pret scheem preekschlikumeem un tapehš luhdsu peezeltees tos, kas ir pret scheem preekschlikumeem. (Sahlts I. no weetas: Luhdsu balsot par katru atšewišski.) Ja. Luhdsu peezeltees tos, kas ir pret scho pahrlabojumu — „10 kahrtigi“. Ar wišam pret 12 balsu schis pahrlabojums ir atraidits. Tad ir pahrlabojums, kur fazits tâ: „Deek šodits ar zeetumu lihds 6 mehnescheem jeb lihds 10,000 rub. naudas sods.“ Komisijas referents išteizâs pret to. Es likshu to us balsoschann. Tâ tad ir peenemts, pawairot soda naudu lihds 10,000 r. Tagad es likshu us balsoschann wifu scho pantu. 8. pants peenemts. (9. un 10. pants peenem bes debatem.) 11. pants. (Sekretars wolasa.) Pee wahrda peeteizees Zwanows.

Zwanows: Es gribu ašrahdit, ka galwenâs nodoklu komisijas šastahwâ, kurâ eeket 4 wal dibas preekschstahwji, ir wehl paredieti 3 preekschstahwji no eedšiwotajeem, kuras eezel finansu ministrš. Es domaju, ka te buhs wislabakâ kopdwehiba un tadeht es leeku preekschâ wahrda weetâ: „kurus eezel finansu ministrš“, likt, „kurus delige Nigas pilsehtas dome“.

Pres. Tschakste: Pee wahrda neweens naw peeteizees un es dodu wahrdu referentam.

Ref. Burinsh: Man jaisfakas pret Zwanowa kunga preekschlikumu, jo schis fara pelnas nodoklis atteekšes ne tikai us Nigas pilsehtu, bet us wifu Latwijas walsit. Tadeht mehš newaram dot priwilegiju Nigas pilsehtas domei, bet wina ir gan jadob wal dibai. Ja preekschlikums atteektos ne us wifu walsit, tad waretu peekrist. Behz projekta šchos eedšiwotaju preekschstahwjuš iwehl finansu ministrš, bet finansu ministri iwehl wehl daubs plaschala eestahbe. Ja finansu ministrš buhtu tahda persona, kurai Tautas Padome newar ustizetees, tad es domaju, ka Tautas Padome war atrast iseju, eezelot par finansu ministri tahdu personu, kurai war ustizetees.

Pres. Tschakste: Esneegts ir preekschlikums teikuma weetâ: „kurus eezel finansu ministrš“, likt: „kurus delige Nigas pilsehtas dome“. Pret scho pahrlabojumu ištatas komisijas referents. Likshu pahrlabojumu us balsoschann. Tâ tad ar wišam pret weenu balši, 5 atturotees, schis preekschlikums atraidits. Es likshu us balsoschann wifu 11. pantu. 11. pants peenemts. (12. p. peenem bes debatem.) Tagad atleek nobalsot wifu scho likumu. Tâ tad schis likums wišâ wišumâ weenbalsigi peenemts.

Nahskohais deenas kahrtibas punktš buhtu redatzijas komisijas šaojumi, bet wispirms es pasinoschu, ka man ir eenahkuschi daschi preekschlikumi atteezibâ us komisiju

papildinājumeem. Sociāldemokrātu frakcija šino, ka Tautas Padomes lozeklis Andrejs Petrevičs no Ēepajas ir nolizis šavas pilnvaras, un ta šuhā tā šawu delegātu Karli Osolinu no Ēepajas. Skolu komiſijā Mihtina weetā, kuzš ir iſtāhees no Tautas Padomes, frakcija deleģē Eduardu Tomāšu. Waj buhtu kaħdi eebildumi? Ja naw, tad peenemti. Wajhu demokratu frakcija š. Brūmmera weetā agrarā un finanšu komiſijās deleģē Rōnni. (Starpſauzeeni no weetas: -Waj tas buhs labaks?) Waj buhtu eerunas? Ja naw, tad peenemti. Tad Semneku ſaweeniba deleģē ſkolu komiſijā Sauleſkalna weetā — Ģ. Zelminu. Waj buhtu kaħdas eerunas? Naw. Finanšu komiſijā teel proponeti A. Laiſans un tā ſubſtituts J. Traſuns. Ja eebildumu naw, tad peenemti. Tad man wehl ir eeſneegti paſinojumi par daſhu komiſijas lozeklu iſtāhſhanos no kara leetu un no ahrleetu komiſijam. Waj ſhitēe paſinojumi teel uſtreti ſpehtā, jeb naht kaħdi ziti preeſchlikumi. Wahrds Sommera ſunģam.

Sommerš: Karaleetu komiſijas wahrdā es luhdsu ſtatit ſho muhſu eeſneegumu zauri pehz inſtrukziju zaurluhkoſhanas.

Preſ. Tſchakſte: Tā tad ſchimbrihſcham nem atpaak?

Sommerš: Ja.

Preſ. Tſchakſte: Nahkoſchais deenas kahtibas punkts ir redakzijas komiſijas ſinojumi. Referents Holzmans.

Ref. Holzmans: (Šino par redakzijas komiſijas pahgroſijumeem trijos likumprojektos.)

Preſ. Tſchakſte: Waj ſapulze peekriht pahrlabojumeem? Dihds ar to ir muhſu ſchis deenas kahtiba iſſmelta. Nahkoſchās Tautas Padomes ſehdes deenas kahtibu paſinos preſidijš.

Tautas Padomes ſehdi ſlehds 7, 55 minutēs.

Tautas Padomes peektās sesijas divpadsmitā sēdē

12. novembrī 1919. g.

Pref. Tšharkste: Tautas Padomes sēdē atlaista. Ēkams mehš stahjamees pee deenas fahrtibas istirsafšanas, es newaru atstaht necewehrotu scho momentu, kuru mehš tagad pahrdsihwojam. Es sinu, Tautas Padomes lozekli, kahdas juhtas pilda juhsu sirdis. Es dabuju to dsirdet ari wafar demonstrazija, ko wisa tauta scheit Riga fajuhst schini pahrdsihwojamā brihdi. Mesen wehl ap muhsu galwas pilsehtu ruhza leelgabalt, glušneja banditi no otrpus Daugawas, lai waretu eelaustees Riga un tapat isdarit slepawibas un laupisšanas darbus kahbus wini pastrahdajuschi Kursemē un tanis apgabalos, kurus wini naw eenehmuschi. Te peepeschi schee banditi wafar fahka panika behgt projam dsika Kursemē eekschā. Kas par spehtu bija tas, kas winus pamudinaja jo ahtreem sokeem dotees projam? Tas nebij nekahds burwis, tas bija latweeschu dsihwais spehks, latweeschu kareiwji, latweeschu jaunatne, kas winus aistreeza projam, no fawas puses netaupidami ne puhles, ne dsihwibu. Mehš waram no fawas puses fazit: flawa un gods muhsu kareiwjeem (wisi peezeķas), kuri naw jadsen zihnās, bet kuri paschi raujas ar ugunigu duhschu, ar fewis usupureshanos pretim eenaidneekam. Slawa un gods muhsu ofizeereem, kas newairigi stahjās wifur preekschā (applausi), flawa un gods muhsu augstakai kara wadonibai un wisem komandereem (applausi), kas ar gudru prahtu bij apreshinajuschi wifus eenaidneeka stikus un nikus un sinaja isstrahdat tahdu planu, ar kuru weegli wareja nowehrst scho apbrunoto usbrukumu wifai muhsu tautai. Bet lihds ar to mehš newaram schini momentā atstaht neminetus tos waronus, kuri nolikuschi fawas galwas preeksch muhsu dahrgās dsimtenes, preeksch muhsu dahrgās Latwijās. (Wisi peezeķas.) Tur klusajos mejsa kapos muhsu tauta reh uszels peeminekli, kur winu wahrdi buhs usrakstiti selta burteem preeksch wifam tahlakam paandsem, lai tās reds, kas ir upurejuschi fawu dsihwibu preeksch Latwijās. Mehš winus arween peeminesim, muhsu peeminā wini weenmehr buhs dsihwi, kaut mehš no wineem esam schkihruschees. Kad eesahkās pirmās kaujas, mehš dsirdejām no juhtas puses kahdu sweschu fawabu duhtonu. Mehš dsirdejām, ka tur fawu milsu leelgabali un israhdijs, ka mehš neesam weeni, ka Sab. erotee, kas atradās ar fawu floti muhsu juhrā, nem dsihwu dalibu muhsu zihnās. Muhsu kareiwji fajuta, ka wini naw weeni, ka ar wineem stahw leelwalstis, kas weenojuschās ar muhsu kareiwjeem eerotschos un asinis. (Wisi peezeķas un applaudē.) — Mehš pahreem us schis deenas darbibu, bet eekams mehš to daram, es došchu wahrdu ministru presidentam. (Dr. Kalnisch no Soz.-dem. frakzijas eefneedi preekschlikumu.) Te ir eenahzis preekschlikums no Soz.-dem. frakzijas — schis deenas Tautas Padomes lozekli dietes seidot Latwijās Sarkanam Krustam. (Applausi un fanzeeni: „Wareisi“!) Wahrds ministru presidentam.

Ministru pref. Ilmanis: Man ir gods sinot schodeen Tautas Padomei no waldbibas puses, ka zihnā, kuru mehš peespeestā fahrtā usfahkām pirms wairak tā mehnescha, mehš esam pehdejā nedekā fasneeguschi labus panahkumus. Jau paschā fahkumā, pehz tam, kad mums bija idewiba apturet eenaidneeku, kuresch mahzās mums dsiršu ahrfahrtigi leelā pahrskaitā, samehrā ar muhsu kareiwjeem, kuresch mahzās mums wifšu apbrunots desmitfahrtigi, warbuht wehl leelakā mehrā, labaki nekā mehš bijām apbrunoti, — mums idewās wianu apturet un tagad wairak tā trihs nedekas muhsu armija pahrgahja usbrukumā, kuresch ir dewis panahkumus jo plaschus un jo spihdoschus. Schis usbrukums bija eesahkts pehz plana, kuru bija isstrahdajusi muhsu armijas preekschneeziba apmehram nedeku pirms tam, kad usbrukums wareja fahktees. Schis plans bija isstrahdats wifos siktumos un atlikās wianu tikai iswest, un schi isweschana

jau ir isdewusees jo spihdoschi. Wiša šhini zihnās laikā muhsu karaspēks ir gahjts us preekšču, neweenā weetā neatkaphdamees ne us šoli. Warbuht islitās, ka us preekšču eesčhana ir pahraļ gauša, mehš warbuht wehlejamees, lai wina buhtu straujaka. Bet eewehrojot to, ar kahdām dsels un tehrauda brunam eenaidneeks stahjās mums pretim, mehš waram tikai atsihmet, ka mehš esam gwuwšchi panahkumus un uswaru, pateizotees muhsu karaspēka pašchaisleedsigai waronibai un usupuresčanās spēhjam, kahdas wehsturē wehl naw peeredsetas. Mehš waram tikai atsihmet, ka wiši panahkumi un eeguwumi ir ahrfahrtigi leeli, un mehš wiši waram apweenotees weenā sajuhtā un šchi sajuhta ir pateiziba muhsu kareiwjeem. (Wehtraint applausi.) Šchis flawenais gahjeens wispirmā fahrtā bija eespehjams tadeht, ka muhsu kareiwji gahja zihnās ar pašchaisleedsibu, spēhzinati no tizibas un pahrleezibas, ka wineem katram škaidrs un gaischš mehrkis, ka wini zihnās par taisnu un šwehtu leetu. Ta bija ta leelā isščkiriba starp muhsu un eenaidneeka armijam. Winā pušē bija algadschi, kuri zihnās par to, ko wini dabū kā deenas algu un ko wini war falaupit. Muhsu pušē bij pahrleeziba un tiziba pašcheem us saweem spēhkeem, tehwu semes mihleštiba, zensčanās seedot wisu, wisu, pat sawu dsihwibu par sawas tehwijas gaischaku un labaku nahkotni. Iščkiriba bij ari ta, ka muhsu augstakā kara wadoniba stahweja sawa usdewuma augtumoš, un eewehrojot to, ka starp muhsu armiju un winas wadoneem waldbija wisleelakā fastana, wisleelakā saprasčanās, mehš bijām drošchi jau no pašča šahkuma, ka isnahkumam wojaga buht tahdam, kahds winsch ir, un zitads nemas newareja buht. Muhsu armija wehl naw apstahjusees, wina sawā gahjeenā eet us preekšču. Zuhš lašjāt, ka ir eenentas dauds weetas gar Daugawu, ir eenenta Baldone. Nupat šchurp nahkot, wiršpawehlneeks man pasinosa, ka muhsu brunotais wilzeens ir pahrbrauzis pahr Daugawu, ašbrauzis us Olaini un to eenehmis. (Applausi.) Wehl ne no weenas weetas nenahk šnojumi, ka muhsu karaspēks kaut kur buhtu usdubrees us eenaidneeku, ka eenaidneeks buhtu gribešis kaut kur nostiprinatees. Un tas ir šaprotams, jo ašwatardeenas un eepreekšcho deenu zihnu isnahkums bij pateša uswara, šewišchi leela uswara, man gribetos teikt, isščkiroscha uswara katrā šinā, weena no tām leelām uswaram, kuras dos mums eespehju west zihnu galā tahdā fahrtā, kā mums wina galā jawed. Šche naw wairs diwu domu, waj ir wehl zeksch atpakaļ? Naw apstahščhanās, naw zela atpakaļ, naw nekahda runa un newar buht runa par kautkahdeem lihgumeem waj islihgumeem (applausi), kamehr eenaidneeks nebuhš tur, kur winam wajaga atrastees, kamehr winsch nebuhš atstahjis muhsu semi, kamehr mums nebuhš pilniga garantija par to, ka mehš warešim redset muhsu širds wehlešchanos peepildamees, ka muhsu teekšbas ir nodrošchinas un neweeenam nenahk ne prahtā nahkt šchurpu un tās mums atneemt. Un to es waru teikt tadeht, ka muhsu Latwijas walšs, Latwijas seme juhtas štipra un spēhzigā. Mums ir armija, armija štipra un spēhzigā, kura peerahdijusi sawas spēhjas sawā dsimsčanās slundā, jo wišas isgahjuschās nedekas kaujas par Latwijas atbrihwoschānu rahdija wisai muhsu tautai, muhsu semei, wisai pašaulei, muhsu draugeem un naidneekem, ko mehš spēhjam un ko mehš waram (applausi) un tas ir tikpar šwarigs un leels eeguwwums, kā katrs eeguwwums kaujas laukā. Zuhš atzeratees, ka es jau agrak ašrahdiju us to, ka muhsu galwenā zensčanās bij nonahkt tahdā stahwokli, ka mehš buhtu reals spēhš. Un es šchowakar gribu teikt ar gandarījumu, mehš esam reals spēhš, mehš neesam wairs kautkas, ar kuru newajaga reštinatees, mehš neesam, par ko waretu teikt, ka to no semes wiršus war noslauzit. Mehš esam spēhš, kas sawu usdewumu weiz un sawu peenahkumu pildis. Ja es runaju, zik leelu pateizibu mehš esam muhsu armijai parahdā, tad no leela šwara bija tas, ka starp armiju un tantu waldbija wisleelakā weeniba. Mums nebuhstu armija, kahda mums ir, mums nebuhstu tee panahkumi, ja armija nebuhstu jutuš, ka wiša tauta stahw aš winas. Wiši Latwijas eedšiwotajš šchajā zihnā stahweja aš muhsu armijas. Man bija isdewiba jau agrak atsihmet, ar kahdu sajuhsnu tauta atšauzas us usaižinajumeem. To mehš peedšiwojām pagahjuscho nedeku, kad usnahza auktšais laiks, kad tauta redseja, ka armijal nahkšees zeeft no šala un auktšuma, kad waldbiba un kara wadoniba greesās pee eedšiwotajeem ar usaižinajumu, lai šeebo kairs ko spēhji. Nahza peerahdijums, ka wiša seme šin, ko šchi zihnā nosihme, preekšč ka armija lej sawas ašinis, preekšč ka armija ir ar meeru atdot sawu dsihwibu. Ašfautščhanās nahza tahdā weidā, ka no wišām pušem nahza ahrfahrtigi leelā daudsumā šiltu drehbju seedojumi. Tee nahza no pilšehtam un no laukeem. Tas ir

fewiſchki jaatſihmè un japaſtrihpo. Un pehz tam, kad ſchi weeniba ir nodibinajuſees zihnas laukà tajos gruhtos brihſchos, kureus mehſ eſam pawadijuſchi, mums ir pilnigi pamats domat un zeret, ka ſchi ſapraſchanàs paſtahwès ari uſ preekſchu lihds galam. Profams, mums ir loti gruhti domat par to, ka tomehr daudſeem un warbuht labateem no muhſu widus ir nahzees nolikt ſawas diſhwibas par to, par fo wini karoja, par ſawu tehwiju un winas labllahjibu. Tadehl es ari no ſawas puſes gribu peewe-
notees muhſu godajamam preekſchfehdetajam un teikt: muhſchiga peemina wiſeem teem, kurei muhſu widu wairs naw. (Wiſi peezekeſ.) Sai winu peemina palek muhſu atminà uſ wiſeem laiſeem. Un netik ween winu peemina, bet ari taſ garš, kaſ winus ſauza zihnàs, kaſ bewa wineem ſpeſtku paſtahwet, lai mehſ tàpat waretu iſturet un paſtahwet un zihnu lihds galam, lihds pilnigai uſwarai weſt.

Es gribu atſihmet ari wehl to abſtahkli, kaſ mums leelà mehrà atweegloja pagahjuſchà mehneſcha zihnas. Zuhſ wiſi ſineet, fo es gribu teikt. Es gribu teikt titai daſchus wahrduſ par to leelo palihdſibu, fo mehſ eſam ſanehmufchi, un to leelo pateizibu un atſinibu, fo mehſ juhtam pret muhſu Sabeedroteem. (Applauſi un wiſi peezekeſ.) Sewiſchki pehdejàs nedekàs ir bijuſchas zihnas, par kuràm es gribu teikt daſchus wahrduſ un par to leelo atſinibu un palihdſibu, fo mums ſneed'a muhſu Sabeedrotee. (Applauſi.) Mehſ juhtam pateizibu par tahdeem darbeem. Mehſ ſinam, ka Sabeedrote flote, Franzijas un Anglijas flote, ſlawenà admiralà Briſona wadibà, ir mums peerahdijuſi (applauſi), ka angku kara kugi, kurei ſtahw Rigas oſtã, kopà ar Franzijas kara kugeem ir darijuſchi loti, loti daudſ. Un angku kugi, es domaju, to waru teikt droſchi, — neſtahw titai Rigas uhdenos ween. Wini ſtahw ari Deepajas un Wentſpils oſtàs. Un ja 6. nowembri weens zilwets, kureſch ſauz ſewi par Vermontu, — Uwalowu un neſin kà wehl, it lepni ſino, ka Kurſeme, ari Deepaja ir eekarota un Riga winam drihſ peedereſhot, tad, ſakarà ar pehdejam zihnam pee Rigas, winſch ir ſawu kara gahjeenu pret Latwiju, — es gribu droſchi teikt, — pilnigi ſaudejiſ, tadehl, ka, jo ilgati mehſ zihnamees, jo zeeſchafas top ſaites, kaſ Latwiju weeno ar Sabeedroteem, ar muhſu palihgeem ſchini laikà. Bet palihdſiba ir nahkuſi ne titai zaur floti. Zums wiſeem ſinams, ka nahkoſchàs deenàs ofiziali eeradiſees Amerikas Sarkanà Krusta preekſchſtahwi. Es gribu teikt, ka amerikanu preekſchſtahwi mums arweenu ir tuwu ſtahwejuſchi zaur wina eerihſotàm un uſturetàm behrnu ehdinafchanàs nodalam, un zik apbrihnojamaſ kahrtà, un zik plaſchà weidà ziti Amerikas preekſchſtahwi mums palihdſejuſchi (applauſi), tur ir pahrtika, tur ir ſahles, tur pahrfeneamee lihdsſekti, tur ir automobiki — ſmagee un weeglee, un wiſſ taſ ir bijis muhſu rihzibà. Wini mums ir tuwu ſtahwejuſchi pagahjuſchàs nedekàs, mehſ eſam kopà ſinamu zeka gabalu noſſat-gajuſchi, mehſ eſam pirmo leelo uſwaru iſkarajuſchi, mehſ waram buht droſchaki nekà lihds ſchim, ka mehſ uſwareſim, ka mehſ wareſim ſawu zihnu lihds galam weſt. Es negribu teikt, ka wiſſ ir galà. Zihnas ir bijuſchas ahrkahrtigi gruhtas nu naw wehl beiguſchàs. Es gribu paſtrihpot, ka uſ preekſchu wehl ilgas un daudſas nedekas tiks neſti tee paſchi upuri un wehl leelaki no mums praſiti un mums wajaga buht gatameem no teem neatteiktees. Muhſu armija aug ar katuru deenu, un teek ar ſairu deenu labaki apgahdata ar kara materialeem un apgehrbu. Tamdehl ka muhſu armija wehl zihnas, nepeeteek ar to ween, kaſ lihds ſchim ir palihdſets, bet ir wajadſigs, lai wiſa Latwijas tauta ſtahw ſchats zihnàs aiſ armijas un ir gaiawa to pabalſtit ar to, kaſ zihnas gaità buhſ nepeezeſchams. Ja mehſ palikſim weenoti un weenprahtigt, tad naw ne maſaku ſchaubn, — fo es ſafu kà zeeſchu pahrlleezibu — ka nowediſim ſcho zihnu lihds neapſchaubamat uſwarai, pehz ka mehſ eſam zihnujuſchees un zihnamees no paſcha eefahkta gala. (Applauſi.)

Preſ. Tſchakſte: Schis deenas ſehdei ir ſekofcha deenas kahrtiba: Ritmeiſtera Goldfelde uſnemiſchannu Latwijas pawalſſneezibà. Noteikumi par walſts kanzleju, noteikumi par daſchu nodoklu apſtiprinaſchannu, rebaſzijas komiſſijas ſinajumi, kara klaufibas inſtrukzijas. Tad likumprojektu nodofchana komiſſijam, inſtrukzijas Tautas Padomes ſewiſchki komiſſijai amneſtijas leetàs 3. laſſjumà. Beſ tam man wehl paſinoja miſtru preſidentu kungs, ka winſch wehletos ſchini ſehde aſbildet uſ eefneegto interpelaziju. Warbuht miſtru preſidentu kungs nemtu tuhliſt wahrdu?

Winiſtru preſidentu Umanis: Atbildot uſ interpelaziju, ſakarà ar Zehſu zenuſuras rihzibu, kura tika eefneegta pirms 7 deenam, man jaſafa, ka es pahrlleezinajos, ka zenſors pateeſcham nebij peecturejees pee preekſchraſteem. Schi leeta tagad ir noſahr-

tota un es domaju, ka tamlihdīgi gadījumi un preekšhu wairš nenotiks. Es gribetu wehl pašnot, ka leetas bij til azis krihtošas, ka winas ari wareja tikpat ahtri nokahrtotees. Kad mehš greesamees pee Zehsu zensuras, lai ta par šchim leetam dob paškaidrojumu, tad leela daka no tam bija nokahrtota un nowehrsta.

Pres. Tschakste: Mehš pahreesim un deenas kahrtibas pirmo punktu: Par ritmeistera Goldfelda usnemšanu Latwijas pawalstneezibā.

Referents Kweešis: Zeenijamee Tautas Padomes lozekli. Šhis ir pirmāis gadījums, kad šastā ar pawalstneezibas likuma 5. pantu nahkfees iščhikt jautajumu par šahda ahreemneeka usnemšanu Latwijas pawalstneezibā, kurešch naw nobhwojis Latwijā 5 gadus, bet šewiščhu nopelnu dehl ir zeentigs buht par Latwijas pilsoni. Goldfelda wahrds ir mums wiseem sinams, mums ir ari sinams wina atklahtais paškaidrojums, ka wkaam naw neka kopeja ar šaweem agrateem zihnas beedreem, ka winsch un afako nosoda wahzu bandu rihzibu. Mums ir sinami ari wina darbi, ka winsch lihds šchim šchini brikwibas šarā arweemu ir bijis gataws stahwet un krist par Latwiju. Es domaju, ka Tautas Padome tikpat weenprahīgi, ka juridiskā komišija, iščhkirfees šchini jautajumā un usnems Goldfeldu par Latwijas pilsoni, lai winam nebuhju un preekščhu šakaro šweščhā semē, lai winsch, eedams jaunās kaujās, waretu to darit ar apšinu, ka winsch zihnas par šawu jauno tehwiju. Tadehl leeku preekščhā juridiskās komišijas wahrdā peenemt šchito lehmumu un šcho jautajumu ušstatit par šheidsamu.

Pres. Tschakste: Wahrds Zeelenam.

Zeelens: Zeenijamee kungi! Muhšu walsts ir jauna, un te ir kahds jauns notikums muhšu walsts wehsture. Tas ir ritmeistera Goldfelda usnemšana muhšu walsts pawalstneezibā. Šcho gadījumu Sozialdemokratu frakšija tura par wajadsigu atšihmet ar sinamu paškaidrojumu, un protī: mehš gribam teikt, ka mehš noratdam to šchowinistisko agitaziju, tos šchowinistiskos usbrukumus, kuri pehdeja laika no daschu aprindu pufes ir parahdijuschees presē — ari šabeedribā. Mehš atšihstam, ka Latwijas walsti un šaweem plezeem isnesis Latwijas tauta. Mehš atšihstam, ka par wina zihnas un mirst tas zements, un kuru buhwejas Latwijas walsts un tauta, bet wifas pahrejās tautas, kas dšhwo Latwijā, ja winas šchāi wehsturiskā stundā peerahdis, ka winas grib zihnitees un usupuretees preekšč Latwijas walsts, kura ar šawām ašnim izihna latweeščhu tauta, tad winām naw wairak šapeerahda šawa uštahšanās par Latwiju. Par noschelosšanu, ne weenmehru, ne wifur un no wifām tam šabeedribām grupam, no kurām pašlahw nazionalās minoritates Latwijā, neuhst naw redsama til noteikta un škaidra uštahšanās par Latwiju, kahdu mehš šchodeen ar šawu wotumu apleezinam par ritmeisteru Goldfeldu. (Peesihme: „Barešsi!) Mehš sinam, ka ritmeisters Goldfelds jan wasarā Seemel-Latwijā zihnijās kopā ar to Latwijas armiju, kura nahza un Rigu. Mehš sinam, kas wina šagaida, ja winsch kristu hermonteeschu guhstā un tapehz mehš zeram, mehš wehlamees, lai tās minoritates, kas dšhwo Latwijā, nemtu peemehru no šchi zeenijamā wihra. Bet mehš sinam, ka wifas tās aprindas, kas peeder pee nazionalām minoritatem, peemehram Baltijas muischneeziba, peemehru no Goldfelda nenems. Kuršemes muischneeziba ir kopā ar Vermontu un ari Widsemes muischneeki juht tam lihds. Tagad šchi zihna, kura teel wehrsta pret Kuršemē esofašeem reakšijas špehteem, atklahti teel wehrsta ari pret Wahziju wifā wifumā; tomehru newajaga aishnist, ka Wahzija ir zilweki, kuri tikpat zeentigi, kā ritmeisters Goldfelds, aistahwēs muhšu taisno leetu un tahdu ir bijis Wahzija daud. (Šauzeeni no šahles: Hase!). Tahds ir bijis ari sozialistis Hase. Un tapehz šchini zihnā, kuru mehš wedam par šawu taisnibu, mums newajaga muhšu taisno un šwehto leetu ar šchowinistisku aishrautibu padarit par aiskaramu. Šchini zihnā, kura bes šchaubam ees lihds galam pret wiseem reakšijas špehteem, nekātotees un to, kahdu nosankumu tee neš, latweeščhu tauta ees kopā ar teem elementeem, kuri stahw par taisnibu un demokratišas ušwaru.

Pres. Tschakste: Wahrds Tautas Padomes lozeklim Sahlišcham I.

Sahliš I.: Godatee Tautas Padomes lozekli! Es luhdsu wahrdu newis, lai aistahwetu ritmeisteru Goldfeldu, lai peerahditu, ka winsch ir zeentigs, lai wina usnemt Latwijas pawalstneezibā. Es luhdsu wahrdu drihsat tadehl, lai teem lungeem, kas wehlas eeguht Latwijā semī, kas wehlas tikt usnemt Latwijas pawalstneezibā, rahditu paraugu, ar kahdeem darbeem to war panahkt, kas jabara, lai waretu tikt usnemt Latwijas pawalstneezibā. Mehš sinam, ka rihšojas tee zilweki, tās bandas,

kas tagad naht pret mums un grib eeguht Latvijas pawalstneezibu un semi. Schee zilweft atradās muhsu semē jau tad, kad Latvijas walts dibinājās, wini bija eebru-
 fufchi tā eenaidneeki, wini gribeja muhs wehl tahtak kalpinat, wini lika schēhrschlus
 zekā Latvijas Pagaidu waldbai, kaweja winas darbibu, kaweja muhsu armijas nodibi-
 naschanos un nostipringschanu. Un tai paschā laikā wini wehlejšās, lai wineem pee-
 schkirtu teefibas buht par Latvijas pawalstneekem, wehlejšās semi. Wini plijās wirsū
 taisni schis wahrds „plijās“ ir weetā schini reijē — plijās wirsū Pagaidu Wal-
 dibai deht semes. Nahza peefolijums pehz peefolijuma Pagaidu Waldbai un Latvijas
 wirswadonibai no tā fanzamā Wahzijas sūbtina Winniga. Tani brihdi, kad Latvijas
 walts kafe bija gandrihs tuffcha, wini peefolija aifnehmumu, lai tikai parakstot lih-
 gumu, ka Latvijas Pagaidu Waldbiba apfola dot wineem semi. Pagaidu Waldbiba, lai
 gan winai nebija nekahdu lihdsjeklu, atteizās. Es wehlreis waru atfahrto: nekahdi
 lihgumi naw slehgti, wijs, kas teel rakstits par mums, neskafan ar pateefibu. Ja
 tahds lihgums buhtu parakstits, tad warat buht pahrlēezinati, ka winsch buhtu isfleegts
 neween pa wifu Wahziju, bet ari pa wifu pasauli. Tā tad schee zilweft te naht un
 grib eeguht semi. Un ar kahdeem lihdsjeklem? Wini prafa, lai mehš atfistam winus
 par zeenigeem buht par Latvijas pawalstneekem, bet tā paschā brihdi wini naht tā
 eenaidneeki, kā walstij kaitigi elementi un tahdā zekā grib eeguht teektās. Tahdu
 logiku es wehl nekur zltur neefnu redsejis: wina pastahw tikai pee Wahzijas pilsonem.
 Es wehl gribetu daschus wahrds minet par paschu ritmeistru Goldfeldu, loi ufstah-
 ditu winu par paraugu, lai rahditu, ar kahdeem darbeem war schkt domat par Lat-
 wijas pawalstneeka teefiban un warbuht schkt runat par semi. Es sawā laikā Leep-
 pajā wehl nepasinu ritmeistru Goldfeldu, kaut gan muhsu karewji stahstija, ka wini
 loti labi faterkot ar scho jahneeku nodaku, kuru wadija ritmeisters Goldfelds, ejot
 kopā ar winu zihnās. Behz tam kahdā brihdi eeradās Leepajā pee apfardsibas ministra
 ritmeisters Goldfelds ar sawu adjutantu un fazija aomehram tā: „Es esmu nahzis te
 karot, es esmu karawihrs, es tagad peederu pee Baltijas landeswehra, bet es redsu,
 ka tur nodarbojas ar politiku un newaru tur wainak palikt; es luhdsu pahrzelt mani
 us kahdu Latvijas karaspehka daku.“ Apfardsibas ministris toreis teiza, ka jautajums
 naw tik weenfahrsch, bet winu apspreedis un dos atbildi. Tai paschā laikā ritmeisters
 Goldfelds pasnoja par dascheem fakteem, par kureem apfardsibas ministris luhda wnu
 eefneegt rakstisku pasnojumu, kā peerahdijumu par faktu pareisibu. Tahds eefneegums
 sawā laikā tika dots. Us wina pamata tika eefahhta ismekleschana, kuru pahtrauza
 16. aprila notikumi. Man naw sinams, bet es baidos, ka schis eefneegums ir aif-
 ghjis wehšā, to nolauptijufchi tee laudis, kas farihkoja 16. aprili. Warbuht par scho
 eefneegumu muhsu aktis nebuhs wairs nekahdu pehdu, bet tahds eefneegums bija. Un
 man jafaka, ka teefas ismekletajs, kas us schā eefneeguma pamata sahka ismekleschani,
 atrada, ka faktt aprahditi pareisi. Behz tam pee apfardsibas ministra otrreis eeradās
 ritmeisters Goldfelds ar sawu adjutantu un teiza, ka nekahdā sinā winsch newarot dar-
 botees kopā ar landeswehru un luhda peefakhti wina nodaku pee latweischu karaspehka
 nodakam. Tas tika darits; tika isdota pawehle, lai peefkaita ritmeistru Goldfeldu
 nodaku pee latweeschu karaspehka dakam. Tee, kas bshwoja Leepajā, atzerefees, kahdu
 trazi fazehla schis folis. Sazehlās kahjās wisi barweschi, kas darbojās sinamā wir-
 seenā, fazehlās kahjās landeswehra komandeeris Fletschers, fazehlās kahjās fon der
 Golzs. No fon der Golzs, kas fewi usfkatija par wifu Latwijā darbojofchos kara-
 spehka komandeeri, apfardsibas ministrijā eenahza peepasijums, ka wifadā sinā schis
 rihkojums jaatzel, pee kam tika aifrahdits, ka ritmeisters Goldfelds efot noseedsneeks,
 kas isdarisjis dauds noseegumu, par kureem winsch jafauzot pee teefas. Kad eenahza
 schahdi aprahdijumi, apfardsibas ministrim tik atlikās pateikt: labi, ja ritmeisters Gold-
 felds ir tahds noseedsneeks, tad, protams, jaisdara ismekleschana un kotram darbam
 jafeko fodam. Bet lihds ar to tika teikt: eewehrojot to, ka ritmeisters Goldfelds pee-
 der pee Latvijas karaspehka — jo landeswehrs toreis bija Latvijas karaspehka fahstahw-
 daka — leeta peekriht tikai Latvijas teefai. Tas scheem kungeem nepatika, bet apfard-
 sibas ministris zeefchi us to pasahweja un tas tika iswestis. Bet ar to wifas schis
 leetas nebeidzās. Naidis pret ritmeistru Goldfeldu no tās reises tapa muhschigi leels.
 Es atzeros majora Fletschera isteizeenu: „Ja tas zilweks nahts muhsu rokās, tad
 winsch peežas minutes wairs nedshwos.“ Protams, Latvijas waldbai bija jasper wisi
 fokt, lai pasargatu scho zilweku, kas zihnās ar mums kopā, no tās waras, kas, nekā-

tidamās ne uf ko, gribeja weenkahrſchi ar wiwu iſrehkinatees. Protamš, wiwſch netifa iſdots, un taš apſtahlis bija weenmehr par peedaufibas almeui ſtarp Latwijas wal-dibu un wahzu waru. Pat 15. aprili, kad Latwijas Pagaidu wal-dibas preefſchſtahwij bija greeſufchees pee grafa fon der Golza, lai nowehrſtu Latwijas karapſehka atru-noſchann, wineem tika teiktš: „Atminatees Goldfelda leetu.“ Wini ſinaja, ka ar to mehš nahtan uf pehdam wiſeem apſtahklem, mehš ſinam patceſibu un ar kahteem noluhkeem wahzi darbojas. Un tabehl ſchiš naidš. Schiš naidš turpinajaš ari wehl tahtak. Kad muhſu karapſehki gahja teeſchi uf Selgawu, tad iſnahza, ka ritmeiſteram Goldfeldam tur nebija wairš nekahda palikſhana. Nahza Rigas eenemſhana, tur ſkaidri bija teiktš: ja dabuš ritmeiſteru Goldfeldu rokā, winam draud tuhlieteja iſrehk-niſchanāš. Tabehl wiwſch bija ſpeetiš brantk uf Seemel-Latwiju un zihnitees tur muhſu kareiwju rindāš. Scho zihnu wiwſch ir wediš tahtak. Juhs ſinat, ka wiwſch ir riſkojees, ſinat wina paſſaidrojumu, ka wiſi ſafari winam ar Wahziju ir pah-traukti, wiwſch tur newar atgreetees, jo tur winam peedrandets taš patš, kaš te. Schahdi wihri, ka ritmeiſters Goldfeldš, mums ir bijuſchi wairak. Man te japeemin weenš tahdš patš wihrš, kaš ari zihnijaš tāpat, ka ritmeiſters Goldfeldš, bet par noſcheloſchannu krita, nolookot ſawu galwu tai paſehā laikā, kad krita muhſu neaſm-wiſtamaiš kolpatš. Taš bija leitnants V., wiwſch bija leelgabalneekš, gahja zihnāš ar ſawu leelgabalu (kad mums paſcheem ſawu leelgabalu nebiš), uſliziš Lat-wijāš karogu. Dtrš tahdš wihrš ir ritmeiſters Goldfeldš. Schee wihri peerahda, ka wint ir zeenigi, ka winuš uſnem Latwijāš pawalſtneezibā, wini rahda wiſeem ziteem, kaš jadara un ka jadarbojas, lai eguhtu Latwijāš pilſonu teeſibas. Tabehl eš gribu uſſwert, ka ſchi uſnemſhana Latwijāš pawalſtneezibā un wehl tahdā iſnehmuma kahr-tibā, buhš par pamahzibu wiſeem teem wihreem, kaš uſdroſchinas runat par uſnem-ſchannu Latwijāš pawalſtneezibā. Par Latwijāš pawalſtneekem war ikt uſnemti tikai tahdi, kaš atſiht Latwiju, kaš darbojas preefſch iāš, kaš nahk ka palihgi, ka draugi, un ne wiš ka tahdi, kaš nahk muhš iſlaupit un iſnuhzinat.

Preſ. Tſchakſte: Wahrđš peeder Schönberga kungam.

Schönbergs: Zeenijamee Tautas Padomes lozekli! Schoreiſ, uſnemot rit-meiſteru Goldfeldu par Latwijāš pawalſtneeku, mehš peerahdam ari darboš, ka mehš nebuht neſam ſchowiniſti, bet wiſeem teem, kaš ir ſkaidri pret Latwiju, kaš ne tikai wahrdoš iſrahdaš ahriigi mums tuwi un pateeſibā domā pawiſam kaut ko zitu, bet ſawuš wahrduš peerahda darboš, teem mehš ejam pretim un peerahdam, ka mehš neſam ſchowiniſti un tahdi nebuhtim. Bet, mani kungi, atwainojoš, ka eš druſtu pakawehoš pee ta, ko teiza ſozialdemokratu frakzijāš preefſchrunatajš par to, ka daſchoš naidš pret wahzeefcheem uwejt pat tihtahlu, ka katrš wahzeefcha wahrđš ſajekot gan-drihš waj dſihwneezikſu naidu. Eš domaju, ka latweeſcheem tahda naiba naw, bet gan ir leelaš aiſdomaš pret wahzeefcheem, jo wini ſaweem nekithreem noluhkeem atrod weenmehr peeklahjigu eetehrpu. Gluſchi tahdš pat eetehrpš ir ſchi ſemes eguſchana, par kuru runaja preefſchrunatajš. Man bij iſdewiba weſelu mehneſi buht ſem wiwu waraš, bij iſdewiba tuwak eepaſihteš ar to, ka wini ſaprot ſcho ſemes eguſchannu. Zik man bij gadijuma ar wineem ſarunatees, par ſemi neweenš ſaldatš nerunā. Zitu leetu gan pee wineem wareia redſet, proti, wini koti wehlejaš iſeet zauri Rigai un eceet Kreewijā. Kamdehl ſchi wehleſchanāš? Taš weegli ſaprotamš, jo wiſur noteek laupifchanaš un Kreewijā buhš wehl leelaka iſdewiba. Tāpat taš bij pee mums. Kaš ir ſalaupijufchi, tikufchi pee nandaš, tee eet u' mahjam. Winu weetā nahk jauni ſell, kaš turpina to paſchu. Pee maniš ſtahweja weſela kompanija, kuraš ſaſtahwš paſtah-wigi mainijaš: daſchi branza uſ mahjam un ziti nahza weetā. Tahdā weidā iſſtai-drojāš laiſtraikſu ſinaš par paſtahwigu jaunu ſpehu atfuhtifchannu Latwijā. (Preſ. Tſchakſte: Luhduſu pee leetas.) Eš luhduſu Tautas Padomi atwainot, ka atgahju druſtu no leetas. Tā ka man bij iſdewiba ar to eepaſihteš, tad atradu par derigu, Tautas Padomei to paſinot. Wairak neko eš ari negribeju teikt, ka tikai aiſrahdit uf ſchim laupitaju bandam.

Preſ. Tſchakſte: Wahrđš peeder Dr. Schiemanim.

Dr. Schiemans (wahzu walodā): Iſleetojot gadijumu par Goldfelda uſnem-ſchannu, japroteſie pret teem iſteizeeneem, kahtuš ſawā runā peelaibis Zeelens un kuzi aiſſtar minoritateš, jo wināš naw to pelnijuſchaš. Warbuht maſakuma tantibaš

preekšstahwi naw bijušči deesgan skaidri un noteikti wahrdoš, bet wini stahw par jauno walsti, ko peerahda landeswehra zihnas pret leelineekem.

Pres. Tšhakste: Zeelens peeteizās pee wahrda.

Zeelens: Zeeniti kungi! Es buhšču koti ihšs. Gepreekšhejam runatajam wispirms eeteizam eemahzitees Latwijās walstis walodu, tikai tad winsch warēs usstahtees ar runam, tad winsch nepahyrpratis eepreekšhejo runataju un winam wajadsēs isteiktees zitadā weidā. Es domaju, ka no šchis augstās šapulzes klahtesofšhee lozekli wiši dsirdeja, ko es teizu. Es nebuht neteizu, ka klahtesofšchās Latwijās minoritates ir solidaras ar winejo fronti. Es teizu to, ka Baltijās muishneeziba, kas atrodas Kursemē, ir ar Vermontu kopā, un ari tee, kas atrodas šchini pušē. šlepeni simpatijē teem. (Applausi un šauzeeni: Pareisi!) Zeenijamee kungi! Es domaju, ka nemaldas neweens, ja domā, ka ta eekahrta, ar ko nahk Vermonts, buhs landtagi. Šchiniš telpās, ja Vermonts eenahktu Nigā, ja winam tas buhtu iſdewees, pehz dašcheem mehnescheem šanahktu Widsemes muishneeziba un tad runatu tahdu walodu, kahdu tagad newar runat, jo latweešču ašinu dehl wiweem tas naw hijis eespehšams. Vermonts nahk ar Baltijās muishneezibas atjaunoschannu. (Šauzeeni: Pareisi!) Latweešchi iſreškinašees ar muishneezibu šawā taišnā un šwehtā darbā, un šchi iſreškinašchanās šers ari toš, kas šchini wehšturiskā brihdi nebuhs norobeschojusšees no Baltijās muishneezibas un winas eeroftšču kalpeem, kas atrodas tagad wehl Kursemē.

Pres. Tšhakste: Komijšjas referents leek preekšchā, atšiht šcho preekšlikumu par šteidsjamu. Es liškču uš balfošchannu šteidsamibas jautajumu. Tā tad šteidsamiba ir weenbalfigi peenemta. Tad es liškču uš balfošchannu wišu komijšjas lehnumu. Tā tad ar wišam balfim, 3 atturotees, ritmeisters Goldfelds ir usnems Latwijās pawalstneezibā. (Veeli applausi.) Nahkofšchais deenas šahrtibas punktš: Noteikum i par walstis kanzleju. Referents šchim likumam ir Strautneekš.

Strautneekš: Godateš Tautas Padomes lozekli! Šcho likumu jau walbiba iſdewuši un tas ir eespešis „Waldbibas Wehštnešcha“ 6 numurā no 5. augusta 1919. gadā. Šikums pareds, ka wispirms walstis kanzleja beš teešcheem winas ušdewumeem pahrsin ari Latwijās „Waldbibas Wehštnešcha“ iſdošchannu un likumu un riškojumu krašjumu sistematisechannu un kopošchannu. Juridiskā komijšja atšina likumu par šwarigu, jo walstis kanzleja ir tas zentrs, kur šatek wiša iſpildu waras darbiba, un peenehma to beš leeleem pahrgrošijumeem, iſnemot 4. § atteezibā uš laiku, kad likums nahk špekā. Juridiskā komijšja leek preekšchā Tautas Padomei atšiht likuma šteidsamibu.

Pres. Tšhakste: Es liškču uš balfošchannu likuma šteidsamibu. Tā tad ar wišam balfim, weenai pret, un 12 — atturotees likums atšihts par šteidsjamu. Teek atlahtas wispahrejas debates. Pee wahrda peeteizās Bruno Kalnišch.

Kalnišch: Zeenijamee kungi, pee šchi deesgan šihkā likuma projekta mums tomehr nahktos dašchus wehrdus peehšmet. Šā šinams, pee walstis kanzlejas, pehz likumprojekta teksta ir šinamas apakšnodakas, un weena no tām ir walstis informazijas departaments. Mums ir wiša zeeniba pret kungeem, kas atrodas winas preekšgalā, bet šchini gadijumā muhšu frazjija wehletos isteiktēs tai šinā, lai weena no šchim nodokām šawā darbībā attaišnotu toš ušdewumus un zenteenus, kahdi winai peenahšas. Stary zitu, weens no teem ir wispušiga un pareiša informeshana, it ihpašchi, kas atteezas uš armiju, bet lihdschim man rahdas, ka tas stahw atfaribā no ministru presidentā, no tās personas, sem kuzas šchis departaments atrodas. Ir fakts, ka tas lihds šchim naw warejis armiju informet wispušigi. Mums ir eeahkufšchi wairaki raksti no armijas un kareiwjeem un no dašchām armijas dašam par to, ka lihds šchim teem teek peesuhstiti tikai diwi laikraksti: „Brihwā Seme“ un „Latwijās Šargs.“ Es nesinu, kamdehl tas tā, bet es domaju, ka warn konstatet, ka tahda neweenadiba naw uſſkatama par pareišu, bet tendenziošu informaziju. Armija representē wišu tautu, wišas nokrahšas, kahdas pastahw, bet ta teek informeta ar šinamu preses organu palihdsibu, bet ne ar wišu laikrakstu palihdsibu, kahdi Latwijā iſnahk. Un tapehz muhšu frazjija, šcho likumprojektu apšpreešchot, grib norahdit, ka lihds šchim armijas informazija ir bijuši nepeteekofšcha un to ir wajadsigs pahrgrošit, lai turpmal muhšu armijai zaur walstis informazijas departamentu dotu wispušigu informaziju. Dat tee preses organi, kuzi atrodas oposizijā, šchai gadijumā muhšu partijās organs „Sozialdemokrats“ ari tiktu peesuhstits muhšu armijai.

Pres. Tšhakste: Wahrds peeder Purinam.

Puriņšch: Pēe šchi likumprojekta man buhtu ņeņoņņas pēeņihmēs: Šche prin-
cipā ir ņajauktas walņis likumdoņņanas teeņibas ar iņpildu waras teeņibam. Tas
atteezās ņewiņņhi uŶ otro nodaku, kurā ir paredņeta likumu ņahrtoņņana un iŶdoņņana.
Turpmat, 4. nodakā ir paredņietas wiņas tās ņunktijas, kas winai pēekriht. EŶ
domaju, ka ņeho nodaku neder nodibinat pēe walņis kanzlejas. Mums ir ņinami pēemehri
no zariņtā laiņmeta, kad likumu noņahrtoņņana, publizeņņana, iŶdoņņana nebij pēewe-
notas waldbibas kanzlejam. bet pēekrita ņenatam. Lai gan waldbiba bij zariņta un ari
ņenats bij zariņts, tad tomehr bija gadijumi, kad abas eestahdes nahza aŶā konfliktā.
Pēemehram, ņahdu likumu, kuru zars bija paraktiņis, ņenats atteizās publizet. Nēmot
wehrā wezās Kreewijas pēeņihwojumus, no kureem redņam, ka mehŶ neeŶam garanteti,
ka iņpildu wara war eejanctees likumu iŶdoņņanaŶ jeb publizeņņanas ņahrtibā, kas
buhtu ņaitigs walņis iutrefem, es leeku pēekņhā ņhis ņunktijas pēeņņkirt waj nu Lat-
wiņas ņenatam waj Tautas Padomei. Wislabat buhtu Latwiņas ņenatam, bet ja tas
naw eestehjams, tad Tautas Padomei. Ja Tautas Padome iņņņkirees par ņeho manu
pēekņņlikumu, tad atkriht zetirtās nodakas 9. un 10. punktis. Bet tad wehl jaecwehro,
ka pēe mums stary Tautas Padomes ņeŶijam likumus iŶdod ari miņistru kabinetis. Tā
tad buhs ņahds organs paredņets, kas ņhoŶ likumus ratifize un ņaffano.
Bet es neņinu, waj tas buhs wajadņigs tik plaņņos apmehros, warbuht pēetiks ar
pahris perņonam. Nēmot wehrā ņhos motiwus, mans pēekņņlikums buhtu, ka ņeho
nodaku otnem walņis kanzelejai un nodod ņeho noteikumu daku atpakaļ pahrsrahdasņanam.

Sahlits I.: Zēenijamee Tautas Padomes lozekti! Nēkahda pahrsrahdasņana
naw wajadņiga, bet no panta ņaņrihpo punktis e., jo zits wiņs ņaturam pret nerunā
un pēe pantu loņiņņanas waras eewest dasņus pahrlabojumus.

Prof. Tņņakņte: Nēweens pēe wahrda nēpēeteizās, es liņņhu uŶ balŶoņņanu
pahreju uŶ pantu laņiņņanu. Wahrds komiņijas referentam Strautneekam.

Strautneeks: Juridiskā komiņija ņho ņautajumu pahrunaja un nahza ween-
balŶigi pēe ņehdsēena, ka likumu iņņlubinoņņanu iŶdara walņis kanzeleja, jo tas ir tikai
praktiņis darbs. Kreewijā tas bija nodots ņenatam aŶ wehsturiskeem motiwēem, bet
mums uŶ to absoluti nēkahdas wajadņibas naw, tamdeht ka mehŶ likumus pēenemam
Tautas Padomē. Pēekņņ praktiņkeem darbeem weenai eestahdei wajadņigs buht, un ta
ir walņis kanzeleja.

Prof. Tņņakņte: EŶ luhdsu nobalŶot pahreju uŶ pantu loņiņņanu. Tā tad
pahreja uŶ pantu loņiņņanu pēenemta ar wiņām balŶim pret 10 un 15 aturotees.
(Noteikumu wirrakņtu un pirmos astonus pantus pēenem beŶ debatēem.) Dewitais
pants. Pēe ņhi dewitā panta ir eesnēegts pahrlabojums, ņrihpot punktu e. Waj
referents wehletos iŶteiktee?

Ref. Strautneeks: EŶ uŶturu komiņijas redakziju, jo komiņijā ņhis dewitais
pants pēenemts weenbalŶigi.

Prof. Tņņakņte: Komiņijas referents ir iŶņazijees pret ņeho pēekņņlikumu.
EŶ liņņhu pēekņņlikumu uŶ balŶoņņanu. Tā tad nolēmts ņrihpot dewitā panta punktu e
ar 37 balŶim pret 29, weenai aturotees.

Rihwe: Buhgtu wahrdu ahrpus deenas ņahrtibas. EŶ wehletos ņinat, zil
balŶo lihdŶ no Darba ņaweenibas. Kā ņinams, no Darba ņaweenibas pēed las
3 lozekti, bet te es redŶu balŶojot ņņhetrus.

Prof. Tņņakņte: EŶ luhdsu Darba ņaweenibas lideri noņņaidrot leetu. Kas
ņhe reedalas?

Šhōnbergis: Ja tas tā ir, tad ir notizis maŶ pahrsratums. Buhdsu
atwainot, ja Sahlisņha kungs ir pahrsratis un balŶojot pēezehlees lihdŶ.

Prof. Tņņakņte: EŶ luhdsu Sahlisņha kungu atņahht Tautas Padomes lozekti
weetas. — EŶ tagad liņņhu uŶ balŶoņņanu wiŶu 9. pantu ar to pahrlabojumu, kureņ
tika pēenemts. Tā tad ņhis pants pahrlabotā weidā pēenemts. — 10. pants. Sahlits.

Sahlits: Gebildumms, kas te nahza pret ņeho projektu, warēs eewehrot nah-
ņamibā, kad mums juridiskā komiņija nahŶs pēekņņhā ar projektu par ņenatu. Tad
ņhos darbus warēs walņis kanzelejai atnēmt un uŶdot ņenatam. Bet ņamehr tas naw
iŶdarits, pagaibam walņis kanzelejai ņhee darbi jaweiz. Projekts par ņenatu ir eesnēegts
juridiskai komiņijai, wina eewehros wiŶus aŶsrahbijumus un dasņas ņunktijas, kas,
warbuht, nēpēekrihtu walņis kanzelejai, tai atnēms un uŶdos ņenatam. (10. pantu un
wiŶu likuma projektu pēenem weenbalŶigi.)

Pres. Tschakste: Nahtošchais deenas lahrtibas punktis ir: noteikumi par daschadu nodokli apstiprinaschānu.

Ref. Sahlits: Scho likumprojektu štatijschas zauri divas komisijas, finansu un juridiska. Projekts, kas te ir issneegts nodrukata weida, nahl no juridiskas komisijas. Abas komisijas, štatijschas zauri scho likumprojektu, isdarija daschus pagrōsijumus pee agrafeem rihkojumeem, kas tikuschi isdoti, pee kam daschās weetas abu komisiju domas dalijas. Man jafata, ka schis projekts, ka tahds jau eewests dshwē, ar waldibas rihkojumeem, sahtot no pagahjuschā gada dezembra, un wisi nodokli pa leelakai datai jau teel nemti tahdā weidā, ka te paredsets, tā ka schis projekts naw nefas jauns, isnemot daschus nodoklus, par ko runā 7. pants. Domu starpiba abām komisijām bija atteezibā us 6. pantu. Waldibas eesneegtā projektā bij teiktis, ka nodoklis pee nekustamu ihpaschumu pahreeschanas zita ihpaschumā ir janem 5%; finansu komisija atšina scho paaugstinaschānu par newchlānu un bija tanis domās, ka jaatkahj agrakais 4% nodoklis. Turpretim juridiska komisija atšina, ka war wīnu ari paaugstinat. Tā tad finansu komisija stahw par 4%, juridiska par 5%. Tad 7. pantā paredsetee nodokli finansu komisijā tika peenemti tahdā weidā, kahdi wīni bija Waldibas eesneegtā projektā. Juridiska komisija atrada atteezibā us semeš grahmatam par eespehlanu un wajadfigu pamafinat daschus nodoklus, tā peemehram punktā e. bija paredets par kredita aplceezibas issneegschānu 15 rbl. leels nodoklis; juridiska komisija to pamafinaja us 10 rubleem. Tad punktā d. bija paredsets par usrakstu us akta 7 rubli 50 kap.; juridiska komisija atrada to par augstu un leel preekščā peenemt 5 rubli. Punktā f. ari bija preponeti 7 r. 50. kap.; juridiska komisija leel preekščā tikat 5 rubli. Tee ir tee swarigafee pagrōsijumi schajā projektā. Es, ka abu komisiju referents, ušturu scho projektu un luhdsu wīnu us abu komisiju lehmumu pamata atstht par steidsānu.

Pres. Tschakste: Es luhdsu nobalsot par steidsāmbu. Tā tad likumprojekts weenbalsigi atsthts par steidsānu. Tee atklahtas wispahrejas debates.

Burinsk: Pee schi likumprojekta, taifni pee wīna smaguma punkta, t. i. atteezibā us mantojuma nodokli man buhtu leeli eebildumi. Schis likums ir lihdsigs wīseem teem, kuzi mums no ministrijām pastahwiqt nahl. Un nahl wīzi wisi weenadi; panem wezo kreewijas likumu, pahrtaisa weenu otru zihparu, eesneeds Tautas Padomei un luhds wīnu apstiprinat. Tahds ir ari schis likumprojekts. Es negribu schoreis runat par schtempelmarkam, bet taifni par mantojuma nodokli, kusch wīšos Bakar-Giropas budshetos eenem loti swarigu weetu un tahdu eenems ari muhs budshetā. Te schis nodoklis ir neapstahschāmā stahwolli, jo te par wīnu ir tikai daschas rindinas un tas ir wīšs. Schis likums kreewijā ir eewests 1882. gadā, ir norakstis no Franziņas nodokli kodeksa. Tahds wīnsch stahweja lihds 1904. gadam, lihds japanu karam, kad kreewijai radās leelaka wajadpiba pehz naudas. Tad wīnsch tika paaugstinats. Birmkahrt tas naw ne tahds progresiwus nodoklis, wīnsch ir loti wezs, un otrkahrt tas eestahdes, kas scho nodokli noteiz, ir arhaifkas.

Nodokli aprehklnaschānu isdara newts finansu ministrija, kas schajā nodokli teeschi eeintereseta, bet teesu eestahdes, kam ar scho leetu loti mas sakara. Teesu eestahdes kreewijā suhtija preekščstahwjus us krona palatu kontrolet eesneegumus, ko mantineeki eesneeds apgabalteesā pee mantoschanas teesibu apstiprinaschanas. Sihmigi tas, ka 1882. gadā, kad schis likums tika eewests kreewijā, teesiba aprehklnat nodokli teesu eestahdem, bija paredseta tikai pagaidam; bija paredsets, ka scho nodokli wehlat pahrsinās finansu ministrija.

Mums ari japeegreesch leela wekriba tam, kahdu stahwolli schis nodoklis eenem walstis budshetā. Kreewijas budshetā 1908-9. g wīnsch eenests 2 miljoni r. kas ir loti masa suma; Anglija turpretim bija 26 miljoni mahrziau sterltn, jeb 80 miljoni selta rubli: tas istaisa 4% no wīsa budsheta, kur kreewijā isnahl tikai daschi procenti. Wīšās Bakar-Giropas walstis ir atsthts, ka par scheem nodokleem ir waldibai jaintrefejas. Ja ir netaisni aplikt zilweka darba sweedros pelnitos lihdsellus ar nodokleem, tad tur, kur nahl mantojums, ku nefahdas publes naw japeleel laht, katrā snā nodoklis ir jausleek daufs leelaks. Ja agrak bija 1/2%, tad tagad katrā finā pirmās linijas mantineekem jamafsā 2 1/2%. Deeta tikai nu ir ta, ka wīseem jamafsā schee paschi 2 1/2%, lai tur buhtu mantojums 1000 rub; waj ari 2 miljoni. Ja mehš peenemsim tahdu tarisu, tahds wīnsch te ir, tad droshchi pehz weena waj dascheem mehnescheem nahks projekts, kusch buhs daufs progresiwaks. Tapehz buhtu pilnigi

nelogiski, ja mehš šcho projektū šchodeen peenemtu tahdā weidā, ar tahdu tarifu, kahds mums te lītš preeškā. Tā tad wišs šchos ašrahdijumus wehrā nemot, mans preešklikums ir šcho likumprojektū nodot wehreis atpakaļ komištjai, tā tā šchodeen tarifu newar usitahdit, pehž manām domam, jaušdod peecturetes pee Anglijas nodokļu sistemas, newiž pee Franšijas, jo buhtu iacewed progrefiwais nodoklis netikai šchini mantojuma nodokli, bet ari turpmatos. Bes tam jo tahlata radneežiba, jo tarifam jabuht leelakam. Prožents šchodeen naw islabojams, tadeht es leeku preeškā to šchodeen zaur neštait, bet nodot komištjai. Warbuht wehl buhtu isdarams tā, ka mehš peenemam projekta diwas pahrejās dalas, bet es baidos, ka mums tad isnahšs nesastanas atteežibā us ihpaščuma pahreeschamu zita rokās. Tāpehž buhtu wislabak, ka šcho likumprojektū nodotu juridiskai komištjai en bloe.

Pres. Tschakste: Wahrds peeder Holzmannim.

Holzmanns: Mani kungi, Tautas Padomes ložekli! Es gribetu taitit dafčas preešmes. Ari Sozialdemokratu fražzija atrada, ka šchis projekts naw pahrdomats un naw peenemams wišā wišumā. Birmais no nodokļem, kas teek maksats, ir weenfahrschais stempelnodoklis, bet Sozialdemokratu fražzija tam newar peekrist. Wina atrod, ka tas ir weens no neteescheem nodokļem, kuesch krist us pilsoņem neatkarigi no wina mantas stahwolla. No otras pušes, ja lihdselt ir wajadstigi, tad buhtu paaugstiinami ziti nodokli. Scheit es pakaweschos pee nodokļa, par nekustamu ihpaščumu pahreeschamu zita rokās bes atlihdsibas, dahwinaščanas un mantosčanās zekā. Es komitateju, ka šchi pareeschana katrā sinā ir apleekama ar stingru uu progrefiwu nodokli, fewiščki ja mantojums pahreet atahlakem raderem un šweschām personam, walstij ir pilniga teesiba praštit, warbuht leelako daku no šchi eeguwwuma. Šchis nodoklis katrā sinā buhtu paaugstiinams. Es peeweenojos tam, ka šchis projekts nododams atpakaļ komištjai.

Pres. Tschakste: Wahrds peeder Bergsonam.

Bergsons: Ja waldbai wajaga lihdseltus un wina newar isstrahdat jaunū likumu, bet us ahtru roku pahrraksta kreewu likumu ar wišām kluhdām un isdod to riščkojuma weidā, tad pateesibā pret to nebuhtu ko eebilst. Mums ari nebija ko eebilst, kad wiščh tā riščkojums lika isdods pagahjuščhā gadā 24. dezembri un pastirinatš julija mehnesi, bet ja to pašču riščkojuma weidā isdoto likumu eefneedš Tautas Padomei deht galigas apstipriņasčanās un ja mehš wina peenemam, tad lihds Satwersmes Sapulžei buhtu to loti grehti grošit. Es neuskaweschos pee ta, ko eepreeschejais runatajš teiza: tas ir pilnigi pareiši, bet es uskaweschos pee stempelnodokļa I. dalas. Tas ir nodoklis us tirdsneežibas un ruhņeežibas kwistem un rehķineem. Man gribetos ašrahdit, ja man tee materiali buhtu pee rokās — bet man tee naw, jo us deenas fahrtibas nebij usrakstits, ka stempelnodokli nahšs us apšpreescham. Tur bija rakstits pawehššē „dašču nodokļu paaugstiņasčana“, pateesibu šakot kreewu „Уставъ о гербовомъ сборѣ“ ir tahds, kads reti kur atrodams. Šlaida likumu, pehž 2 gadeem wina atkal atžel. 4 gadus wehla ir atkal jaunš senata isškaidrojums, tā to par jaunū atžel. 10 gadus wehla nahš zits, kas wina eezel špehtā. Gsmu runajis jau zara laikā ar kameralwaldes atteežigo nodaku preešchneeku un wiščh man isškaidroja, ka wišā kreewijā neesot neweens eerednis, ari kreewijas senatā ne, — kuram wiši senata paškaidrojumi buhtu pee rokās un kuesch winus no galwas sinatu. Naw neweena zilweta, kuesch waretu paškaidrot, zif us atteežigām aktim uslihmejamas stempelmaršas.

Pres. Tschakste: Tee ir šķkumi, kuri naw no šwara.

Bergsons (turpina). Šchitas likumprojekts par stempelnodokļem ir loti pretrunigs un nekaidrs un nekahdā sinā newar wina tahdā weidā peenemt. Wiščh jadod atpakaļ abām komištjam, finansu un juridiskai, lai to pahštrahdatu tahdā weidā, tā wiščh nebuhtu no kreewijas likuma kraščjuma, ar wišām pretrunam un nekaidribām weenfahrschi norakstits, bet lai wiščh buhtu peemehrots jaunlaiku prašbam. Jo „Уставъ о гербовомъ сборѣ“ ir 150 gadus wežš.

Sahlits: Ašrahdijsi no preešchrunatajeem, atteežibā us stempelnodokli, ir pahpratumi. Ja ašrahdijsa, ka stempelnodokli newajagot paleelinat, tad es waru teikt, ka tas ir jau ar waldbas riščkojumu dšiwē eewests, un šchi projekta noluhšs ir dabuht apstipriņajumu waldbas riščkojumam. Nemot wehrā tagadejo naudas kurša semumu un šalihdsinat to ar naudas wehrtibu, kuhda bija preešch kara, tad nodoklis naw ik leels. Peemehtram 2 rublu weetā 6 rublu. Naudas wehrtiba ir krituši daudš

wairaf. Ja agraf maksaja 1 rubli un tagad 3 rubli, tad tas ir tikai rakstisks paangstinajums un ne faktiskis pehz leetas kodola. Ja senak, preefsh kara maksaja 2, 3 rubli, tad tagad maksā 6 rubli. Lai dabutu lihdsvaru, tad nodoklis ir japawairo tikai burtiski, nēwis faktiski. Tad tablat Bergfona kungs aistrabdija, ka stempelnodoklis buhtu grosams. Ja grib grosit, tad jacefneeds eerofinajums. Tita ari aistrabdits, ka likumprojekta esot dauds punkti, kuri pee apspreefshanas fazelot strihbus. Te man jaatrabda, ka wifas nēstaidribas war nowehrt tikai ar jauna likuma isdoschanu. Tad tablat atteeziba us 5. pagrafu. Es personigi peekrihu progresiwam mantoschanas nodoklim. Bet man ir brihums, ka daschi runatajt, peem finansu komifijas lozellis Purina kungs, komifijas sehde neefneedsa scho pahrlabojumu, ta pat ari ziti runataji. Tee, kuri grib eewest progresiwo nodokli, to war isdarit, eefneedsot pahrlabojumus. Es domaju, ka projekts jastata zauri va panteem, jo winsch jau weselu gadu teel dsihwe praktisets.

Purina sch: Man te buhtu ko eebilst Sahllischa kungam. Ja likums jau dsihwe ir eewests, tad lai winsch turpina sawas funkcijas, bet ja mehš winu apstiprinam, tad paees ilgs laiks, kamehr wiau warēs pahrgrosit. Tadehl es leeku preefshā winu nēfahdā sinā schodeen nepeenemt, bet lai komifija wiau pahrsrahdā un nahfoschā sehija to zel preefshā.

Sahlits: Es usturu komifijas redatziju.

Pres. Tschakste: Preefshlikums, kuresch tika eefneegts un par kuru daschi runataji issazijās, ir nodot projektu atpakaļ finansu un juridiskai komifijam pahrsrahdaschanai, eewehrojot progresiwitati atteeziba us mantojumu nodokleem. Es licschu us balsoschanu schito preefshlikumu. Tā tad weenbalsigi nolentz atdot atpakaļ komifijai schito projektu. Nahfoschais deenas kahrtibas punkts ir kara klawifias komifijas instruktzijs. Referents schini jautajumā ir Strautneeks.

Strautneek: Juridiska komifija, kurai scho projektu nodewa, bij sawā sinā nēstaidribā par schim instruktzijam, par winu wajadsibu un newajadsibu un tamdehl nolehma pahrspreest scho jautajumu kopejā sehde, kura fastahweja no juridiskās un karaleetu komifijam. Karaleetu komifija bija diwreit lehmuši par instruktziju wajadsibu, motiwedama ar to, it kā wina sawu darbibu ir eerobeschojusi, tamdehl ka Tautas Padomes kahrtibas rukka 11. — 18. SS, kur runa eet par komifijas darbibu, ir nēstaidri. Wijis gabijums, kad usajzinats eerastees komifija kahds waldbibas preefshstahwis, bet tas tomehr neeeradees. Wakar, kopejā sehde instruktziju pahrspreeschot beigu beigās domas dalijās, bet wairalums nolehma, ka tas nebuhtu wajadsigs un proti ais sekoscheem eemesleem: Pee wiseem parlamenteem pastahw schahdas komifijas, winu kompetenze ir deesgan plascha un atteezigos jautajumos tās war prasit no waldbibas pastaidrojums par sinamam nolaidibam, un pastaidrojumi waldbibas preefshstahwjeem ir jadd. Bet eewehrojot to, ka muhsu kahrtibas rullis naw ihsti staidrs schini jautajumā, komifija sawā kopejā sehde wakar peenehma pahrejas formulu, kuru leel preefshā Tautas Padomes apstiprinaschanai. Ta stan tā: „Eewehrojot, ka Tautas Padomes kahrtibas rukka noteikumos par komifiju darbibu (11 — 18 panti) naw staidri iteiktas komifiju teefibas usajzinat waldbibas preefshstahwjus sawās sehdes un peeprasit no wineem pastaidrojumus, saweenotās juridiskā un kara leetu komifijas greesch T. B. wehribu us to, ka kahrtibas rullis buhtu paplaschinams ar schahdeem noteikumeem un pehdejo isstrahdaschana usdodama juridiskai komifijai.“

Pres. Tschakste: Wahrds Br. Kalninam.

Br. Kalninsch: Zeenijamee kungl! Es gribu teil daschus wahrds par teem motiweem, kahdi bija karaleetu komifijai — es winu gribu tā saukt, jo tas nosaukums, kahds wina! tizis dots, ir pilnigi nepareiss. Schi komifija nodehweta par kara klawifias komifiju, lai gan wina statijusi zauri wisus tos jautajumus, kas aisker karareforu, tas ir, dauds ko wairaf, nekā kara klawifibu ween. Tapehz mehš no sawas fratzijas puses proponejara, it schi komifija tiktu ofizieli pahrdeweta no kara klawifias komifijas par komifiju kara leelās. Es griu wehl teikt pahris wahrds par motiweem, kahdi ir bijuschi pee instruktzilu isstrahdaschanas. Kara klawifias komifija sawā lihdschinejā darbiba newareja nēf plaschatu paweitit ais teem eemesleem, ka wina! nebij eespehja greestes ar wisām sawām prasibam pee kararefora un armijas wirspawehlneezibas eestahdem. Mehš bijam eerobeschoti ar kahrtibas rukka 11. paragrafu, kuresch ir iteiktis deesgan nēstaidri un nedewa mums nekahdu noteiktu un taustamu teefibu. Tapehz komifija sawā darbiba wareja isschkirt tikai daschus nedaudsus jautajumus, bet sawu

teescho usbewumu, kahds kara leetu komiſijam peekriht wiſās zitās walſtis, wina newareja weikt. Sabedroto walſtis, tur pa wiſu kara laiku paſtahw ſewiſchſas kara leetu komiſijas, peemehtam Franzijs walſis ſainneezibas un kontroleſ komiſija, kas ir atihſitjuſi ſoti plaſchu darbibu, ir dewuſi wajadſigoſ eeroſinajumus iſmekleſchanai u. t. t. Tas pee mums naw ſemts wehrā un padara muſhu kara klaufibas leetu komiſijas darbibu par ſoti eerobeſchotu. Wiſu to cewehrojot, kara klaufibas komiſija bij ſpeesta meklet iſein un atrada, ka japaplaſchina winas teefibas ar jaunām inſtrukzijam. Schis inſtrukzijas tika formuletas, eſneegtas juridiſkai un kara klaufibas komiſijam. Winas nahza kopejā ſehdē pahſpreeſchanā. Schini ſehdē nahza no wairaf puſem argumenti, kuri gribeja pahſleezinat, ka tahdas inſtrukzijas netaf neefot wajadſigas, jo komiſijai jau eſot teefiba katrā gadījumā praſit paſkaidrojumuſ no waldbibas waj atteezigām eſtahdem teefchi waj neeefchi, raſiſki waj mutiſki. Turpretim muſhu kara leetu komiſijas lozekli ſawā wairakumā bija. pretejās domās. Warbuht faktiſki tas tā ir bijis, ka mums laipni dewa paſkaidrojumu, bet ar to naw ſazits, ka ſchis teefibas paſtahw tā tahdas un ka uſ preeſchu buhs tāpat, ja notiks tahda perſonu maina. Tapehž mehſ gribam ſehis teefibas noſtiprinat, bet ſehdē nolehma tā, ka Strautneefa kungs zehla preeſchā.

Muſhu komiſijai neſas nebuhtu pretim, ju teefibas ſchini gadījumā teef peefſchirtas wiſam komiſijam. Un tas ir pilnigi pamatoti, jo ari wiſas pahrejās komiſijas greeſās pee waldbibas, kas ſuhtija ſawu preeſchſtahwi dehl paſkaidrojumeem. Bet tas muſhu kahrtibas rullā 11. paragrafā bij deefgan neſkaidri formulets, tā ka ja atraſtoſ weens oirs ſtingrſ formaliſts, tad winſch atraſtu eemeſu, ka no ta iſwairitees. Tapehž wairaku kara leetu komiſijas lozeklu wahrdā eſ gribu teikt, ka mehſ apmeeri-namees ar to propoſiziju, ko Strautneefa kungs leel preeſchā.

Preſ. Tſchakſte: Bergſona kungs.

Bergſons: Demokratu ſaweentibai ari neſas nebuhtu ko eebilt pret ſcho pahrejas formulu, ko eſneedsa komiſijas referents, jo mehſ atrodam, ka ar to buhtu iſbeigti wiſi ſtribdi par komiſiju kompetenzem. Japahrgrofa kahrtibas rullā 11.—16. pantam, tad lihds ar to buhs ſtingri noteiktas un noſpraustas wiſu komiſiju kompetenzes. Es tikai cenſu weenu maſu papildinajumu. Scheit iſſazits paſchās beigās tā: buhtu paplaſchinamas ar ſcheem noteikumeem un pehdejo iſſtrahdaſchana nododama kahdai no Tautas Padomes komiſijam. Azimredſot, ja mehſ peenemſim nodot to kahdai komiſijai, tad iſſtrahdaſchana tiks atbihdita uſ nenoteiktu laiku. Es domaju, ka leeta ir ſoti ſteidsjama, ka winai uſ nahkoſchu ſejju jateel iſſtrahdatai un tapehž leetu preeſchā wahrda "kahdai" weetā likt "juridiſkai". Tad leeta buhs ſkaidra, mehſ nodofim winu juridiſkai komiſijai un lihds nahkoſchaj ſejijai atteezigais pants buhs pahſtrahdats.

Preſ. Tſchakſte: Zeelens.

Zeelens: Beenitee kungi! Nunajot par pahrgroſijumeem kahrtibas rulli atteezibā uſ Latwijas Tautas Padomes komiſiju darbibu, ſozjaddemokratu frazija wehl pahris wahrdoſs grib airahdit uſ ſcho komiſiju noſihmi wiſpahrigi. Mehſ ſinam, ka muſhu Tautas Padome ir tikai preeſchparlaments, bet tomehr ſawā darbībā winai buhs jateel ſinamas tradizijas preeſch nahlamā parlamenta darbibas, lai wiſs notiktu kahrtigi walſtiſkā weidā, lai mehſ ſawā darbībā peuturetoſ pee ſtingrān walſtiſkām formam, jo tikai tad muſhu darbs buhs angliſs. Tahdā gadījumā, beſ ſchaubam, newar apmeeriinatees ar to ween, kas pee mums noteek, kad waldbibas waj atteezigo reſoru preeſchſahwi eerodas un dod paſkaidrojumuſ. Mums ari teeiſkā weidā janoteiz, kahdas komiſijam teefibas, kahdas ſunkzijas un peenabhumi. Jo mehſ ſinam, ka katrā parlamentā wiſs galwenais darbs, likumu iſſtrahdaſchana, kontrole, iſweſchana dſihwē noteek, beſ ſchaubam, komiſijas un ne plenarſehdēs. Tapehž komiſiju darbiba janoteiz, janospraufch noteikti formuletas inſtrukzijas. Kas atteezas teefchi uſ kara klaufibas komiſijas darbibu, tad man jaſaka, ka muſhu armija ſchini wehſturikā briedi un wiſpahri lihds tam laikam, kamehr muſhu walſis nebuhs noſtiprinata un nodroſchinata, buhs tas elements, uſ kuru mehſ ſawu walſti zelſim. Tapehž kara klaufibas komiſijas darbiba jabuht wiſos ſiſkumos iſkoptai un iſſtrahdatai, lai wina, beſ ſchaubam, waretu wiſus truhkumus, kuri muſhu jaunā walſti, beidsotees wiſcem nenormaleem apſtahkeem, tur tomehr wehl buhs ſaſtopani, tāpat ari muſhu armijas iſbuhwē. Mehſ ſchodeen no miniſtru preſidenta dſirdeſjam, ka muſhu armijas apghdaſchana ar wiſu wajadſigo topot jo deenas, jo labaka. Tam wajadſeja notikt jau

divus mehnefchus atpakaļ. Warbuht buhs ari neezigi truhkumi, kurus tautas preekschstahwneeziba tā sinams kontroleers, tā sinama ajs, wislabati warēs redset, bet kurus walšis rešori, ajsnemti ziteem praktiskeem darbeem ne weenmehr warēs redset, un katra eestahde, tā tahda, ne labprahst reds to, kas truhkft. Tam naw eespehjamš plenaršehdēs, tam tikai komiſijās eespehjamš ſefot, ka teem zilwekeem, kas ziņas deht Latvijas atbrihwofchanaš, kas netruhkft. Lai wineem nebuhtu jazeefch, lai wišs buhtu piinā mehrā apgahdats. Tadeht ka preeksch muhsu walšis iſbuhwes ir wajadſigs, lai wišam komiſijam buhtu noteikti formuletas inſtrukzijas, lai winām buhtu teeſiba ſaukt preekschstahwjuš no wišem refoorem deht paſſaidrojumeem, mehš, ſozialdemokrati, tam peregreesham wiſleelato wehribu, jo tautai un tautas preekschstahwjeem ir wišweeglat ſefot, ka winas armijai nekāš netruhkft. Ja reiš eet runa par kara klaufibas komiſijas inſtrukzijam un, ir iſwirſjees jautajums, ka pehž komiſija naw warejuſi ſtrahdat, tad ir ari peenahziš brihdis, fir teeſ atklahtš jautajums par ſchiš komiſijas pahrwefleſchānu, jo beš ſchaubam, ir wajadſigs, ka ſchi komiſija naw tikai no atſewiſchām frakzijam, bet no wišas Tautas Padomes wehleta. Winai ir leeli peenahkumi, plaſchi uſbewumi, tadeht buhtu razionalaſi, winu wehlet Tautas Padomes plenaršehdē un newiš lihdi ſchim peenemtā kahrtibā.

Prof. Iſchakſte: Sahlišs.

Sahlišs: Te ir iſwirſjees jautajums par daſchadām nepilnibām kahrtibas rullī. Tagad pahrejas formula aſrahdija uš nepilnibām komiſiju darbībā, bet beš tam ari muhsu Tautas Padomes darbībā ir iſrahdijufchās daſchās nepilnibas. Peem. pagahjuſchā ſehdē zehlās jautajums, kahdā kahrtibā jabalſo daſchadi preekschlikumi; zehlās neſapraſchana, kahds preekschlikums balſojams pa preekschu, waj tas, kas radiſalataš, tas wairak attahlinas no komiſijas redakzijas, waj tuwinas tai. Warbuht ir wehl zitadas nepilnibas, tadeht ari manš peerſchlikums buhtu — pehž tam, kad tiks peenemtās komiſijas lehnums, pahrejas formula, wehl peenemt ſefoſchu lehnumu: „Ušdot juridikaſi komiſijai iſſtrahdat pahrejas formulā minetos noteikumus, tā ari wišpahri paviſdinajums pee kahrtibas rullā, kas iſrahdijufchees par nepezeefchameem lihdiſchitneja Tautas Padomes darbībā.“ Šchahdā kahrtā mehš kahrtibas rullī paplaſchinatu uš reiſi un tas nebuhtu jaiſdara atſewiſchā darbā. (Kalniſch: — lihdiſ nahtoſchāi ſeſijai).

Prof. Iſchakſte: Te ir eesneegti wairak preekschlikumi. Wiſpirms ir likts preekschā kara klaufibas komiſiju turpmaſ ſaukt par kara leetu komiſiju (Sahlišs: „Pa preekschu mums japeenem komiſijas lehnums un tad tikai mehš waram noſautumu groſit“). Papreekschu mehš doſim wahrdu un tad mehš eeſim tahtlaſ. Tā tad bija preekschlikums mineto komiſiju pahrdewet par kara leetu komiſiju. Eš likſchu par to balſot. Tā tad uš preekschu ſchi komiſija ſaukſees par karleetu komiſiju. Atteezibā uš ſcho karleetu komiſiju ir eesneegts preekschlikums no komiſijas puſes winas darbibas inſtrukziju neapſiprinat, neluhkot zauri. Eš likſchu par to balſot. Tā tad ir nolemts ar wišām balſim, 3 atturotees, ſcho projektu tagad neluhkot zauri.

Prof. Iſchakſte: Nahtoſchāiš deenas kahrtibas punkts ir — inſtrukzija Tautas Padomes ſewiſchāi komiſijai amneſtijas leetās 3. laſijumā. Pehž muhsu kahrtibas rullā wajaga buht eenahkuſcheem pahrlabojumeem un paviſdinajumeem pee 3. laſijumā, bet tā ka tee naw eenahkuſchi, tad 3. laſijums patš par ſewi atkriht un mehš aprobeſchojamees tikai ar nobalſoſchānu par ſchim inſtrukzijam. Kas ir par to inſtrukziju, par kuru reſereja pagahjuſchā ſehdē Kalniš kundſe. Kas ir pret? Naw. Kas atturas? Naw. Tā tad peenemta 3. laſijumā. Tahlaſ deenas kahrtibā ir redakzijas komiſijas ſinajumi. (Peertem redakzijas komiſijas preekschā liktos pahrgroſijumus wairakos likumprojektoš.)

Prof. Iſchakſte: Mehš pahreeſim uš nahtoſcho deenas kahrtibas punktu, tas ir uš pahrwaldeš komiſijas wehleſchānu. Šaſtanā ar ſchiš deenas ſtarpſrakziju lehnumu buhtu wehlami 12 lozekft. Eš luhdsu proponet kandidatus.

Sahlišs: Eš luhgtu wahrdu.

Prof. Iſchakſte: Luhdsu!

Sahlišs: Eš atrodu, ka tahda komiſija naw wajadſiga un aiš ſefoſcheem eemeſleem. Pee wiſeem projekteem jabuht klaht ſtatuteem. Projekti jaſkata zauri budſcheta omiſijai; wini tapal ari newarēs eet garām juridikaſi komiſijai, kurai jaapſtata katras

komišijas kompetences; un otrs eemessis ir tas, ka mums nav tik daudz juristu, un teem pašcheem juristeem, kas strahdà juridiskà komišijà, buhs japeedalas jaunà komišijà. Es atrodu aif teem eemessleem, ka tahda komišija nemas nav wajadfiga, bet projektus, fur buhtu runa par pahrwalbi, nodot budscheta un juridiskai komišijam. Tahdas komišijas nebij ari peemehram Walsts Domè un zif es sinu, naw ari zitos parlamentos. Mans preefschlitums buhtu schahdu komišiju nemas newehlet.

Ahr Klinšch: Augsti godatà šapulzel! Es newaru peefrist tikko isteiktam domam. Leeta ir ta, ka lihds schim mehš darbojamees finansu-juridiskà komišijà un tomehr muhsu pahrwaldes leetà ir tik daudz defektu, ka pee schi jautajuma war uskawe-tees loti ilgi. Naw schaubu, ka schai komišijai buhs jastrahdà pa widu stary juridisko un finansu komišijam (peefhme: „budscheta“) bet buhs tahdas leetas, kuras nebuhš ne juridiskàs, ne finansu, ne budschetu komišijàs. Peemehram, waretu aifrahdit uf darbības nostanofcham dachadàs waldibas eestahdès. Tapehž es atrodu, ka tahda komišija ir wajadfiga.

Schönberg: Man jarunà ari pret schito komišiju. Aifrahdijums it ka ministrijas newaretu šastanot šawu darbibu, ir neweetà, un komišija to tà ka tà nenofahrtos. Preefsch ta ir ministru kabinetš, es waru aifstahwet tikai Sahlišcha kunga preefschlitumu, ka komišija ir leeta.

Paegle: Es tomehr loti šitti aifstahwetu schis komišijas wajadsibu. Usturotees schi gada šastumà ap mehneš Danijà, man bij isdewiba eepasihtees ar tureenes walsts ufbuhwi, un man jafonstatè, ka nepilna gada laikā mehš ešam pahrwehrtuschees, ihpafsch šawàs walstiskàs eestahdès par ahrfahrtingt birokratisku waldibu. Daubšos resoros ir pahrmehrigi leels eerednu štaits. Šà man šinija weena kompetenta persona, Latwijà ir pawišam pahri par 40 departamentu. Turpreti Danijà — kad Juhs šinatu zif mas tur ir eerednu, bet zif labi wini strahdà; katram resoram, departamentam ir nošazits šaws darba laufs un wini nestrachdà juku jukam, ka pee mums. Man jafonstatè, ka ruhpneezibas atjaunofchanas leetà strahdà pee mums pawišam 4 eestahdes, kuras šazenschas šawà stary: darba ministrija, ruhpneezibas, dselšzeku un apgahdibas ministrijas un, ja eestatas schais eestahdès, tad ir jafonstatè leelakà bešfekniba, jo weena eestahde otru lawè. Leelaka ruhpneezibas nošare schai seemà waretu buht mešdu ruhpneeziba. Naw tahds šwarigs fakš preefsch ruhpneezibas nostiprinašchanas, ka koku apstrahdashanas mašchinu registrazija, kas lihds schim wehl naw isdarita. Es waretu schis komišijas darbibu tikai pabalstit. Tahlak man jafaka, zif mas telpas teek eexentas Danijà talšni no waldibas eestahdem. Juhs šineet, zif mahjas Riga ir eexentas no waldibas eestahdem, ka tahdam. Es pahrleezinajos, ka Danijà schis eestahdes pilnigos apmehros eetilptu pilnigi tahdà mahjà, ka muhsu dselšzeku ministrija. Bet ko dara muhsu dselšzeku ministrija? Wina ir nonehmusi šawam nošarem wehl zitas telpas. Tas nošhne, ka mehš ahrfahrtingi schkeescham Latwijas lihdsfekus un zaur to rodas birokratizmus, kas darbu tranže.

Walbmans: Es atwainojos, ka juhs uskawešchu pee jautajuma, par kuru runajušchi wairaki oratori. Es atrodu wajadsibu ufstahtees pret schahdu komišiju. Teesa, ka ir daudz eestahschu, kuras praša leelus lihdsfekus; ir daudz eestahschu, kuras naw wajadfigas. Tika šazits, ka daudz eestahschu, leelas algas un tadehš wajagot komišiju, kas eestahdes wajadsibas pahrbauda un newajadfigàs likwide. Man leetas, ka eerumas ir pareišas, bet tas šajneedsams zitus zekus ejot, ar ziteem lihdsfekem. Tas noteek tapehž, ka mehš atkaijam waldit beš kahda budscheta, ka budschets neteek eesneegts budscheta komišijai. Ja tas tiktu eesneegts, tad budscheta komišija waretu spreekst, waj budschets ir pareiši šastahdits waj ne. Ja wina redšes, ka eestahdè ir par daudz eerednu un algas par leelu, tad wina to budschetu ueapšitprinàs. Tà tad waina ir mellejama zitur, tapehž ka mums naw budscheta. Ja lihdsfekti tiks isleetoti šastanà ar budschetu komišiju, tad tās wainas tiks nowehrstas. Ja eewehles fewišchu pahrwaldes komišiju, kura newarès kontrolet budschetu un tās sumas, kahdas ir wajadfigas waldibai preefsch newajadfigu eestahschu un eerednu uštufeschanas, tad wini nespehs šaunumu nowehrst. Gahdastim, lai budscheti tiktu eesneegti; ja wišch tiks eesneegts, es zeru, ka wišas nelaimes tiks nowehrstas un muhsu dsihwe eewiršifees normalàs fleedès.

Sahlits: Es gribu pahris wahrdoš isteiktees pret aifrahdijumeem, ka ir wajadfiga komišija. Pirmais runatajs teiza, ka neweens projektis naw zaurškatits Tautas Padomè, tapehž ka tahdas komišijas truhla. Tahdi pahrwaldes projektis wehl

nemaf naw eefueegti, isnemot weenu projektu par dšelszketu usbuhtwi, un šchis weens projektš, kas ir eefueegts, guleja gaidot uf šchito pahrwaldes komiſſiju. Es peekrihtu otram airahbdijumam no Paegles kunga, ka ir par daudš eestahſchu. Tas ir pilnigi pareiſi, bet to pahrwaldes komiſſija weena pati beš budſchetu komiſſijas newarēš nowehrſt. Ja wina weena pati to iſſpreedis, tad wina nahtš ſinamā konfliktā ar budſchetu komiſſiju. Wiſu leetu par pahrwaldi iſſchērs budſchetu komiſſija. Tahdas eestahdes, kas ir leekas, tām nebuhš budſcheta un tās iſbeigſees. Tā tad es uſſkatu, ka tahda pahrwaldes komiſſija ir pilnigi leeta un newajadſiga.

Pres. Tſchakſte: Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahrwaldes komiſſijas dibinaſcham (21). Kas ir pret ſchitās komiſſijas dibinaſcham? (28). Luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuſchees? Tā tad pahrwaldes komiſſija, par kuru ſchodeen ſtarpſrakziju ſapulze pahrnumaja, ir atraidita. Tā tad pahrwaldes komiſſija, wehleſchana nenotiſš.

Pres. Tſchakſte: Tagad naht likumu nodošchana atteezigām komiſſijam. Wiſpirms pagaidu nolikums par ſatitſmes padomi. Preſidijš to domaja nodot pahrwaldes komiſſijai. Waj buhš propoſizija, tam nodot? — Finanſu un juridikāi komiſſijam. Waj finanſu komiſſijas preekſchahwis nedoš no ſawas puſeš atſauſni? — Waj ſapulzei nebuhtu nekas pretim, ka ſcho likumu nodod minetām komiſſijam? Gerunas naw? Tā tad peenemts — walſts rewifſijas reglamentš. To domaja nodot pahrwaldes komiſſijai, waj budſchetu komiſſijai. (Peefihme: no Sahliſcha kunga! „Reglamentš buhtu janodow — juridikāi komiſſijai“).

Pres. Tſchakſte: Waj wina to uſnemſees?

Sahlitš: Jauſnemas.

Pres. Tſchakſte: Tahlaſ — pagaidu noteikumi par walſšs kontroli. Finanſu budſcheta un juridikāi komiſſijam. Gerunas naw? Tad — noteikumi par walſšs wehſturifko archiwu. Skolu, juridikāi un budſchetu komiſſijam.

Sahlitš: Beš ſchaubam, wiſas leetas, kas ir ſakarā ar iſglihtibu, janodow iſglihtibas komiſſijai. Ta ir iſglihtibas leeta un buhtu janodow iſglihtibas komiſſijai.

Klihwē: Zeenijamee Tautas Padomes tungl! Formeli jautajums ſahw tā, ka pehž muhſu kahrtibas rullā preſidijš noſaka, kahdām komiſſijam ir janodow. Ja wreſidijš naw weenojees, kahdai komiſſijai nodot, tad tām ir jataiſa jaunš lehmums. Plenara ſehdei to liht preekſchā naw wehlams, jo izekas debates un t. t. Es leetu preekſchā to atlift.

B. Kalniņſch: Mums jarumā pretim. — Ja mehš kahdu darbu eſam eefahkufſchi, tad mums to newajaga atlift lihds nahkoſchaj ſehdei, tikai tamdehł, lai preſidijš iſſchertu kahdai komiſſijai winu nodot. Es domaju, ka mums paſcheem buhtu jaweenojas kahdai komiſſijai nodot, bet newiſ preſidijam.

Pres. Tſchakſte: Noteikums par walſšs wehſturifko archiwu teek proponets notot ſkolu un budſcheta komiſſijam. Tā tad leelakā dala ir par to, ka nodow ſkolu komiſſijai. Tad — noteikumi par nazionalo operu, teek proponets ſkolu komiſſijai. Gerunas naw?

Bergſonš: Mans preekſchlikums buhtu — ſkolu komiſſiju pahrdehwet par iſglihtibas un kulturās leetu komiſſiju.

Seil jaunkuadsē: Es domaju, ka ſchi komiſſija janofauž tikai par iſglihtibas komiſſiju, jo „kulturās“ ir par daudš plaſchš jehdſeens.

Pres. Tſchakſte: Waj ſapulze peekriht preekſchlikumam noſaukt ſcho komiſſiju par iſglihtibas komiſſiju? Gebildumu naw? Tā tad peenemts. (Pehž tam wehl wairakus projektus nodow atteezigām komiſſijam.)

Pres. Tſchakſte: Lihds ar to muhſu ſchis deenas ſehdes deenas kahrtiba ir galiği iſſmelta un ſaſkanā ar ſtarpſrakziju lehmumu ſchodeen Tautas Padomes ſeſiju ſlehdsu. Nahkoſcho ſehdi proponē 18 nowembri, ka muhſu walſšs gada ſwehtku deenā. Šchi ſehde, warbuht, buhtu pirmā nahkoſchā ſeſijā. Par nahkoſcho ſehdi un tahlaſo darbibu lems preſidijš kopā ar ſtarpſrakziju biroju. Šchi ſehde ſlehgta. (Pulkſten 8. 13. minutes.)

Latvijas Tautas Padomes svinīga sēde.

18. novembrī 1919. g.

Sēdi atklāj pulksten 1 un 15 minūtēs deenā.

Presidents J. Čakste, sapulzi atklājis, runā: Augsti zeenīte Tautas Padomes lozekli! Pēru 18. novembrī notika pirmā atklātā Tautas Padomes sapulze. Un šī pirmā atklātā Tautas Padomes sapulze bija Latvijas valsts dsimšanas deena. Sanahkuse Tautas Padome proklameja Latvijas valsti, neatkarīgi brihwu. Wehl galīgi nebija nobeidsees leelais pasaules karsch, kurā Latvija, latweeschu tauta sem šweschas wirspawehlneezibas nehma wisdsihwako dalibu. Tur zihnijās ziwiltietā pasaule pret neiaifnibu, pret warmahzibu, kura grasijās apnemt wisu ziwiltieto pasauli, peespeesta no Wahzijas duhres. Latweeschu tauta nehma schai zihnā wisd dsigako dalibu. Wina upureja 10,000 fawas seedoshās jaunatnes, kas krita daschados kara laukos. Wina upureja wisu sawu mantu, wina atshaja fawas dsintenes weetas un sehtas, dodotees prom no tās. Iai nekristu cenaidneela rokās. Latweeschu tauta schini leelā karā neja wisus upurus ar to dsiko pahrlzezibu, ka winai ari atnesis karsch tā nopelnu labaku nahlotni, ka winai ari sagaidama brihwiba. Ugra'ais reschims Kreewijā, kursch bija patapinajis fawus warmahzibas prinzipus, apspeeda un nospeeda latweeschu tautu. Winas genijs newareja attihstitees, tā tam bija wajadsigs, winas fainneeziiba newareja usrlouft, un winas kultura bija nospeesta. Latweeschu tauta gaidija pehz meera slehgšanas labaku nahlotni, un israhbijās, ka schis zeribas nebija bes pamata. Atskaneja pasihstamais presidenta Wilsona prinzipis par tautu paschnoteikšanasos. Bija jautajums, waj latweeschu tauta peeder pee tām tautam, pee kurām waretu schis prinzipis tikt peemehrotis. Latweeschu tauta apsinajās, — ka „ja”. Latweeschu tautas attihstiba, winas spehjas, winas kulturelās mantas dewa garantiju par to, ka latweeschu tauta, reis kluwuse par walsti, sp hs pilnigi nostahtees pate us sawam kabjam. Schi apšina, kuru pan asittinam arweenu wairak peenehmās spehā, iswehrtās un isauga ar laiku par zeeschu apnemšanas gribu. Latweeschu tautā nodibinajās usklati, ka: mehš gribam buht brihwi un buhšin brihwi! Scho apšinu, scho tautas apnemšanaso šaprata agrakā Nazonalā Padome un no fawas puses tā ispidbija tautas gribu un pirmā proklameja latweeschu patstahwibas leetu. To paschu šaprata muhsu Tautas Padome, kura neaprobeshojās tikai ar proklameschānu, bet kura tuhliť lehrās pee darba, usnemdamās suvereno waru lihds Latvijas tautas šatwerimes sapulzes sanahkschānai. Tautas Padome proklameja brihwo Latviju un eezehla pagaidu kabinetu.

Schis solis, kas bija sperts, wareja tikt istulkots un usklatits warbuht tā atsewischku grupu solis, kuram nejustu lihds wisa tauta. Zeenijamā sapulze! Zuhš sinat, ka lihds ar to, kad sahla pliwinatees sarfan-balti-sarkanais karogs, sem ta grupejās un arweenojās wisa tauta, neween darbā, bet ari zihnā. Bija wehl jautajums, kā us scho soli statisees šabeedrotās leelwalstis. Šabeedrotās leelwalstis bija šatreekuschas Wahzijas militarismu. Winas bija eeguwschas neaprobeshotu leelu waru, noteikt tahlako politisko stahwoki pasaulē. Mums bija no swara sinat, ka škatas us muhsu soli, us muhsu patstahwibas pasludinaschānu šabeedroto walstis. Zuhš sineet, ka Anglija un drihs pehz tam ari Šarāna ašina muhsu neatkarību de facto; juhs atzeratees, ka Beepajā Anglijās, Franziās un Amerikas preekschstahwi bija tee, kas atswabināja Beepaju no wahzu okupazijas waras un dewa eespehu sahkt sirahdat latweeschu eestahdem. Zuhš sineet, ka schis trihs walstis atswabināja muhsu guhstneezibā krituschos ministrus. Ja, juhs sineet wehl wairak, juhs dsirdejāt, ka schinis deenās, kur mums bija jaaisstahw wisa Latvija pret usbrukoshām bandam, tani paschā laikā dimdeja leelgabali Rigas tuwumā, dimdeja Rigas uhdenos, tā ari pee Beepajās, kad tur taištja usbrukumu. Tee bija šabeedroto leelgabali, kas eestahjās par Latviju. Sche muhsu widū atrodas Waltijas juhras flotes komandees Briffona lungs (wisa sapulze un publika peezelas un

firsniġ applaudē). Mehš sinam tablak, kad muhsu Latwijā, kur agraf nekad nebija truhzīs maišes, mums tagad eeradās truhkums zaur ispostijumeem, zaur faudejumeem, kursch zehlās karā — tad Amerika no ņawas pušes nemitigi upureja, lai barotu muhsu behrnus, lai palihbsetu mums. Šchee fakti pašchi par ņewi jau runā gaischu walodu, kā uš mums ņkatas un kā pret mums isturas ņakeedrotās leelwalstīs. Šchee fakti mums dod zeribu, ka nepaees ilgs laiks, kad ņchīs leelwalstīs buhs uš wišlabako informetas par latweešchu tantu, winas ņpehjam, zenteeneem un darbeem, un tad winas no ņewis ari neleegs mums to, ko mehš wišu laiku ešam prašijuschī — atsihschamu de jure.

Šchi deena ir Latwijas walsts dšimumdeena. Mums buhtu eemešs tagad preezatees, mums buhtu eemešs gawilet un wišās formās sawam preekam laut te iwehrstees ari uš ahreeni. Tahda wina ari beš schaubam buhs preekš muhsu nahfoscheem angumeem. Tahda wina paliks, kamehr Latwija pastahwēs, bet ņchodeen — ņchodeen mehš atturamees no trokšchnaineem ņwehtkeem. Mehš wehl nešam tant ņtahwołki, ka mehš waretu ņawam preekam laut brihwi iwehrstees uš ahru. Zeela dala no muhsu tantas brahkeem kursēmē un Watgalē wehl ņmok sem apšpeedejeem, tee newar peedalitees muhsu ņwehtkos; mehš waram no ņawas pušes ņuhtit ņweizeenus kursenneekteem un latgaleešcheem, kuri ir tik daubš zeetuschī, un kuri newar lihdi ar mums buht. Un tablak. Muhsu seeds, muhsu jaunatne atrodas kara laukā. Muhsu armija pahrzeetuse un neš wišās puhles, kahdas ween tikai ir, lai ušwaretu nekawnigo eenaidneeku. Muhsu jaunatne, kas ir apbrunojušees un aistahw muhsu robeschas, kas ņowu galwu leek uš ešchinas — wina newar peedalitees muhsu ņwehtkos. Tas ari ir eemešs, kambehl mehš no ņawas pušes ņwehtkus nešwinam, kā tas peenahkas. Bet tomehr ņchodeen mehš ņweiznam wišus muhsu kaewjus. Mehš ņuhtisim wineem ņweizeenus. (Wiši weezelas un applaudē). Šchodeen muhsu ņtarpā atrodas ari muhsu kara wadoni ar wiršpamehlneeku preekšgalā, lihdi ar ziteem, kas wada muhsu kara leetas. Tee ruhpiġi strahdajuschī, wini ir isgatawojuuschī planus un toš iweizigi iwedušchi, kā kā mehš ņašneedšam tik ahtri negaiditus panahkumus. Mehš ņweiznam ari winus. (Šapulze applaudē weezelotees.) Pirmais ņolis ņchodeen ņwinigajā brihdi, mums bija wehršis tur uš latweešchu ņwehtnižu. Latweešchu Tautas Padome dewās uš kapsetu — tur, kur guł muhsu waroni, un nolika wainagu par peemiru. Šcho muhsu waronu peemiru mehš godinašim. (Wiši ar goddewibu weezelas kahjās). Ta deena naw tablu, kad mehš nolikšim ihpašchu deenu preekš muhsu waronu ņwinigas peeminešchanas un godinašchanas. Mehš nolikšim waronu deenu, kurā latweešchu tauta atzerefees il gadus toš muhsu dehlus un brahkus, kas nolika ņawu galwu par Latwijū. Wiši augumi peemineš un redšes, ko nosihmē seedot dihwiibu preekš ņawas tehwijas un dšimtenes. (Nošchšas). Tautas Padome ir strahdajuse wešelu gadu. Pirmo reiš 18. nowembri pehrn karadās kopā darbineeki, inteligenze no wišām partijam. Tas bija pirmais ņolis. Mums wareja arweenu iņkattitees tā, ka latweešchu tauta nebuhtu tik tablu politiski dižziplinejušes, ka wina waretu strahdat kopā, un isirs atkal grupās un partijās. Mehš sinam, ka muhsu 700 gadu liktenis ir wainigs pee ņchīs neweenprahitbas un nešaprašchanās. Bet ko mehš redšejām pehrn 18. nowembri? Šapulzejās uš kopeju darbu wišās partijās, zil Latwijā ir, un wiši stahjās weenoteem ņpehkeem pee darba. Tas ir apstahklis, kas mums dod jaunū leezibu par muhsu tablakā darba rašchigumu un eepchjamibu. Mehš newaram aprobešchotees ar laut kahdas partijas programu. Wišam wajaga padotees sem weenas pašchas brihwas Latwijās. Nekahdas atšewiņchšas grudu intrefes newar buht, bet tikai wišpahrejs labums un wišpahrejas intrefes. Latwijas walsts stahw pahr wišu aiglat. Mehš uškaušim: lai dšihwo muhsu dahrgā Latwija! (Tautas Padome weezelas un kopā ar publiku dšeed trihs reišes „Deews, ņwehti Latwijū“). — Wahrds peeder Tautas Padomes wize-presidentam Škujeneekam.

Wizepresidents M. Škujeneeks: Latwijas neatkaribas pašludinašchanas deena ir tai pašchā laika ari Tautas Padomes pašahwešchanas jubilejas deena, jo pehrn, 17. nowembri, wehlu nakti, ihši pirms 12 tika nobibinata Latwijas Tautas Padome, kura kā ņawu galweno, kā wišredšamako un wišahtrat ispidamo mehrki ir šprauduši Latwijas neatkaribas pašludinašchanu. Tautas Padome nobibinajās ahrfahrtigi nelabwehligos apstahklos, Latwijas neatkaribas pašludinašchana notika wišneidewigākā brihdi tant sinā, ka muhsu seme bija pahrpildita mums naidigeem ņpehkeem. Latwijā pehrn. tā kā ņchodeen, ņkaltija walrak nekā 60 tuhtstoschu wahžu brunotu wihru, kuri bij naidigt teem zenteeneem, kahdus gribeja iweht dšihwē latwju tauta. Beš tam muhsu semē,

muhšu dsimtenē wairak nekā 4 gadus bija karojušās miljoneem leelas armijas. Muhšu eedshwotaju leelakā daļa no teem apgabaleem bija isflichbinati pa plascho pasauli, bet tam no austrumeem un deenwideem sahka mums mahktees wirsū tee spehti, kuru preefshgalā bija laubis, kuri sehdeja Masfawā. War teift, ka gruhti buhs atrast pasaulē otru tahdu semi, otru tahdu tautu, kura buhtu mehginajusi nostahtees pate uš jawām kahjam tik launos, tik nelabwehligos un gruhtos apstahkos. Bet tomehr, Tautas Padome, nodibinajotees, nolehma to darit un 18. nowembri pehrn to ari isdarija. Ta doma, kura apweenoja galwenā kahrtā Tautas Padoni, jau seu laikus pastahweja tautā. Prasiba par Latwijas satwersmes sapulzes sasaukschamu plaschās tautas masās waldija jau gadu desmitus. Latwijas satwersmes sapulze ir eestahde, kurai jalemj un janoteiz par to, kahdai buht semes eestahrtai, kam waldit semē. War to gabja runa jau daudsus gadus, bet schi prasiba bija nomahkta, fewischki okupazijas laikā, kad latwju tauta tika apspeesta tā wehl nekad. Tomehr schi prasiba apweenoja arweenu plaschakas un plaschakas tautas aprindās, un nowembra sahkmā sahkas farunas par Tautas Padomes dibinaschannu. Sem schis wadoschās domas, sem karoga, us kura bija rakstita Latwijas neatkariba un Latwijas satwersmes sapulze, pehrn apweenojās 8 politiskās partijas. Ar scho foli, ar scho apweentbu tika radits spehts, kahds latwju tautā nekad wehl nebija bijis. Ahrpus schis apweenibas no weenas puses stahweja leelineeki un no otras puses tee nedaudsee latweeschki, kuri bija faistijuschees kalpojot mums naibigai wahzu warai. Bet wisi pahrejee latweeschu tautas 8 politiskee wirseeni, politiskās partijas apweenojās schi mehrka safnegschanai un Latwijas Tautas Padome tā sawu mehrki usstahdija satwersmes sapulzes sasaukschannu. Protams, schis atfewischkās politiskās partijas apweenodamās nebuhit u atteizās katra no sawas politiskās programās, no saweem politiskeem mehrkeem. Schim partijam bija daudsi tahdas leetas, kuras schkihra weenu no otras, kur waldija, walda un waldis nepahrejamas dšilas domu starpibas. Bet pate galwenā doma bija muhsu atswabinaschanās no wiseem ahrejeem spehteem, kas trauzeja latwju tautu brihwi isteikt sawas domas, isteikt to, ko wina grih, brihwi nodibinat sawu dshwi, radit tahdus apstahklus, kahdus wehlas pate tauta, lai nobihditu pee malas wifus schkehrschlus. Bieesch tam radās Tautas Padome, bet apstahki, tā jau mineju, bija ahfahrtigi nelabwehligi. Wifs schis pagahjuschais Tautas Padomes pastahweschanas gads bija nemittiga zihna, nemittigs darbs, nowehrst schkehrschlus, kurens no wifam pusem leef zelā Tautas Padomes nodibinaschanai. Waldija domas, ka Latwijas satwersmes sapulzi warēs sasaukt ahtri, ka wina warbuht warēs sasaukt jau schi gada februara mehuesti. Gewehleja fewischku komisiju, un wina jau dezembri bija isstrahdajusi noteikumus, kahdā kahrtā satwersmes sapulzi waretu eewehlet. Bet schi gaba februari uswahza tahdi apstahki, kas kaweja wifu to isdarit. Wispirms latwju demokratijai nelahwa nodibinatees wahzu okupazijas wara, kura scheit atradās, un kura līka zelā wifadus schkehrschlus muhsu ispildu warai, kuru bija radijusi Tautas Padome. Tani paschā laikā no austrumeem nahza brunoti laubis, kuri ari nelahwa nodibinatees Latwijā demokratiskai eestahrtai. Tad Tautas Padome, apstahku speesta, atstahja Nigu un pahrgahja us Ceepaju. Latwijas leelakā daļa bija eesemta no teem spehteem, bet tomehr Tautas Padome neatstahja un neatmeta sawus zenteenus un wisgruhtakos brihshos noteikti stahweja par teem mehrkeem, kahdus wina bij few spraudusi. 16. aprili Ceepajā tika ar pauahkumeem iswesta safewehrestiba, ilka gahsti ispidu organi, kurens bija radijusi Tautas Padome, un radita tahda eestahrtā, kura bija naidiga muhsu tautas wairakumam. Ari schini brihdi Tautas Padome, tāpat tā pehrn, 18. nowembri, atkal saweenojās un kopīgi demonstreja tautas spehku. Wisi latweeschu wirseeni saweenojās, lai pasinotu, ka tam, ko grih darit 16. aprila waroni, tautas garš ir pretim, ka wifa tauta tā weens wirs ir pret to, un ka winas prasibas ir tahdas. Kahdā pahw rakstitos Tautas Padomes platformas pirmos punktos, tas ir demokratiska Latwijā un satwersmes sapulze, tā Latwijas liktena noteizeja. Rā cepreefshējā Latwijas liktena noteizeja bija dibinata Tautas Padome un līka raita pagaidu waldiba, tā schis Tautas Padomes ispildu organs. Bet ar to nepetika, jo truhka ta spehka, tās brunotās rotas, u kurām Tautas Padome waretu atbalsitees, un te Seemellatwijā no paschas tautas widus isauga spehts, kuresch wirsidamees us reetumeem atswabinaja arween plaschakus un plaschakus Latwijas apgabalus un ar spehku, ar paschu organifeto tautas spehku aswarinaja Bidsemit, Nigu un atwehra Tautas Padomei jaunū darba lauku un eespehjamibu strahdat. Pehz Nigas atbrihwofchanas juija sahkmā

Tautas Padome atkal ufsahita darbotoes. Behru darbs bija ihss. Notika tikai nedaudas sehdes, kurās auspreeda darschus swarigus likumprojektus. Galweno darbu Tautas Padome bija nodomajusi sahlit tikai schi gada janwari. 3. janwari bija nodomats sakaut januu Tautas Padomes fesiju, bet zaur leelineeku ebrukschannu wina newareja notikt. Tikai pehz Nigas aibrhwoschannas wareja sahktees Tautas Padomes normala darbiba. Pawisam Tautas Padome noturejusi 34 plenarschdes, kurās peenemi 37 likumi Jaatsihmē, ka Tautas Padomes galwenā darbiba norisfinajās komisijsās, jo Tautas Padome peenehmusi wotaf leelus, plaschus un jo swarigus likumus, kuri prasijuschi dauds swariga darba. Tās bij komisijsās, tur schee likumi isauga un peenehma noteiku formu, tahdā tee nahza Tautas Padomes preekschā. Tee swarigakee, tahdus Tautas Padome peenehmusi, ir likums par pawalstneebu, tad pagatu u likums par pagatu paschwaldibas cestahdem, likums par piliehtu paschwaldibas cestahschu wehleschanam, likums par trefu eekah tu. Latwija un pats galwenakais likums — par Latwijas satwersmes sapulzes wehleschanam Schis likums peenemts jau wairakus mehneschus otpakaf, bet wina isweischana dsihwē nebija eespehjama, tamdehl ka plaschi Latwijas opgabali nebija aibrhwoti, kur Tautas Padome newareja rihkotees un organiset wehleschannas. Bet tagad, kur mums ir likumdoschannas cestahde — Tautas Padome, kur mums ir ari ispildu wara, kur mums tagad ir faktisks spehsts, kas Tautas Padomes lehmumus iswed dsihwē, un tad schis spehsts, schi brunotā wara ahtrā gaitā atwabina muhsu semi, ir paredsams, ka tuwakā nahkotnē Latwija buhs brihwa un ka drihs mehs warefim kertees pee satwersmes sapulzes wehleschanam. Tautas Padomes swarigakais usdewums bija, kopot un arweenot spehtus, lai weiktu tos naidneekus, kuri kairu atkwischku Latwijas dalu nem un islaupa. Aminefimees tikai, ka 1917. gadā Nigu aistahweja wairat tā pusmiljons kreewu, un tomehr Nigu eenehma; atzerefimees, ka schi gada maijā Nigu aistahweja ne masaf tā 50 tuhkstochu leelineeku un — Niga tika eenehmta; atzerefimees ari scho gadu, kad netalibdsinami masafs skaits latweschu aistahweja Nigu rret skaita sinā dauds leelaku, dauds labaki apbrunotu eenaidneeku, bet pret apweenoto kopejo taimas gribu schis naidneeks bija beschoezigs. (Applausi.) Ari turpmat schahbai spehtu saweenibai ir japastahw, jo pastahw wehl tee naidneeki, kuri ari tuwakā nahkotnē buhs spehti, kas negribēs peekaut Latwijas brihwibu un daris wisu, lai to isnihzinatu. Wispirms, ja ari tagad teef sakaukti wahzu spehti, tad no tureenes nemitigi rafs minas; pret reetumcem mums weenmehr jabuhr nomodā. Astramos wehl weena zetirtdala no Latwijas naw atwabinata, ta ir Latgale. Tur wehl dauds darba muhsu weenotam spehtam. Bes tam mums jabuht stipreem muhsu robeichu aistahweschandā, muhsu robeichu nosprauschandā, jo no wisam pusēm schini sinā mums grib darit pahrestibas, un mehs sawas taisjutās prasibas warefim iswest tikai tad, kad buhsim stipri. Bet Tautas Padome ir tikai pagaidu cestahde, radita tahdā weidā tikai tapehz, ka bija wajadsigs preekschparlaments, kurā ir representeti wisu tautā pastahwoscho wirseenu preekschstahwi. Nebija eespehjams sarihkot wehleschannas, tapchz Tautas Padome uskata par sawu swarigako usdewumu darit wisu, lai Tautas Padomes weetā pehz eespehjas drihsti nahktu demofratiski wehletā Latwijas satwersmes sapulze. (Applausi.)

Pres. J. Tschakste: Wahrds peeder ministru presidentam.

Ministru presidents **Ulmans:** Augsti zeenitee kungil! Mehs esam, mehs buhsim un paliksim! Schee ir tee wahrdi, kuri pagahjuschā gadā skaneja katram pretim, kas gribeja wians dsudet un us wineem klausitees, no katras weetas un leetas. Schis pagahjuschais gads ir bijis swarigs, nosihmitgs, wehsturisks zela gabals muhsu attihstibā. Schis gads, kuru mehs esam pawadijuschi, ir tomehr nešis mums ahrtahrtigt dauds grehtibas un ir bijis ahrtahrtīgi pilns wisadeem smagem pahrbaidijumeem. Kad gadu atpakaf waldiba ar Tautas Padomes lehmumu stahjās pee darba, tad wina, saprotams, pilnīgi apsinajās, ka wina naw aizinata ne us tahdeem swehtkeem, bet us grehtu un smagu darbu. Schi apstina winau ir bijusi wisu pagahjuscho gadu. Grehtibas, kurās nahza pahr semi, nahza koti ahtri. Es negribu teikt, ka mehs nebuhtu bijuschi us winam sagatawojuschees, ka bija wajadsigs, bet winas nahza ar tahdu ahstrumu un daudsumu, ka, ja mehs nemtu wisu semi kopā, mehs nebijām tā sagatawojuschees, ka buhtu bijis wajadsigs. Mums, tiklids mehs bijām pee darba kehruschees, usbruka launs eenaidneeks no austrumeem — eenaidneeks, kuram mehs deemschehl nebijām spehjigi pretim turetees, ka tas bija wajadsigs, jo lihds tam pascham 18. nowembrim mums nebija eespehjas sawus spehtus pulzinat un wians gatawot us semes aistahweschannu. Pehz 18. nowembra

mums parahbijās ta eespehja. Bet ļaujeet man pateikt, ka ta eespehja nebija taħda, ka iſtikās. Waldibai nebija eespehjam kaut ko darit, jo atklahts eenaidneeks bruka no auſtrumeem, un ſchepat muhſu ſemē ſehdeja weena zita ſweſcha wara, kaš toreis naħza ar miħkeem wahrdeem, ſem draudſibas ſegas, bet kura bija tiſ ļauns eenaidneeks, kaħds muhſu Latwiĵas ſemei, muhſu tautai nekad naw bijis. Šchis eenaidneeks bija taš, kaš wiſpirnā fahrtā nehma mums eespehju paſcheem kaut ko dibinat un organizeet ſawai aiſſtaħweſchanai un ſemes atbrihwoſchanai. Man negribas ſiħkumos iſſkaidrot; kaš ir bijis, taš mums ir dſiħwā atminā. Gribru tiſkai iħſumā atſiħmet weenu otru ſwarigu momentu no waldibas pagahjuſchā gada darbibas. Kad eenaidneeks no auſtrumeem naħza arweenu tuwat Riga, kad muhſu ſtaħwohts palika gruhtaks, tad, neſkatotees uſ wiſu to, mehſ ſtaħjamees pee darba un likām pamatu latweeſchu armijai. Ķai gan Ķareiwju ſkaitš nebija wiſai leels, un winu apbruwofchana un apgeħrſchana bija nepeeteekofcha, tomeħr neſkatotees uſ wiſeem preteceem apgalwojumeem, winoš bija zihnas gars. Wini bija gatawi eet zihnitees un gatawi ſtaħtees ļaujas ļaukā par Latwiĵu. Bet tee, kaš toreis teiza, ka wini aiſſtaħwot ſcho ſemi pret leelineekeem, ka wini darija ſawu peenahkumu paſchā beidsamā briħdi, kad latweeſchu armija pate bija gatawa eet uſ Ķara ļaufu? Wini atteizās darit ſawu peenahkumu. Neſkatotees uſ wiſu to, ka wini redſeja Latwiĵas aħĶahrtigi gruhto ſtaħwoht, wini bija uſſtaħdijušchi waldibai wiſadas praſibas, un weenā no tām attezās uſ to, ka ſweſchas waltšs peederigeem, kuri Ķarojuſchi uſ Latwiĵas teritorijas pret eenaidneekem, cerahditu weetu wehlaht te palikt un ari eeguht piſſonu teeſibas. Neſkatotees uſ wiſu to, ka waldiba iſſagija ſawas peerihtoſchās domas, Riga pretim wiſeem ſolijumeem tiſka atſtahta. Ķehmumu paſinoja ari waldibai taiſni tai briħdi, kad mehſ bijām gatawi ar ſaweem ſpeħkeem eet uſ fronti un ſtaħtees zihnā. Ķani briħdi taš wiſš ſinamā meħrā ſatreeza muħš, jo tani ļaikā mehſ wehļ nebijām weens otru atraduſchi. Kad bij redſams, ka Riga naw turama, tad waldiba atſtaħja to, bet apſolijās ſew un Ķatram, kaš to gribeja dſirdet, ka wina ari aiſgahjuſi Ķalpoš ſawam uſdewumam un, ziſ aħtri ween buħš eespehjam, naħšs atpaĶat uſ Rigu — uſ atbrihwoto Rigu. Kad mehſ nobrauzām Jelgawā, tad wahzu preeſchſtaħwu praſibas tapa arweenu leelakas. Kad wini uſſtaħdija mums tur praſibas, tad wini teiza: redſeet, jums tiſpat Ķā nefa naw, juħš Rigu, ſawu galwas piſhehtu, eſat atſtaħjuſchi, eſat beſ liħdſekleem, juħſu Ķaraspeħšs ir maſaſ Jelgawā, nekā taš bija Riga. Ko juħš uſ preeſchu darizeet beſ mums, juħſu draugeem? Mehſ jums doſim ſawu draudſibu, pat wehļ wairak. Mehſ jums doſim naudas, ziſ tiſ jums wajaga. Ja jums wajaga 200 miljonu maſkas, mehſ jums tās doſim. Bet mehſ gribam tiſkai weenu maſu neezigu leetu: apſoleet un parakſteet to, ka juħš 50,000 wahzu ſaldateem doſeet ſemi. Riga bija 5000 ſaldatu, Jelgawā jau 50,000, kaš ſemi praſija. Tad waldiba ſcho praſibu noraidija, jo wina apſinajās to, ka Latwiĵas neatkariba nebija iſſludinata, nebija waldiba zelta un nebija pee darba Ķehruſeš, lai turpinatu wezoš apſtaħkuz, un uſ muħſchigeem ļaikem netaiſniba un apſpeeſchana walditu, bet lai waretu naħt ziadi ļaiki, un waretu atrakt ſawu weetu taiſniba — lai ta walditu muhſu ſemē. Mehſ tad redſejām, ka ſchai draudſibai ir beigas, ka no tās naw ko zeret un gaidit, un kad not:ka zeku noſchirſchanaš, tad wareja ſķaidri un gaiſchi redſet, kaħdi ir wahzu noluhiti, uſ ko wini iſeet, ko wini no mums grib un gaida. Naħdamai pee ſchis aſinaš, mehſ ſaħtām ſtiprā meħrā ſawuſ ſpeħkuz ſauſt un ja ari nebija iſdewiba, to peerahdit, tad leelaš warmahzibas muħš ſpeeda taiſit lehmumu. Ja ari no Rigaš mehſ aiſejām, tad tomeħr neaiſejām no Latwiĵas teritorijas un paleeſkam kaut uſ winaš maſaĶā ſtuħriſcha. Tad Ķeepajā waldiba, wehledamās naħt pretim apſpeeſto intreſem — kaut gan Ķeepajā waldija ſweſcha wara, kura Ķarā ſinā gribeja Latwiĵas waldibu noſweeſt un apſpeeſt uſ beidsamo — taiſija lehmumu, neeet projam no Ķeepajas un tur pulzet toš ſpeħkuz, kaš bija palikuſchi. To waldiba ari Ķipildija. Apſtaħkli bija taħdi, ka bija eeteizams, ka ne wiſa waldiba pilnā ſaħtaħwā paleeĶ Ķeepajā. Tamdeħt waldibas ſinamu daħu ſuħtiĵa uſ aħrſeemem, kaš ſtaħweja ar mums draudſigos ſaĶarus, tāpat ari uſ muhſu ļaimiņu waltſim ſeemeloš un deenwidoš. Šchee delegati ſawu uſdewumu weiza, wini nodibinaja tuwatuz un zeerſchakuz ſaĶarus aħrſemēš, atbaħſtidamees uſ to, ko muhſu preeſchſtaħwi aħrſemēš jau bija darijuſchi. Delegati nobrauzā uſ Ķgaunijas galwas piſhehtu Ķeweli. Toreiſ lika pamatus muhſu ſlawenai Ķemellatwiĵas armijai. Taħlak, nobraukušchi Ķeetawā, wini noſiħrinaja draudſigos ſaĶarus ar ſcho ſemi. Marta ſaħtumā apſtaħkli Ķeepajā daſchā ſinā bija palikuſchi labati, bet mehſ ſķaidri un gaiſchi redſejām, ko wahzeeſchi grib, un kaħdi wina

noluhki. Sapraschanās nebija ne domājama, ne eespehjama. Mehš gribejām, lai peevilditōs muhsu wehleschanās, muhsu mehrtis, lai mehš waretu weikt šawu eenatdneeku. Wahzijas nodomā tas neetilpa, wikai jau toreis bija ziti mehrti un nodomi. Wišwarigakais, kas šhini brihdi mums bija jāizihna, bija teescha, štaidra, atlahta pretoschanās, kad mehš gribejām nodibinat nazonalo armiju. Bet, nekatooteš uš wišseem šheem pretspai-deem, arweenu štaidraš kuwa tas, ka tomehr mums isdosees armiju nodibinat un apghdat eerotscheem. Wajabsjeja tik naht storpā kaut lam štraujakam un asakam, un tas nahza ar aprita notikumeem, kad eedomajās, ka ar Latwijas waldbibas nobihdichanu pee malas, Latwijas leeta buhs isjaukta. Bija štaidrs noluhks, bet tas neisdewās.

Ja waldbiba newareja atlahti darbotees, tad wina šawu darbu tomehr nepahr-tranza. Un šchis 10 nedelas, kas fehoja 16. aprilim, ir tai šinā šwarigas, ka winas par jaunu lita pahrleezinātees un apdomatees, zik mums spehka ir, un mahzija isleetot muhsu gribu, ka mehš šahkam airast weens otru. Atminešimees to warbuht ihdi tam laikam nepeedsihwoto, nepeeredseto wišpahrejo weenprahitibu. Atminešimees 12 maija wehturisko Tautas Padomes šehdi Deepajā. Te wareja redset un nojaukt, ka tauta šahk airast pate sewi, ka šahk weenotees un nostaidrojās mehrti un usdewumi ne tikai tos šints tuhstosch zilwekos, bet ka to štaitz, kuri gaischi, štaidri redi, pehz ka mums jadhe-nas, par to jazihnas, top arweenu leelats un paleek plahšaks tautas mafās. Šchis desmit nedelas tomehr nebija nekās šwarigs, bet weens ir jaatšimē: ka toreis wahzu kara spehka preekschstahwis isleetoja wišus lihdselkus, lai pawedinatu muhsu waldbibu un tantu uš nepahrdomatu šoli, lai isjauktu no winu puses darbibu, kuras dehk waretu abus islu-dinat par leelincekeem, — lai pret wineem waretu greekt eerotschus. Bet tas neisdewās, un tas bija leels eeguwums. Waldbibas un tautas prahti palika stingri noteikti. Es peesihmeschu un sewiškhi uswehrišchu to, ka taišui tam laikā Newelē nodibinajās Latwijas leemekarmija. Šā jau teizu, waldbiba bija gzuhti parahdit šawus darbus uš ahreeni, bet taišui šchajā laikā tika daudš šrahdats, lai Seemellatwijas armija waretu nostipri-natees, lai gahdatu winai eerotschus, lai wina waretu augt plahšumā un štrumā. Wehloš, juniija beigās, kad waldbiba atgreesās atkal pee šawu darba, bij redšams uš kaira šola, ka wehl leelaka šapraschanās walda wišā semē, un tas mehrtis, kuresch mums preekschā stahw, ir wišseem šaprotams. Tani pašchā laikā turpinajās Seemellatwijas armijas un Igaunijas armijas ušbrukumi pret Rigas puši. 3. juliā šchis ušbrukums apstahjās, tamdehš ka bija jopanahk wislabakais, kas toreisejos apstahkos bija panahkams. Šchur un tur pašpildeja pa domai, ka apstahchanās bija leeka, un ja nebuhtu toreis apstahjuschees, tad nebuhtu oktobrs un nowembris. Šaujeet man teikt un ja eespehjams juhs pahrleezinat: mums wajaga aminetees, ka toreis muhsu spehti bija wahjaki, nekā tagad. Muhsu armija nebija apbrunota, mums nebija nē masafās garantijas, zik tahtu igaanu karaspheks grib eet eeschā kursēmē un šekat wahzu karasphekam. Mehš nedrihštam aismirst, ka toreis Wahzija weda karu ofiziali, teeschi, atlahti. 115,000 leels wahzu karaspheks, labi apbrunots, stahweja kursēmē. Wareja cet uš preekschu un ašinis leet, bet waj winas buhtu nesuschas to lobumu, kuru tās tagad nes? Tas ir jautajums! Toreis tika panahkts wišs tas, kas bija panahkams. Kad waldbiba wareja šahk darbotees, tad šahkās laiktmeš, kad domaja par to, lai nostiprinatu šawus spehkus, lai iswestu to, kas dotu mums štipru wehleschanos, šajuhtu un arštau mē dobu eespehju, mu šu faktikos spehkus pulzet, apbrunot un buht gataweem, ja nahk šahds jaunš ušbrukums. Šelgawas notikumi neatšahja ne masako šchaubu, un ne pee weena nebija nekahdas ilustijas. Tas bija galwenais usdewums, rādit spehjas semes aršahwešchanai, semes istihrišchanai. Wišu šcho laiku lihds 8. oktobrim pee ta tika šrahdats, un kad tad atnahza 8. oktobrs, kad šahkās no deenwideem ušbrukums tajā brihdi, kad it wišseem, ne tik we n mums, bet arī wišseem ziteem, kuri bija šekojušchi notikumeem kursēmē, bija štaidrs un gaischš, ka šon der Golza, Bermonda un wiši wahzu spehki pašahwejuschi uš melcem un mahnišchanos, kad tas bij wišseem štaidrs un gaischš, nebija ne masako šchaubu wairs tajā brihdi, kad šahkās ušbrukums Latwijai, mums bija eespehja pahrleezinātees par to, ka mums ir wairak palihgu kā nekād. Tad notika tas, kad wiši bija pahrleezinati, kas ir Bermonds, ka wišsch palika ar šawu Wahziju weens pats, un wiši bija pret winu. Tad notika tas, ka Sabedrotee, kas muhs lihds šchin bij pabalstijušchi diplomatiski wišplahšakos apmehros ar eerotschu isšneegšchanu un maišes šuhitšchanu, tagad pahgahja teeschi uš darbeem. Wini noslehsja ar mums eerotschu brahlibu un aktiwi nostahjās šchā zihnā pret Bermondu, pret Wahziju. (Applausi.) Un tas atkal bija milšigs eeguwums preeksch

mums, es fachu milfigs tai sinâ, ka tas atfal par jaunu pastrihpoja to, ka toisniba ir muhsu puse. Un kopâ ar to, ka mums bija schi taisnibas apsina, mums bija ari eespehja muhsu armiju labaf apbrunot, apgahdat un sagatawot zihnai. Zihnâs, kas eesahkâs oktobri, naw aprimuschas lihds schai paschai deenai, bet pa wisu scho laitu mehs ar katru deenu palikuschi stipraki un spehzigati, un tas ir ari scho zihnu milfigais teeschais eeguwums, ka mums bij eespehjams wehl reis sahkt par jaunu sawus spehkus apsinatees un sawus spehkus pulzinat. Mums radâs schini brihdi armija, pateesa armija, kura ar weenu, lai gan buhdama skaitâ koti masa, bija skaidribâ par saweem mehrkeem un usdewumeem. Mums radâs spehzigiga armija, neuswarama, kurai, — un to es gribetu ari schoreis pateikt un fewischki usswehrt — lai slawa un pateiziba! (Applausi.) Schi pateiziba un slawa un atsihchana peenahkas bes isnehnuma wiseem armijas lozekkeem, bet laujat man pateikt to, ka wisleelako atsinibu, wisleelako pateizibu un slawu ir ispelnijuschees wispi mâ fahrtâ muhsu paschu kareiwji un winu teeschee waditaji, tee, kas stahwejuschi transchejâs, pozizijâs wisu scho laitu, kas wistuwal isbaudijuschi to, ko nosihmê zihna, un sin ari, ko nosihmê eet zihnâ un uswaret. (Applausi.) Tahkatakais eeguwums, kas ari sche pat peeminams, ir tas, ka pa wisu scho zihnu laiku arween stipraka palikuschi tantâ apsina par to, ka ir jau labi, kad zilwekam, tautai ir labi draugi, bet ka tomehr zentrâ stahw pate tauta, winas paschas spehki. Titai wajag airast ihsto laiku, saukt schos spehkus gaismâ, lai wini parahda fewi, tâ tas bija ari schinis oktobra-nowembra zihnâs. Nekad wehl Latwijas sene naw atfankuses ne us weenu sauzeenu ar tik leelu weenprahhibu, ar tik leelu peekrischanu us zihnu, nahkt palihgâ un upuret wisu. Un tas, kâ es teizu, ari ir leels eeguwums, kuresch katrâ sinâ naw atstahjams bes cewehribas, jo mehs tagad, pehz pirmem 12 mehnescheem, kuzi ir bijuschi zihnu nu gruhhibu pilni, eejam otrâ Latwijas pastahwehchanas gadâ, tad eejam ar dsilaku tizibu un rahawibu us sawu taisno lectu un us saweem spehkeem. Waldiba ari us preekschu turpinâs sawu darbu lihdsichinejâ wirseenâ, galweno wehribu peegreesdama Latwijas pilnigai, galigai atbrihwoschanai un tam, lai waretu peenahkt jo drihs tas brihdiz, kad us Latwijas teritorijas neatrastos neweens patz pretineeks. Es negribu usskaitit sihnumos wisu, ko waldiba grib darit, negribu turet nefahdu programâs rumu, bet gribu teikt titai to, ka waldiba daris wisu, kas winas spehtos stahw, lai zif eespehjams drihs rastos tahdi apstahkli, kuzi dotu eespehju jo drihs sanahkt Latwijas fatwerfmes sapulzei. To waldiba daris, peelikdama wisus sawus spehtus, wisas sawas puhles, zif tahlu tas no winas atkarafees. Mehs zeram, ka schis otres gads nesis semet weeru un labklahhibu. Bet gruhhibas mums stahw milfigi leelas preekschâ, un tâs mehs nedrihftam ne us weenu azumirkli aismirft. Ja mehs winas aismirftu, mehs warbuht waretu sawâ zentibâ atlaiscees, un tas, katrâ sinâ, mums nahktu titai par launu. Mehs esam nahkuschi pee apsinas, ka mehs esam spehks, ka mehs waram weikt to, ko esam sahkuschi un domajuschi weikt, un mums naw eemefla baiditees, ka mehs to neweiksim. Jo ahrfahrtlîgs eeguwums blakus wiseem ziteem eeguwumeem kara laukos ir tas, ka walstiskâ apsina ir augusi ahrfahrtlîgi leelâ mehrâ. Tapehz es domaju, ka mehs droschi waram sahkt scho otru gadu, buhdami pahleezibâ, ka mehs esam, un mehs paliksim un buhsim. (Applausi.)

Pres. Tschakste: Tautas Padome fanchmusi wairakus zweizeenus. Es luhgtu sekretara lungu uolafit. (Sekretars nolasa.) Tautas Padome teef slehgta pulksten 2. 35.